

MURIEL BARBERY

eleganța ariciului

PRIX GEORGES BRASSENS • PRIX DES LIBRAIRES • PRIX DES
BIBLIOTHEQUES POUR TOUS • PRIX ROTARY • PRIX VIVRE LIVRE

MURIEL Barbery

Eleganța ariciului

Traducere din limba franceză
Ion Doru Brana

NEMIRA

Muriel Barbery, romancieră franceză născută la Casablanca, Maroc, la 28 mai 1969. A studiat la École normale supérieure de Fontenay-Saint-Cloud și a obținut diploma de studii aprofundate în filosofie. A predat într-un liceu, apoi la IUFM din Saint-Lô. A scris primul volum în 2000, *Une gourmandise*, tradus în douăsprezece limbi. *Eleganța aridului*, al doilea său roman, constituie surpriza editorială a anului 2006: s-a vândut în peste un milion de exemplare și a fost tradus rapid în lumea întreagă. Succesul la public a fost dublat și de o primire entuziastă din partea criticii, care a răsplătit volumul cu numeroase premii: Prix Georges Brassens în 2006 și Prix des libraires, Prix des Bibliothèques pour Tous, Prix Rotary, Prix de l'Armitière de Rouen și Prix Vivre Livre des lecteurs de Val d'Isère, toate în 2007. Romanul i-a permis să figureze în topul celor mai bine vânduți autori ai anului 2007 la nivel internațional, fiind adaptat pentru marele ecran de Mona Achache, cu Josiane Balasko și Garance Le Guillermic în rolurile principale. Muriel Barbery mărturisește că poartă cu ea mereu un exemplar din *Război și pace*, pe care nu încetează să-l recitească. Este fascinată de Japonia, unde și trăiește în prezent, la Kyoto.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BARBERY, MURIEL
Eleganța aridului / Muriel Barbery; trad.: Ion Doru Brana.
— București: Nemira, 2009
ISBN 978-973-143-325-7

I. Brana, Ion Doru (trad.)

821.133 1-31 135 1

Muriel Barbery
l'Élégance du hérisson
© Éditions Gallimard, Paris, 2006

© Editura Nemira, 2009

ISBN 978-973-143-325-7

Lui Stéphane, cu care am scris această carte

MARX

(Preambul)

1

Cine seamănă dorință

— Marx îmi schimbă total concepția despre lume, mi-a declarat azi-dimineață micul Pallières, care nu-mi adresează niciodată vreun cuvânt.

Antoine Pallières, moștenitor prosper al unei vechi dinastii industriale, e fiul unuia dintre cei opt patroni ai mei. Ultimă eructație a mării burghezii de afaceri – care nu se reproduce decât prin sughițuri discrete și fără vicii –, era totuși profund încântat de descoperirea sa și mi-o împărtășea din reflex, fără măcar să-i dea prin minte că aș putea înțelege ceva din asta. Ce pot să înțeleagă masele truditoare din opera lui Marx? Citirea ei e anevoioasă, limbajul – elevat, proza – subtilă, teza – complexă.

Și în momentul ăla e cât pe ce să mă trădez prostește.

— Ar trebui să citiți *Ideologia germană*, îi spun eu acestui cretin în hanorac verde-închis.

Pentru a-l înțelege pe Marx și a înțelege de ce n-are dreptate, trebuie să citești *Ideologia germană*.

Este soclul antropologic pornind de la care se vor construi toate îndemnurile la o lume nouă și pe care e înșurubată o certitudine majoră: oamenii, care se rătăcesc în dorințe, ar face bine să-și vadă de nevoile lor. Într-o lume în care *hybris*-ul dorinței va fi redus la tăcere, se va putea naște o organizare socială nouă, curățată de lupte, de opresiuni și de ierarhiile nocive.

— Cine seamănă dorință culege opresiune, aproape că murmur, ca și cum m-ar asculta doar motanul meu.

Dar Antoine Pallières, a cărui respingătoare și

embrionară mustață nu comportă nimic felin, mă privește, încurcat de cuvintele mele ciudate. Ca întotdeauna, sunt salvată de incapacitatea pe care o au ființele de a crede în ceea ce spulberă cadrele micilor lor obișnuințe mentale. O portărească nu citește *Ideologia germană* și ca atare ar fi incapabilă să citeze teza a unsprezecea despre Feuerbach. Mai mult, o portăreasă care îl citește pe Marx privește în mod obligatoriu cu coada ochiului spre subversiune, vândută unui diavol care se numește CGT¹. Că ea ar putea să-l citească pentru elevația spiritului este o contradicție pe care niciun burghez n-o concepe.

— Transmiteți-i salutări mamei dumneavoastră, mormăi închizându-i ușa în nas și sperând că disfonia celor două fraze va fi acoperită de forța unor prejudecăți milenare.

2

Miracolele Artei

Mă numesc Renée. Am cincizeci și patru de ani. De douăzeci și șapte de ani sunt portăreasă la nr. 7, rue de Grenelle, o frumoasă casă boierească cu o curte și grădină interioare, împărțită în opt apartamente de mare lux, toate locuite, toate gigantice. Sunt văduvă, scundă, urâtă, dolofană, am bătăture la picioare și, dacă e să mă iau după unele dimineți mai neplăcute, o răsuflare de mamut. N-am studii, am fost întotdeauna săracă, discretă și insignifiantă. Trăiesc singură cu pisica mea, un motan mare și leneș, care nu are nicio particularitate notabilă, decât că-i miros urât labele când e contrariat. Nici el, nici

---

1 Confederation Generale du Travail, una dintre cele cinci mari confederații sindicale franceze (n. Tr.).

eu nu facem deloc eforturi pentru a ne integra în hora semenilor noștri. Cum sunt rareori amabilă, deși întotdeauna politicoasă, nu-s îndrăgită, dar sunt totuși tolerată deoarece corespund atât de bine cu ceea ce în opinia generală a devenit paradigmă a portăresei de imobil, și anume că sunt una dintre numeroasele rotițe care fac să funcționeze marea iluzie universală potrivit căreia viața are un sens ce poate fi ușor descifrat. Și dat fiind că stă scris undeva că portăresele sunt bătrâne, urâte și acre, e de asemenea gravat cu litere de foc pe frontonul aceluiași firmament imbecil că portăresele au pisici fricoase, grase, care moțăie toată ziua pe perne cu huse croșetate.

La același capitol, se spune că portăresele se uită tot timpul la televizor în timp ce pisicile lor grase moțăie și că holul imobilului trebuie să miroasă a rasolul, supă de varză sau iahnia de fasole gătite în casă. Am însă șansa nemaipomenită de a fi portăreasă într-o reședință de mare *standing*. Mi se părea atât de umilitor să trebuiască să gătesc aceste feluri infame, încât intervenția domnului de Broglie, consilierul de stat de la etajul întâi, pe care cu siguranță a calificat-o în fața soției sale drept politicoasă, dar fermă, și care viza eliminarea din existența comună a acestor izuri plebee, a fost o ușurare imensă pe care am disimulat-o cât am putut mai bine sub aparența unei obediențe silite.

Asta era acum douăzeci și șapte de ani. De atunci, în fiecare zi, merg la măcelar și cumpăr o bucată de jambon sau de ficat de vițel, pe care o îndes în plasă între pachetul de tăiței și legătura de morcovi. Etalez cu complezență aceste merinde de sărăntoc, având caracteristica nobilă de a fi inodore, fiindcă eu sunt săracă într-o casă de bogați, pentru a alimenta

concomitent clișeul consensual și pe motanul meu, Léon, care nu-i gras decât de pe urma acestor mese ce ar fi trebuit să-mi fie destinate și care se îndoapă zgomotos cu afumătură de porc și macaroane cu unt, în timp ce eu pot să-mi potolesc foamea fără perturbații olfactive și fără să bănuiască nimeni nimic cu privire la propriile-mi înclinații culinare.

Mai dificilă a fost problema televizorului. Pe vremea defunctului meu soț, mă obișnuisem totuși, întrucât constanța cu care se uita el mă scutea de corvoadă. Zgomotele aparatului răzbăteau în holul casei și asta era de-ajuns pentru a statornici jocul ierarhiilor sociale în privința cărora, odată cu decesul lui Lucien, a trebuit să-mi bat capul pentru a le menține aparența. Pe când trăia, mă despovăra de nedreapta obligație; mort, mă lipsea de incultura lui, indispensabil zid de apărare contra suspiciunii celorlalți.

Am găsit soluția grație unui non-buton.

O sonerie legată la un mecanism cu infraroșu mă avertizează acum de câte ori trece cineva prin hol, făcând inutil orice buton pe care trecătorii să trebuiască să apese pentru a-mi semnala prezența lor, deși sunt foarte departe de ei. Căci în aceste ocazii stau în camera din fund, cea unde îmi petrec cea mai senină parte din timpul meu liber și unde, protejată de zgomotele și mirosurile pe care mi le impune condiția mea, pot trăi după pofta inimii, fără a fi privată de informațiile vitale oricărei santinele: cine intră, cine iese, cu cine și la ce oră.

Astfel, locatarii care traversau holul auzeau sunetele înfundate prin care se recunoaște un televizor în funcțiune și, mai degrabă din lipsă decât din prisos de imaginație, își făceau imaginea portăresei afundate în fotoliul din fața aparatului. Eu, închisă în bârlogul meu,

nu auzeam nimic, dar știam dacă trece cineva. Atunci, din odaia învecinată, prin ferestruica rotundă care dă spre scări, ascunsă în spatele perdelei de muselină albă, mă informam discret despre identitatea trecătorului.

Apariția videocasetelor și, mai târziu, a zeului DVD, a schimbat radical lucrurile în ceea ce privește fericirea mea. Cum e puțin obișnuit ca o portăreasă să se delecteze cu *Moarte la Veneția* și ca din gheretă să răzbată muzică de Mahler, am dat iama în economiile conjugale, atât de greu adunate, și am cumpărat un alt aparat pe care l-am instalat în ascunzătoare. În timp ce, garant al clandestinității mele, televizorul din gheretă răgea, iară să aud neroziile pentru creiere de moluște, eu mă extaziam, cu ochii în lacrimi, în fața miracolelor Artei.

Cugetare profundă nr. 1

Să aspiți la aștri

În bolul cu peștișori

Aurii să sfârșești

După toate aparențele, din când în când, adulții își fac timp să șadă și să contemple dezastrul care e viața lor. Atunci se lamentează fără a înțelege și, ca niște muște care se izbesc într-una de același geam, se frământă, suferă, se consumă, se deprimă și se întreabă despre angrenajul care i-a dus acolo unde nu voiau s-ajungă. Ba, cei mai inteligenți fac din treaba asta chiar o religie: ah, deșertăciunea demnă de dispreț a existenței burgheze! Sunt unii cinici de genul ăsta care cinează la masa părinților: „Ce s-a întâmplat cu visurile noastre de tinerețe?” întreabă ei cu un aer dezamăgit și satisfăcut. „S-au evaporat și viața-i o cățea.” Detest această falsă luciditate a maturității. Adevărul e că sunt ca toți ceilalți,

niște puști care nu pricep ce li s-a întâmplat și care se joacă de-a tipii duri când de fapt le vine să plângă.

E totuși ușor de înțeles. Ceea ce nu-i în regulă este că toți copiii cred în vorbele adulților și, deveniți adulți, se răzbună înșelându-și propriii copii. „Viața are un sens pe care-l cunosc doar oamenii mari” este minciuna universală în care *toată* lumea e obligată să creadă. Când, la vârsta adultă, înțelegi că nu-i adevărat, e prea târziu. Misterul rămâne intact, dar toată energia disponibilă a fost de mult irosită în activități stupide. Nu mai rămâne decât să te anesteziezi cum poți, încercând să-ți maschezi faptul că nu găsești niciun sens vieții tale și-ți amăgești propriii copii pentru a încerca să te convingi mai bine pe tine însuși.

Dintre persoanele pe care le frecventează familia mea, toate au urmat aceeași cale. O tinerețe petrecută în încercarea de a-și rentabiliza inteligența, de a stoarce ca pe-o lămâie filonul studiilor și de a-și asigura o poziție de elită, pentru ca apoi să se întrebe cu uimire o viață întreagă de ce asemenea speranțe au dus la o existență atât de vană. Oamenii cred că aspiră la aștri și sfârșesc ca niște peștișori aurii într-un bol. Mă întreb dacă n-ar fi mai simplu să li explice de la început copiilor că viața-i absurdă. Asta ar răpi câteva momente bune copilăriei, dar i-ar aduce un câștig considerabil de timp adultului – fără a mai pune la socoteală că l-ar cruța de cel puțin un traumatism, cel al bolului.

În ceea ce mă privește, am doisprezece ani și locuiesc la nr. 7 pe rue de Grenelle, într-un apartament de bogătași. Părinții mei sunt bogați, familia mea e bogată, iar sora mea și cu mine suntem prin urmare virtual bogate. Tatăl meu e deputat după ce a fost ministru și va sfârși fără îndoială la vârf, ocupat să golească pivnița

reședinței de la Hôtel de Lassay². Mama mea... Ei bine, mama mea nu-i tocmai o capacitate, dar e instruită. Are un doctorat în litere. Scrie invitațiile la cină fără greșeli și își petrece timpul pisându-ne cu referințe literare („Colombe, n-o mai face pe Guermantes”, „Drăguța mea, ești o adevărată Sanseverina”).

Cu toate astea, cu tot norocul și cu toată bogăția, de mult timp știu că destinația finală este bolul cu peștișori. Cum de știu? Întâmplarea face să fiu foarte inteligentă. Chiar excepțional de inteligentă. Dacă te uiți la copiii de vârsta mea, e deja un abis între noi. Cum nu prea am chef să fiu remarcată și cum, într-o familie unde inteligența este o valoare supremă, un copil supradotat n-ar avea niciodată liniște, încerc, la colegiu³, să-mi reduc performanțele, dar chiar și așa sunt mereu prima. S-ar putea crede că a simula o inteligență normală când, ca mine, ești la nivelul unei clase pregătitoare pentru Școala Normală Superioară e floare la ureche. Ei bine, nu e deloc așa! Trebuie să-ți dai multă osteneală ca să pari mai prost decât ești. Dar, într-un fel, asta mă împiedică să mor de plictiseală: tot timpul pe care nu am nevoie să-l petrec pentru a învăța și-a înțelege îl folosesc pentru a imita stilul, răspunsurile, felurile de-a proceda, preocupările și micile greșeli ale elevilor buni obișnuiți. Citesc tot ce scrie Constance Baret, a doua din clasă, la mate, franceză și istorie și așa învăț ce trebuie să fac: din franceză – un șir coerent de cuvinte corect ortografiate, din mate – reproducerea mecanică a unor operații lipsite de sens, iar din istorie – o succesiune de fapte legate între ele de conectori logici. Însă chiar și în comparație cu adulții, sunt mult mai deșteaptă decât cei mai mulți dintre ei.

---

2 Sediul președintelui Adunării Naționale Franceze (n. Tr.).

3 Colegiul francez este o școală secundară cu patru clase, eșalonate de la a șasea (cea mai mică) la a treia (cea mai mare) (n. Tr.).

Asta e. Nu sunt deosebit de mândră de asta fiindcă n-am niciun merit în această privință. Dar ce-i sigur este că în bol n-am s-ajung. E o decizie la care am reflectat bine. Chiar și pentru o persoană atât de inteligentă ca mine, atât de înzestrată pentru studii, atât de diferită de ceilalți și superioară majorității, viața e deja trasată și atât de tristă încât te podidește plânsul: nimeni nu pare a se fi gândit la faptul că dacă existența e absurdă, a reuși în viață în chip strălucit nu are mai multă valoare decât a da chix. E doar mai confortabil. Ba mai mult: cred că luciditatea face succesul amar, în vreme ce mediocritatea mereu trage nădejde la ceva.

Hotărârea mea e luată. Curând voi părăsi copilăria și, în ciuda certitudinii mele că viața e o farsă, nu cred că voi putea rezista până la capăt. În fond, suntem programați să credem în ceea ce nu există, fiindcă suntem viețuitoare care nu vor să sufere. Așa că ne consumăm toată energia pentru a ne convinge că există lucruri care merită osteneala și că de-asta viața are un sens. Degeaba sunt foarte inteligentă, tot nu știu cât timp voi mai putea să lupt împotriva acestei tendințe biologice. Când voi intra în cursa adulților, voi mai fi capabilă să fac față sentimentului de absurditate? Nu cred. Lată de ce am luat următoarea hotărâre: la sfârșitul acestui an școlar, în ziua în care voi împlini treisprezece ani, pe 16 iunie, o să mă sinucid. Atenție, nu plănuiesc să fac asta cu mare tam-tam, ca și cum ar fi un act de curaj sau de sfidare. De altfel, am tot interesul ca nimeni să nu bănuiască nimic. Adulții au cu moartea o relație isterică, totul ia proporții enorme, se face atâta caz, când e totuși evenimentul cel mai banal din lume. Ceea ce mă frământă nu e faptul în sine, ci metoda de a-l pune în aplicare. Latura mea japoneză înclină evident pentru seppuku. Când spun

latura mea japoneză, vreau să zic: dragostea mea pentru Japonia. Sunt într-a patra și, bineînțeles, am ales japoneza ca a doua limbă. Praful de japoneză nu-i grozav, molfaie cuvintele în franceză și mai tot timpul se scarpină în cap cu un aer perplex, dar există un manual care nu-i chiar rău și, de când a reînceput școala, am făcut mari progrese. Am speranțe ca în câteva luni să pot citi mangaurile mele preferate în original. Mama nu înțelege că o fetiță-așa-de-dotată-ca-tine poate să citească manga. Nici măcar n-am catadicsit să-i explic că „manga” în japoneză înseamnă doar „bandă desenată”. Ea crede că mă adap cu subcultură, dar nu încerc s-o lămuresc că se înșală. Pe scurt, peste câteva luni poate c-o să-l pot citi pe Taniguchi în japoneză. Dar asta ne readuce la povestea noastră: totul trebuie să se întâmple până în 16 iunie, pentru că pe 16 iunie mă sinucid. Însă nu prin seppuku. Ar fi plin de sens și de frumusețe, dar... ei bine... n-am deloc poftă să sufăr. De fapt, aș avea oroare să sufăr; consider că atunci când iei hotărârea să mori, tocmai fiindcă socoți că intră în rânduiala lucrurilor, trebuie s-o faci cu blândețe. Moartea trebuie să fie o trecere delicată, o alunecare pe tăcute spre odihna veșnică. Sunt oameni care se sinucid aruncându-se pe fereastră de la etajul al patrulea sau bând hipoclorit ori spânzurându-se! E absurd!

Ba chiar găsesc că-i obscen. La ce bun să mori, dacă nu ca să nu suferi? Eu, una, mi-am prevăzut bine ieșirea: de un an, în fiecare lună, iau un somnifer din cutia de pe noptiera mamei. Consumă atâtea, încât, oricum, n-ar observa nici dacă aș lua câte unul în fiecare zi, dar am hotărât să fiu foarte prudentă. Nu trebuie să lași nimic la voia întâmplării când iei o decizie care are puține șanse de a fi înțeleasă.

E de neînchipuit repeziciunea cu care oamenii se opun planurilor la care ținem cel mai mult, în numele unor platitudini de genul „sensul vieții” sau „dragostea pentru ființa

Osmană”. Ah, și asta: „caracterul sacru al copilăriei”.

Așadar, mă îndrept în liniște spre data de 16 iunie și nu mi-e teamă. Am doar câteva regrete, poate. Dar lumea cum e nu-i făcută pentru prințese. Acestea fiind zise, doar fiindcă plănuiești să mori nu înseamnă că trebuie să vegetezi ca o legumă deja putredă. Ba chiar dimpotrivă.

Important nu e să mori, nici la ce vârstă mori, important e ceea ce ești pe cale să faci în momentul când mori. La Taniguchi, eroii mor escaladând Everestul. Cum n-am nici o șansă de-a putea să-ncerc K2 sau Grandes Jorasses până în 16 iunie, Everestul meu este o exigență intelectuală. Mi-am fixat drept obiectiv să emit cât de multe cugetări profunde cu puțință și să le notez în acest caiet: dacă nimic nu are sens, măcar mintea să înfrunte asta, nu? Dar cum am o pronunțată latură japoneză, am adăugat o dificultate: aceste cugetări profunde trebuie formulate sub forma unui mic poem japonez un hokku(trei versuri) sau un *tanka* (cinci versuri).

Hokku-ul meu preferat e unul de Basho:

Colibă de pescari

Amestecați cu creveți

Greieri!

Ăsta nu-i bol cu pești, nu, e poezie!

Dar în lumea în care trăiesc, există mai puțină poezie decât într-o colibă de pescar japonez. Găsiți că-i normal ca patru persoane să-și ducă viața în patru sute de metri pătrați, când o mulțime de altele, și poate printre ele poeți blestemați, n-au nici măcar o locuință decentă și se îngrămădesc câte cincisprezece în douăzeci de metri

pătrați? Când, astă-vară, am aflat de la știri că niște africani își pierduseră viața fiindcă un incendiu izbucnise în casa scărilor din imobilul lor insalubru, mi-a venit o idee.

Cei asemenea lor au bolul cu peștișori în fața ochilor toată ziua, nu pot să scape de el spunându-și povești. Dar părinții mei și Colombe își închipuie că înoată în ocean fiindcă trăiesc în cei patru sute de metri pătrați ai lor, ticsiți cu mobile și tablouri.

Așa că pe 16 iunie am de gând să împrăpățez un pic memoria lor de sardele: o să dau foc apartamentului (cu aprinzătorul pentru grătar). Atenție, nu sunt o criminală: am s-o fac când nu va fi nimeni (16 iunie cade într-o sâmbătă, adică ziua în care după-amiaza Colombe se duce la Tibère, mama la yoga, tata în cercul lui, iar eu rămân acasă), o să evacuez pisicile pe fereastră și-o să anunț pompierii destul de devreme, ca să nu fie victime. Apoi, o să mă duc liniștită să dorm la mami cu somniferele mele.

Fără apartament și fără fiică, poate că se vor gândi la toți africanii morți, nu-i așa?

CAMELII

1

O aristocrată

Marțea și joia, iau ceaiul în gheretă împreună cu Manuela, singura mea prietenă. Manuela e o femeie simplă căreia douăzeci de ani irosiți pentru a șterge praful la alții nu i-au răpit eleganța. A șterge praful este, de altfel, un eufemism foarte pudic. Dar, la bogătași, lucrurilor nu li se spune pe nume.

— Golesc coșuri pline cu hârtie igienică, îmi spune ea cu accentul ei melodios și șuierător, adun voma câinelui, curăț colivia păsărilor, n-ai crede că vietăți atât de mici fac atâta caca, frec toaletele. Praful? Floare la ureche!

Trebuie menționat că, atunci când coboară la mine la ora paisprezece, marțea de la familia Arthens, joia de la De Broglie, Manuela va fi lustruit cu Coton-Tige closete îmbrăcate cu foiță de aur, care, cu toate astea, sunt la fel de murdare și de împuțite ca toate bucele din lume, pentru că, dacă există într-adevăr ceva ce bogații împărtășesc, contra voinței lor, cu săracii, acel ceva sunt intestine grețoase care sfârșesc întotdeauna prin a se descotorosi undeva de ceea ce le împute.

Iată de ce Manuela merită o plecăciune. Deși sacrificată pe altarul unei lumi unde sarcinile ingrate sunt rezervate unora, în timp ce alții își astupă nasul fără să facă nimic, ea nu renunță totuși la o înclinație spre rafinament ce depășește de departe toate poleirile cu foiță, cu atât mai mult pe cele sanitare.

— Ca să mănânci o nucă, trebuie să pui o față de masă, zice Manuela care extrage din sacoșa ei veche un coșuleț de lemn alb plin cu volute de hârtie de mătase carmin și, cuibărite în acest mic sipet, fursecuri cu migdale.

Pregătesc o cafea pe care n-o vom bea, dar ale cărei efluvii ne plac la nebunie amândurora, și degustăm în tăcere o ceașcă de ceai verde, ronțâind din fursecuri.

La fel cum eu sunt o trădare permanentă a arhetipului meu, Manuela e, pentru cel al menajerei portugheze, o trădătoare care se ignoră. Căci fata din Faro, născută sub un smochin după alți șapte copii și înaintea altor șase, trimisă să lucreze la câmp de timpuriu și tot atât de devreme căsătorită cu un zidar curând expatriat, mamă a patru copii francezi prin locul nașterii, dar portughezi din

perspectiva socială, fata din Faro, așadar, cu tot cu ciorapii ei compresivi negri și baticul de pe cap, e o aristocrată, una adevărată, mare, care nu admite nicio contestație deoarece, cu mâna pe inimă, își râde de etichetă și de particulele de noblețe. Ce este o aristocrată? Este o femeie pe care vulgaritatea nu o atinge, deși e înconjurată de ea.

Vulgaritatea familiei soțului ei, duminica, amortind cu râsete groase durerea de a se fi născut neputincios și fără viitor; vulgaritatea unui cartier marcat de aceeași posomoreală palidă ca neoanele din uzina unde bărbații se duc în fiecare dimineață, coborând mereu în infern; vulgaritatea angajatoarelor cărora toți banii nu le pot ascunde caracterul abject și care i se adresează ca unui câine râios. Dar trebuie s-o fi văzut pe Manuela oferindu-mi ca unei regine roadele talentelor ei în materie de cofetărie pentru a înțelege tot harul ce sălășluiește în această femeie. Da, ca unei regine. Când apare Manuela, ghereta mea se preschimbă în palat și ronțăielile noastre de paria, în ospete împărătești. Așa cum povestitorul transformă viața într-un fluviu scânteietor în care dispar suferința și necazurile, Manuela metamorfozează existența noastră într-o epopee plin de căldură și de voioșie.

— Micul Pallières m-a salutat pe scară, spune ea brusc, rupând tăcerea.

Mormăi cu dispreț.

— Îl citește pe Marx, zic, ridicând din umeri.

— Marx? întrebă ea, pronunțând „x”-ul ca un „ș”, un „ș” puțin înmuiat, care are farmecul cerurilor senine.

— Părintele comunismului, îi răspund.

Manuela scoate un sunet depreciativ.

— Politica, spune ea. O jucărie pentru micii bogătași,

pe care n-o împrumută nimănui.

Reflectează o clipă, cu sprâncenele încruntate.

— Nu-i tocmai ce citește de obicei, zice.

Revistele pe care tinerii le ascund sub saltea nu scapă sagacității Manuelei, iar micul Pallières părea într-o vreme să le consume cu sârguință, deși în mod selectiv, după cum dovedea uzura unei pagini cu titlu explicit: „Marchizele deșucheate”.

Râdem și mai tăifăsuim o vreme de unele și de altele, în tihna vechilor prietenii. Prețuiesc aceste momente și mi se strânge inima când mă gândesc la ziua în care Manuela își va vedea îndeplinit visul și se va întoarce pentru totdeauna în țara ei, lăsându-mă aici, singură și decrepită, fără o tovarășă care să facă din mine, de două ori pe săptămână, o regină clandestină. Și mă întreb, cu neliniște și teamă, ce se va întâmpla când singura prietenă pe care am avut-o vreodată, singura care să știe tot fără a fi întrebat niciodată nimic, lăsând în urmă o femeie necunoscută tuturor, o va înfășură prin acest abandon într-un giulgiu al uitării.

Pe hol se aud pași, apoi deslușim limpede zgomotul enigmatic pe care îl provoacă mâna omului când apasă pe butonul de apel al ascensorului – un vechi ascensor cu grilaj negru și uși batante, capitonat și lambrizat, unde, dacă ar fi fost loc, altădată ar fi stat un liftier. Cunosco pașii aștia; sunt ai lui Pierre Arthens, criticul gastronomic de la patru, un oligarh de cel mai rău soi care, după felul în care strânge din ochi când stă în pragul gheretei mele, pare a avea impresia că trăiesc într-o grotă întunecoasă, deși ceea ce vede îi spune contrariul.

Ei bine, i le-am citit, faimoasele lui cronici.

— Eu nu-nțeleg nimic, mi-a spus odată Manuela, pentru care o friptură bună e o friptură bună și cu asta,

basta.

Nu e nimic de înțeles. Mai mare tristețea să vezi o asemenea pană irosindu-se din motive de cecitate! Să scrii despre o roșie pagini de narațiune strălucită – căci Pierre Arthens face critică așa cum se istorisește o poveste, ceea ce ar fi fost suficient să facă din el un geniu – fără a vedea și fără a pipăi niciodată roșia este o dezolantă creație literară de virtuozitate artistică. Poate cineva să fie atât de talentat și atât de orb la felul în care se prezintă lucrurile? m-am întrebat deseori când îl vedeam trecând prin fața mea, cu nasul lui mare și arogant. Se pare că da. Unele persoane sunt incapabile să deslușească în obiectul pe care-l contemplă ceea ce îi conferă viața și suflul intrinsece și petrec o viață întreagă perorând despre oameni, ca și când ar fi vorba de niște automate, și despre lucruri, ca și cum acestea n-ar avea suflet și s-ar rezuma la ce se poate spune despre ele în voia unor inspirații subiective.

Ca printr-un făcut, pașii revin și Arthens sună la gheretă.

Mă ridic având grijă să-mi târșai picioarele încălțate în papuci atât de conformi, încât doar coaliția dintre franzela-baghetă și beretă le-ar putea lansa provocarea clișeeilor consensuale. Făcând asta, știu că-l exasperez pe Maestru, odă vie a nerăbdării marilor prădători, și nu doar ca să mă aflu în treabă îmi dau silința să întredeschid foarte încet ușa, vârand în crăpătura ei un nas mefient pe care-l sper roșu și lucitor.

— Aștept un pachet prin curier, îmi spune el, mijindu-și ochii și strângând din nări. Când sosește, ați putea să mi-l aduceți imediat?

În după-amiaza asta, domnul Arthens poartă o lavalieră mare cu picățele, care plutește în jurul gâtului

său de patrician și nu-i stă bine deloc, fiindcă abundența coamei lui leonine și înfoierea diafană a lavalierii de mătase întruchipează laolaltă un soi de fustiță vaporosă de balerină în care se pierde virilitatea cu care, de regulă, se împodobește bărbatul. Și-apoi, ei drăcie! lavaliera asta îmi evocă ceva. Cât pe ce să zâmbesc când îmi aduc aminte. E cea a lui Legrandin. În romanul *În căutarea timpului pierdut*, opera unui oarecare Marcel, un alt portar notoriu, Legrandin, e un snob sfâșiat între două lumi, cea pe care o frecventează și cea în care ar vrea să pătrundă, un snob patetic căruia, de la speranță la amărăciune și de la servilism la dispreț, lavaliera îi exprimă cele mai intime fluctuații. Astfel, în piața din Combray, nedorind nicidecum să-i salute pe părinții povestitorului, dar fiind totuși nevoit să treacă pe lângă ei, însărcinează eșarfa să exprime, lăsând-o să fluture în vânt, o dispoziție melancolică menită a-l scuti de salaturile obișnuite.

Pierre Arthens, care îl cunoaște prea bine pe Proust, dar nu a perceput în ceea ce privește meseria de portar nicio mansuetudine specială, își dreghe nerăbdător glasul.

Reamintesc întrebarea lui:

— Ați putea să mi-l aduceți imediat (pachetul prin curier – coletele bogătașilor nerecurgând la căile poștale uzuale)?

— Da, zic, bătând recorduri de concizie, încurajată în privința asta și de-a sa, și de absența unui „vă rog” pe care forma interogativă și condițională n-ar putea, în opinia mea, s-o scuze întru totul.

— E foarte fragil, adaugă el, aveți grijă, v-aș ruga.

Conjugarea optativului cu valoare imperativa „v-aș ruga”, n-are nici ea șansa să-mi placă, cu atât mai mult cu cât Arthens mă crede incapabilă de asemenea subtilități

sintactice și nu le folosește decât de amorul artei, fără să aibă curtoazia de a presupune că m-aș putea simți insultată. A auzi în glăsuirea unui bogătaș că nu se adresează decât lui însuși și că, deși cuvintele pe care le pronunță îți sunt practic adresate, nici măcar nu-și închipuie că ai putea să le înțelegi înseamnă a atinge fundul mlaștinii sociale.

— Fragil în ce fel? întreb deci pe un ton nu prea îmbietor.

Oftează ostentativ și sesizez în răsuflarea lui o ușoară aromă de ghimbir.

— E vorba de un incunabul, îmi spune și-și pironeste în ochii mei, pe care încerc să-i fac inexpresivi, privirea lui satisfăcută de mare proprietar.

— Ei, atunci să vă fie de bine, zic eu luându-mi un aer dezgustat. O să vi-l aduc de îndată ce-o să apară curierul.

Și-i trântesc ușa în nas.

Perspectiva ca Pierre Arthens să povestească diseară la masă, cu titlu de anecdotă hazlie, indignarea portăresei sale, fiindcă a menționat în fața ei termenul „incunabul”, iar ea fără-ndoială că l-a luat drept ceva scabros, mă încântă peste măsură.

Dumnezeu va ști care dintre noi doi se înjosește mai mult.

Jurnalul Mișcării lumii nr.1

A rămâne grupat în tine fără a-ți pierde șortul

E foarte bine să emit cu regularitate o cugetare profundă, dar cred că asta nu ajunge. În sfârșit, vreau să zic:

mă voi sinucide și voi da foc casei peste câteva luni, așa că, evident, nu pot să consider că am timp berechet și

deci trebuie să fac ceva consistent în puținul care-mi rămâne.

Și-apoi, mai cu seamă, mi-am lansat o mică provocare: dacă te sinucizi, trebuie să fii convinsă de ceea ce fad și nu poți să incendiezi apartamentul „de florile mărilor”. Așa că dacă există vreun lucru pe lumea asta care merită osteneala de a trăi, nu trebuie să-l scap pentru că, odată mort, e prea târziu să mai ai regrete și pentru că a muri fiindcă te-ai înșelat e chiar prea idiot.

Așadar, desigur, am cugetările mele profunde. Dar, în cugetările mele profunde, mă joc de-a ceea ce sunt, adică, în definitiv, o intelectuală (care-și bate joc de ceilalți intelectuali). Nu-i întotdeauna ceva aducător de glorie, dar e foarte creativ. De aceea m-am gândit că această latură de „glorie a spiritului” ar trebui compensată de un alt jurnal, care să vorbească despre trup sau despre lucruri. Nu cugetările profunde ale intelectului, ci capodoperele materiei.

Ceva întruchipat, tangibil. Dar și frumos sau estetic. În afară de dragoste, prietenie și frumusețea Artei, nu prea mai văd altceva care să poată hrăni viața umană. În ceea ce privește dragostea și prietenia, sunt încă prea tânără ca să am cu adevărat pretenție la ele. Arta însă... dac-ar fi fost să trăiesc, ar fi însemnat toată viața mea. Mă rog, când zic Artă, trebuie să fiu bine înțeleasă: nu mă refer decât la capodoperele măștrilor. Nici măcar Vermeer nu mă face să țin la viață. Creația lui e sublimă, dar e un lucru mort. Nu, eu mă gândesc la frumusețea din lume, la ceea ce poate să ne înalțe în mișcarea vieții. *Jurnalul mișcării lumii* va fi deci consacrat mișcării oamenilor, a trupurilor, ba chiar, dacă despre asta nu e nimic de spus, a lucrurilor, pentru a găsi ceva care să fie îndeajuns de estetic încât să-i dea un preț vieții. Grație, frumusețe,

armonie, intensitate. Dacă găsesc

— Așa ceva, poate că voi reconsidera opțiunile: dacă găsesc o mișcare frumoasă a trupurilor, în lipsa unei idei frumoase pentru spirit, poate voi considera că viața merită osteneala de-a fi trăită.

De fapt, ideea asta a unui dublu jurnal (unul pentru minte și unul pentru trup) mi-a venit ieri, fiindcă tata urmărea un meci de rugby la televizor. Până acum, în astfel de cazuri, mă uitam mai ales la tata. Îmi place să-l privesc când, după ce și-a suflecat mânecile cămășii și s-a descălțat, se instalează confortabil pe canapea, cu o bere și-un cârnăcior, uitându-se la meci și strigând în gura mare: „Iată că știu să fiu și-un astfel de om.” Pe cât se pare, nu-i trece prin cap că un stereotip (foarte seriosul domn ministru al Republicii), plus un alt stereotip (băiat bun totuși și căruia îi place berea rece) înseamnă stereotip la pătrat. În fine, sâmbătă, tata s-a întors mai devreme decât de obicei, și-a aruncat servieta la voia întâmplării, s-a descălțat, și-a suflecat mânecile, a luat o bere din bucătărie și s-a tolănit în fața televizorului spunându-mi: „Drăguța mea, adu-mi niște cârnăciori, te rog, nu vreau să ratez dansul haka.” Cât privește ratarea haka-ului, am avut tot timpul să tai felii de cârnăcior și să i le aduc, și era încă publicitate. Mama ședea într-un echilibru precar pe un braț al canapelei, pentru a-și arăta limpede potrivnicia față de toată treaba (în familia stereotip, eu sunt ecologista-intelectuală-de-stânga) și îl pisălogea pe tata cu o poveste complicată despre o cină la care trebuiau să invite două perechi certate ca să le reconcilieze. Pentru cine cunoaște subtilitatea psihologică a mamei, proiectul era de tot hazul. În sfârșit, i-am dat tatei cârnăciorul și, cum o știam pe Colombe în camera ei, pe cale să asculte muzică așa-zis de avangardă

luminată, mi-am spus: la urma urmei, de ce nu? Să ne oferim un mic haka. Din câte-mi aminteam, haka-ul era un fel de dans un pic grotesc pe care-l execută jucătorii echipei neozeelandeze înainte de meci. De genul intimidare în maniera primatelor mari. Și tot din câte-mi aminteam, rugby-ul e un joc greoi, cu tipi care se aruncă într-una pe gazon și se ridică pentru a cădea iar și a se vâri unii într-alții trei pași mai încolo.

Reclamele s-au terminat în sfârșit și, după un generic plin de vlăjgani tolăniți pe iarbă, s-a arătat stadionul, cu vocea din *off* a comentatorilor (sclavii iahniei⁴), apoi un prim-plan al comentatorilor, apoi din nou stadionul. Jucătorii au intrat pe teren și, în momentul acela, am început să fiu captivată. La început n-am înțeles prea bine, erau aceleași imagini ca de obicei, dar aveau asupra mea un efect nou, un fel de furnicătură, o așteptare, un „îmi țin răsuflarea”. Lângă mine, tata dăduse deja de dușcă prima bere și se pregătea să continue în stilul galic, rugând-o pe mama, care tocmai decolase de pe brațul ei de canapea, să-i aducă alta. Eu îmi țineam răsuflarea. „Ce se întâmplă?” mă întrebam privind ecranul și nu reușeam să-mi dau seama ce anume vedeam de mă furnica așa.

Am înțeles când neozeelandezii și-au început haka-ul. Printre ei se afla un jucător maori foarte masiv, unul foarte tânăr. El era cel care îmi sărise în ochi de la început, fără îndoială din cauza înălțimii lui, dar pe urmă din cauza felului în care se mișca. Un gen de mișcare foarte ciudată, foarte fluidă, dar mai cu seamă foarte concentrată, vreau să zic foarte concentrată în ea însăși. Cei mai mulți oameni, când se mișcă... ei bine, se mișcă în funcție de ce se află în jurul lor. Chiar în momentul ăsta,

---

4 Iahnia de fasole oste mâncarea tradițională cu care echipele de rugby din Franța își sărbătoresc după meci victoria (n. Tr.).

când scriu, trece pe lângă mine Constituția, târându-și burta pe podea. Pisica asta n-are niciun scop în viață, totuși ea se îndreaptă spre ceva, probabil un fotoliu. Și asta se vede în felul ei de a se mișca: merge *spre*. Mama tocmai a trecut în direcția ușii de la intrare, iese la cumpărături și, de fapt, este deja afară, mișcarea ei se anticipează pe ea însăși. Nu știu foarte bine cum să explic asta, dar când ne deplasăm suntem într-o câțiva destructurați de această mișcare spre: suntem deopotrivă aici și în același timp nu aici pentru că suntem deja pe cale să mergem altundeva, dacă-nțelegi ce vreau să zic. Pentru a înceta să ne destrucurăm, trebuie să nu ne mai mișcăm deloc.

Ori te miști și nu mai ești întreg, ori ești întreg și nu poți să te miști. Dar jucătorul acela... deja când îl văzusem intrând pe teren, simțisem ceva diferit. Impresia de a-l vedea mișcându-se, rămânând însă pe loc. Absurd, nu? Când a început haka-ul, mai ales la el m-am uitat. În mod clar, nu era ca ceilalți. De altfel, Iahnie nr.1 a spus: „Somu, redutabilul fundaș neozeelandez, ne impresionează întotdeauna și prin carura sa de colos; doi metri zero șapte, o sută optsprezece kilograme, sută de metri în unsprezece secunde, o scumpete de bebeluș, da, doamnă!” Toată lumea era hipnotizată de el, dar nimeni nu părea să știe cu adevărat de ce. Și totuși, lucrul a devenit evident în haka: se mișca, făcea aceleași gesturi ca și ceilalți (lovirea palmelor de coapse, tropăitul în cadență, atingerea coatelor, totul privind adversarul în ochi cu un aer de războinic enervat), însă, pe când gesturile celorlalți se îndreptau *spre* adversarii lor și spre tot stadionul care-i privea, gesturile acelui jucător rămâneau în el însuși, rămâneau concentrate asupra lui, și asta îi conferea o prezență, o intensitate de necrezut. Și

dintr-odată, haka-ul, care-i un cântec de război, își căpăta toată forța.

Ceea ce face forța soldatului nu este energia pe care o etalează pentru a-l intimida pe celălalt trimițându-i o mulțime de semnale, e forța pe care este capabil s-o concentreze în el însuși, rămânând concentrat pe sine. El, jucătorul maori, devenea un arbore, un uriaș stejar indestructibil cu rădăcini adânci, o radiație puternică, și toată lumea simțea asta. Dar, cu toate acestea, aveai certitudinea că uriașul stejar putea și să zboare, că avea să fie la fel de iute ca vântul, în ciuda sau grație marilor lui rădăcini.

Dintr-odată, am privit meciul cu atenție căutând tot timpul același lucru: momente compacte în care un jucător devenea propria-i mișcare fără a avea nevoie să se fragmenteze îndreptându-se spre. Și le-am văzut! Le-am văzut în toate fazele jocului: în grămezile ordonate, cu un punct de echilibru evident, un jucător care-și găsea rădăcinile, care devenea o mică ancoră solidă ce conferea forța ei grupului; în fazele de desfășurare, cu un jucător care găsea viteza potrivită, încetând să se gândească la but, concentrându-se asupra propriei mișcări, și care alerga ca în stare de grație, cu balonul lipit de trup; în tranșa celor care executau loviturile de picior și care se rupeau de restul lumii pentru a găsi mișcarea perfectă a piciorului. Dar niciunul nu ajungea la perfecțiunea masivului jucător maori. Când a marcat primul eseu neozeelandez, tata a rămas ca prostit, cu gura deschisă, uitând de bere. Ar fi trebuit să fie supărat fiindcă ținea cu echipa franceză, dar el a exclamat „Ce jucător!”, trecându-și o mână peste frunte. Comentatorii erau cam mahmuri, însă nu izbuteau să ascundă că se asistasă într-adevăr la ceva frumos: un jucător care alerga fără a se mișca,

lăsându-i pe toți în urmă. Ceilalți erau cei ce dădeau impresia că fac mișcări frenetice și dezordonate, fiind totuși incapabili să-l ajungă din urmă.

Atunci mi-am spus: am reușit, am fost în stare să descopăr în lume *mișcări imobile*; *asta* merită oare să continui? În momentul acela, un jucător francez și-a pierdut șortul într-un *maul* și, dintr-odată, m-am simțit total deprimată pentru că întâmplarea a făcut pe toată lumea să râdă cu lacrimi, inclusiv pe tata care a mai ras o bere, în pofida a două secole de protestantism familial. Eu însă aveam impresia unei profanări.

Așadar nu, *asta* nu-i de-ajuns. Vor trebui alte mișcări pentru a mă convinge. Dar, cel puțin, de aici îmi va fi venit ideea.

2

Despre războaie și despre colonii

N-am studii, spuneam în preambulul acestor considerații. Nu-i tocmai exact. Dar tinerețea mea studiosă s-a oprit la certificatul de studii primare, înaintea cărora avusesem grijă să nu fiu remarcată – speriată de bănuielile la care știam că domnul Servant, învățătorul, intrase de când mă surprinsese, pe când n-aveam nici zece ani, devorându-i cu lăcomie jurnalul în care nu vorbea decât despre războaie și despre colonii.

De ce? Nu știu. Chiar credeți că aș fi putut? E o întrebare pentru ghicitorii din vremurile de demult. Să zicem că ideea de a mă lupta într-o lume de avuți, eu, fata fără de nimic, fără frumusețe și fără vino-ncoace, fără trecut și tară ambiții, fără dibăcie și fără strălucire, m-a obosit înainte chiar de-a încerca. Nu doream decât un lucru: să fiu lăsată în pace, fără a se cere prea mult de la

mine, și să pot avea, câteva momente pe zi, dreptul de a-mi astâmpăra foamea.

Pentru cine nu cunoaște apetitul, prima împunsătură a foamei este în același timp o suferință și o iluminare. Eram un copil apatic și aproape infirm, adusă de spate de parc-aș fi fost cocoșată, și care nu se menținea în viață decât din necunoașterea faptului că putea exista și altă cale. Lipsa mea de chef se învecina cu neantul; nimic nu-mi spunea ceva, nimic nu-mi stârnea interesul și, pai firav legănat în voia unor enigmatice valuri, ignoram până și dorința de-a o sfârși cu toate.

La noi, nu se stătea de vorbă deloc. Copiii urlau și adulții își vedeau de treburile lor așa cum ar fi făcut-o și dac-ar fi fost singuri. Mâneam pe săturate, deși frugal, nu eram maltratați, iar hainele noastre de săraci erau cele potrivite, și chiar dacă ne puteam face de rușine cu ele, nu sufeream de frig. Dar nu vorbeam unii cu alții.

Revelația a avut loc când, la cinci ani, ducându-mă pentru prima oară la școală, am avut surpriza și spaima de a auzi o voce care mi se adresa și rostea prenumele meu.

— Renée? întreba vocea, în timp ce simțeam o mână prietenoasă care mă prindea de braț.

Eram pe culoarul unde, în prima zi de școală și fiindcă ploua, fuseseră îngrămădiți copiii.

— Renée? modula în continuare vocea care venea de sus, iar mâna prietenoasă nu contenea să exercite pe brațul meu – limbaj de neînțeles – ușoare și tandre apăsări.

Am ridicat capul, într-o mișcare neobișnuită care aproape că mi-a provocat amețeală, și am întâlnit o privire.

Renée. Era vorba de mine. Pentru prima dată, cineva

mi se adresa spunându-mi pe numele mic. Spre deosebire de părinții mei, care foloseau gestul sau mormăitul, o femeie, căreia îi priveam acum ochii senini și gura surâzătoare, își croia un drum spre inima mea și, pronunțându-mi numele, stabilea cu mine o relație de care nu avusesem idee până atunci. M-am uitat în jurul meu la o lume care, dintr-odată, se împodobise, era plină de culori. Într-o străfulgerare dureroasă, am perceput ploaia care cădea afară, ferestrele pe care șiroia apa, mirosul de haine ude, coridorul îngust în care vibra mulțimea copiilor, patina cuierelor cu cârlige de alamă pe care se îngrămădeau pelerine din postav ieftin... și înălțimea tavanului, la scara cerului pentru o privire de copil.

Atunci, cu ochii mei posomorâți pironiți într-ai ei, m-am agățat de femeia care tocmai făcuse să mă nasc.

— Renée, a reluat vocea, vrei să-ți scoți pelerina? Și, ținându-mă strâns ca să nu cad, m-a dezbrăcat cu rapiditatea unei experiențe îndelungate.

Se crede în mod eronat că trezirea conștiinței coincide cu ora primei noastre nașteri, poate pentru că nu știm să ne imaginăm altă stare vie decât aceasta. Ni se pare că am văzut și am simțit dintotdeauna și având această convingere, identificăm în venirea pe lume momentul decisiv în care se naște conștiința. Faptul că, vreme de cinci ani, o fetiță cu prenumele Renée, mecanism perceptiv operațional înzestrat cu văz, auz, miros, gust și simț tactil, a putut să trăiască perfect inconștientă de ea însăși și de univers este o dezmințire a acestei teorii pripite. Căci, pentru a apărea conștiința, e nevoie de-un nume.

Or, printr-un nefericit concurs de împrejurări, se pare că nimeni nu se gândise să mi-l dea pe-al meu.

— Ia te uită ce ochi frumoși, mi-a mai spus învățătoarea și am avut presimțirea că nu mințea, că ochii mei străluceau în acea clipă de toată această frumusețe și, oglindind miracolul nașterii mele, sclipeau ca o mie de aștri.

Am început să tremur și am căutat într-ai ei complicitatea pe care o zămislește orice bucurie împărtășită.

În privirea ei blândă și binevoitoare, n-am citit decât compasiune.

În clipa în care mă nășteam în sfârșit, nu stârneam decât milă.

Eram posedată.

Întrucât foamea mea nu putea fi ostoită în jocul interacțiunilor sociale, pe care condiția mea le făcea de neconceput – și am înțeles asta mai târziu, acea compasiune din ochii salvatoarei mele, căci s-a văzut vreodată sărăcia străpungând beția limbajului și practicând-o cu alții? —, ea avea să fie ostoită în cărți.

Pentru prima oară, am deschis una. Îi văzusem pe cei mai mari din clasă privind în ea urme invizibile, ca mânați de aceeași forță, și, cufundându-se în tăcere, extrăgând din hârtia moartă ceva ce părea viu.

Am învățat să citesc fără știrea nimănui. Învățătoarea le buchisea încă literele celorlalți copii când eu cunoșteam de mult solidaritatea care unește semnele scrise, combinațiile lor nesfârșite și sunetele minunate care mă înarmaseră în locul acela, în prima zi, când ea îmi rostise prenumele. N-a știut nimeni. Am citit ca turbată, mai întâi pe ascuns, apoi, când timpul normal al uceniciei mi s-a părut depășit, în văzul și cu știrea tuturor, însă având grijă să ascund plăcerea și interesul cu care-o făceam.

La doisprezece ani, m-am lăsat de școală și am lucrat acasă și la câmp alături de părinții, frații și surorile mele. La șaptesprezece, m-am măritat.

3

Canișul ca totem

În imaginarul colectiv, cuplul de portari, duo fuzional alcătuit din entități atât de lipsite de însemnătate, încât doar uniunea lor le dezvăluie, posedă aproape în mod sigur un caniș. După cum știe toată lumea, canișii sunt o rasă de câini cârlionțați deținuți de pensionari poujadiști⁵, de doamne foarte singure care fac un report de afecțiune sau de portărese de imobil pitulate în gheretele lor întunecoase. Ei pot fi negri sau de culoarea caisei. Cei de culoarea caisei sunt mai afurisiți decât cei negri, care miros mai urât. Toți canișii latră în chip arțăgos la cea mai mică ocazie, dar îndeosebi când nu se întâmplă nimic. Își urmează stăpânul cu pași mărunți pe patru labe țepene, fără a-și mișca restul micului lor trunchi ca un parizer. Și, mai cu seamă, au niște ochi mici, negri și veninoși, înfundați în orbite insignifiante. Canișii sunt urâți și proști, supuși și fanfaroni. Aștia-s canișii.

De aceea cuplul portăresc, metaforizat de câinele său totemic, pare lipsit de acele pasiuni care sunt dragostea și dorința și, ca și totemul însuși, sortit să rămână urât, prost, supus și fanfaron. Dacă în unele romane se întâmplă ca prinți să se îndrăgostească de muncitoare, sau prințese – de ocași, între un portar de imobil și un alt portar de imobil, chiar și de sex opus, nu se întâmplă niciodată povești de dragoste așa cum li se întâmplă

---

⁵ De la Pierre Poujade (1920-2003), om politic și lider sindical de la al cărui nume vine poujadismul, mișcare și partid politic de dreapta, susținut în special de micii comercianți (n. Tr.).

celorlalți și care să merite să fie povestite undeva.

Noi nu doar că n-am avut niciodată caniș, dar cred că pot să spun chiar că mariajul nostru a fost o reușită. Cu soțul meu, am fost eu însămi. Mă gândesc cu nostalgie la diminețile de duminică, acele dimineți binecuvântate, căci erau consacrate odihnei, când, în bucătăria cufundată în tăcere, el își bea cafeaua în timp ce eu citeam.

Mă căsătorisem cu el la șaptesprezece ani, după ce îmi făcuse o curte rapidă, dar cuviincioasă. Lucra, ca și frații mei, în uzină și câteodată se întorcea seara împreună cu ei ca să bea o cafea și un păhărel. Din păcate, eram urâtă. Faptul n-ar fi fost totuși deloc decisiv dacă aș fi fost urâtă în genul celorlalte. Dar urâtenia mea avea cruzimea că-mi aparținea numai mie și că, răpindu-mi orice prospețime când nu eram încă femeie, mă făcea deja să semăn la cincisprezece ani cu cea care aveam să fiu la cincizeci. Spatele încovoiat, talia groasă, picioarele scurte, labele picioarelor depărtate, pilozitatea abundentă, trăsăturile învălmășite – în sfârșit, fără contururi, nici grație – mi-ar fi putut fi iertate în avantajul farmecului pe care-l posedă orice tinerețe, fie ea și ingrată, dar eu, la douăzeci de ani, miroseam deja a baborniță.

De aceea, când intențiile viitorului meu soț s-au precizat și nu mi-a mai fost cu puțință să le ignor, m-am destăinuit, vorbind pentru prima oară cu franchețe altcuiva decât mie, și i-am mărturisit mirarea mea la ideea că putea dori să mă ia de nevastă.

Eram sinceră. Mă obișnuisem de mult cu perspectiva unei vieți solitare. A fi săracă, urâtă și, pe deasupra, inteligentă, duce, în societățile noastre, la parcursuri sumbre și deziluzionate cu care e mai bine Hă te deprinzi din vreme. Frumuseții i se iartă totul, chiar și

vulgaritatea. Inteligența nu mai pare o dreaptă compensare a lucrurilor, o reechilibrare pe care natura o oferă celor mai puțin favorizați dintre copiii ei, ci o jucărie de prisos care sporește valoarea bijuteriei. Urâtenia, în schimb, e întotdeauna deja vinovată, iar eu eram sortită acestui destin tragic într-un chip cu atât mai dureros, cu cât nu eram deloc proastă.

— Renée, mi-a răspuns el cu toată seriozitatea de care era în stare și epuizând în această lungă tiradă toată elocvența pe care n-avea s-o mai folosească niciodată, Renée, eu nu vreau de nevastă o ingenuă dintre acelea care devin niște mari destrăbălate și, sub nutrișoara lor drăguță, n-au mai mult creier decât o vrabie. Eu vreau o femeie credincioasă, bună soție, bună mamă și bună gospodină. Vreau o tovarășă liniștită și sigură, care să-mi stea alături și să mă susțină. În schimb, poți aștepta de la mine seriozitate în muncă, liniște în casă și tandrețe la momentul potrivit. Nu sunt un om rău și-o să fac tot ce-mi stă în putință să fie bine.

Și a făcut.

Scund și uscățiv ca un trunchi de ulm, avea totuși un chip plăcut, în general zâmbitor. Nu bea, nu fuma, nu mesteca tutun, nu paria. Acasă, după lucru, obișnuia să se uite la televizor, să răsfoiască reviste de pescuit sau să joace cărți cu prietenii lui de la uzină. Foarte sociabil, invita cu dragă inimă. Duminica, se ducea la pescuit. Cât despre mine, mă ocupam de gospodărie, căci se împotriva să lucrez pentru alții.

Nu era lipsit de inteligență, deși aceasta nu era de felul celei pe care o prețuiește geniul social. Dacă priceperile lui se mărgineau la treburile manuale, avea pentru ele un talent care nu ținea doar de aptitudinile motrice și, deși incult, aborda orice lucru cu acea ingeniozitate care, în

meșterea, îi deosebește pe laborioși de artiști și, în conversație, demonstrează că știința de carte nu-i totul. Resemnată foarte devreme cu o existență de călugăriță, mi se părea deci că providența se arătase îndurătoare dându-mi un tovarăș cu o purtare atât de plăcută și care, chiar dacă nu era un intelectual, nu era mai puțin un descurcăreț.

Aș fi putut să dau peste un Grelier.

Bernard Grelier e una dintre rarele ființe de la nr. 7 rue de Grenelle în fața căreia nu mă tem că mă trădez. Că-i spun „*Război și pace* este punerea în scenă a unei concepții deterministe despre istorie” sau

„Ați face bine să ungeți balamalele de la boxa pentru pubele”, pentru el nu va avea nici mai mult, nici mai puțin sens. Mă întreb chiar prin ce miracol nelămurit cea de-a doua somație izbutește să-i declanșeze un principiu al acțiunii. Cum poate cineva să facă un lucru pe care nu-l înțelege? Fără îndoială că acest tip de propoziții nu pretinde un tratament rațional și, întocmai ca acei stimuli care, printr-o mișcare spiralată în măduva spinării, declanșează reflexul fără a solicita creierul, îndemnul la ungerea balamalelor nu este poate decât o solicitare mecanică de natură a pune în mișcare membrele, fără ca mintea să aibă vreo contribuție.

Bernard Grelier este soțul Violettei Grelier, „gubernanta” familiei Arthens. Intrată în slujba lor cu treizeci de ani în urmă, ca femeie bună la toate, a avansat în grad pe măsură ce ei s-au îmbogățit și, de acum guvernantă, domnind peste un derizoriu regat, în persoanele femeii de serviciu (Manuela), a majordomului ocazional (englez) și a omului bun la toate (soțul ei), avea pentru oamenii mărunți același dispreț ca și marii burghezi care erau patronii ei. Cât era ziua de lungă,

cârâia ca o coțofană, umbla de colo-colo, cu un aer plin de importanță, dojenea servitorimea ca în Versailles-ul din zilele lui de glorie și o pisa pe Manuela cu discursuri emfatice despre dragostea pentru lucrul bine făcut și deteriorarea bunelor maniere.

— Ea nu l-a citit pe Marx, mi-a spus într-o zi Manuela.

Pertinența acestei constatări, din partea unei menajere portugheze totuși puțin versate în studiul filosofilor, m-a frapat. Nu, Violette Grelier nu-l citise cu siguranță pe Marx, pe motiv că nu figura pe nicio listă de produse de curățat argintărie de bogătași, în schimbul acestei lacune, moștenea o rație zilnică de cataloage interminabile care vorbeau despre amidon și lavete din in.

Aveam deci o căsătorie bună.

În plus, foarte repede, îi mărturisisem soțului meu marea mea greșală.

Cugetare profundă nr. 2

Pisica aceasta

Totem modem

Și cu intermitență decorativ

În orice caz, la noi așa este. Dacă vrei să înțelegi familia noastră, ajunge să vă uitați la pisici. Cele două pisici pe care le deținem sunt burdufuri umflate cu crochete de lux care n-au nicio interacțiune interesantă cu persoanele. Se târâie de la o canapea la alta lăsând păr peste tot și nimeni nu pare a fi înțeles că n-au nici cea mai mică afecțiune pentru cineva. Singurul interes pe care-l prezintă pisicile este că ele constituie obiecte decorative mobile, un concept pe care-l gădesc interesant din punct de vedere intelectual, însă alor noastre le atârnă prea

tare burta ca el să li se aplice.

Maică-mea, care l-a citit integral pe Balzac și citează din Flaubert la fiecare cină, demonstrează zilnic în ce măsură educația este o escrocherie senzațională. Ajunge s-o privești cu pisicile. E vag conștientă de potențialul lor decorativ, dar se încăpățânează să le vorbească precum unor oameni, ceea ce n-ar face în ruptul capului cu o lampă sau cu o statueta etruscă. Se pare că toți copiii cred până la o vârstă înaintată că tot ce se mișcă are un suflet și e înzestrat cu intenție. Maică-mea nu mai e copil, dar după toate aparențele nu reușește să considere că Parlamentul și Constituția n-au mai multă judecată decât un aspirator. Admit că deosebirea dintre un aspirator și ele ține de faptul că o pisică poate să simtă plăcerea și suferința. Dar oare asta înseamnă că e aptă să *comunică* cu ființa umană? Nicidecum. Asta ar trebui doar să ne facă să luăm precauții speciale, ca în cazul unui obiect foarte fragil. Când o aud pe mama spunând: „Constituția-i o pisicuță în același timp foarte orgolioasă și foarte sensibilă”, iar respectiva stă ghemuită pe canapea doar pentru că a mâncat prea mult, chiar că mă face să râd. Dar dacă ne gândim la ipoteza potrivit căreia pisica are funcția de a fi un totem modern, un soi de încarnare emblematică și protectoare a căminului, reflectând cu bunăvoință ceea ce sunt membrii casei, lucrul devine evident. Maică-mea face din pisici ce-ar vrea ea să fim noi, dar nu suntem absolut deloc. Nu există persoane mai puțin orgolioase și sensibile decât următorii trei membri ai familiei Josse: tata, mama și Colombe. Sunt total apatici și anesteziați, goliți de emoții.

În orice caz, eu cred că pisica este un totem modern. Degeaba se vorbește, degeaba se elaborează mari discursuri despre evoluție, civilizație și o grămadă de alte

cuvinte terminate în „ție”, omul n-a progresat prea mult de la începuturile sale: crede în continuare că nu se află aici din întâmplare și că niște zei, în majoritate binevoitori, veghează asupra destinului său.

4

Refuzând lupta

Am citit atâtea cărți...

Cu toate astea, ca toți autodidacții, nu-s niciodată sigură de ceea ce-am înțeles din ele. În câte-o zi mi se pare că pot să cuprind dintr-o singură privire totalitatea cunoașterii, ca și cum ramificații nevăzute s-ar naște deodată și-ar împleni între ele toate lecturile mele răzlețe – apoi, brusc, înțelesul se sustrage, esențialul mă evită și zadarnic recitesc aceleași rânduri, ele îmi scapă de fiecare dată un pic mai mult, în timp ce am impresia că-s o bătrână țicnită care își crede stomacul plin fiindcă a citit cu atenție meniul. Se pare că îmbinarea dintre această aptitudine și această cecitate este semnul distinctiv al autodidaxiei. Privând subiectul de îndrumările sigure pe care le conferă orice bună pregătire, ea îi face totuși ofranda unei libertăți și-a unei sinteze în gândire acolo unde discursurile oficiale pun pereți despărțitori și interzic aventura.

Chiar în dimineața aceasta, stau perplexă, în bucătărie, cu o cărticică în față. Sunt într-unul din acele momente când nebunia întreprinderii mele solitare pune stăpânire pe mine și când, la un pas de a renunța, mă tem că mi-am găsit în sfârșit nașul.

Care se numește Husserl, un nume ce nu se dă niciodată animalelor de companie sau mărcilor de ciocolată, din cauză că evocă ceva serios, respingător și

vag prusac. Dar asta nu mă consolează. Consider că destinul meu m-a învățat, mai bine ca pe oricine, să rezist la sugestiile negative ale gândirii mondiale. Am să vă spun ceva: dacă, până acum, vă închipuiți că, din urâtenie în bătrânețe și din văduvie în portăreală, am devenit o puchinoasă resemnată cu josnicia sorții ce i-a fost dată înseamnă că sunteți lipsiți de imaginație. Am bătut în retragere, desigur, refuzând lupta. Dar, în siguranța minții mele, nu există provocare căreia să nu-i pot răspunde. Prăpădită prin nume, poziție și aspect, în ceea ce privește capacitatea mea de înțelegere sunt o zeiță neînfrântă.

De aceea Edmund Husserl, despre care hotărâsc că-i un nume pentru aspiratoare fără sac, amenință perenitatea Olimpului meu privat.

— Bun, bun, bun, bun, zic inspirând adânc, pentru orice problemă există o soluție, nu-i așa? — și mă uit la cotoi, pândind încurajarea.

Ingratul nu răspunde. Tocmai a înfulecat o porție monstruoasă de hașeu de porc și, animat acum de o mare bunăvoință, colonizează fotoliul.

— Bun, bun, bun, bun, repet prostește și, încurcată, contemplan din nou caraghioasa cărticică.

Meditații carteziene – Introducere în fenomenologie. Înțelegi repede, după titlul cărții și citirea primelor pagini, că nu poți să-l abordezi pe Husserl, filosof fenomenolog, dacă nu i-ai citit deja pe Descartes și pe Kant. Dar se dovedește la fel de repede că a-i stăpâni pe Descartes și pe Kant nu deschide totuși căile de acces la fenomenologia transcendentă.

Păcat. Căci pentru Kant am o puternică admirație, din motivele amestecate că gândirea sa este un concentrat admirabil de geniu, rigoare și nebulie și că, oricât de

spartană i-ar fi proza, n-am întâmpinat nicio dificultate în a-i pătrunde înțelesul. Textele kantiene sunt texte de primă mărime și dovada e aptitudinea lor de a trece în chip victorios testul corcodușei.

Testul corcodușei frapează prin dezarmanta sa evidență. El își capătă forța dintr-o constatare universală: mușcând din fruct, omul înțelege în sfârșit. Ce anume înțelege? Totul. Înțelege lenta maturare a unei specii umane sortite supraviețuirii, apoi, ajungând într-o frumoasă seară să înțeleagă plăcerea, înțelege zădărnicia tuturor apetiturilor artificiale care abat de la aspirația primordială la virtuțile lucrurilor simple și sublime, inutilitatea discursurilor, înceata și cumplita degradare a lumilor de care nu va scăpa nimeni și, în pofida a toate acestea, minunata voluptate a simțurilor când ele conspiră pentru a-i învăța pe oameni plăcerea și terifianta frumusețe proprii Artei.

Testul corcodușei se efectuează în bucătăria mea. Pe tăblia din melacart a mesei, depun fructul și cartea și, începându-l pe primul, mă lansez și în cealaltă. Dacă ele rezistă reciproc la asalturile lor puternice, dacă fructul nu reușește să mă facă să pun la îndoială textul și dacă textul nu poate să strice gustul fructului, știu că mă aflu în prezența unei întreprinderi de importanță majoră și, trebuie spus, de excepție, căci sunt atât de puține operele care nu se pomenesc dizolvate, ca ridicole și neghioabe, în extraordinara succulență a micilor boabe aurii.

— Sunt la ananghie, îi mai spun lui Léon, deoarece competențele mele în materie de kantism sunt mai nimic față de abisul fenomenologiei.

Nu mai am alternativă. Trebuie să-mi raliez biblioteca și să încerc să dau de o introducere în chestiune. De obicei, mă feresc de aceste glose sau scurtături care-l

ferecă pe cititor în lanțurile unei gândiri scolastice. Dar situația e prea gravă ca să-mi ofer luxul de a tergiversa. Fenomenologia îmi scapă și asta mă indispuce.

Cugetare profundă nr.3

Cei puternici

În cazul ființelor umane

Nu fac nimic

Vorbesc

Și iar vorbesc

E o cugetare profundă a mea, dar ea a luat naștere dintr-o altă cugetare profundă. A rostit-o un musafir al tatei, la cina de ieri: „Cei care știu să facă fac, cei care nu știu să facă îi învață pe alții, cei care nu știu să-i învețe pe alții îi învață pe cei care-i învață pe alții, iar cei care nu știu să-i învețe pe cei care-i învață pe alții fac politică.” Toată lumea a părut să găsească spusele lui foarte inspirate, dar din motive greșite. „E atât de adevărat”, a zis Colombe care-i o specialistă în falsă autocritică. Face parte dintre cei care cred că a ști înseamnă putere și iertare. Dacă știu că fac parte dintr-o elită mulțumită de sine care soldează binele comun din exces de aroganță, scap de critică și recoltez de două ori mai mult prestigiu. Tata e și el predispus să gândească la fel, deși e mai puțin tâmpit decât soră-mea. El încă mai crede că există ceva care se numește datorie și, deși după părerea mea e ceva himeric, asta îl protejează de debilitatea cinismului. Mă explic: nu există nimic mai credul decât cinicul. Din cauză că încă mai crede cu toată tăria că lumea are un sens și fiindcă nu reușește să renunțe la neroziile copilăriei adoptă el atitudinea inversă. „Viața e o târfă, nu mai cred

În nimic și-o să profit de asta până mi s-o face greață” este deviza naivului contrariat. Exact soră-mea. Degeaba e normaliană⁶, încă mai crede în Moș Crăciun, nu fiindcă are inimă bună, ci fiindcă-i total infantilă. Se hlizea prostește când colegul tatei a emis frumoasa lui frază, în genul „asta înseamnă punere în abis”, și asta mi-a confirmat ceea ce gândesc de multă vreme: Colombe e un dezastru total.

Eu însă cred că fraza asta e o adevărată cugetare profundă, tocmai pentru că nu-i adevărat, în orice caz nu într-un tot adevărat. Ea nu vrea să spună ceea ce ai crede la început. Dacă oamenii ar urca în ierarhia socială proporțional cu incompetența lor, vă garantez că lumea n-ar funcționa cum funcționează. Dar problema nu-i aici. Ceea ce vrea să spună această frază nu este că incompetenții au un loc sub soare, ci că nimic nu-i mai dur și mai nedrept decât realitatea umană: oamenii trăiesc într-o lume unde cuvintele, și nu faptele, au putere, unde competența supremă este stăpânirea limbajului. E cumplit, fiindcă, în fond, suntem primate programate pentru a mânca, a dormi, a ne reproduce, a ne cuceri și securiza teritoriul și fiindcă cei mai înzestrați pentru asta, cei mai animalici dintre noi, sunt întotdeauna duși de nas de ceilalți, cei care vorbesc bine deși ar fi incapabili să-și apere grădina, să aducă un iepure pentru cină sau să procreeze cum se cuvine. Oamenii trăiesc într-o lume în care cei slabi sunt cei care domină. E o injurie teribilă adusă naturii noastre animale, un gen de perversiune, de contradicție profundă.

Tristă condiție

După o lună de lectură frenetică, decid cu o intensă ușurare că fenomenologia e o escrocherie. Așa cum catedralele au trezit întotdeauna în mine acel sentiment apropiat de sincopă pe care-l încerci în fața manifestării a ceea ce oamenii pot construi întru slava a ceva inexistent, fenomenologia îmi hărțuiește neîncrederea în perspectiva că atâta inteligență va fi putut sluji unei întreprinderi atât de zadarnice. Cum suntem în noiembrie, din păcate n-am corcodușe la îndemână. În asemenea cazuri – unsprezece luni pe an, la drept vorbind – o dau pe ciocolată neagră (70%). Dar cunosc dinainte rezultatul probei. Dacă aș avea timp să ronțai un metru-etalon, m-aș lovi zgomotos peste coapse citind, iar un frumos capitol precum „Revelația sensului final al științei în efortul de-a o «trăi» ca fenomen noematic” sau „Problemele constitutive ale ego-ului transcendentă” ar putea chiar să mă facă să mor de răs, cu inima fulgerată, în fotoliul meu moale, cu zeamă de corcodușă sau dâre de ciocolată prelingându-mi-se din colțurile gurii.

Când vrei să abordezi fenomenologia, trebuie să fii conștient de faptul că ea se rezumă la o dublă interogație: Care e natura conștiinței umane? Ce cunoaștem noi despre lume?

S-o luăm pe prima.

Sunt milenii de când, de la „cunoaște-te pe tine însuți” la „cuget, deci exist”, se glosează neconținut asupra acestei derizorii prerogative a omului, pe care o constituie conștiința propriei lui existențe și mai ales capacitatea pe care o are această conștiință de a se lua pe ea însăși drept obiect. Când îl mănâncă undeva, omul se scarpină și este conștient că e pe cale să se scarpine.

Dacă-l întrebi „Ce faci?“, răspunde „Mă scarpin“. Dacă ducem mai departe investigația (ești conștient că ești conștient de faptul că te scarpini?), el răspunde iar „Da!“ și tot așa la toate ești-conștient-urile care se pot adăuga. Dar simte omul mai puțină mâncărime știind că se scarpină și că e conștient de asta? Nici pomeneală.

A ști că te mănâncă și a fi conștient de faptul că ești conștient că știi asta nu schimbă cu absolut nimic faptul că te mănâncă. Handicap suplimentar, trebuie să înduri luciditatea care decurge din această tristă condiție și pun pariu pe cinci kile de corcodușe că asta sporește o neplăcere pe care, în cazul motanului meu, o simplă mișcare a labei din față o elimină. Oamenilor însă li se pare atât de extraordinar – fiindcă niciun alt animal n-o poate face și fiindcă astfel ne sustragem bestialității – că o ființă se poate ști știindu-se pe cale să se scarpine, încât această întâietate a conștiinței umane le apare multora ca manifestarea a ceva divin, care în noi ar scăpa determinismului rece la care sunt supuse toate lucrurile fizice.

Toată fenomenologia e întemeiată pe această certitudine: conștiința noastră reflexivă, semn distinctiv al demnității noastre ontologice, este singura entitate din noi care merită studiată, deoarece ne salvează de determinismul biologic.

Nimeni nu pare conștient de faptul că, de vreme ce *suntem* animale supuse determinismului rece al lucrurilor fizice, tot ceea ce ne precedă este caduc.

6

Sutane de dimie

Urmează a doua întrebare: ce cunoaștem noi despre

lume?

La această întrebare, idealistii ca Immanuel Kant răspund.

Ce răspund?

Răspund: nu mare lucru.

Idealismul este poziția care consideră că nu putem cunoaște decât ceea ce îi apare conștiinței noastre, această entitate semi divină care ne salvează de bestialitate. Cunoaștem despre lume ceea ce conștiința noastră poate să spună despre ea, pentru că i se înfățișează – și nu mai mult.

Să luăm drept exemplu la întâmplare un simpatic motan numit Léon. De ce? Fiindcă găsesc că-i mai ușor cu o pisică. Și vă întreb: cum puteți să fiți siguri că e vorba de o pisică și chiar să cunoașteți ce este o pisică?

Un răspuns corect ar consta în a evidenția faptul că perceperea animalului, completată cu câteva mecanisme conceptuale și lingvistice, vă conduce la formarea acestei cunoașteri. Dar răspunsul idealist constă în a lua în considerare imposibilitatea de a ști dacă ceea ce percepem și concepem noi ca fiind pisică – dacă ceea ce îi apare conștiinței noastre ca pisică – este într-adevăr conform cu ceea ce este pisica în intimitatea ei profundă. Poate că pisica mea, pe care o percep în momentul de față ca pe un patruped obez cu mustăți fremătânde și pe care-l așez în mintea mea într-un sertar etichetat „pisică”, este, în realitate și în însăși esența sa, un cocoloș de gelatină verde care nu face miau. Însă simțurile mele sunt astfel alcătuite, încât asta nu mi se înfățișează, iar scârboasa piftie verde, înșelând dezgustul meu și naiva mea încredere, se prezintă conștiinței mele sub aparența unui animal domestic lacom și mătăsos.

Iată idealismul kantian. Noi nu cunoaștem despre lume

decât *ideea* pe care ne-o dă despre ea conștiința noastră. Dar există o teorie mai deprimantă decât asta, care deschide perspective și mai îngrozitoare decât aceea de a mângâia fără a-ți da seama o grămadă de bale verzi sau, dimineța, de a-ți vârî într-o cavernă plină de pustule tartinele pe care le credeai destinate prăjitorului de pâine.

Există idealismul lui Edmund Husserl, care îmi evocă de-acum o marcă de sutane de dimie pentru preoți seduși de o obscură schismă a Bisericii Baptiste.

Conform acestei ultime teorii, nu există decât perceperea pisicii. Și pisica? Ei bine, ne lipsim de ea. Nu-i nevoie de pisică. Pentru ce? Ce pisică? De-acum, filosofia își permite să nu se mai cufunde decât în desfrâul spiritului pur. Lumea este o realitate inaccesibilă pe care ar fi zadarnic să încercăm s-o cunoaștem. Ce cunoaștem noi despre lume? Nimic. Orice cunoaștere nefiind altceva decât auto explorarea conștiinței reflexive, putem da dracului lumea.

Asta e fenomenologia: „știința a ceea ce se arată conștiinței”. Cum își petrece ziua un fenomenolog? Se trezește, e conștient că săpunește sub duș un trup a cărui existență e neîntemeiată, că mănâncă tartine neantizate, că îmbracă haine care sunt ca niște paranteze goale, că se duce la birou și că percepe o pisică.

Puțin îi pasă dacă această pisică există sau nu există și ce este ea în esența ei. Ceea ce e indecidabil nu-l interesează. În schimb, e de netăgăduit că o pisică îi apare conștiinței sale și această aparență e cea care îl preocupă pe omul nostru.

O aparență de altfel foarte complexă. Că se poate detalia până într-atât funcționarea percepției de către conștiință a unui lucru a cărui existență în sine nu

contează e pur și simplu remarcabil. Știați că această conștiință nu percepe de-a dreptul, ci efectuează serii complicate de sinteze care, prin intermediul unor profilări succesive, reușesc să înfățișeze simțurilor noastre obiecte diverse ca, de pildă, o pisică, o mătură sau o paletă de omorât muște, și Dumnezeu știe dacă ăsta-i un lucru util? Încercați exercițiul de a vă privi pisica și de a vă întreba cum se face de știți cum e făcută pe dinainte, pe dinapoi, pe deasupra și pe dedesubt, când în momentul acela n-o observați decât din față. Trebuie că această conștiință, sintetizând fără ca dumneavoastră să băgați măcar de seamă multiplele percepții ale pisicii dumneavoastră sub toate unghiurile posibile, va fi sfârșit prin a crea această imagine completă a pisicii pe care vederea dumneavoastră actuală nu v-o conferă niciodată. La fel și cu paleta de omorât muște, pe care n-o observați niciodată decât într-un singur sens, deși puteți s-o vizualizați în întregime în mintea dumneavoastră, și despre care, miracol, știți, fără a fi nevoie s-o întoarceți, cum arată pe partea cealaltă.

Vom fi de acord că această cunoaștere este foarte utilă. Nu ne-o imaginăm pe Manuela folosind o paletă de omorât muște fără a mobiliza numaidecât știința ei despre diferitele profilări care sunt necesare perceperii ei. De altfel, nu ne-o imaginăm pe Manuela folosind o paletă de omorât muște pentru bunul motiv că în apartamentele bogătașilor nu există niciodată muște. Nici muște, nici sifilis, nici mirosuri urâte, nici secrete de familie. La cei bogați totul este curat, neted, sănătos și în consecință la adăpost față de tirania paletelor de omorât muște și de oprobriul public.

Iată deci fenomenologia: un monolog solitar și nesfârșit al conștiinței cu ea însăși, un autism pur și dur

pe care nicio pisică adevărată nu-l deranjează niciodată.

7

În Sudul confederat

— Ce citești acolo? mă întrebă Manuela care sosește, cu răsuflarea tăiată, de la o doamnă de Broglie căreia cina la care are invitați în această seară i-a provocat un atac de ftizie. Preluând de la comisionar șapte cutii de caviar Petrossian, respira ca Darth Vader.

— O antologie de poeme folclorice, zic și închid pentru totdeauna capitolul Husserl.

Astăzi, Manuela e binedispusă, se vede. Despachetează cu vioiciune un coșuleț ticsit cu *financiers*⁷ având încă încrustate corolele albe în care au fost coapte, se așază și netezește frumos fața de masă cu palma, preludiu la o declarație care-o încântă.

Aranjez ceștile, mă așez la rândul meu și aștept.

— Doamna de Broglie nu e mulțumită de ciupercile ei, începe ea.

— Nu? zic eu în mod politicos.

— Nu au aromă, urmează ea cu un aer înverșunat, ca și cum această deficiență i-ar fi adus o ofensă personală și majoră.

Savurăm această informație la justa ei valoare și îmi face plăcere să mi-o imaginez pe Bernadette de Broglie în bucătăria ei, năucă și cu părul vâlvoi, străduindu-se să pulverizeze asupra contravenientelor un decoct de mânătărci și de gălbiori în nădejdea derizorie, dar șuie, că ele vor sfârși totuși prin a exala ceva care să poată evoca pădurea.

— Și Neptun a făcut pipi pe piciorul domnului Badoise,

---

7 Prăjiturele pentru ceai în genul madlenelor (n. Tr.).

continuă Manuela. Bietul animal trebuie că se ținea de câteva ore și, când domnu' a luat din cuier lesa, n-a mai putut să aștepte și a făcut în antreu, pe cracul pantalonului său.

Neptun e cockerul proprietarilor de la etajul al treilea, dreapta. Al doilea și-al treilea sunt singurele etaje împărțite în două apartamente (de două sute de metri pătrați fiecare). La primul locuiesc De Broglie, la al patrulea familia Arthens, la al cincilea familia Josse și la al șaselea familia Pallières. La al doilea sunt familiile Meurisse și Rosen. La al treilea, Saint-Nice și Badoise. Neptun e câinele familiei Badoise sau mai exact al domnișoarei Badoise, care urmează dreptul la Assas⁸ și organizează serate cu alți proprietari de cockeri care urmează dreptul la Assas.

Am o mare simpatie pentru Neptun. Da, ne apreciem mult, fără îndoială datorită complicității născute din faptul că sentimentele unuia îi sunt imediat accesibile celuilalt. Neptun simte că-l iubesc; felurile lui dorințe îmi sunt transparente. Partea savuroasă constă în faptul că se încăpățânează să fie un câine când stăpâna lui ar vrea să facă din el un gentleman. Când iese în curte, la capătul lesei de piele arămie întinse la maximum, privește cu o poftă nemăsurată băltoacele de apă murdară ce lenevesc acolo. De cum stăpână-sa îi smucește scurt jugul, își lasă dosul până la pământ și, fără alte fasoane, își linge organele. Atena, ridicola whippet a Meuriss-ilor, îl face să scoată limba ca un satir obscen și să gâfâie anticipat, cu capul plin de fantezme. Ceea ce e deosebit de caraghios la cockeri, când sunt într-o dispoziție jucăușă, este felul legănat în care înaintează; ai zice că au montate sub labe niște arcuri care îi saltă în sus

---

8 Prestigioasă universitate pariziană (n. Tr.).

- dar lin, fără hopuri. Asta le zgâlțâie și labele, și urechile, cum leagănă ruliul o navă, și cockerul, mică ambarcațiune prietenoasă plutind pe uscat, aduce în aceste locuri urbane o notă maritimă după care mă dau în vânt.

Neptun, în fine, e un mare mâncău, gata de orice pentru o rămășiță de nap sau un coltuc de pâine uscată. Când stăpâna lui trece prin fața boxei pentru pubele, trage de nebun în direcția acesteia, cu limba de-un cot și coada dezlănțuită. Pentru Diane Badoise, e ceva deznădăjduitor. Căci pentru această persoană distinsă, câinele ei pare-se c-ar fi trebuit să fie ca fetele de familie bună din Savannah, în Sudul confederat dinainte de război, care nu puteau să-și găsească un soț decât dacă se prefăceau că n-au nicio poftă de mâncare.

În loc de asta, Neptun face pe yankeul hămesit.

JURNALUL MIȘCĂRII LUMII NR.2

Un Bacon pentru cocker

În imobil există doi câini: whippetul familiei Meurisse, care seamănă cu un schelet acoperit cu o crustă de piele bej, și un cocker roșcat, care îi aparține Dianei Badoise, fiica avocatului foarte afectat, o blondă anorexică purtând impermeabile Burberry. Whippetul se numește Atena, iar cockerul, Neptun. Asta pentru cazul că nu veți fi înțeles în ce gen de reședință locuiesc. La noi nu există de-alde Kiki sau Rex. Ei, bine, ieri, în hol, cei doi câini au dat unul de altul și am avut ocazia să asist la un balet foarte interesant. Trec peste momentul când câinii și-au mirosit dosul. Nu știu dacă al lui Neptun miroase urât, dar Atena a făcut un salt înapoi, pe când el avea aerul că adulmecă un buchet de trandafiri în care s-ar fi aflat o

friptură în sânge.

Nu, ceea ce era interesant erau cele două ființe umane de la capătul celor două lese. Pentru că, la oraș, câinii sunt cei care își țin stăpânul în lesă, deși nimeni nu pare să înțeleagă că faptul de a te fi pricopsit de bunăvoie cu un câine care trebuie plimbat de două ori pe zi, fie ploaie, vânt sau viscol, înseamnă a-ți fi pus singur o lesă în jurul gâtului. Ca să n-o mai lungesc, Diane Badoise și Anne-Hélène Meurisse (același model, la douăzeci și cinci de ani diferență) s-au întâlnit în hol, fiecare la capătul lesei sale. În cazurile astea, e o întreagă tevatură! Cele două sunt atât de stângace, de parcă ar avea labe de înot la mâini și la picioare, fiindcă nu pot să facă singurul lucru care ar fi eficace în această situație: să recunoască lucrul care se-ntâmplă pentru a putea să-l evite. Dar cum ele se fac a crede că plimbă distinși cățeluși de pluș fără nicio pulsiune deplasată, nu-s în stare să strige la câinii lor să nu-și mai adulmece curul sau să nu-și lîngă biluțele.

Deci iată ce s-a întâmplat: Diane Badoise a ieșit din ascensor cu Neptun, iar Anne-Hélène Meurisse aștepta chiar în față cu Atena. Și-au aruncat deci câinii, ca să zicem așa, unul în brațele celuilalt și, evident, chestia n-a dat greș, Neptun și-a ieșit din minți. Să descindă liniștit din lift și să dea cu nasul de dosul Atenei nu-i ceva de care are parte în fiecare zi. Colombe ne toacă de ani întregi cu *kairos*-ul, un concept grecesc care înseamnă cu aproximație „momentul propice”, acel lucru pe care, după părerea ei, Napoleon nu știa să-l folosească, pentru că, bineînțeles, soră-mea e o specialistă în strategie *militară*. Mă rog, *kairos*-ul e intuiția de moment, ce mai. Ei bine, pot să vă spun că Neptun își avea *kairos*-ul drept în fața nasului și n-a pregetat, a procedat în stil vechi, soldățește: a încălecat-o pe Atena. „Oh, Dumnezeu!” a

zis Anne-Hélène Meurisse, de parc-ar fi fost ea însăși victima ultrajului. „O, nu!” a exclamat Diane Badoise, de parcă toată rușinea cădea asupra ei, deși pariez pe-o ciocolată Michoko că nu i-ar fi trecut prin cap să sară la dosul Atenei. Și au început amândouă deodată să tragă de câini cu ajutorul leșelor, dar a apărut o problemă și asta a lăsat loc pentru o mișcare interesantă.

De fapt, Diane ar fi trebuit să tragă în sus iar cealaltă în jos, ceea ce ar fi desprins cei doi câini, însă, în loc de asta, ele s-au deplasat lateral și, cum locul din fața cabinei liftului e strâmt, s-au lovit foarte repede de-un obstacol: una de grilajul ascensorului, cealaltă de peretele din stânga și, drept urmare, Neptun, care fusese destabilizat de prima tracțiune, și-a luat un *nou* avânt, ancorându-se și mai abitur de Atena care schelălăia rotind ochii înspăimântați. În momentul acela, stăpânele au schimbat strategia încercând să-și târască câinii spre spații mai largi pentru a putea relua manevra cu mai multă libertate de mișcare. Treaba însă era urgentă: știe toată lumea că vine un moment când câinii ajung de nedezlipit. Drept care au intrat în viteză strigând împreună „O, Doamne, o, Doamne” și trăgând de lese ca și cum de ele ar fi depins virtutea lor. Dar, în grabă, Diane Badoise a alunecat ușor și și-a sucit glezna. Și iată mișcarea interesantă: glezna i s-a răsucit spre exterior și, în același timp, tot corpul i s-a deplasat în aceeași direcție, cu excepția cozii ei de cal care a luat-o în direcție opusă.

Vă asigur că era magnific: ai fi zis că-i un tablou de Bacon. În Wc-ul părinților mei atârână de ani întregi un Bacon înrămat înfățișând, tocmai, un personaj stând pe closet, și a la Bacon, firește, în genul torturat și nu foarte plăcut la vedere. Mi-am spus întotdeauna că pictura asta avea probabil un efect asupra tihnei activităților, dar, mă

rog, la noi fiecare are Wc-ul lui, așa că nu m-am plâns niciodată. Însă când Diane Badoise s-a dezarticulat pe de-a-ntregul sucindu-și glezna, făcând cu genunchii, brațele și capul unghiuri bizare, totul culminând cu coada de cal la orizontală, imaginea m-a dus imediat cu gândul la Bacon.

Pentru o clipă Diane Baudoise a părut o marionetă dezmembrată, cu un mare „hârști” corporal, și timp de câteva miimi de secundă (fiindcă asta s-a petrecut foarte repede, dar, cum sunt acum atentă la mișcările trupului, am văzut totul ca în ralanti), a semănat cu un personaj baconian.

De aici până la a-mi spune că tabloul ăla stă în WC de atâția ani tocmai pentru a-mi permite să apreciez cum se cuvine această mișcare stranie, nu e decât un pas. Pe urmă Diane a căzut peste câini și asta a rezolvat problema, căci Atena, care era una cu pardoseala, i-a scăpat lui Neptun. A urmat un mic balet complicat, Anne-Hélène vrând să-i vină în ajutor Diane și ținându-și totodată cățeaua departe de monstrul lubric și, pe de altă parte, Neptun, complet indiferent la vaietele și durerea stăpânei, continuând să tragă înspre friptura lui cu trandafiri. Dar, în momentul acela, doamna Michel a ieșit din ghereta ei, iar eu am apucat lesa lui Neptun și l-am dus mai departe.

Era foarte dezamăgit, sârmanul. În consecință, s-a așezat și s-a apucat să-și lîngă biluțele scoțând o mulțime de plescăituri, ceea ce a sporit disperarea bieteii lui stăpâne. Doamna Michel a chemat ambulanța, deoarece glezna Diane începea să semene cu un pepene și apoi l-a dus pe Neptun acasă, în timp ce Anne-Hélène Meurisse stătea cu Diane. M-am dus și eu acasă, întrebându-mă: Bun, un Bacon pe viu, asta merită osteneala?

Am decis că nu, fiindcă nu numai că Neptun nu și-a făcut pofta, dar, în plus, n-a avut parte nici de plimbare.

8

Prezicătoare a elitelor modeme

Azi-diminează, ascultând France Inter, am avut surpriza să descopăr că nu eram ce credeam eu că sunt. Până atunci atribuisem condiției de autodidactă proletară motivele eclecticismului meu cultural. După cum am amintit deja, am folosit fiecare secundă a existenței mele pe care puteam s-o rup de la muncă pentru a citi, a vedea filme sau a asculta muzică. Dar această frenezie în devorarea obiectelor culturale mi se părea a suferi de o greșeală majoră în materie de gust: cea a amestecului brutal dintre opere respectabile și altele care erau mult mai puțin așa.

Nu încapă îndoială că în domeniul lecturii este cel mai puțin pregnant eclecticismul meu, deși aici diversitatea intereselor mele e cea mai mare. Am citit lucrări de istorie, de filosofie, de economie politică, de sociologie, de psihologie, de pedagogie, de psihanaliză și, bineînțeles și mai cu seamă, de literatură.

Primele m-au interesat: ultima este toată viața mea. Motanul meu, Léon, poartă acest nume din motive de Tolstoi. Cel dinaintea lui se numea Dongo din motive de Fabrice del. Pe prima mea pisică o chema Karenina din motive de Anna, dar n-o strigam decât Karé, de teamă să nu fiu demascată. În afară de infidelitatea stendhaliană, preferințele mele se situează foarte categoric în Rusia dinainte de 1910, însă am și satisfacția de-a fi devorat o parte, în definitiv apreciabilă, din literatura mondială, dacă ținem cont de faptul că sunt o fată de la țară, ale

cărei speranțe de carieră au întrecut toate așteptările ducând până la statutul de portăreasă la numărul 7 de pe rue de Grenelle, când s-ar fi putut crede că un asemenea destin e merit cultului veșnic al Barbarei Cartland! Am într-adevăr o înclinație vinovată spre romanele polițiste – dar pe cele pe care le citesc le consider literatură de bună calitate. Mi-e deosebit de greu, în unele zile, să trebuiască să mă smulg din lectura unui Connelly sau a unui Mankell pentru a mă duce să răspund la soneria lui Bernard Grelier sau a Sabinei Pallières, ale căror preocupări nu sunt congruente cu meditațiile lui Harry Bosch, copoiul amator de jazz de la LAPD, mai ales când mă-ntreabă:

— De ce miroase gunoiul până în curte?

Faptul că Bernard Grelier și moștenitoarea unei vechi familii de bancheri pot să fie preocupați de aceleași lucruri mărunte și să ignore concomitent folosirea pronumelui personal după verb, pe care îl cere forma interogativă⁹, aruncă o lumină nouă asupra umanității.

La capitolul cinematografic, în schimb, eclecticismul meu înflorește. Îmi plac *blockbuster*-ele americane și operele cinema-ului de autor. De fapt, multă vreme am consumat în mod preferențial cinema de divertisment american sau englez, cu excepția câtorva opere serioase pe care le priveam cu ochiul meu estetizant, ochiul pasional și emfatic neavând legături decât cu divertismentul. Greenaway îmi stârnește admirație, interes și căscături, în timp ce plâng ca o madlenă spongioasă de fiecare dată când Melly și Mama urcă scara Butlerilor după moartea lui Bonnie Blue și consider *Blade Runner* o capodoperă a divertismentului de înaltă clasă. Vreme îndelungată am

---

⁹ Comentarii ca acesta și altele din cuprinsul romanului, au fost traduse *ad litteram* deoarece se referă la reguli gramaticale specifice limbii franceze, care nu au echivalente în gramatica limbii române (n. Tr.).

socotit o fatalitate faptul că a șaptea artă este frumoasă, puternică și soporifică și că cinema-ul de divertisment este futil, încântător și bulversant.

Uite, de pildă, astăzi, freamăt de nerăbdare la ideea cadoului pe care mi l-am oferit. Este rodul unei răbdări exemplare, satisfacerea mult timp amânată a dorinței de a revedea un film pe care l-am văzut pentru prima oară de Crăciunul anului 1989.

9

Octombrie roșu

În preajma Crăciunului 1989, Lucien era foarte bolnav. Chiar dacă încă nu știam când va veni moartea, eram legați de certitudinea iminenței ei, legați în noi înșine și legați unul de celălalt de această invizibilă legătură. Când boala intră într-o casă, ea nu pune stăpânire doar pe un trup, ci țese între inimi o pânză întunecată în care se ascunde speranța. Zi după zi, ca un fir de păianjen înfășurându-se în jurul planurilor noastre și-al respirației noastre, boala ne înghițea viața. Când mă întorceam de afară, aveam sentimentul că pătrund într-un cavou și îmi era Mg tot timpul, un frig pe care nimic nu-l alunga, încât, în ultima perioadă, când dormeam lângă Lucien mi se părea că trupul său aspira toată căldura pe care al meu reușise s-o sustragă de altundeva.

Boala, diagnosticată în primăvara lui 1988, l-a ros vreme de șaptesprezece luni și l-a răpus în ajunul Crăciunului 1989. Bătrâna doamnă Meurisse a inițiat o colectă printre locatarii imobilului și la ghereta mea a fost depusă o frumoasă coroană de flori, având prinsă o panglică pe care nu scria nimic. Era o femeie pioasă, rece și înțepată, dar în comportamentul ei auster și un pic

tăios exista ceva sincer, iar când a murit, la un an după Lucien, mi-am spus că era o femeie de bine și că avea să-mi lipsească, deși, în cincisprezece ani, nu schimbaserăm niciodată vreo vorbă.

— I-a otrăvit viața noră-sii până la capăt. Odihnească-se în pace, a fost o femeie sfântă, adăugase în chip de discurs funebru Manuela, care-i purta tinerei doamne Meurisse o ură raciniană.

În afara Cornéliei Meurisse, cu voaletele și șiragul ei de mătâni, boala lui Lucien nu i s-a părut nimănui ceva demn de interes. Celor bogați li se pare că oamenii mărunți – poate pentru că viața lor este rarefiată, lipsită de oxigenul banilor și al abilității de a-și face relații – resimt emoțiile omenești cu mai puțină intensitate și cu o mai mare indiferență. Dat fiind că eram portari, părea de necontestat că moartea era pentru noi un lucru de la sine înțeles, în vreme ce pentru avuți ea ar fi îmbrăcat veșmintele nedreptății și ale dramei. Moartea unui portar e doar o ciobitură în viața de zi cu zi, o certitudine biologică neasociată cu vreo tragedie și, pentru proprietarii care îl vedeau zilnic în casa scării sau în pragul gheretei, Lucien era o non existență ce se întorcea într-un neant din care nu apăruse niciodată, o creatură care, deoarece trăia o semi viață, fără lux și fără artificii, trebuia de bună seamă ca și în momentul morții să nu simtă decât o semi revoltă. Faptul că, asemenea oricărei ființe umane, puteam și noi îndura infernul și că, cu inima plină de mânie, pe măsură ce suferința ne devasta existența, ajungeam să ne descompunem înăuntrul nostru, în zbuciumul spaimei și al ororii pe care moartea le inspiră fiecăruia, nu-i dădea în gând nimănui în locul acesta.

Într-o dimineață, cu trei săptămâni înainte de Crăciun,

când m-am întors de la cumpărături cu o sacoșă plină de napi și de bojoci pentru motan, l-am găsit pe Lucien îmbrăcat, pregătit de plecare. Își înnodase chiar și fularul și mă aștepta stând în picioare. După preumblările istovitoare ale unui soț pe care traseul de la cameră la bucătărie îl secătuia de puteri și-i provoca o paloare îngrozitoare, după săptămâni în care nu-l văzusem deloc părăsind o pijama care mi se părea veșmântul însuși al morții, să-l descopăr cu privirea vie și cu un aer ștregar, cu gulerul paltonului ridicat cu grijă până la niște obraji ciudat de trandafirii aproape că m-a făcut să leșin.

— Lucien! am exclamat și eram pe punctul de a mă repezi la el ca să-l sprijin, să-l ajut să se-așeze, să-l dezbrac, să mai știu eu ce, tot ce mă învățase boala, gesturi până atunci necunoscute și care, în ultimul timp, deveniseră singurele pe care știam să le fac, eram pe punctul de a lăsa jos sacoșa, de a-l prinde în brațe, de a-l strânge la piept, de a-l conduce la pat și toate celelalte, când, cu respirația întretăiată, cu o stranie senzație de dilatare a inimii, m-am oprit.

— Avem timp numai bine, mi-a spus Lucien, proiecția începe la ora unu.

În căldura sălii, cu ochii aproape în lacrimi, fericită cum nu mai fusesem vreodată, l-am ținut de o mână caldă pentru prima oară după luni de zile. Știam că un aflus nesperat de energie îl făcuse să se ridice din pat, îi dăduse forța de a se îmbrăca, foamea de a ieși, dorința de a împărtăși încă o dată împreună această plăcere conjugală și știam de asemenea că acesta era semnul că nu mai rămânea decât puțin timp, starea de grație care precede sfârșitul, dar nu-mi păsa de asta și voiam doar să profit de aceste clipe răpite jugului bolii, de mâna lui

călduță în mâna mea și de vibrațiile de plăcere care ne traversau pe amândoi fiindcă, slavă cerului, era un film căruia puteam să-i împărtășim împreună savoarea.

Cred că a murit imediat după aceea. Trupul său a mai rezistat trei săptămâni, dar spiritul său se dusese la sfârșitul proiecției, fiindcă știa că era mai bine așa, fiindcă își luase rămas-bun de la mine în întunericul sălii, fără regrete prea sfâșietoare, fiindcă își găsisse astfel pacea, încrezător în ceea ce ne spuseseăm strecurându-ne vorbe, privind în deplină înțelegere ecranul luminat care istorisea o poveste.

Am acceptat faptul.

Vânătoarea lui Octombrie roșu era filmul ultimei noastre îmbrățișări. Pentru cine vrea să înțeleagă arta povestirii, e suficient să-l vadă; e de mirare că Universitatea se încapătănează să predea principiile narrative recurgând la Propp, Greimas sau alte lecturi suplimentare punitive, în loc să investească într-o sală de proiecție. Începuturi, intrigă, protagoniști, peripeții, căutare, eroi și alte adjuvante: sunt de-ajuns un Sean Connery în uniformă de comandant de submarin rusesc și câteva portavioane bine plasate.

Or, spuneam eu, am aflat azi-dimineață de la France Inter că această contaminare a aspirațiilor mele la cultura legitimă cu alte înclinații spre cultura ilegală nu constituie un stigmat al originii mele joase și al accesului meu solitar la luminile spiritului, ci o caracteristică a claselor intelectualmente dominante în zilele noastre. Cum am aflat-o? Din gura unui sociolog, despre care mi-ar fi plăcut teribil să știu dacă i-ar fi plăcut și lui să știe că o portăreasă în papuci Scholl tocmai făcuse din el o icoană sfințită. Studiind evoluția practicilor culturale ale unor intelectuali cândva scăldați din zori până la asfințit

în înalte studii și, în prezent, poli de sincretism unde hotarul dintre adevărata și falsă cultură era în mod iremediabil tulburat, el descria un titular de agregatură în literaturi clasice, care altădată ar fi ascultat Bach, ar fi citit Mauriac și ar fi vizionat filme de artă și eseu și care, astăzi, ascultă Händel și MC Solaar, citește Flaubert și John le Carré, se duce să vadă un Visconti și ultimul *Die Hard* și mănâncă hamburgeri la prânz și sashimi seara.

E întotdeauna foarte tulburător să descoperi un habitus social dominant acolo unde credeai că vezi semnul distinctiv al singularității tale. Tulburător și poate chiar ofensator. Că eu, Renée, 54 de ani, portăreasă și autodidactă, sunt, în ciuda claustrării mele într-o gheretă conformă normei, în ciuda unei izolări care ar fi trebuit să mă protejeze de tarele masei, în ciuda, de asemenea, a acestei carantine rușinoase, ignorând evoluțiile din lumea largă, în care m-am închis, că eu, Renée, sunt dovada aceleiași transformări care agită elitele actuale – alcătuite din mici Pallières care se pregătesc pentru Școala Normală Superioară, îl citesc pe Marx și se duc în gașcă să vadă *Terminator* sau de mici Badoise care urmează dreptul la Assas și hohotesc de plâns la *Notting Hill* – este un șoc din care mi-e greu să-mi revin. Fiindcă se vede foarte limpede, pentru cine acordă atenție cronologiei, că nu-i imit pe acești puștani, ci că, în practicile mele eclecticice, i-am devansat.

Renée, prezicătoare a elitelor contemporane.

— Ei bine, de ce nu, mi-am spus extrăgând din sacoșă bucata de ficat de vițel a pisicii, apoi exhumând de dedesubt, bine ambalate într-o pungă de plastic anonimă, două mici fileuri de barbun pe care vreau să le las la marinat și pe urmă să le gătesc într-un sos de lămâie cu coriandru.

Atunci s-a întâmplat.

Cugetare profundă nr. 4

Îngrijește

Plantele

Copiii

Există aici o femeie de serviciu care vine trei ore pe zi, însă de plante mama e cea care se ocupă. Și e un circ de necrezut. Are două stropitoare, una pentru apă cu îngrășământ și un pulverizator cu mai multe poziții pentru pulverizări „țintite”, „în ploaie” sau „în ceață”. În fiecare dimineață, trece în revistă cele douăzeci de plante decorative din apartament și le administrează tratamentul ad-hoc. Mormăind o grămadă întreagă de lucruri, complet indiferentă la restul lumii. Poți să-i spui orice mamei când se ocupă de plante, nu-ți acordă absolut nicio atenție. De pildă: „Am de gând să mă droghez astăzi și să iau o supradoză” obține drept răspuns: „Frunzele kentiei îngălbenesc pe margini, e prea multă apă, asta nu-i bine deloc.”

Avem deja începutul paradigmei: dacă vrei să-ți irosești viața neuzind nimic din ce-ți spun ceilalți, ocupă-te de plante decorative. Dar asta nu e totul. Când mama pulverizează apă pe frunzele plantelor, văd bine speranța care-o însuflețește. Crede că apa-i un fel de balsam care va pătrunde în plantă și-i va aduce tot ce-i trebuie ca să-i meargă bine. La fel și îngrășământul, pe care-l adaugă sub formă de bastonașe înfipte în pământ (de fapt în amestecul de pământ-mraniță-nisip-turbă pe care îl comandă special pentru fiecare plantă la serele de la Porte d’Auteuil). Deci mama își hrănește plantele așa

cum și-a hrănit copiii: apă și îngrășământ pentru kentia, fasole verde și vitamina C pentru noi. Țasta e centrul paradigmei: concentrează-te asupra obiectului, oferă-i elementele nutritive care merg din exterior spre interior și, progresând înăuntru, îl fac să crească și-i fac bine. Un pșșșit pe frunze și iată planta înarmată pentru a înfrunta existența. O privești cu un amestec de neliniște și speranță, ești conștient de fragilitatea vieții, îngrijorat de accidentele care ar putea să survină, dar, în același timp, ai satisfacția de a fi făcut ce trebuia, de a-ți fi jucat rolul de nutritiv: te simți mai liniștit, ești în siguranță pentru o vreme. Așa vede mama viața: un șir de acte conjuratorii, la fel de ineficiente ca un pșșșit, care dau iluzia scurtă a securității.

Ar fi cu mult mai bine dacă am împărtăși nesiguranța noastră, dacă ne-am strânge cu toții la un loc în noi înșine pentru a ne spune că fasolea verde și vitamina C, chiar dacă hrănesc animalul, nu salvează viața și nu sunt hrană pentru suflet.

10

Un motan numit Grévisse

Chabrot sună la ghereta mea.

Chabrot este medicul personal al lui Pierre Arthens. E genul bărbatului în vârstă, mereu bronzat, care se târăște în fața Maestrului ca o râma ce e și, în douăzeci de ani, nu m-a salutat niciodată și nici măcar n-a dat vreun semn că m-ar vedea. O experiență fenomenologică interesantă ar fi cercetarea temeiurilor faptului de a fi vizibil pentru conștiința unora și invizibil pentru conștiința altora. Că imaginea mea poate concomitent să se imprime în craniul lui Neptun și să tragă chiulul din cel al lui Chabrot

este într-adevăr destul de captivant.

Dar în dimineața aceasta Chabrot arată total nebronzat. Obrajii îi atârnă, mâinile îi tremură și nasul... îi curge. Da, îi curge. Lui Chabrot, medicul celor puternici, îi curge nasul. Colac peste pupăză, îmi pronunță numele.

— Doamnă Michel.

Poate că nu-i Chabrot, ci un soi de extraterestru transformist care dispune de un serviciu de informații ce lasă de dorit, fiindcă adevăratul Chabrot nu-și încarcă mintea cu informații referitoare la subalterni prin definiție anonimi.

— Doamnă Michel, reia imitația ratată de Chabrot, doamnă Michel.

Ei bine, vom vedea. Doamna Michel e numele meu.

— S-a întâmplat o mare nenorocire, reia Curge-Nas care, ei drăcie, în loc să-și sufle nasul, și-l trage.

Asta-i bună! Și-l trage zgomotos, trimițând scursoarea nazală acolo de unde nici măcar n-a venit vreodată și rapiditatea acțiunii mă silește să-i văd contracțiile febrile ale mărilor lui Adam menite să faciliteze trecerea acesteia. E dezgustător, dar mai cu seamă deconcertant.

Privesc în stânga și-n dreapta. Holul e pustiu. Dacă E.T.-ul meu are intenții ostile, sunt pierdută.

El își revine, se repetă.

— O mare nenorocire, da, o mare nenorocire. Domnul Arthens e pe moarte.

— Pe moarte, zic, chiar pe moarte?

— Chiar pe moarte, doamnă Michel, chiar pe moarte. Îi mai rămân patruzeci și opt de ore.

— Dar l-am văzut ieri dimineață, era sănătos tun.

— O, vai, doamnă, o, vai! Când inima te lasă, e ca ghilotina. Dimineața zburzi ca un ied, seara ești în mormânt.

— O să moară acasă, nu se duce la spital?

— Oooh, doamnă Michel, îmi spune Chabrot privindu-mă cu același aer ca al lui Neptun când e în lesă, cine ar vrea să moară în spital?

Pentru prima oară în douăzeci de ani, încerc un vag sentiment de simpatie față de Chabrot. În definitiv, îmi zic, e și el un om și, până la urmă, suntem cu toții la fel.

— Doamnă Michel, reia Chabrot și sunt total năucită de acest exces de doamnă Michel după douăzeci de ani de nimic, multă lume va vrea desigur să-l vadă pe Maestru înainte de-a... înainte. Dar dumnealui nu vrea să primească pe nimeni. Nu dorește să-l vadă decât pe Paul. Ați putea să-i îndepărtați pe inoportuni?

Sunt foarte descumpănită. Observ, ca de obicei, că nu par a fi remarcată decât pentru a fi pusă la treabă. Dar la urma urmei, îmi spun, pentru asta-s aici. Mai observ și că Chabrot se exprimă într-un fel care îmi place la nebunie – ați putea să-i îndepărtați pe inoportuni? — și asta mă tulbură. Sunt sclava gramaticii, îmi zic, ar fi trebuit să-mi numesc motanul Grévisse¹⁰. Individul ăsta mă indispuce, dar limbajul lui e încântător. În fond, cine ar vrea să moară în spital? a întrebat frumosul bătrân. Nimeni. Nici Pierre Arthens, nici Chabrot, nici eu, nici Lucien. Punând această întrebare anodină, Chabrot ne-a trecut pe toți în rândul oamenilor.

— Am să fac tot ce-i posibil, zic. Dar nici să mă țin după ei până în casa scării n-o să pot.

— Nu, zice el, dar puteți să-i descurajați. Spuneți-le că Maestrul și-a încuiat usa.

Și mă privește bizar.

Trebuie să fiu atentă, trebuie să fiu foarte atentă, în

---

¹⁰ Maurice Grévisse (1895-1980), ilustru filolog belgian, specialist în gramatica limbii franceze, a cărui principală lucrare, *Le Bon mage* (1936), s-a bucurat de un succes deosebit (n. Tr.).

ultima vreme dau semne de slăbiciune. A fost incidentul cu micul Pallières, felul acela deplasat de-a menționa *Ideologia germană* care, dacă puștiul ar fi avut jumătate din inteligența unei stridii, ar fi putut să-i șoptească la ureche multe lucruri supărătoare pentru mine. Iar acum, fiindcă un babalâc prăjit cu ultraviolete folosește exprimări învechite, leșin în fața lui și uit de orice rigoare.

Îmi înec în ochi scânteia care va fi țâșnit și adopt privirea fără expresie a oricărei bune portărese care se pregătește să facă tot ce se poate, fără totuși a-i urmări pe oameni până în casa scării.

Aerul bizar al lui Chabrot dispare.

Pentru a șterge orice urmă a relelor mele, îmi permit o mică erezie.

— E un fel de *infart*? întreb.

— Da, zice Chabrot, e un infarct.

Scurtă tăcere.

— Mulțumesc, îmi zice.

— N-aveți pentru ce, îi răspund și închid ușa.

Cugetare profundă nr. 5

Viața

Tuturor

Acest serviciu militar

Sunt foarte mândră de această cugetare profundă. Colombe e cea care mi-a îngăduit s-o am. Îmi va fi fost de folos deci cel puțin o dată în viață. N-aș fi crezut că voi putea spune asta înainte de a-mi da duhul.

Încă de la început, între Colombe și mine a fost război fiindcă, pentru Colombe, viața e o bătălie permanentă în care trebuie să învingă distrugându-l pe celălalt. Nu

poate să se simtă în siguranță dacă nu a zdrobit adversarul și nu i-a redus teritoriul la rația minimă pentru existență. O lume în care e loc pentru ceilalți este o lume periculoasă, conform criteriilor ei de războinică de doi bani. În același timp însă, are nevoie de ei pentru o trebușoară esențială: cineva trebuie să-i recunoască forța. Deci nu numai că-și petrece timpul încercând să mă zdrobească prin toate mijloacele posibile, dar pe deasupra ar mai vrea să-i și spun, cu sabia la grumaz, că ea e cea mai bună și c-o iubesc.

Chestia asta se lasă cu zile care mă scot din minți. Cireașă pe tort, dintr-un motiv obscur, Colombe, care n-are niciun dram de discernământ, a înțeles că lucrul de care mă tem cel mai mult în viață e zgomotul. Cred că e o descoperire pe care-a făcut-o din întâmplare. Nu i-ar fi trecut niciodată prin minte, în chip firesc, că cineva poate să aibă nevoie de liniște. Că tăcerea servește pentru a pătrunde în *interior*, că ea le e necesară celor ce nu sunt interesați doar de viața din afară, nu cred că ea poate să înțeleagă fiindcă interiorul ei este la fel de haotic și zgomotos ca exteriorul din stradă. Dar, în orice caz, s-a prins că aveam nevoie de liniște și, din nefericire, camera mea e alături de-a ei. Drept pentru care, cât e ziua de lungă, face zgomot. Zbiară la telefon, pune muzică foarte tare (și asta chiar că mă omoară), trântește ușile, comentează în gura mare tot ce face, inclusiv lucruri pasionante ca periatul părului sau căutarea unui creion într-un sertar. Pe scurt, cum nu poate invada nimic altceva, deoarece din punct de vedere uman îi sunt total inaccesibilă, îmi invadează spațiul sonor și-mi otrăvește viața de dimineața până seara. Observați că trebuie să ai o concepție foarte săracă despre teritoriu ca să ajungi aici; mie, una, puțin îmi pasă de locul în care sunt, cu

condiția de-a avea răgaz să mă plimb fără piedici prin propria mea minte. Colombe însă nu se mulțumește să ignore faptul; ea îl transformă în filosofie: „Agasanta de soră-mea este o mică persoană neurastenică și intolerantă, care îi detestă pe toți ceilalți și care ar prefera să locuiască într-un cimitir, unde toată lumea e moartă – pe când eu,eu sunt o fire deschisă, voioasă și plină de viață.” Dacă există într-adevăr un lucru pe care-l detest e situația în care oamenii își transformă neputințele sau alienările în crez. Cu Colombe, m-am pricopsit.

De câteva luni însă, Colombe nu se mulțumește să fie numai sora cea mai îngrozitoare din univers. Are și prostul gust de-a avea comportamente îngrijorătoare. Asta-mi mai lipsea: un purgativ agresiv drept soră și, în plus, spectacolul micilor ei mizerii. De câteva luni, Colombe e obsedată de două lucruri: ordinea și curățenia. Consecință cum nu se poate mai agreabilă: din zombi cum eram, devin o șleampătă; țipă toată ziua la mine fiindcă am lăsat firimituri în bucătărie sau fiindcă, azi-dimineață, la duș era un fir de păr. Astea fiind zise, nu se ia doar de mine. Toată lumea e hărțuită de dimineața până seara pe motiv de dezordine sau firimituri. Odaia ei, care era un bazar de necrezut, a devenit clinică: totul lună, niciun fir de praf, obiectele la locul lor bine stabilit și vai de doamna Grémond, dacă nu le pune exact în același loc după ce a făcut curățenie. Ai zice că-i un spital. La urma urmei, nu m-ar deranja că soră-mea a devenit atât de maniacă. Dar ceea ce nu suport e că o face în continuare pe fata *cool*. E o problemă, însă toată lumea se face că n-o vede, iar Colombe continuă să se pretindă singura dintre noi două care ia viața „ca o epicuriană”. Vă asigur totuși că nu există nimic epicureic în a face trei

dușuri pe zi și a urla ca o dementă fiindcă o veioză s-a deplasat cu trei centimetri.

Care-i problema lui Colombe? Habar n-am. Poate că tot vrând să zdrobească pe toată lumea s-a transformat în soldat, în sensul propriu al termenului. Așa că face totul la pătrat, curăță, lustruiește, ca la armată. Soldatul e obsedat de ordine și de curățenie, e lucru știut. E nevoie de asta pentru a lupta împotriva dezordinii bătăliei, a murdăriei războiului și a tuturor fragmentelor de oameni pe care le lasă în urmă. Dar mă întreb de fapt dacă sorămea nu este un caz exacerbat care dezvăluie norma. Oare nu abordăm cu toții viața așa cum ne-am satisface serviciul militar? Făcând ce putem, în așteptarea liberării sau a luptei? Unii deretică în dormitor, alții trag chiulul, își omoară timpul jucând cărți, fac negoț, pun la cale intrigi. Ofițerii comandă, răcanii execută, dar nimeni nu e păcălit de această comedie cu ușile închise: într-o bună dimineață, vor trebui totuși să meargă să moară ofițerii ca și soldații, abrutizații ca și descurcăreții care comercializează la negru țigări sau fac trafic de droguri.

În trecut, vă dau ipoteza de bază a psihanalistului: Colombe e atât de haotică pe dinăuntru, deopotrivă goală și aglomerată, încât încearcă să facă ordine în ea însăși rânduindu-și și curățindu-și camera. Hazliu, nu? De mult am înțeles că psihanalistii sunt niște comici care cred că metafora-i o chestie de mare înțelept. De fapt, ea e la îndemâna primului al șaselea venit. Dar ar trebui s-auziți cum se amuză prietenii psihanalisti ai mamei la cel mai mic joc de cuvinte și ar trebui s-auziți și idioțeniile pe care le relatează mama, pentru că le povestește tuturor ședințele cu psihanalistul ei, de parc-ar fi fost la Disneyland: mare atracție: „viața mea de familie”; palatul de gheață: „viața mea cu mama”; *montagne russe*: „viața

mea fără mama”; muzeul ororii: „viața mea sexuală” (coborând vocea ca să n-aud eu); și, în încheiere, tunelul morții: „viața mea de femeie înainte de menopauză”.

Dar ce mă sperie pe mine la Colombe, adesea, este că am impresia că nu simte nimic. Tot ce arată Colombe, ca sentiment, e atât de jucat, atât de fals, încât mă întreb dacă simte ceva. Și câteodată asta mă înspăimântă. Poate că e complet bolnavă, poate că se străduiește cu orice preț să simtă ceva autentic, și atunci poate că va comite un act nebunesc. Parcă văd titlurile din ziare: „Un Nero pe rue de Grenelle: o tânără dă foc apartamentului familial. Întrebată despre motivele gestului său, ea răspunde: voiam să simt o emoție.”

Bun, de acord, exagerez un pic. Și-apoi, nu eu sunt cea mai în măsură să denunț piromania. Dar până una-alta, ascultând-o cum zbiera azi-dimineață fiindcă era păr de pisică pe paltonul ei verde, mi-am spus: săraca de tine, lupta-i pierdută dinainte. Ai duce-o mai bine dacă ai ști asta.

11

Mâhnirea provocată de invaziile mongole

O bătaie ușoară la ușa gheretei. E Manuela, căreia i s-a dat liber pentru restul zilei.

— Maestrul e pe moarte, îmi spune ea fără să-mi pot da seama ce e ironic în felul în care reia lamentația lui Chabrot. Dacă nu sunteți ocupată, am putea lua ceaiul acum?

Această dezinvoltură în concordanța timpurilor, această folosire a condiționalului la forma interogativă fără inversarea verbului, această libertate pe care Manuela și-o ia cu sintaxa deoarece nu e decât o

sărmană portugheză constrânsă la limba exilului au același parfum de desuetudine ca formulările controlate ale lui Chabrot.

— M-am întâlnit cu Laura pe scară, zice ea așezându-se, cu sprâncenele încruntate. Se ținea de balustradă de parcă îi venea să facă pipi. Când m-a văzut, a plecat.

Laura este fiica mai mică a familiei Arthens, o fată de treabă care vine rareori în vizită. Clémence, cea mare, e o întruchipare dureroasă a frustrării, o bigotă dedicată indispușierii soțului și copiilor ei, de dimineață până seara, posomorându-le zilele și presărându-le cu slujbe, sărbători parohiale, broderii și goblenuri. Cât despre Jean, mezinul, e un drogat care tinde să devină o epavă. Copil, era un puști frumușel cu ochi plini de uimire, care mergea mereu cu pași mărunți în spatele tatălui său, de parcă viața i-ar fi depins de asta, dar, când a început să se drogheze, schimbarea a fost spectaculoasă: nu se mai mișca. După o copilărie irosită într-o alergare zadarnică în urma lui Dumnezeu, mișcările lui deveniseră parcă împiedicate și acum se deplasa în sacade, făcând în casa scării, în fața liftului și în curte opriri din ce în ce mai prelungite, mergând până la a adormi uneori pe ștergătorul meu de picioare sau în dreptul boxei pentru pubele. Într-o zi, pe când staționa cu o atenție letargică în fața răzorului de trandafiri galbeni și camelii pitice, îl întrebasem dacă are nevoie de ajutor și îmi spusese că semăna tot mai mult cu Neptun, cu părul lui cârlionțat și neîngrijit revărsându-i-se pe tâmpile și ochii lăcrămoși deasupra unui nas umed și fremătând.

— Aă... a, nu, îmi răspunsese vorbind cu aceleași pauze care-i jalonau deplasările.

— Nu vreți măcar să vă așezați? îi sugerasesem eu.

— Să vă așezați? repetase el, mirat. Aă, a... nu, de ce?

— Ca să vă odihniți puțin, spusese eu.

— Aa... daaaa, răspunsese el. Păi, ăă... nu.

L-am lăsat deci în compania cameliilor și l-am urmărit de la fereastră. După o bucată lungă de vreme, s-a smuls din contemplarea florilor și a venit la ghereta mea cu viteză redusă. Am deschis înainte de-a nu reuși să sune.

— O să mă plimb puțin, mi-a spus fără să mă vadă, cu urechile lui mătăsoase și clăpăuge. Apoi, cu un efort vădit: Florile acelea... cum le zice?

— Cameliile? l-am întrebat, surprinsă.

— Camelii... a repetat el încet, camelii... Păi, mulțumesc, doamnă Michel, a sfârșit prin a spune cu o voce în mod uimitor întărită.

Și a luat-o din loc. Nu l-am revăzut săptămâni întregi, până în această dimineață de noiembrie când, în timp ce trecea prin fața gheretei mele, nu l-am recunoscut. Într-atât decăzuse. Da, decăderea... Cu toții îi suntem sortiți. Dar când un om tânăr atinge înainte de vreme punctul de la care nu se va mai ridica, ea devine atât de vizibilă și de crudă, încât ți se strânge inima de milă. Jean Arthens nu mai era decât un trup torturat, care se târa într-o viață pe sârmă. M-am întrebat cu groază cum va izbuti să îndeplinească gesturile simple pe care le cere manevrarea ascensorului, când apariția bruscă a lui Bernard Grelier, prinzându-l și ridicându-l ca pe un fulg, m-a scutit de o intervenție. Pentru scurtă vreme am privit imaginea acestui bărbat matur și înapoiat, care purta în brațe un corp de copil distrus, apoi au dispărut în hăul din casa scării.

— Dar Clémence o să vină, zice Manuela care, deși pare aberant, urmărește mereu firul gândurilor mele mute.

— Chabrot mi-a cerut s-o rog să plece, spun eu, îngândurată. Nu vrea să-l vadă decât pe Paul.

— De jale, baroana și-a suflat nasul într-o cârpă de vase, adaugă Manuela, vorbind despre Violette Grelier.

Nu mă miră. La vremea tuturor sfârșiturilor, trebuie ca adevărul să iasă la iveală. Violette Grelier ține de cârpă, după cum Pierre Arthens ține de mătase și fiecare, ferecat în destinul său, trebuie să-i facă față fără a mai avea porțiță de scăpare, iar la epilog să devină ceea ce în esență a fost întotdeauna, indiferent în ce iluzie va fi vrut să trăiască. Aproximarea de țesătura fină nu-ți dă mai mult drept la ea decât îi dă bolnavului la sănătate.

Servesc ceaiul și îl degustăm în tăcere. Nu l-am luat niciodată împreună dimineața și această abatere de la protocolul ritualului nostru are o stranie savoare.

— E plăcut, murmură Manuela.

Da, e plăcut fiindcă ne bucurăm de o dublă ofrandă, cea de a vedea consacrată prin această ruptură în rânduiala lucrurilor imuabilitatea unui ritual pe care l-am construit împreună pentru ca, din după-masă în după-masă, să se închisteze în realitate până la a-i da sens și consistență și care, prin încălcarea lui în dimineața aceasta, capătă dintr-odată întreaga sa forță. Dar gustăm, ca pe un nectar prețios, și darul minunat al acestei dimineți incongruente în care gesturile mașinale iau un nou avânt, în care a aspira, a bea, a lăsa jos ceașca, a o umple din nou, a sorbi înseamnă a trăi o nouă naștere. Aceste clipe în care ni se dezvăluie urzeala existenței noastre, prin forța unui ritual pe care îl vom continua cu și mai multă plăcere dat fiind că l-am încălcat, sunt paranteze magice care pun inima la hotarul sufletului, pentru că, fugitiv, dar intens, un strop de eternitate a venit deodată să fecundeze timpul. Afară, lumea urlă sau doarme, războaiele se încing, oamenii trăiesc și mor, pier națiuni, se ivesc altele, care curând vor fi înghițite, și, în tot acest zgomot, în

toată această furie, în aceste erupții și aceste resacuri, în timp ce lumea merge înainte, se înflăcărează, se sfâșie și renaște, freamătă viața umană.

Atunci, să bem o ceașcă de ceai.

Ca și Okakura Kakuzo, autorul *Cărții ceaiului*, pe care îl mânia invazia triburilor mongole din secolul al XIII-lea, nu pentru că adusese moarte și jale, ci pentru că-l distrusese, printre roadele culturii Song, pe cel mai prețios, arta ceaiului, știu că nu-i vorba de o băutură minoră. Când devine ritual, ea constituie esența aptitudinii de a vedea măreția în lucrurile mărunte. Unde se află frumusețea? în lucrurile mărețe care, ca și celelalte, sunt osândite să moară, sau în cele mărunte care, fără a avea nicio pretenție, știu să încrusteze în clipă o gemă de infinit?

Ritualul ceaiului, această reînnoire precisă a acelorași gesturi și a aceleiași degustări, această cale de-a accede la senzații simple, autentice și rafinate, această licență acordată fiecăruia, cu minimă cheltuială, de a deveni un aristocrat al gustului, fiindcă ceaiul este băutura bogaților la fel cum este și cea a săracilor, ritualul ceaiului, așadar, are această virtute extraordinară de a introduce în absurditatea vieților noastre o breșă de armonie senină. Da, universul conspiră la deșertăciune, sufletele pierdute jelesc frumusețea, insignifianța ne împresoară. Atunci, să bem o ceașcă de ceai. Tăcerea se lasă, se aude vântul care suflă afară, frunzele toamnei foșnesc și-și iau zborul, motanul doarme într-o lumină caldă. Și, în fiecare înghițitură, se sublimează timpul.

Cugetare profundă nr. 6

Ce vezi

Ce citești
La micul dejun
Și eu știu
Cine ești

În fiecare dimineață, la micul dejun, tata bea o cafea și citește ziarul. Mai multe ziare, de fapt: *Le Monde*, *Le Figaro*, *Libération* și, o dată pe săptămână, revistele *L'Express*, *Les Échos*, *Time Magazine* și *Courrier internațional*. Dar îmi dau seama că satisfacția lui cea mai mare este prima ceașcă de cafea cu *Le Monde* în față. Se cufundă în lectură vreme de o jumătate bună de oră. Pentru a putea să profite de ea, trebuie să se trezească într-adevăr foarte devreme fiindcă zilele sale sunt foarte pline. Dar în fiecare dimineață, chiar dacă a avut o ședință nocturnă și n-a dormit decât două ore, se trezește la șase și-și citește jurnalul bându-și cafeaua foarte tare. Așa își clădește tata fiecare zi. Spun „își clădește” deoarece cred că e de fiecare dată o nouă construcție, ca și cum totul s-ar fi prefăcut în cenușă în timpul nopții și trebuie reluat de la zero. Așa îți trăiești viața de om, în universul nostru: trebuie să-ți reconstruiești neconținut identitatea de adult, acest eșafodaj șchiop și efemer, atât de precar, care îmbracă disperarea și, ție, în fața oglinzii, îți spune minciuna în care ai nevoie să crezi. Pentru tata, ziarul și cafeaua sunt baghetele magice care îl preschimbă în om important. Ca pe-un dovleac în caleașcă. Iar el găsește în asta o mare satisfacție: nu-l văd niciodată atât de calm și destins ca în fața cafelei de la ora șase. Dar cu ce preț! Ce preț ai de plătit când duci o viață falsă! Când măștile cad, fiindcă survine o criză – și ea survine întotdeauna la muritori –, adevărul este cumplit! Uite la domnul Arthens, criticul gastronomic de la șase,

care e pe moarte. La prânz, mama s-a întors de la cumpărături ca o tornadă și, de cum a intrat în vestibul, a strigat, chipurile fără adresă: „Pierre Arthens e pe moarte!” Prin preajmă eram doar Constituția și cu mine. Inutil să vă spun că treaba a dat chix. Mama, cu părul un pic ciufulit, a avut un aer dezamăgit. Seara, când s-a întors tata, s-a repezit la el cu vestea. Tata a părut surprins: „Inima? Așa, dintr-odată?” a întrebat.

Trebuie să spun că domnul Arthens este un adevărat rău. Tata e doar un copil care se joacă de-a omul mare fără niciun haz. Domnul Arthens însă... un rău de înaltă clasă. Când zic rău, nu vreau să zic răuvoitor, crud și tiranic, deși un pic e și-așa. Nu, când zic „e un adevărat rău”, vreau să zic că e un om care s-a lepădat într-atât de tot ce poate fi bun în el, încât ai zice că-i un cadavru deși e încă viu. Fiindcă adevărații răi detestă pe toată lumea, desigur, dar mai ales pe ei înșiși. Nu simțiți și voi când cineva se urăște pe sine? E ceva care îl face pe om să devină mort, deși e în viață, să anestezieze sentimentele rele, dar și pe cele bune, pentru a nu simți greața de el însuși.

Pierre Arthens, fără doar și poate, era un adevărat rău. Se zice că era tatăl criticii gastronomice și campionul în lumea bucătăriei franceze. Ei bine, asta nu mă miră. Dacă vreți să știți părerea mea, bucătăria franceză e jalnică. Atâta geniu, atâtea mijloace, atâtea resurse pentru un rezultat atât de indigest... Sosuri, umpluturi, dulciuri, de să-ți plesnească pipota! E de-un prost-gust... Iar când rezultatul nu-i indigest, e plin de fițe cât cuprinde: mori de foame cu trei ridichi stilizate și două scoici Saint-Jacques cu alge în aspic, pe farfurii de inspirație zen și cu chelneri la fel de voioși ca niște ciocli. Sâmbătă, ne-am dus la un restaurant de-ăsta foarte șic,

Napoleon's Bar. Era o ieșire în familie, ca să sărbătorim aniversarea Colombei. Care a ales mâncărurile cu aceeași grație ca de obicei: chestii pretențioase cu castane, miel cu plante aromatice având nume impronunțabile, un sos sabayon cu lichior Grand Marnier (culmea ororii). Sabayonul este emblema bucătăriei franceze: o chestie care se vrea ușoară și care-l sufocă pe primul creștin venit. Eu n-am luat nimic ca antreu (vă scutesc de remarcele Colombei cu privire la anorexia mea de bășicată), apoi am mâncat, pentru șaiszeci și trei de euro, fileu de barbun cu curry (și cubulețe crocante de dovlecei și de morcovi ca garnitură) și pe urmă, pentru treizeci și patru de euro, ce am găsit mai puțin rău pe listă: un fondant de ciocolată amară.

Vă mărturisesc: la prețurile astea, aș fi preferat un abonament pe-un an la McDonald's. Cel puțin e fără pretenții în materie de prost-gust. Ca să nu mai vorbesc de felul în care era amenajată sala și masa. Când francezii vor să se demarce de tradiția „Empire”, cu draperii bordo și poleieli cu carul, o dau pe stilul spital. Te așezi pe scaune Le Corbusier¹¹ („Le Corbu”, zice mama), mănânci din văsăraie albă cu forme geometrice gen birocrație sovietică, iar la toaletă te ștergi pe mâini cu prosoape din eponj atât de fine încât nu absorb nimic.

Epura, simplitatea... nu asta înseamnă. „Dar ce-ai fi vrut să mănânci?” m-a întrebat Colombe cu un aer exasperat fiindcă n-am reușit să-mi termin primul barbun. N-am răspuns. Pentru că nu știu. Nu sunt, totuși, decât o fetiță. Dar în revistele manga, personajele par să mănânce altfel. Pare ceva simplu, rafinat, cumpătat, delicios. Se mănâncă așa cum se privește un tablou

---

11 Charles-Edouard Jeanneret-Gris, cunoscut sub pseudonimul Le Corbusier (1887-1965), arhitect elvețian, naturalizat în Franța, considerat părintele arhitecturii moderne (n. Tr.).

frumos sau cum se cântă într-un cor frumos. Nu e nici prea mult, nici prea puțin: cumpătat, în adevăratul sens al cuvântului. Poate că mă înșel pe de-a-ntregul; dar bucătăria franceză, mie mi se pare bătrână și pretențioasă, pe când cea japoneză pare... ei bine, nici tânără, nici bătrână. Eternă și divină.

În fine, cum ziceam, domnul Arthens e pe moarte. Mă întreb ce făcea el, dimineața, pentru a reintra în rolul lui de adevărat rău. Poate bea o cafea mică, citind concurența, sau lua un mic dejun american cu cârnăciori și sote de cartofi. Ce facem noi dimineața? Tata citește ziarul bând cafea, mama bea cafea răsfoind cataloage, Colombe bea cafea ascultând France Inter, iar eu, eu beau cacao citind manga. În momentul de față citesc un manga de Taniguchi, un geniu care mă învață multe lucruri despre oameni.

Dar ieri am întrebat-o pe mama dacă aș putea să beau ceai. Mami bea ceai negru la micul dejun, un ceai aromat cu bergamotă. Chiar dacă nu găsesc că e mare lucru, pare totuși ceva mai simpatic decât cafeaua, care e o băutură de rău. Dar la restaurant, ieri seară, mama a comandat un ceai de iasomie și mi-a dat să gust. Mi s-a părut atât de bun, atât de „de-al meu”, încât, azi-dimineață, am zis că asta e ce voiam să beau de acum înainte la micul dejun. Mama s-a uitat la mine cu un aer bizar (aerul ei „somnifer prost evacuat”), apoi a zis da da drăguța mea, acum ești la vârsta la care se poate.

Ceai și manga contra cafea și ziar: eleganța și vraja contra tristei agresivități a jocurilor de putere al adulților.

După plecarea Manuelei, trec la tot felul de îndeletniciri captivante: gospodărie, tur cu mopul prin hol, scoaterea pubelelor în stradă, strângerea prospectelor publicitare, stropirea florilor, pregătirea rației pentru motan (o felie de jambon cu un șoricici hipertrofiat), prepararea mesei mele – paste chinezești reci cu roșii, busuioc și parmezan citirea ziarului, retragerea în bârlogul meu pentru a citi un splendid roman danez, rezolvarea unei crize în hol, deoarece Lotte, nepoata familiei Arthens, fiica mai mare a lui Clémence, plânge în fața gheretei fiindcă bunelul nu vrea s-o vadă.

La ora 21, am terminat cu toate și mă simt deodată bătrână și foarte deprimată. Moartea nu mă sperie, cu atât mai puțin cea a lui Pierre Arthens, dar ceea ce-i insuportabil e așteptarea, acel gol suspendat de „nu încă” prin care simțim inutilitatea bătăliilor. Mă așez în bucătărie, în tăcere, fără lumină, și gust sentimentul amar al absurdității. Gândurile mele plutesc încet în derivă. Pierre Arthens... Despot brutal, însetat de glorie și de onoruri, dar străduindu-se totuși până la capăt să urmărească prin cuvintele lui o himeră imposibil de prins, sfâșiat între aspirația la Artă și foamea de putere... Unde-i adevărul, în fond? Și unde-i iluzia? În putere sau în Artă? Oare nu prin forța unor discursuri bine învățate ridicăm în slăvi creațiile omului, în timp ce condamnăm pentru crima de vanitate iluzorie setea de dominație care ne frământă pe toți – da, pe toți, inclusiv o biată portăreasă în ghereta ei strâmtă care, chiar dacă a renunțat la puterea vizibilă, în cugetul ei nu nutrește mai puțin visuri de putere?

De fapt, cum se petrece viața? Ne străduim vitejește, zi

după zi, să jucăm rolul nostru în această comedie-fantomă. Ca primate ce suntem, esențialul activității noastre constă în a ne menține și întreține teritoriul în așa fel încât să ne protejeze și să ne desfete în a urca sau a nu coborî pe scara ierarhică a tribului și în a ne deda luxurii în toate felurile care ne sunt cu putință – fie și în fantasmе – atât pentru plăcere, cât și pentru descendența promisă. De aceea folosim o parte deloc neglijabilă din energia noastră pentru a intimida sau a seduce, aceste două strategii asigurând, de unele singure, căutarea teritorială, ierarhică și sexuală care animă *conatus-ul*¹² nostru. Dar nimic din toate acestea nu ajunge în conștiința noastră. Vorbim despre iubire, despre bine și rău, despre filosofie și civilizație și ne cramponăm de aceste icoane respectabile precum căpușa însetată de câinele ei mare și cald.

Câteodată, totuși, viața ne apare ca o comedie-fantomă. Ca smulși dintr-un vis, ne privim acționând și, înspăimântați la constatarea cheltuielii vitale pe care-o pretinde satisfacerea cerințelor noastre primitive, întrebăm cu stupefacție ce se întâmplă cu Arta. Frenezia grimaselor și-a otheadelor noastre ni se pare deodată culmea insignifianței, cuibușorul nostru molcuț, rod al unei îndatorări de douăzeci de ani, o vană cutumă barbară, iar poziția noastră pe scara socială, atât de greu dobândită și atât de veșnic precară, de o frustră zădărnice. Cât despre descendența noastră, o contemplăm cu ochi noi și oripilați fiindcă, fără veșmintele altruismului, actul reproducerii pare profund deplasat. Nu rămân decât plăcerile sexuale; dar, târâți de fluviul mizeriei primare, ele se clatină în consecință, gimnastica fără dragoste neintrând în cadrul lecțiilor

---

12 Forță vitală (n. Red.).

noastre bine învățate.

Eternitatea ne scapă.

În vremurile acestea, când pe altarul naturii noastre profunde se dau peste cap toate credințele romantice, politice, intelectuale, metafizice și morale pe care ani de instrucție și de educație au încercat să le imprime în noi, societatea, domeniu teritorial traversat de mari valuri ierarhice, se afundă în neantul Sensului. Nu mai există bogații și săracii, gânditorii, cercetătorii, decizionarii, sclavii, blajinii și răii, creativi și conștiincioșii, sindicalistii și individualiștii, progresiștii și conservatorii; nu mai sunt decât hominieni ale căror strâmbături și surâsuri, fâțâieli și găтели, limbaj și coduri, înscrise pe harta genetică a primatei medii, nu înseamnă decât asta: a-ți păstra rangul sau a muri.

În vremurile acestea, ai cu disperare nevoie de Artă. Năzuiești cu ardoare s-o reînnozi cu iluzia ta spirituală, dorești în chip pătimaș ceva care să te salveze de destinele biologice pentru ca din această lume să nu fie excluse orice poezie și orice măreție.

Atunci bei o ceașcă de ceai sau te uiți la un film de Ozu, ca să te retragi din hora rivalităților și a bătăliilor, care sunt datinile rezervate speciei noastre dominatoare, și să dai acestui teatru patetic însemnul Artei și al operelor sale majore.

13

Eternitate

La ora douăzeci și unu, introduc deci în videoplayer caseta cu un film al lui Ozu, *Surorile Munakata*. E al zecelea meu Ozu pe luna asta. De ce? Fiindcă Ozu este un geniu care mă salvează de destinele biologice.

Totul a pornit de la faptul că i-am mărturisit într-o zi lui Angèle, micuța bibliotecară, că-mi plăceau mult primele filme ale lui Wim Wenders, iar ea mi-a zis: ah, și ai văzut *Tokyo-Ga*? Și după ce ai văzut *Tokyo-Ga*, 1 care e un documentar extraordinar consacrat lui Ozu, ai poftă de bună seamă să-l descoperi pe Ozu. L-am descoperit prin urmare pe Ozu și, pentru prima oară în viața mea, Arta cinematografică m-a făcut să râd și să plâng ca un adevărat divertisment.

Introduc caseta, sorb dintr-un ceai de iasomie. Din când în când dau filmul înapoi, grație acestui rozariu laic care se numește telecomandă.

Și iată o scenă extraordinară.

Tatăl, jucat de Chishu Ryu, actorul-fetiș al lui Ozu, fir al Ariadnei în opera sa, om minunat, radiind de căldură și modestie, tatăl, deci, care curând va muri, tăifăsuiește cu fiica sa, Setsuko, despre plimbarea pe care tocmai au făcut-o prin Kyoto. Amândoi beau sake.

Tatăl:

Și acel Templu al Mușchiului! Lumina pune și mai mult în valoare covorul de mușchi.

Setsuko:

Și camelia aceea, deasupra.

Tatăl:

Oh, ai remarcat-o? Ce frumos era! (*Pauză.*) Existau lucruri frumoase în vechea Japonie. (*Pauză.*) Felul în care se decretează că toate astea nu-s bune de nimic mi se pare exagerat.

Apoi filmul continuă și, la sfârșit de tot, e acea scenă, într-un parc, când Setsuko, vârstnica, discută cu Mariko, năstrușnica ei soră mai mică.

Setsuko, *cu chipul radios*:

Spune-mi, Mariko, de ce munții din Kyoto sunt violeți?

Mariko, *răsfățându-se*:

Chiar așa. Ca turta de azuki¹³.

Setsuko, *zâmbitoare*:

E o culoare foarte frumoasă.

În film, e vorba de decepții în dragoste, de căsătorii aranjate, de relațiile dintre părinți și copii, dintre surori, de moartea tatălui, de vechea și noua Japonie, precum și de alcool și de violența bărbaților.

Dar e vorba mai cu seamă de un lucru care nouă, occidentalilor, ne scapă și pe care doar cultura japoneză îl lămurește. Oare de ce aceste două scene scurte și fără explicație, pe care nimic din intrigă nu le motivează, trezesc o emoție atât de puternică și conțin tot filmul între parantezele lor inefabile?

Și iată cheia filmului.

Setsuko:

Adevărata noutate este ceea ce nu îmbătrânește, în ciuda timpului.

Camelia de pe mușchiul templului, violetul munților din Kyoto, o ceașcă de porțelan albastru, această ecloziune a frumuseții pure în mijlocul pasiunilor efemere, oare nu acesta e lucrul la care aspirăm cu toții? Și la care noi, Civilizațiile Occidentului, nu știm să ajungem?

Contemplarea eternității în mișcarea însăși a vieții.

JURNALUL MIȘCĂRII LUMII NR.3

Prinde-o din urmă, prinde-o odată!

Când mă gândesc că există oameni care n-au televizor!

Cum se descurcă? Eu, una, aș sta cu orele în fața lui. Tai sunetul și mă uit. Am impresia că văd lucrurile cu raze X.

---

13 Specie de fasole roșie (n. Tr.).

Dacă elimini sunetul, elimini de fapt ambalajul, aspectuoasa hârtie de mătase care învelește o porcărie de doi euro. Dacă priviți în felul acesta reportajele jurnalului televizat, veți vedea: imaginile n-au nicio legătură unele cu altele, singurul lucru care le unește e comentariul, care face ca o succesiune cronologică de imagini să treacă drept o succesiune reală de fapte.

În fine, ce mai tura-vura, ador televiziunea. Iar în după-masa asta am văzut o mișcare interesantă a lumii: un concurs de sărituri în apă. De fapt, mai multe concursuri. Era o retrospectivă a campionatului mondial la această disciplină. Erau sărituri individuale cu figuri impuse sau cu figuri libere, cu sportivi bărbați sau femei, dar ceea ce m-a interesat mai mult erau săriturile în doi. Pe lângă dibăcia individuală, cu o grămadă de răsuciri, salturi și rostogoliri, săritorii trebuie să fie sincroni. Nu doar aproximativ împreună: perfect împreună, aproape la miime de secundă.

Cel mai haios e când sportivii au morfologii foarte diferite: unul scund și îndesat cu unul înalt și filiform. Îți zici:n-o să meargă, în termeni de fizică, nu pot să pornească și să ajungă în același timp, dar ei izbutesc, închipuiți-vă.Concluzia: în univers, totul e compensare. Când mergi mai încet, te forțezi mai tare. Dar momentul în care am găsit cu ce să-mi *alimentez Jurnalul* a fost când pe trambulină s-au prezentat două tinere chinezoaice. Două zeițe longiline cu cozi negre, lucioase și care semănau într-atât, încât ai fi zis că sunt gemene, dar comentatorul a precizat clar că nu erau nici măcar surori. Deci au apărut pe trambulină și în momentul acela cred că toată lumea va fi făcut ca mine: mi-am ținut răsuflarea.

După câteva elanuri grațioase, au sărit. În primele microsecunde, totul a fost perfect. Am simțit această

perfectiune în corpul meu; se pare că-i o chestiune de „neuroni-oglină”: când privim o persoană efectuând o acțiune, aceiași neuroni pe care ea îi activează ca s-o efectueze se activează în capul nostru, fără să facem nimic. Un plonjon acrobatic fără să te miști de pe canapea și mâncând chipsuri: de-asta ne place să privim sportul la televizor.

Pe scurt, cele două grații sar și, la început de tot, e extaz. Pe urmă, oroare! Ai deodată impresia că între ele e un foarte, foarte ușor decalaj. Scrutezi ecranul, cu stomacul strâns: fără îndoială, există un decalaj. Știu că pare o prostie să povestesc asta așa, când saltul sigur nu durează mai mult de trei secunde cu totul, dar, tocmai pentru că nu durează decât trei secunde, îi privești toate fazele de parcă ar dura un secol. Și iată că-i evident, nu poți să te faci că nu vezi: sunt decalate! Una va intra în apă înaintea celeilalte! E oribil!

M-am pomenit zbierând la televizor: prinde-o din urmă, prinde-o odată! Am simțit o furie incredibilă pe cea care tândălise. M-am înfundat în canapea, dezgustată. Păi, ce? Asta-i mișcarea lumii? Un decalaj infim care vine să strice definitiv posibilitatea perfecțiunii? Am petrecut cel puțin o jumătate de oră într-o dispoziție groaznică. Apoi, brusc, m-am întrebat: dar de ce voiam atât de mult s-o ajungă din urmă? Ce e atât de dureros în faptul că mișcarea nu era sincronă? Nu-i prea greu de ghicit: toate acele lucruri care trec, pe care le ratăm cu o iotă și care rămân veșnic pierdute... Toate acele cuvinte pe care ar fi trebuit să le spunem, acele gesturi pe care ar fi trebuit să le facem, acele *kairos-uri* fulgerătoare care s-au ivit într-o zi, pe care n-am putut să le prindem și care s-au cufundat pentru totdeauna în neant... Eșecul cu o fracțiune infimă... Dar mi-a venit mai ales o altă idee, din cauza

„neuronilor-oglină”. O idee tulburătoare, de altfel, și neîndoios vag proustiană (ceea ce mă enervează). Și dacă literatura va fi fiind un televizor la care ne uităm pentru a ne activa neuronii-oglină și a ne oferi cu minime cheltuieli fiorii acțiunii? Și dacă, mai rău chiar, literatura va fi fiind un televizor care ne arată tot ce ratăm?

Salutare, mișcare a lumii! Ar fi putut fi perfecțiunea, dar e un dezastru. Ar trebui să se trăiască totul cu adevărat, dar e întotdeauna o plăcere prin procură.

Atunci, vă întreb: de ce să rămâi în această lume?

14

Atunci, vechea Japonie

A doua zi dimineață, Chabrot sună la gheretă. Pare să-și fi revenit, glasul nu-i tremură, nasul îi e uscat, bronzat. Dar ai zice că-i o fantomă.

— Pierre a murit, îmi spune el cu o voce metalică.

— Sunt dezolată, zic.

Și chiar sunt, pentru el, fiindcă dacă Pierre Arthens nu mai suferă, Chabrot va trebui să învețe să trăiască fiind ca și mort.

— Vor veni cei de la pompe funebre, adaugă Chabrot pe tonul său spectral. V-aș fi foarte recunoscător dacă ați binevoi să-i conduceți până la apartament.

— Desigur.

— O să mă întorc peste două ore, ca să mă ocup de Anna.

Mă privește o clipă în tăcere.

— Mulțumesc, zice – a doua oară în douăzeci de ani.

Sunt tentată să răspund conform tradițiilor ancestrale ale portăreselor, dar, nu știu de ce, cuvintele nu reușesc să iasă. Poate că e pentru că Chabrot nu va mai veni

niciodată pe-aici, pentru că în fața morții fortărețele cedează, pentru că mă gândesc la Lucien, pentru că decența, în sfârșit, interzice o mefiență care ar aduce ofensă defuncțiilor.

Așa că nu spun:

— N-aveți pentru ce.

Ci:

— Știți... toate vin la timpul lor.

Poate să sune ca un proverb popular, deși astea sunt și cuvintele pe care mareșalul Kutuzov, în *Război și pace*, i le adresează prințului Andrei. *Mi s-au adus destule reproșuri și pentru război, și pentru pace... Dar toate au venit la timpul lor... Toate vin la timpul lor pentru cine știe să aștepte...*

Aș da oricât s-o pot citi în original. Ceea ce mi-a plăcut întotdeauna în pasajul ăsta este cezura, balansul războiului și al păcii, acest flux și reflux în evocare, așa cum marea duce și readuce pe plajă fructele oceanului. Să fie un capriciu al traducătorului, înfrumusețând un stil rusesc foarte cuminte – *mi s-au adus destule reproșuri pentru război și pentru, pace* – și trimitând, în această fluiditate a frazei pe care n-o întrerupe nicio virgulă, elucubrațiile mele maritime la capitolul extravaganțelor fără temei? Sau să fie esența însăși a acestui text superb care, încă și astăzi, îmi stoarce lacrimi de bucurie?

Chabrot dă din cap, încet, apoi pleacă.

Restul dimineții se petrece în posomoreală. N-am nicio simpatie postumă pentru Arthens, dar lâncezesc ca o ființă îndurerată, fără a izbuti nici măcar să citesc. Paranteza fericită deschisă în brutalitatea lumii de camelia de pe mușchiul templului s-a închis fără speranță și tristețea tuturor acestor căderi roade inima mea amară.

Atunci, intervine vechea Japonie. Dintr-unul din apartamente coboară o melodie, limpede și voios distinctă. Cineva cântă la pian o piesă clasică. Ah, dulce clipă neprevăzută sfâșiind vălul melancoliei... într-o fracțiune de eternitate, totul se schimbă și se transfigurează. O frântură de muzică scăpată dintr-o încăpere necunoscută, un pic de perfecțiune în curgerea lucrurilor omenești – înclin ușor capul, mă gândesc la camelia de pe mușchiul templului, la o ceașcă de ceai, în vreme ce vântul, afară, mângâie frunzișurile, viața care se scurge încremenește într-un giuvaier fără viitor și fără proiecte, destinul oamenilor, salvat de palida înșiruire a zilelor, se învâluie în sfârșit în lumină și, depășind timpul, încălzește inima mea liniștită.

15

Datoria celor bogați

Civilizația este violența stăpânită, victoria mereu nedesăvârșită asupra agresivității primatului. Căci primate am fost, primate rămânem, indiferent de ce cameli pe mușchi am învățat să ne bucurăm. În asta constă toată funcția educației. Ce înseamnă a educa? Înseamnă a propune neîncetat camelii pe mușchi ca derivate la pulsiunea speciei, deoarece ea nu conține niciodată și amenință în permanență firavul echilibru al supraviețuirii.

Sunt ca o cameli pe mușchi. Nimic altceva, dacă ne gândim bine, n-ar putea să explice reclusiunea mea în această gheretă posomorâtă. Convinsă încă de la începutul existenței mele de zădărnicia ei, aș fi putut să aleg revolta și, luând cerul drept martor la nedreptatea ursitei mele, să recurg la resursele de violență pe care

condiția noastră le tănuiește. Dar școala a făcut din mine o ființă pe care deșertăciunea destinului său nu a condus-o decât la renunțare și la claustrare. Miracolul celei de-a doua nașteri pregătise în mine terenul controlului pulsional: de vreme ce școala mă făcuse să mă nasc, îi datoram credință și m-am conformat așadar intențiilor educatorilor mei, devenind cu docilitate o ființă civilizată. De fapt, când victoria asupra agresivității primatului pune stăpânire pe armele prodigioase care sunt cărțile și cuvintele, lucrul acesta este ușor și astfel am devenit o persoană educată extrăgând din semnele scrise forța de a rezista propriei sale naturi.

De aceea am fost foarte surprinsă de reacția mea când, după ce Antoine Pallières a sunat în mod imperios de trei ori la gheretă și, fără a mă saluta, s-a apucat să-mi relateze cu o limbuție vindicativă dispariția trotinetei sale cromate, i-am trântit ușa în nas, fiind cât pe ce ca în această acțiune să amputez coada cotoiului meu, care se strecura pe acolo.

Nu chiar atât de camelie pe mușchi, mi-am spus.

Și, cum trebuia să-i permit lui Léon să se înapoieze la domiciliu, am deschis ușa imediat după ce am trântit-o.

— Scuze, am zis, e curent.

Antoine Pallières m-a privit cu aerul cuiiva care se întreabă dacă a văzut într-adevăr ce-a văzut. Însă cum e antrenat să considere că nu se întâmplă decât ce trebuie să se întâmple, după cum bogătașii se conving că viața lor urmează un făgaș celest pe care puterea banilor îl trasează în mod natural pentru ei, a luat hotărârea să mă creadă. Facultatea pe care-o avem de a ne manipula pe noi înșine ca nu cumva să se clatine soclul credințelor noastre este un fenomen fascinant.

— Da, sigur, a zis el, oricum, venisem mai ales ca să vă

dau asta din partea mamei.

Și mi-a întins un plic alb.

— Mersi, am spus și i-am trântit a doua oară ușa în nas.

Și iată-mă în bucătărie, cu plicul în mână.

— Da' ce-i cu mine în dimineața asta? îl întreb pe Léon.

Moartea lui Pierre Arthens îmi ofilește cameliile.

Deschid plicul și citesc această mică notă scrisă pe dosul unei cărți de vizită atât de lucioase, încât cerneala, învingătoare a unor sugative consternate, s-a îmbăloșat ușor sub fiecare literă.

Doamnă Michel,

Ați putea, să luați în primire pachetele

de la curățătorie în după-masa aceasta?

Voi trece să le iau de la ghereta

dumneavoastră diseară.

Cu mulțumind anticipate,

Semnătură mâzgălită

Nu mă așteptam la asemenea perfidie în atac. De emoție, mă prăbușesc pe scaunul cel mai apropiat. Mă întreb, de altfel, dacă nu sunt puțin sărită de pe fix. Aveți și voi aceeași impresie, când vi se întâmplă una ca asta?

Uite:

Pisica doarme.

Citirea acestei scurte propoziții anodine n-a trezit în voi niciun sentiment de durere, nicio fulgerare de suferință? Pe bună dreptate.

Acum:

Pisica, doarme.

Repet, ca să nu rămână niciun echivoc:

Pisica virgulă doarme.

Pisica, doarme.

Ați putea, să luați în primire.

Pe de o parte, avem această extraordinară folosire a virgulei care, permițându-și cam multe cu limba fiindcă de obicei ea nu se pune înaintea unei conjuncții coordonatoare, îi pune în valoare forma:

Mi s-au adus destule reproșuri și pentru război, și pentru pace...

Iar de cealaltă, avem îmbăloșelile pe carton glasat ale Sabine Pallières, înjunghiind fraza cu o virgulă devenită pumnal.

Ați putea, să luați în primire pachetele de la curățătorie?

Dacă Sabine Pallières ar fi fost o portugheză de treabă, născută sub un smochin din Faro, o portăreasă proaspăt emigrată din Puteaux¹⁴ sau o retardată mintal tolerată de familia ei milostivă, aș fi putut ierta cu dragă inimă această nonșalanță vinovată. Dar Sabine Pallières este o bogătașă. Sabine Pallières este soția unui mare grangur din industria de armament, Sabine Pallières este mama unui cretin în hanorac verde-închis care, după cele două clase pregătitoare pentru Normală și după Sciences-Po¹⁵, se va duce probabil să difuzeze mediocritatea măruntelor sale cugetări într-un cabinet ministerial de dreapta. Sabine Pallières este, pe deasupra, fiica unei scorpії în mantou de blană, care face parte din comitetul de lectură al unei foarte mari edituri și este atât de încărcată cu bijuterii, încât uneori mă aștept s-o văd năruindu-se.

Pentru toate aceste motive, Sabine Pallières este de neiertat. Favorurile sorții au un preț. Pentru cine beneficiază de îngăduințele vieții, obligația rigorii în prețuirea frumuseții nu este negociabilă. Limba, această bogăție a omului, și uzanțele sale, această creație a

14 Oraș de la periferia de vest a Parisului (n. Tr.).

15 Numele sub care e cunoscut Institutul de Studii Politice din Paris (n. Tr.).

comunității sociale, sunt opere sacre. Că ele evoluează cu timpul, se transformă, se uită și renasc în vreme ce, câteodată, încălcarea lor devine sursa unei și mai mari rodnicii, nu schimbă nimic din faptul că pentru a-ți lua față de ele acest drept al jocului și-al schimbării, trebuie ca în prealabil să le fi declarat supunere deplină. Aleșii societății, cei pe care destinul îi exceptează de la aceste servititudini care sunt soarta omului sărac, au prin urmare această dublă misiune de a adora și de a respecta splendoarea limbii. În sfârșit, ca o Sabine Pallières să abuzeze de punctuație este o blasfemie cu atât mai gravă, cu cât, în același timp, poeți minunați născuți în rulote mizerabile sau în mahalale au pentru ea acea sfântă venerație datorată Frumuseții.

Cei bogați au datoria să respecte Frumosul. Dacă nu, merită să moară.

Exact la acest punct al reflecțiilor mele indignate cineva sună la gheretă.

Cugetare profundă nr. 7

A construi

Trăiești

Mori

Acestea sunt

Consecințe

Cu cât trece timpul, cu atât mai hotărâtă sunt să dau foc casei. Ca să nu mai vorbesc de sinucidere. Dați-vă seama: m-am ales cu o săpuneală de la tata pentru că l-am contrazis pe unul din invitații săi care spunea un lucru neadevărat. De fapt, era tatăl lui Tibère. Tibère e prietenul soră-mii. Urmează Normala Superioară ca și ea, dar la mate. Când mă gândesc că asta se numește elita...

Singura diferență pe care o văd între Colombe, Tibère, amicii lor și o gașcă de tineri „din popor” este că sorămea și tovarășii ei sunt mai proști. Beau, fumează, au un limbaj de cartier și schimbă între ei replici de genul: „Hollande l-a spart pe Fabius cu referendumul lui, ați văzut, un adevărat killer, tipu” (veridic) sau: „Toți ceceii (conducătorii de cercetare) numiți de doi ani încoa’ sunt fasciști de bază, dreapta te-ncuie, nu e recomandabil s-o dai în bară cu șefu’ de teză” (proaspătă, de ieri). Cu un nivel mai jos, e cam așa: „De fapt, blonda căreia-i trage clopotele J.—B. E o anglistă, o blondă, deh” (idem), iar cu un nivel mai sus: „Conferința lui Marian a fost de comă când a zis că existența nu-i atributul primordial al lui Dumnezeu” (idem, chiar după închiderea dosarului „blondă anglistă”). Ce-ați vrea să cred? Cireașa de pe tort, iat-o (aproape cuvânt cu cuvânt): „Nu fiindcă ești ateu nu ești capabil să vezi puterea ontologiei metafizice. Păi, da, ceea ce contează e puterea conceptuală, nu adevărul. Și Marian, al dracu’ de popă, dă asigurări, secătura, asta liniștește.”

Perlele albe

Pe mânecele mele căzute când cu inima încă plină

Ne-a despărțit

Le iau cu mine

Ca o amintire a ta.

(Kokinshu)

Mi-am vârât în urechi dopurile din spumă poliuretanică ale mamei și am citit *hokku-uri* din *Antologia poeziei japoneze clasice* a tatei, ca să nu mai aud conversația lor de degenerați. Pe urmă, Colombe și Tibère au rămas singuri și au făcut zgomote scârboase știind foarte bine că le auzeam. Culmea năpastei, Tibère a

rămas la cină fiindcă mama îi invitase părinții. Tatăl lui Tibère e producător de cinema, maică-sa are o galerie de artă pe cheiul Senei. Colombe e complet moartă după părinții lui Tibère, merge cu ei în weekendul viitor la Veneția, călătorie sprâncenată, o să am liniște timp de trei zile.

Deci, la cină, tatăl lui Tibère a spus: „Cum, nu cunoașteți go-ul, acest fantastic joc japonez? În momentul de față produc o ecranizare a romanului lui Sa Shan, *Jucătoarea de go*, e un joc fa-bu-los, echivalentul japonez al șahului, lată încă o invenție pe care o datorăm japonezilor, e fa-bu-los, vă asigur!” Și s-a apucat să explice regulile go-ului. Spunea vrute și nevrute. Unu la mână, chinezii sunt cei care-au inventat go-ul. Știu fiindcă am citit manga-ul cult despre go. Se intitulează *Hikaru No Go*. Doi la mână, nu este un echivalent japonez al șahului. În afara faptului că se joacă pe-o tablă și că adversarii se înfruntă cu piese albe și negre, e la fel de diferit ca un câine de o pisică. La șah, trebuie să omori pentru a câștiga. La go, trebuie să construiești pentru a trăi. Și trei la mână, unele dintre regulile enunțate de domnul-sunt-tatăl-unui-tâmpit erau false. Scopul jocului nu-i de a-l devora pe celălalt, ci de a construi un teritoriu mai mare. Regula de capturare a pieselor prevede că te poți „sinucide” cu scopul de a captura piese adverse, și nu că e strict interzis să te plasezi acolo unde ești în mod automat capturat. Etc.

Așa că atunci când domnul-am-adus-pe-lume-o-pustulă a zis: „Sistemul de clasare a jucătorilor începe de la 1 kyu și urcă până la 30 kyu, după care se trece la dani: primul dan, apoi al doilea și așa mai departe”, n-am putut să mă abțin și am spus: „Nu, ordinea-i inversă: se începe de la 30 kyu și apoi se urcă până la 1.”

Însă domnul-mă-scuzați-nu-știam-ce-fac s-a încăpățânat, cu un aer arțagos: „Nu, dragă domnișoară, sunt sigur că am dreptate.” Am făcut „nu” din cap în timp ce tata – se uita la mine încruntându-se. Ce-i mai rău e că am fost salvată de Tibère. „Ba da, tată, are dreptate, primul kyu este cel mai tare.” Tibère e un matematician, joacă șah și go. Detest gândul ăsta. Lucrurile frumoase ar trebui să aparțină oamenilor frumoși. În orice caz, chestia e că tatăl lui Tibère se înșela și că, după cină, tata mi-a spus cu mânie: „Dacă nu știi să deschizi gura decât ca să ne ridiculizezi musafirii, abține-te.” Ce-ar fi trebuit să fac? Să deschid gura precum Colombe ca să zic: „Programul Teatrului Amandiers mă lasă perplexă”, când n-ar fi în stare să citeze un vers din Racine, ca să nu mai vorbesc de a-i vedea frumusețea? Să deschid gura ca să spun, ca mama: „Se pare că Bienala de anul trecut a dezamăgit foarte tare”, când ar fi capabilă să se omoare pentru plantele ei, lăsând pradă flăcărilor orice Vermeer? Să deschid gura ca să spun, ca tata: „Excepția culturală franceză este un paradox subtil”, adică aproape cuvânt cu cuvânt ce a spus la cele șaisprezece cine precedente? Să deschid gura ca mama lui Tibère, ca să zic: „în ziua de azi, în Paris, nu mai găsești aproape deloc brânzari buni”, fără tăgadă, de data asta, având în vedere natura ei profundă de comerciantă din Auvergne?

Când mă gândesc la go:.. Un joc al cărui scop este să construiești teritoriu e prin forța lucrurilor frumoase. Pot exista și faze de luptă, dar ele nu sunt decât mijloace în slujba scopului, acela de a-ți ține în viață teritoriile. Una dintre cele mai frumoase reușite ale jocului de go este de a dovedi că, pentru a câștiga, trebuie să trăiești, dar să-l lași și pe celălalt să trăiască. Cel care e prea lacom pierde partida: este un joc subtil de echilibru, în care trebuie să

obții avantajul fără a-l zdrobi pe celălalt. Până la urmă, viața și moartea nu sunt aici decât consecința unei construcții bine sau prost ridicate. E ceea ce spune unul dintre personajele lui Taniguchi: trăiești, mori, acestea sunt consecințe. E un proverb de go și un proverb de viață.

A trăi, a muri: acestea nu-s decât consecințe a ceea ce ai construit. Lucrul care contează este să construiești bine. Așa că, iată, mi-am fixat un nou imperativ. Voi înceta să mai demolez, să deconstruiesc, voi începe să construiesc. Chiar și referitor la Colombe, o să fac ceva pozitiv. Ceea ce contează este ce faci în momentul când mori și, la anul, pe 16 iunie, vreau să mor construind.

16

Spleenul Constituției

Acel cineva care a sunat se dovedește a fi încântătoarea Olympe Saint-Nice, fiica diplomatului de la etajul al doilea. O plac foarte mult pe Olympe Saint-Nice. Găsesc că-ți trebuie o forță de caracter considerabilă pentru a supraviețui unui prenume atât de ridicol¹⁶, mai ales când știi că e destinat să stârnească râsete. „Ia zi, Olympe, pot să urc pe muntele tău?” de-a lungul unei întregi adolescențe ce pare interminabilă, în plus, după toate aparențele Olympe Saint-Nice nu dorește să devină ceea ce nașterea ei îi oferă. Nu aspiră nici la căsătoria chivernisită, nici la culoarele puterii, nici la diplomație, cu atât mai puțin la statutul de vedetă. Olympe Saint-Nice vrea să devină medic veterinar.

— În provincii! mi-a mărturisit într-o zi în care

---

16 în limba franceză, numele Olympe (Olimpia) este omonim cu numele Olimpului din mitologia greacă (n. Tr.).

tăifăsuiau despre pisici în fața ștergătorului meu de picioare. La Paris nu-s decât animale mici. Eu vreau și vaci, și porci.

Olympe nu face nicio mie de fandoseli, ca unele locatari ale imobilului, pentru a da de înțeles că vorbește cu portăreasa fiindcă e bine-crescută-de-stânga-fără-prejudicăți. Olympe vorbește cu mine pentru că am o pisică, ceea ce ne integrează pe amândouă într-o comunitate de interes, și apreciez la adevăratul ei preț această aptitudine de a nu se sinchisi de barierele pe care societatea le pune neconținut pe drumurile noastre rizibile.

— Trebuie să vă povestesc ce i s-a întâmplat Constituției, îmi spune ea când îi deschid ușa.

— Păi, zic, atunci intrați, dacă aveți timp cinci minute. Nu numai că are timp cinci minute, dar e atât de fericită să găsească pe cineva cu care să vorbească despre pisici și despre micile necazuri ale pisicilor, încât rămâne o oră, timp în care bea cinci cești de ceai una după alta.

Da, chiar o plac foarte mult pe Olympe Saint-Nice.

Constituția e o pisicuță încântătoare cu blană caramel, un botișor de un trandafiriu delicat, mustăți albe și pernițe liliachii, care aparține familiei Josse și, ca toate creaturile îmblănite din imobil, este prezentată spre examinare lui Olympe la cea mai mică indispoziție. Or, această faptură inutilă, dar pasionantă, în vârstă de trei ani, a mieunat de curând toată noaptea, distrugând somnul proprietarilor ei.

— De ce? întreb la momentul oportun, fiindcă suntem absorbite de complicitatea unei povești în care fiecare vrea să-și joace rolul la perfecție.

— O cistită! zice Olympe. O cistită!

Olympe nu are decât nouăsprezece ani și așteaptă cu o

nerăbdare nebună să între la Școala Veterinară, între timp, se spetește muncind și se mâhnește, bucurându-se totodată, de năpastele care lovesc fauna imobilului, singura pe care poate să experimenteze. De aceea îmi anunță diagnosticul de cistită al Constituției, ca și când ar fi vorba de un filon diamantifer.

— O cistită! exclam eu cu entuziasm.

— Da, o cistită, spune ea dintr-o suflare, cu ochi strălucitori. Biata fetiță, făcea pipi peste tot și – inspiră adânc înainte de a ajunge la partea cea mai frumoasă – urinele ei erau ușor hemoragice!

Doamne, ce minunat! Dacă ar fi zis că era sânge în pipiul ei, treaba ar fi fost repede lămurită. Dar Olympe, îmbrăcând cu emoție veșmintele doctorului de pisici, și-a asumat și terminologia. Îmi face întotdeauna o mare plăcere să aud vorbindu-se astfel. „Urinele ei erau ușor hemoragice” este o frază ce mă recrează, care sună bine în ureche și evocă o lume singulară, ce mă face să iau o pauză de literatură. Din același motiv îmi place să citesc prospectele de la medicamente, pentru destinderea născută din această precizie a termenului tehnic ce dă iluzia rigorii, fiorul simplității și convoacă o dimensiune spațio-temporală din care sunt absente efortul spre frumos, suferința creatoare și aspirația fără sfârșit și fără speranță la orizonturi sublime.

— Există două etiologii posibile pentru cistite, reia Olympe. Fie un germen infecțios, fie o disfuncție renală. Mai întâi i-am palpat vezica, pentru a verifica dacă nu face glob.

— Glob? mă mir eu.

— Când există o disfuncție renală și pisica nu mai poate să urineze, vezica ei se umple și formează un fel de „glob vezical” care se poate simți când i se palpează

abdomenul, explică Olympe. Dar nu era cazul. Și nu părea s-o doară când o palpam. Doar că făcea în continuare pipi peste tot.

Pentru o clipă mă gândesc la livingul lui Solange Josse transformat în ladă pentru pisici uriașă cu tendință ketchup. Dar pentru Olympe, astea nu-s decât pagube colaterale.

— Așa că Solange i-a dus urina la analiză.

Însă Constituția n-are nimic. Niciun calcul renal, niciun germen insidios pitit în vezica ei cât o arahidă, niciun agent bacteriologic infiltrat. Cu toate acestea, în ciuda antiinflamatoarelor, a antispasmodicelor și-a antibioticelor, Constituția se încăpățânează.

— Dar ce are, atunci? întreb.

— N-o să mă credeți, zice Olympe. Are o cistită idiopatică interstițială.

— Dumnezeule, dar ce-nseamnă asta? zic eu, complet ademenită.

— Ei bine, cum s-ar zice... Constituția e o mare isterică, răspunde Olympe ghidușă. „Interstițială” înseamnă „referitor la inflamarea peretelui vezical”, iar „idiopatică”, „fără cauză medicală desemnată”. Pe scurt, când se stresează, are cistite inflamatorii. Exact ca la femeie.

— Dar din ce motiv se stresează? mă întreb cu voce tare, căci, dacă ea, Constituția, al cărei trai de mare trândavă decorativă nu este tulburat decât de experimente veterinare binevoitoare care constau în a i se palpa vezica, are motive să se streseze, atunci restul reprezentanților regnului animal ar trebui să cadă pradă unui atac de panică.

— Veterinara a zis: doar pisica știe.

Și Olympe face o mică strâmbătură contrariată.

— Nu de mult, Paul (Josse) i-a spus că era gravidă. Nu

se știe. Poate fi orice.

— Și cum se tratează asta?

— Ca la oameni, râde Olympe. Cu Prozac.

— Serious? zic.

— Serious, răspunde ea.

V-am spus eu. Dobitoace suntem, dobitoace o să rămânem. Faptul că o pisică de îmbuibați suferă de aceleași bebele care năpăstuiesc femeile civilizate nu trebuie nicidecum să provoace proteste contra maltratării felinelor sau a contaminării de către om a unei nevinovate rase domestice, ci să indice, dimpotrivă, profunda solidaritate ce leagă destinele animale. Cu aceleași poftă trăim, de aceleași năpaste suferim.

— În orice caz, îmi zice Olympe, asta mă va face să reflectez când voi trata animale pe care nu le cunosc.

Se ridică și își ia la revedere amabilă.

— Ei, mulțumesc, doamnă Michel, doar cu dumneavoastră pot să vorbesc despre toate astea.

— Dar n-ai pentru ce, Olympe, îi zic, mi-a făcut plăcere.

Și mă pregătesc să închid ușa, când ea îmi spune:

— A, știți, Anna Arthens o să vândă apartamentul. Sper ca noii locatari să aibă și ei pisici.

17

Un dos de potârniche

Anna Arthens vinde!

— Anna Arthens vinde! îi spun lui Léon.

— Asta-i bună! îmi răspunde el – sau cel puțin așa am impresia.

Trăiesc aici de douăzeci și șapte de ani și niciodată un apartament n-a schimbat familia. Bătrâna doamnă

Meurisse a lăsat locul tinerei doamne Meurisse, și tot

așa, cu prea puține deosebiri, în cazul familiilor Badoise, Josse și Rosen. Familia Arthens a sosit odată cu noi; într-un fel, am îmbătrânit împreună. Cât despre De Broglie, ei erau aici de foarte mult timp și sunt încă la locul lor. Nu știu care e vârsta domnului consilier, dar, tânăr, părea deja bătrân, ceea ce dă iluzia că, deși foarte bătrân, pare încă tânăr.

Anna Arthens este deci prima care, sub portăria mea, vinde un bun ce va intra pe alte mâini și pe un alt nume. În mod ciudat, această perspectivă mă sperie. Sunt deci atât de obișnuită cu acest veșnic reînceput al identicului, încât perspectiva unei schimbări încă ipotetice, cufundându-mă în fluviul timpului, îmi reamintește curgerea lui? Trăim fiecare zi ca și cum ea ar trebui să renască mâine și *stătu quo*-ul tacit al numărului 7 de pe rue de Grenelle, reînnoind dimineață de dimineață evidența perenității, îmi apare deodată ca un ostrov hărățuit de furtuni.

Puternic zdruncinată, pun mâna pe sacoșa cu roțile și, abandonându-l pe Léon care sforăie ușor, pornesc cu pași șovăielnici spre piață. La colțul dintre rue de Grenelle și rue du Bac, locatar imperturbabil al cartoanelor lui uzate, Gégène mă privește apropiindu-mă așa cum își privește păianjenul prada.

— Ei, tanti Michel, iar ți-ai pierdut cotoiul? îmi strigă și se hlizește.

Iată măcar un lucru care nu se schimbă. Gégène e un vagabond care, de ani întregi, își petrece iama aici, pe cartoanele lui rufoase, într-o veche redingotă care miroase a negustor rus de la sfârșitul secolului și care, ca și cel ce o poartă, a traversat în chip uimitor epocile.

— Ar trebui să te duci la cămin, îi zic ca de obicei, o să fie frig la noapte.

— Ha-ha, schelălăie el, la cămin, aş vrea să te văd pe matale acolo. E mai bine aici.

Îmi văd mai departe de drum, apoi, cuprinsă de remuşcări, mă întorc spre el.

— Voiam să-ţi spun... Domnul Arthens a murit azi-noapte.

— Criticul? mă întreabă Gégène, cu ochi dintr-odată vioi, înălţând botul ca un câine de vânătoare care adulmecă un dos de potârniche.

— Da, da, criticul. L-a lăsat brusc inima.

— Ei drăcie, ei drăcie, repetă Gégène, în mod vădit emoţionat.

— Îl cunoştea? întreb ca să spun ceva.

— Ei drăcie, ei drăcie, reiterează vagabondul, mereu trebuie să dispară mai întâi cei mai buni!

— A avut o viaţă frumoasă, mă hazardez eu să spun, surprinsă de întorsătura pe care o iau lucrurile.

— Tanti Michel, îmi răspunde Gégène, tipi dintr-ăştia nu se mai fabrică în ziua de azi. Ei drăcie, reia el, o să-mi lipsească, fir-ar să fie.

— Îţi dădea ceva, poate nişte bani de Crăciun?

Gégène mă priveşte, îşi trage nasul, scuiţă la picioarele lui.

— Nimic, în zece ani niciun bănuţ, ce credeai? Ah, nimic de zis, afurisit caracter. Nu se mai fabrică dintr-ăştia în ziua de azi, nu se mai fabrică, nu.

Acest mic schimb de cuvinte mă tulbură şi, în timp ce măşor în lung şi în lat aleile pieţei, Gégène îmi ocupă în întregime gândurile. Nu i-am creditat niciodată pe săraci cu nobleţe sufletească sub pretextul că sunt săraci şi în cunoştinţă de cauză cu privire la nedreptăţile vieţii. Dar îi credeam cel puţin uniţi în ura faţă de marii proprietari. Gégène îmi deschide ochii şi mă învaţă că dacă există

într-adevăr un lucru pe care săracii îl detestă, acela îl reprezintă ceilalți săraci.

În fond, nu e absurd.

Parcurg distrată aleile, ajung la sectorul brânzeturi, cumpăr parmezan feliat și o bucată frumoasă de brânză de Soumaintrain.

18

Riabinin

Când sunt angoasată, mă retrag în refugiu. Nu-i nevoie să călătoresc; cufundarea în sferile memoriei mele literare e de-ajuns. Căci ce distragere mai nobilă există, nu-i așa, ce tovărășie mai captivantă, ce transă mai delicioasă decât cea a literaturii?

Iată-mă deci dintr-odată în fața unei tarabe cu măslina, gândindu-mă la Riabinin. De ce Riabinin? Pentru că Gégène poartă o redingotă desuetă, cu pulpane lungi ornamentate cu nasturi la spate, care m-a dus cu gândul la cea a lui Riabinin. În *Anna Karenina*, Riabinin, un negustor de lemne purtând redingotă, vine la Levin, aristocratul de la țară, pentru a încheia o vânzare cu Stepan Oblonski, aristocratul moscovit. Negustorul jură pe toți sfinții că Oblonski câștigă din afacere în timp ce Levin îl acuză că-i jefuiește prietenul de o pădure care valorează de trei ori mai mult. Scena e precedată de un dialog în care Levin îl întreabă pe Oblonski dacă și-a numărat copacii din pădure.

— Cum să număr copacii? exclamă acesta. Ar fi ca și când aș număra nisipul mării.

— Fii sigur că Riabinin i-a numărat, vine replica lui Levin.

Îndrăgesc în mod deosebit scena aceasta, mai întâi

fiindcă se desfășoară la Pokrovskoie, în peisajul rural rus. Ah, peisajul rural rus... El are acel farmec atât de aparte al ținuturilor sălbatice și totuși unite cu omul prin solidaritatea țărânei din care suntem plămădiți cu toții... Cea mai frumoasă scenă din *Anna Karenina* se petrece la Pokrovskoie. Levin, posomorât și melancolic, încearcă s-o uite pe Kitty. E primăvară și se duce să cosească împreună cu țăranii săi. Munca i se pare la început prea grea. Curând, va fi recunoscător când bătrânul mujic care conduce șirul cosașilor anunță un răgaz de odihnă. Apoi cositul se reia. Din nou, Levin aproape că se prăbușește de oboseală, dar, încă o dată, bătrânul lasă jos coasa. Odihnă. Și iarăși șirul se pune în mișcare, patruzeci de omeni culcând la pământ brazdele și înaintând spre râu în timp ce soarele urcă. E din ce în ce mai cald, brațele și umerii lui Levin sunt scăldați în sudoare, dar, pe măsura pauzelor și a reluărilor, mișcările sale, la început neîndemânatică și dureroase, devin din ce în ce mai fluide. O răcoare plăcută i se așterne deodată pe umeri. Ploaie de vară. Încetul cu încetul, își eliberează mișcările de piedica voinței sale, intră în transa ușoară care conferă gesturilor perfecțiunea acțiunilor mecanice și conștiente, la care nu chibzuiești și nu calculezi, iar coasa pare să se mânuiască de una singură, în vreme ce Levin se delectează cu această uitare în voia mișcării care creează o minunată scindare între plăcerea de-a face ceva și eforturile voinței.

La fel stau lucrurile cu multe momente fericite din viața noastră. Descotorosiți de povara deciziei și a intenției, navigând pe mările noastre lăuntrice, asistăm la mișcările noastre ca la acțiunile altcuiva, admirând totuși involuntara lor perfecțiune. Ce alt motiv aș putea avea pentru a scrie toate acestea, acest derizoriu jurnal al unei

portărese care îmbătrânește, dacă scrisul n-ar avea și el ceva din arta cositului? Când rândurile devin propriii lor demiurghi, când asist, ca la ceva în chip miraculos neștiut, la nașterea pe hârtie a unor fraze ce scapă voinței mele și, așternându-se pe pagină fără voia mea, îmi spun ce nu știam și nici nu credeam că vreau, mă bucur de această naștere fără dureri, de această evidență nepusă la cale, de a urmări fără trudă, fără vreo certitudine, cu fericirea uimirilor sincere, o pană ce mă călăuzește și mă poartă.

Atunci, ajung, în deplina cunoaștere și textură a ființei mele, la o uitare de sine ce se învecinează cu extazul și gust sublima tihnă a unei conștiințe spectatoare.

În sfârșit, când urcă din nou în brișcă, Riabinin se plânge pe față logofătului său de purtarea boierilor.

— Dar cu pădurea ce se-aude, Mihail Ignatici? îl întreabă acesta. Ați cumpărat-o?

— He, he!... răspunde negustorul.

Ce repede conchidem, din aparențe și poziții, cu privire la inteligența oamenilor... Lui Riabinin, contabil al nisipului mării, dibaci actor și manipulator strălucit, puțin îi pasă de prejudecățile referitoare la persoana sa. Născut inteligent și paria, gloria nu îl atrage; nu-l pun pe drumuri decât promisiunea profitului și perspectiva de a-i tâlhări în chip politicoș pe seniorii unui sistem imbecil care îl disprețuiește, dar nu știe să-l împiedice. Așa-s și eu, biată portăreasă resemnată cu absența fastului – dar anomalie a unui sistem ce se dovedește grotesc și de care îmi bat joc domol, în fiecare zi, într-un for interior în care nimeni nu pătrunde.

Cugetare profundă nr. 8

Dacă uiți viitorul

Pierzi
Prezentul

Astăzi, ne-am dus la Chatou s-o vizităm pe mami Josse, mama tatei, care se află de două săptămâni într-un azil de bătrâni. Tata a fost cu ea când s-a instalat acolo și astăzi am mers cu toții. Mami nu mai poate trăi de una singură în casa ei mare de la Chatou: e aproape oarbă, are artroză și aproape că nu mai poate să meargă, nici să țină ceva în mâini, și-i e frică de cum rămâne singură. Copiii ei (tata, unchiul meu François și mătușa mea Laure) au încercat să rezolve treaba cu o infirmieră particulară, dar aceasta nu putea să stea 24 de ore din 24, fără a mai pune la socoteală că prietenele lui mami erau și ele deja în cămine de bătrâni și asta părea deci o soluție bună.

Căminul lui mami nu e de ici, de colea. Mă întreb cât o fi costând pe lună un azil de lux? Camera lui mami e mare și luminoasă, cu mobilier frumos, draperii frumoase, un salonaș alături și o baie cu o cadă din marmură. Mama și Colombe s-au extaziat în fața căzii din marmură, ca și cum pentru mami ar fi prezentat cel mai mic interes să aibă o astfel de cadă, când degetele ei sunt din beton... în plus, marmura e ceva nasol. Cât despre tata, el n-a prea zis nimic. Știu că se simte vinovat fiindcă mama lui e într-un cămin de bătrâni. „Doar n-o s-o luăm la noi, totuși, nu?” a spus mama, când credeau amândoi că eu nu aud (dar eu aud tot, mai cu seamă ce nu mi-e destinat). „Nu, Solange, sigur că nu...” a răspuns tata pe un ton care voia să zică: „Fac de parcă aș gândi contrarul, spunând «nu, nu» cu un aer obosit și resemnat, ca un bun soț care se supune, și astfel rămân în avantaj.” Cunosc bine tonul ăsta al lui. El înseamnă: „Știu că sunt laș, dar să nu cuteze nimeni să mi-o spună.” Bineînțeles, nu i-a mers: „Chiar că

ești laș”, a spus mama, aruncând furioasă o cârpă de vase în chiuvetă. Curios, dar de cum se înfurie trebuie să arunce ceva. O dată a aruncat-o chiar și pe Constituția. „N-ai nici tu mai mult chef decât mine”, a reluat ea recuperând cârpa și vânturând-o sub nasul tatei. „Oricum, e un fapt împlinit”, a spus tata, ceea ce e o replică de laș la puterea a zecea.

Cât despre mine, sunt mulțumită că mami nu vine să locuiască la noi. Deși, la patru sute de metri pătrați, n-ar fi cu adevărat o problemă. Socot că bătrânii au totuși dreptul la un pic de respect. Și să fii într-un cămin de bătrâni e, fără doar și poate, sfârșitul respectului. Când ajungi acolo, înseamnă: „S-a terminat cu mine, nu mai reprezint nimic, toată lumea, inclusiv eu, nu mai așteaptă decât un lucru: moartea, această tristă încheiere a tuturor necazurilor.” Nu, motivul pentru care nu mi-ar surâde ca mami să vină la noi este că n-o iubesc pe mami. E o bătrână afurisită, după ce a fost o tânără rea. Asta, de asemenea, găsesc că-i o nedreptate profundă: gândiți-vă, de pildă, că a ajuns foarte bătrân un simpatic instalator de încălzire centrală, un om care n-a făcut niciodată decât bine în jurul lui, a știut să creeze iubire, s-o dăruiască, s-o primească, să împlătească legături umane și sensibile. Nevasta i-a murit, copiii lui n-au bani și au ei înșiși o grămadă de copii pe care trebuie să-i hrănească și să-i crească. În plus, locuiesc în celălalt capăt al Franței. E dus deci într-un cămin de bătrâni de lângă sătucul în care s-a născut, unde copiii săi nu pot veni să-l vadă decât de două ori pe an – un cămin pentru săraci, unde trebuie să împartă camera, unde mâncarea e scârboasă și unde personalul își combate certitudinea de-a avea într-o zi parte de-aceeași soartă, maltratând locatarii. Gândiți-vă acum la bunică-mea, care n-a făcut din viața ei nimic

altceva decât un lung șir de recepții, strâmbături, intrigi și cheltuieli inutile și ipocrite și chibzuiți la faptul că are dreptul la o cameră cochetă, un salon privat și scoici Saint-Jacques la masa de prânz. Țasta e prețul pe care trebuie să-l plătești pentru dragoste, să-ți sfârșești zilele fără nicio speranță într-o promiscuitate sordidă? Asta e recompensa anorexiei afective, o cadă de marmură într-un soi de garsonieră elegantă, la un preț exorbitant?

Așadar, nu o iubesc pe mami, care nu prea mă iubește nici ea. În schimb, o adoră pe Colombe care i-o întoarce frumos, adică pândește moștenirea cu acea dezinvoltură perfect autentică a nepoatei-care-nu-pândește-moștenirea.

Gândeam deci că această zi la Chatou avea să fie o corvoadă îngrozitoare și nu m-am înșelat: Colombe și mama care se extaziază de cadă, tata care are aerul că și-a înghițit umbrela, bătrâni scheletici și țintuiți la pat care sunt plimbați pe culoare cu perfuziile după ei, o nebună („Alzheimer”, a zis Colombe cu un aer doct – pe bune!) care îmi spune „Clara, drăguțo” și două secunde după aceea urlă că-și vrea imediat câinele, fiind cât pe ce să mă lase chioară cu ineloiul ei cu diamante, și chiar o tentativă *de evadare*! Pensionarii încă valizi au o brățară electronică la încheietură: când încearcă să părăsească incinta, chestia bipăie la recepție și personalul se năpustește afară pentru a-l recupera pe fugar, care firește că e prins după un 100 de metri plat anevoios și care protestează energic că nu suntem în gulag, cere să stea de vorbă cu directorul și gesticulează bizar până când e țintuit într-un scaun cu rotile. Doamna care a încercat sprintul se schimbase după dejun: îmbrăcase ținuta de evadare, o rochie cu picățele și cu volane peste tot, foarte practică pentru escaladat garduri. Pe scurt, la

orele paisprezece, după cadă, scoicile Saint-Jacques și evadarea spectaculoasă à la Edmond Dante's, eram în pragul disperării.

Dar, dintr-odată, mi-am amintit că hotărâsem să construiesc, nu să demolez. Am privit împrejur căutând ceva pozitiv și evitând să mă uit la Colombe. N-am găsit nimic. Toți oamenii aceștia care așteaptă moartea, neștiind ce să facă... Apoi, miracol, Colombe a fost cea care mi-a dat soluția, da, Colombe. Când am plecat, după ce am îmbrățișat-o pe mami și i-am promis că vom reveni curând, soră-mea a spus: „Bun, mami pare bine instalată. În rest... ne vom grăbi să uităm asta foarte repede.” Să nu ne legăm de „ne vom grăbi foarte repede”, ceea ce-ar fi meschin, și să ne concentrăm asupra ideii: să uităm asta foarte repede.

Dimpotrivă, mai cu seamă nu trebuie să uităm asta.

Nu trebuie să uităm bătrânii cu trupul degradat, bătrânii aflați foarte aproape de o moarte la care tinerii nu vor să se gândească (și atunci încredințează căminului de bătrâni grija de a le duce acolo părinții, fără tapaj și fără tracasări), inexistentă bucurie a acestor ultime ceasuri de care ar trebui să profite din plin și pe care le îndură în plictiseală, amărăciune și rumegarea la nesfârșit a acelorași regrete.

Nu trebuie să uităm că trupul se deteriorează, că prietenii mor, că toată lumea te uită, că sfârșitul înseamnă singurătate. Nu trebuie să uităm nici că acești bătrâni au fost tineri, că durata unei vieți este derizorie, că azi ai douăzeci de ani și mâine optzeci. Colombe crede că ne putem „grăbi să uităm” fiindcă pentru ea e încă atât de departe perspectiva bătrâneții, e ca și când asta nu i se va întâmpla niciodată. Eu însă am înțeles foarte devreme că o viață trece într-o clipită, privindu-i pe adulții din

jurul meu, atât de grăbiți, atât de stresați de scadență, atât de avizi de acum pentru a nu se gândi la mâine... Dar dacă te temi de viitor este pentru că nu știi să construiești prezentul și, când nu știi să construiești prezentul, te amăgești că vei putea s-o faci mâine și te-ai dus pe copcă, fiindcă mâine sfârșește întotdeauna prin a deveni astăzi, nu-i așa?

Deci mai ales nu trebuie să uităm asta. Trebuie să trăim cu această certitudine că vom îmbătrâni și că nu va fi nici frumos, nici bine, nici vesel. Și să ne spunem că prezentul e ceea ce contează: să construim acum ceva, cu orice preț, din răspuțeri. Să avem tot timpul în minte căminul de bătrâni, pentru a ne depăși în fiecare zi, făcând ziua nepieritoare. Să urcăm pas cu pas Everestul nostru personal și s-o facem în așa fel încât fiecare pas să fie un pic de eternitate.

Viitorul la asta servește: la a construi prezentul cu adevărate proiecte concepute de ființe în viață.

DESPRE GRAMATICĂ

1

Infinitezimal

Azi-dimineață, Jacinthe Rosen mi l-a prezentat pe noul proprietar al apartamentului familiei Arthens.

Îl cheamă Kakuro Nuștiucum. N-am auzit bine fiindcă „dhoahmna” Rosen vorbește întotdeauna de parcă ar avea o libarcă în gură și fiindcă ușa liftului s-a deschis exact în clipa aceea pentru a-l lăsa să treacă pe domnul Pallières-tatăl, îmbrăcat foarte sobru. Ne-a salutat scurt și s-a îndepărtat cu pasul său sacadat de industriaș grăbit.

Cel nou este un domn de vreo șaizeci de ani, foarte prezentabil și foarte japonez. E mai degrabă scund, zvelt, cu fața ridată, dar cu trăsături regulate. Toată ființa sa emană bunăvoință, dar simt și hotărâre, vioioșie și multă fermitate.

Pentru moment, îndură fără să se clinească cotcodăceala pitiatică a lui Jacinthe Rosen, despre care ai zice că-i o găină în fața unui munte de grăunțe.

— Bună ziua, doamnă, au fost primele și singurele lui cuvinte, într-o franceză fără accent.

Mi-am luat înfățișarea de portăreasă semi nătângă. Am de-a face cu un nou locatar căruia forța obișnuinței încă nu-i impune certitudinea ineptiei mele și cu care trebuie să depun eforturi pedagogice speciale.

Mă mărginesc așadar la „da, da, da”-uri astenice drept răspuns la salvele isterice ale lui Jacinthe Rosen.

— O să-i arătați domnului Nuștiucum (Șu?) dependențele comune.

— Puteți să-i explicați domnului Nuștiucum (Psșu?) cum se distribuie corespondența?

— Vineri vor veni niște decoratori. Ați putea să-i așteptați pentru domnul Nuștiucum (Opsșu?) între zece și zece jumate?

Etc.

Domnul Nuștiucum nu dă niciun semn de nerăbdare și așteaptă politicos privindu-mă cu un surâs amabil. Consider că totul merge foarte bine. Nu trebuie decât să aștept ca doamna Rosen să obosească și mă voi putea întoarce în bârlogul meu.

Când, poftim!

— Ștergătorul de picioare care era în fața ușii familiei Arthens nu a fost curățat. Ați putea să remediați *la* asta? mă întrebă găina.

De ce trebuie mereu ca o comedie să se preschimbe în tragedie? Desigur, mi se întâmplă și mie să mă folosesc de greșală, deși ca de-o armă.

— E un fel de *infart*? îl întrebam pe Chabrot, ca diversiune de la purtarea mea deplasată.

Nu sunt deci chiar atât de sensibilă, încât o abatere minoră să mă facă să-mi pierd judecata. Trebuie să le permiți și altora ceea ce-ți permiți tu însuți; în plus, Jacinthe Rosen și libarca din gura ei sunt născute la Bondy, într-o îngrămădire de blocuri cu casa scării nu prea curată și ca atare am față de ea indulgențe pe care nu le am față de doamna ați-putea-virgulă-să-luați-în-primire.

Și totuși, iată tragedia: am tresărit la *să remediați la asta* exact în clipa în care domnul Nuștiucum tresărea și el, în timp ce privirile ni se încrucișau. De la această porțiune infinitezimală de timp în care, sunt sigură, am fost frați de limbă în suferința concomitentă care ne străpungea și, făcând corpul nostru să tresară, ne dădea la iveală tulburarea, domnul Nuștiucum se uită la mine cu o privire total diferită.

O privire la pândă.

Și iată că mi se adresează.

— Ați cunoscut mai bine familia Arthens? Mi s-a spus că era o familie cu totul extraordinară, îmi zice.

— Nu, răspund cu prudență, nu i-am cunoscut în mod special, era o familie ca și celelalte de-aici.

— Da, o familie fericită, spune doamna Rosen, care se impacientează în mod vizibil.

— Știți, toate familiile fericite se aseamănă între ele, mormăi eu pentru a ieși din discuție, nu e nimic de zis în privința asta.

— Dar fiecare familie nefericită este nefericită în felul

ei, îmi spune el privind-mă cu un aer bizar și deodată, deși e a doua oară, tresar.

Da, vă jur. Tresar – dar ca și cum fără știrea mea. Mi-a scăpat, a fost ceva mai puternic decât mine, am fost depășită.

Cum o nenorocire nu vine niciodată singură, Léon alege exact această clipă pentru a se fofila printre picioarele noastre, atingându-le amical în treacăt pe ale domnului Nuștiucum.

— Am două pisici, îmi zice el. Pot să aflu cum o cheamă pe-a dumneavoastră?

— Léon, răspunde pentru mine Jacinthe Rosen care, retezând-o aici, își strecoară brațul sub al lui și, după ce mi-a mulțumit fără să se uite la mine, dă să-l conducă spre ascensor.

Cu o infinită delicatețe, el pune mâna pe antebrațul ei și o oprește cu blândețe.

— Mulțumesc, doamnă, îmi spune, apoi se lasă dus de posesiva sa orătanie.

2

Într-un moment de grație

Știți ce este ceea ce facem fără știrea noastră? Psihanaliștii consideră că e rodul manevrelor insidioase ale unui inconștient ascuns. Ce teorie iluzorie, de fapt. Ceea ce facem fără știrea noastră este semnul cel mai vădit al forței voinței noastre conștiente care, când emoția noastră i se opune, se folosește de toate vicleșugurile pentru a-și atinge scopurile.

— S-ar zice că vreau să fiu demascată, îi spun lui Léon care s-a întors în casă și, aș fi gata să jur, a conspirat cu universul pentru a-mi îndeplini dorința.

Toate familiile fericite se aseamăna între ele, dar fiecare familie nefericită este nefericită în felul ei e prima frază din *Anna Karenina* pe care, ca orice bună portăreasă, n-aș fi putut s-o citesc, după cum nu mi-ar fi fost dat nici să tresar din întâmplare la a doua parte a acestei fraze, într-un moment de grație, fără a ști că ea îi aparținea lui Tolstoi, căci, dacă oamenii mărunți sunt sensibili, fără a o cunoaște, la marea literatură, ea nu poate pretinde de la ei perspectiva largă în care o plasează oamenii instruiți.

Îmi petrec ziua încercând să mă conving că mă agit degeaba și că domnul Nuștiucum, care dispune de un portofel suficient de plin pentru a cumpăra etajul al patrulea, are alte subiecte de preocupare decât tresăririle parkinsoniene ale unei portărese arierate.

Apoi, pe la ora 19, un tânăr sună la ghereta mea.

— Bună ziua, doamnă, îmi spune el articulând la perfecție, numele meu e Paul N'Guyen, sunt secretarul particular al domnului Ozu.

Îmi întinde o carte de vizită.

— Aveți aici numărul meu de mobil. Niște meșteri vor veni să lucreze la domnul Ozu și n-am vrea ca asta să vă dea de lucru în plus. De aceea, la cea mai mică problemă, sunați-mă, o să vin cât mai degrabă.

Veți fi remarcat, la acest punct al intrigii, că sceneta e lipsită de dialoguri, care se recunosc îndeobște după faptul că liniuțele se succed pe măsura replicilor.

Ar fi trebuit să existe ceva de genul:

— Încântată, domnule.

Apoi:

— Foarte bine, așa voi face.

Dar e limpede că nu există așa ceva.

Fiindcă, fără a fi nevoie să-mi impun asta, am amuțit. Sunt perfect conștientă că am gura deschisă, dar din ea

nu iese niciun sunet și mi-e milă de acest tânăr chipeș silit să contemple o broască de șaptezeci de kile care se numește Renée.

Acesta e momentul în care, de obicei, protagonistul întreabă:

— Vorbiți franceza?

Dar Paul N'Guyen îmi zâmbește și așteaptă.

Cu prețul unui efort herculean, izbutesc să îngaim ceva.

De fapt, mai întâi e un fel de:

— Grmbill.

Dar el așteaptă în continuare cu aceeași magnifică abnegație.

— Domnul Ozu? sfârșesc prin a rosti anevoie, cu o voce care sună a Yul Brynner.

— Da, domnul Ozu, răspunde el. Nu-i știați numele?

— Nu, zic cu dificultate, nu-l înțelesesem prea bine.

Cum se scrie?

— O, z,u, zice.

— Ah, zic, foarte bine. E un nume japonez?

— Exact, doamnă, îmi confirmă el. Domnul Ozu e japonez.

Își ia rămas-bun cu afabilitate, eu bolborosesc un „bună seara” înfundat, închid ușa și mă prăbușesc pe un scaun, strivindu-l pe Léon.

Domnul Ozu. Mă întreb dacă nu sunt pe cale să am un vis dement, cu suspans, împletire machiavelică a acțiunilor, ploaie de coincidențe și deznodământ în cămașă de noapte, cu un motan obez pe picioare și o deșteptare în hârâit de paraziți reglați pe France Inter.

Dar cunoaștem cu toții, în fond, că starea de vis și starea de veghe nu-s din același aluat și, examinându-mi percepțiile senzoriale, știu cu siguranță că sunt cât se poate de trează.

Domnul Ozu! Fiul cineastului? Nepotul său? Un văr îndepărtat?

Asta-i bună!

Cugetare profundă nr. 9

Dacă-i servești unei doamne vrăjmașe

Pricomigdale de la Ladurée

Să nu crezi

Că vei putea vedea

Mai departe

Domnul care a cumpărat apartamentul familiei Arthens este japonez! îl cheamă Kakuro Ozu! Țsta mi-e norocul, trebuie ca asta să se întâmple tocmai înainte de a muri! Doisprezece ani și jumătate în neant cultural și, când se ivește un japonez, trebuie să mă pregătesc de ducă... E într-adevăr prea nedrept.

Dar văd cel puțin latura pozitivă a lucrurilor: el e aici și, în plus, ieri am avut o conversație foarte interesantă. Mai întâi, trebuie spus că toți locatarii sunt complet înnebuniți după domnul Ozu. Mama nu vorbește decât de asta, tata o ascultă de această dată, deși de obicei se gândește la altceva când ea pălăvrăgește despre mărunțișurile din imobil, Colombe mi-a șterpelit manualul de japoneză și, fapt inedit în anelele numărului 7 rue de Grenelle, doamna De Broglie a venit să ia ceaiul la noi. Locuim la etajul al cincilea, chiar deasupra fostului apartament al familiei Arthens, și în ultima vreme acolo s-a lucrat – dar s-a lucrat la modul gigantic! Era limpede că domnul Ozu hotărâse să schimbe totul și toată lumea saliva de poftă să vadă schimbările. Într-o lume de fosile, cea mai mică alunecare a unei pietricele pe panta

muntelui riscă deja să provoace crize cardiace în serie – darămite când cineva aruncă în aer muntele! Pe scurt, doamna Broglie murea de dorința de-a arunca o privire la etajul al patrulea și ca atare a reușit să se facă invitată de mama când a întâlnit-o săptămâna trecută în hol. Și știți care-a fost pretextul? E într-adevăr haios. Doamna de Broglie este soția consilierului de stat care locuiește la etajul întâi, care a intrat în Consiliul de Stat sub Giscard și e atât de conservator, încât nu salută persoanele divorțate. Colombe îl numește „bătrânul fascist” fiindcă ea n-a citit niciodată ceva despre mișcările de dreapta franceze, iar tata îl consideră drept un exemplu perfect al sclerozei ideilor politice. Nevastă-sa e pe măsură: taior, colier de perle, buze strânse și o liotă de nepoți care se numesc cu toții Grégoire sau Marie. Până deunăzi, abia dacă o saluta pe mama (care e socialistă, are părul vopsit și pantofi cu vârful ascuțit). Săptămâna trecută însă, s-a năpustit la noi de parcă de asta îi depindea viața. Eram în hol, ne întorceam de la cumpărături și mama era foarte binedispusă deoarece găsisse o față de masă din în, culoare naturală, la *două sute patruzeci de euro*. Ei bine, am crezut că am halucinații auditive. După obișnuitele „Bună ziua,doamnă”, doamna De Broglie i-a spus mamei: „Aș vrea să vă rog ceva”, chestie pentru care sigur a durut-o foarte tare gura. „Dar vă rog”, a zis mama zâmbind (datorită feței de masă și antidepresivelor). „Știți, nora mea, soția lui Étienne, nu se simte prea bine și cred că ar fi necesară o terapie.” „A, da?” a zis mama zâmbind și mai mult. „Da, ăă, știți, un fel de psihanaliză.” Doamna De Broglie avea aerul unui melc în plină Sahara, dar se ținea totuși bine. „Da, înțeleg foarte bine”, a spus mama, „și în ce fel aș putea să vă fiu de ajutor, stimată doamnă?” „Păi, mi s-a spus că dumneavoastră ați

cunoaște bine acest gen de... în fine... acest gen de abordare... de aceea aș fi vrut să discut despre asta cu dumneavoastră.” Mama nu-și revenea din norocul care dăduse peste ea: o față de masă din în, culoare naturală, perspectiva de a debita tot ce știa despre psihanaliză și doamna de Broglie executându-i dansul celor șapte voaluri – ah, da, într-adevăr, o zi excelentă! Nu a putut totuși să reziste fiindcă știa foarte bine unde voia cealaltă să ajungă. O fi maică-mea rustică în materie de subtilitate intelectuală, dar de nas nu poate fi dusă. Știa foarte bine că în ziua în care alde De Broglie se vor interesa de psihanaliză, gaulliștii or să cânte *Internaționala* și că succesul ei subit se numea „palierul de la etajul al cincilea se află chiar deasupra celui de la al patrulea”. Cu toate acestea, a hotărât să se arate mărinimoasă, pentru a-i dovedi doamnei de Broglie amploarea bunătății ei și spiritul deschis al socialiștilor – dar nu fără o mică provocare în prealabil. „Cu mare plăcere, stimată doamnă. Vreți să trec pe la dumneavoastră, într-o seară, să stăm de vorbă?” a întrebat. Cealaltă a părut constipată, nu prevăzuse această lovitură, dar și-a venit repede în fire și, ca femeie de lume, a zis: „Nu, nu, doar n-o să vă cer să mai și coborâți, o să urc eu la dumneavoastră.” Mama obținuse mica ei satisfacție, n-a insistat. „Păi, atunci, sunt acasă în după-amiaza asta – a spus –, de ce n-ați veni la o ceașcă de ceai pe la ora cinci?”

Ședința de ceai a fost perfectă. Mama a făcut lucrurile cum trebuie: serviciul de ceai oferit de mami, cel cu margini aurite și fluturași verzi și roz, pricomigdale de la Ladurée și, totuși, zahăr brun (o chestie de stânga). Doamna de Broglie, care tocmai petrecuse un sfert bun de oră pe palierul de dedesubt, avea aerul un pic stânjenit, dar satisfăcut. Și un pic surprins. Cred că-și

imagina altfel locuința noastră. Mama i-a interpretat toată partitura bunelor maniere și a conversației mondene, inclusiv un comentariu expert asupra celor mai bune magazine de cafea, înainte de a înclina capul cu un aer compătimitor și a spune: „Așadar, stimată doamnă, vă faceți griji în privința nurorii dumneavoastră?” „Ăă, ah, da”, a zis cealaltă care aproape că-și uitase pretextul și acum își frământa mintea pentru a găsi ceva de spus. „Ei bine, e deprimată” a fost singurul lucru care i-a venit. Mama a trecut atunci la viteza superioară. După toate generozitățile dinainte, era timpul să prezinte nota de plată. Doamna De Broglie a avut parte de-un curs întreg despre freudism, incluzând câteva anecdote picante legate de moravurile sexuale ale Mântuitorului și-ale apostolilor săi (cu un pasaj *trash* despre Melanie Klein) și presărat cu unele referiri la Mișcarea de Eliberare a Femeilor și la laicitatea învățământului francez. Serviciul complet. Doamna de Broglie a reacționat ca o bună creștină. A îndurat afrontul cu un stoicism admirabil, convingându-se totodată că astfel ispășește relativ ieftin păcatul curiozității sale. Amândouă s-au despărțit satisfăcute, însă din rațiuni diferite, și seara, la masă, mama a spus: „Doamna de Broglie e o bigotă, de acord, dar poate să fie fermecătoare.”

Într-un cuvânt, domnul Ozu excită pe toată lumea. Olympe Saint-Nice i-a spus lui Colombe (care o detestă și o numește „mironosița porcilor”) că are două pisici și că abia așteaptă să le vadă. Jacinthe Rosen nu conține să comenteze agitația de la etajul al patrulea, iar asta o face de fiecare dată să între în transă. Și pe mine mă pasionează, dar nu din aceleași motive, lată ce s-a întâmplat.

Am urcat în lift cu domnul Ozu și cabina s-a blocat între etajele al doilea și-al treilea fiindcă un dobitoc închisese prost grilajul înainte de-a renunța să între și-a coborî pe scări. În asemenea cazuri, trebuie să aștepti până când cineva își dă seama sau, dacă durează prea mult, să alarmezi vecinii strigând, dar încercând să rămâi destins, ceea ce nu-i ușor. Noi însă n-am strigat. Am avut deci tot timpul să facem cunoștință. Toate doamnele ar fi făcut orice ca să fie în locul meu. În ceea ce mă privește, eram bucuroasă fiindcă profunda mea latură japoneză este necesarmente bucuroasă să stea de vorbă cu un domn japonez adevărat. Dar mai cu seamă, ceea ce mi-a plăcut foarte mult a fost conținutul conversației. Mai întâi, el mi-a zis: „Mămica ta mi-a spus că studiezi japoneza la școală. La ce nivel ești?” Am notat în treacăt că mama iarăși a trăncănit ca să facă pe interesanta, apoi am răspuns în japoneză: „Da,domnule, cunosc un pic japoneza, dar nu foarte bine.” El mi-a spus în japoneză: „Vrei să-ți corectez accentul?” și a tradus imediat în franceză. Ceea ce deja era de apreciat. Mulți ar fi zis: „O, ce bine vorbești, bravo, e grozav!” deși probabil că am o pronunție de vacă din Landes. Am răspuns în japoneză: „Vă rog, domnule”, el a corectat o inflexiune și mi-a zis, tot în japoneză: „Spune-mi Kakuro.” Am răspuns în japoneză „Da, Kakuro-san” și am râs amândoi. Ei, și pe urmă conversația (în franceză) a devenit într-adevăr pasionantă. Mi-a spus de-a dreptul: „Mă interesează mult portăreasa noastră, doamna Michel. Aș vrea să știu ce părere ai despre ea.” Cunosc o mulțime de persoane care ar fi încercat să mă tragă de limbă, fără să aibă aerul că fac asta. Dar el a fost foarte sincer. „Cred că nu este ceea ce crede lumea”, a adăugat.

Ce-i drept, de-o vreme am și eu bănuieli în privința ei.

De departe, e într-adevăr o portăreasă. De aproape... ei bine, de aproape... ceva e ciudat. Colombe nu poate s-o sufere și o consideră un rebut al umanității. Pentru Colombe, oricum, rebut al umanității este oricine nu corespunde normei ei culturale, iar norma culturală a lui Colombe este puterea socială plus bluze Agnès B. Doamna Michel... Cum să zic? Exprimă inteligență. Și totuși, se străduiește, da, se vede că face tot ce-i stă în puteri ca să o facă pe portăreasa și să pară înapoiată. Eu însă am observat-o deja când i se adresa lui Jean Arthens, când vorbește cu Neptun în spatele Diane, când se uită la doamnele din imobil care trec prin fața ei fără să o salute. Doamna Michel are pe dinafară e plină de țepi, o adevărată fortăreață, dar am senzația că pe dinăuntru este la fel de rafinată ca și aricii, care sunt niște făpturi în chip înșelător indolente, cumplit de singuratice și teribil de elegante.

Bun, astea fiind zise, mărturisesc, nu sunt extra lucidă. Dacă nu s-ar fi întâmplat ceva, aș fi văzut și eu același lucru ca toată lumea, o portăreasă în cea mai mare parte a timpului prost dispusă. Dar ceva s-a întâmplat nu de mult și e ciudat că întrebarea domnului Ozu pică tocmai acum. Cu două săptămâni în urmă, Antoine Pallières a răsturnat sacoșa doamnei Michel care era cât pe ce să deschidă ușa gheretei. Antoine Pallières este fiul domnului Pallières, industriașul de la șase, un tip care-i ține lui tata lecții de morală cu privire la modul de administrare a Franței și care vinde arme unor delincvenți internaționali. Fiul e mai puțin periculos fiindcă e un adevărat cretin, dar nu se știe niciodată: nocivitatea este adesea un capital familial. Deci Antoine Pallières a răsturnat sacoșa doamnei Michel. Sfeclele roșii, tăiței, cubulețele de supă Maggi și săpunul de

Marsilia s-au împrăștiat și, ieșind din sacoșa care era pe jos, am întrezărit o carte. Zic „întrezărit” fiindcă doamna Michel s-a repezit să adune totul privindu-l pe Antoine cu mânie (era limpede că nu intenționa să miște un deget), dar și cu o urmă de neliniște. El n-a văzut nimic, însă eu n-am avut nevoie de mai mult timp ca să știu ce carte sau, mai degrabă, ce gen de carte era în sacoșa doamnei Michel, pentru că există o mulțime de același gen pe biroul lui Colombe de când studiază filosofia. Era o carte de la Vrin, editura ultra specializată în filosofie universitară. Ce face o portăreasă cu o carte de la Vrin în sacoșă? este evident întrebarea pe care eu mi-am pus-o, spre deosebire de Antoine Pallières.

„Așa cred și eu”, i-am spus domnului Ozu și, din vecini, am trecut imediat la o relație mai intimă, cea de conspiratori. Am schimbat impresiile noastre despre doamna Michel, domnul Ozu mi-a zis c-ar face pariu că era o prințesă clandestină și erudită și ne-am despărțit promițându-ne să investigăm.

Iată deci cugetarea mea profundă pe ziua de azi: e pentru prima oară când întâlnesc pe cineva care caută oamenii și care vede mai departe. Poate să pară ceva banal, dar eu cred că este profund. Noi nu vedem niciodată mai departe de certitudinile noastre și, mai grav, am renunțat la întâlnirea cu ceilalți, nu facem decât să ne întâlnim pe noi înșine fără a ne recunoaște în aceste oglinzi permanente. Dacă ne-am da seama de asta, dacă am deveni conștienți că nu ne privim niciodată decât pe noi înșine în celălalt, că suntem singuri în deșert, am înnebuni. Când maică-mea îi oferă doamnei de Broglie pricomigdale de la Ladurée, își deapănă ei înseși povestea vieții sale și nu face decât să-și ronțăie propria savoare; când tata își bea cafeaua și își citește ziarul, se

contemplă într-o oglindă cu tendință spre metoda Coué; când Colombe vorbește de conferințele lui Marian, vituperează asupra propriei reflecții și, când oamenii trec prin fața portăresei, nu văd decât golul, pentru că nu sunt ei.

Eu însă implor soarta să-mi acorde șansa de a vedea mai departe de mine însămi și de a întâlni pe cineva.

3

Sub scoarță

Apoi, trec câteva zile.

Ca în fiecare marți, Manuela vine la ghereta mea. Până să închidă ușa, am timp s-o aud pe Jacinthe Rosen care discută cu tânăra doamnă Meurisse în fața unui lift ce se lasă așteptat.

— Fiul meu zice că toți chinezii sunt încăpățânați! Obligată de gândacul bucal, „dhoahmna” Rosen nu spune „chinezi”, ci „chiunezi”.

Am visat întotdeauna să vizitez China. E, în orice caz, mai interesant decât să mergi în China.

— A concediat-o pe baroană, mă anunță Manuela, care are obrajii îmbujorați și ochii strălucitori. Și pe toți ceilalți împreună cu ea.

Iau aerul inocenței personificate.

— Cine? întreb.

— Ei, domnul Ozu! exclamă Manuela privindu-mă dojenitor.

Trebuie să spun că, de două săptămâni, imobilul nu cunoaște decât freamătul provocat de mutarea domnului Ozu în apartamentul răposatului Pierre Arthens. În acest loc încremenit, prins în ghețurile puterii și ale trândăviei, sosirea unui nou locatar și actele

extravagante la care s-au dedat la ordinele sale meseriași aflați într-un număr atât de impresionant, încât până și Neptun a renunțat să-i mai miroasă pe toți – această sosire deci a stârnit un vânt de excitație și panică amestecate. Căci aspirația convențională la menținerea tradițiilor și dezaprobarea consecutivă față de tot ceea ce, de aproape sau de departe, evocă proaspăta îmbogățire – ca ostentația în lucrările de decorație, achiziționarea de aparatură hi-fi sau abuzul de mâncăruri livrate la pachet – rivalizau cu o sete mai profundă, proptită în viscerele tuturor acestor persoane amorțite de plictis: cea de noutate. Așa că numărul 7, rue de Grenelle, a vibrat timp de cincisprezece zile în ritmul vânzolelii zugravilor, tâmplarilor, instalatorilor, tehnicienilor, comisionarilor de mobile, de covoare, de material electronic și, în cele din urmă, al cărătorilor de la firma de mutări, pe care domnul Ozu îi angajase, fără doar și poate, pentru a transforma de sus până jos un etaj patru pe care toți mureau de dorința de a-l vizita. Familiile Josse și Pallières n-au mai luat ascensorul și, descoperindu-și o nouă vigoare, s-au preumblat la orice oră pe palierul de la patru prin care, normal, trebuiau să tranziteze pentru a pleca de acasă și, în consecință, a se întoarce. Au fost obiectul tuturor invidiilor. Bernadette de Broglie a uneltit ca să ia ceaiul la Solange Josse, totuși o socialistă, în timp ce Jacinthe Rosen s-a oferit voluntară pentru a-i duce lui Sabine Pallières un colet care tocmai fusese lăsat la gheretă și pe care, încântată să scap de corvoadă, i l-am încredințat cu o grămadă de sclifoseli ipocrite.

Căci, dintre toți, doar eu îl evitam cu grijă pe domnul Ozu. Ne-am încrucișat de două ori în hol, dar de fiecare dată era însoțit și n-a făcut decât să mă salute politicos,

eu răspunzându-i la fel. Nimic nu trăda la el alte sentimente decât amabilitate și o indiferență binevoitoare. Dar tot așa cum copiii simt sub scoarța conveniențelor adevăratul aluat din care sunt făcute ființele, radarul meu lăuntric, neliniștindu-se brusc, îmi spunea să domnul Ozu mă cerceta cu o răbdătoare atenție.

Cu toate astea, secretarul său avea grijă de toate sarcinile care necesitau un contact cu mine. Pun rămășag că Paul N'Guyen avea contribuția lui în fascinația pe care sosirea domnului Ozu o exercita asupra autohtonilor. Era un tânăr de o frumusețe rară. Din Asia, de unde era originar tatăl său vietnamez, luase distincția și misterioasa seninătate. De la Europa și de la mama sa (o rusoaică albă) avea statura înaltă și pomeții slavi, precum și ochii luminoși și foarte ușor migdalați. În el se însoțeau virilitatea și delicatețea, se realiza sinteza dintre frumusețea masculină și blândețea orientală.

Îi aflasem ascendența când, la sfârșitul unei după-amiezi de harababură în cursul căreia îl văzusem ocupat până peste cap și fiindcă sunase la ghereta mea pentru a mă preveni despre sosirea a doua zi dis-de-dimineată a unei noi șarje de comisionari, îi propusesem o ceașcă de ceai pe care o acceptase cu simplitate. Am conversat într-o încântătoare nonșalanță. Cine ar fi putut crede că un bărbat tânăr, frumos și competent – căci, pe toți sfinții, chiar era, după cum toată lumea și-a putut da seama văzându-l cum organizează lucrările și, fără a părea niciodată copleșit sau obosit, le duce la bun sfârșit în liniște – ar fi și atât de lipsit de snobism? Când a plecat, mulțumindu-mi călduros, am realizat că, stând la taifas cu el, uitasem până și gândul de-a ascunde cine eram.

Dar să revin la știrea zilei.

— A concediat-o pe baroană; și pe toți ceilalți împreună cu ea.

Manuela nu-și ascunde încântarea. Anna Arthens, plecând din Paris, îi jurase lui Violette Grelier că o va recomanda noului proprietar. Domnul Ozu, respectând dorința văduvei de la care cumpăra un bun pe care aceasta părea că și-l rupe din inimă, acceptase să-i primească oamenii și să stea de vorbă cu ei. Cei doi Grelier, susținuți de Anna Arthens, ar fi putut să găsească un loc bun într-o casă aleasă, dar Violette nutrea speranța deșartă de a rămâne acolo unde, după propriile-i spuse, petrecuse cei mai frumoși ani din viață.

— A pleca de aici ar fi ca și când aș muri, îi mărturisise ea Manuelei. În sfârșit, nu vorbesc și în ceea ce vă privește. Va trebui să vă resemnați.

— Să mă resemnez, ei taci! zice Manuela care, de când, la recomandarea mea, a văzut *Pe aripile vântului*, se ia drept Scarlett din Argenteuil. Pleacă ea și eu rămân!

— Domnul Ozu vă angajează? întreb.

— N-o să ghiciți niciodată, îmi spune. Mă angajează pentru douăsprezece ore, plătită ca o prințesă!

— Douăsprezece ore! zic. Cum o să vă descurcați?

— O s-o las baltă pe doamna Pallières, răspunde ea în pragul extazului, o s-o las baltă pe doamna Pallières.

Și, pentru că trebuie profitat de lucrurile cu adevărat bune:

— Da, repetă, o s-o las baltă pe doamna Pallières.

Savurăm un moment în tăcere această cascadă de binefaceri.

— O să fac ceai, spun, întrerupând beatitudinea noastră. Ceai alb, ca să sărbătorim evenimentul.

— Oh, uitasem, am adus asta, zice, scoțând din sacoșă o cutie învelită în hârtie de mătase crem.

Mă apuc să-i dezleg panglica de catifea albastră, înăuntru, *mendiants*¹⁷ de ciocolată neagră sclipesc ca niște diamante întunecate.

— Îmi plătește douăzeci și doi de euro pe oră, spune Manuela aranjând ceștile, apoi așezându-se din nou, nu fără a-l fi rugat politicoasă pe Léon să se ducă să descopere lumea. Douăzeci și doi de euro! Vă vine să credeți? Ceilalți îmi dau opt, zece, unsprezece! *Mijaurea*¹⁸ aia de Pallières îmi dă opt euro și-și lasă chiloții murdari sub pat.

— Poate că-și lasă și el chiloții murdari sub pat, zic eu zâmbind.

— O, nu e genul, spune Manuela dintr-odată îngândurată. În orice caz, sper să mă descurc. Pentru că-s multe lucruri anapoda acolo sus, să știți. Și sunt toți *bonzii* ăia care trebuie udați și pulverizați.

Manuela vorbește de bonsaii domnului Ozu. Foarte mari, cu forme suple și lipsite de acel aspect chinuit care lasă de obicei o impresie defavorabilă, mi se păruseră, în timp ce erau transportați prin hol, că vin dintr-un alt veac și că, din frunzișul lor foșnitor, răspândesc imaginea fugitivă a unei păduri îndepărtate.

— Nu mi-aș fi închipuit niciodată că niște decoratori fac asta, reia Manuela. Să strice tot, să refacă tot!

Pentru Manuela, un decorator este o ființă diafană care aranjează perne pe canapele costisitoare și se dă doi pași îndărăt pentru a admira efectul.

— Dărâma pereții cu barosul, îmi strigase ea cu o săptămână în urmă, gâfâind, în timp ce urca treptele două câte două înarmată cu o mătură uriașă.

---

17 Rondele de ciocolată Eu alune, migdale, smochine și stafide glasate (n. Tr.)

18 Stâlcire „portugheză” a cuvântului *mijauree* care înseamnă „fandosită”, „sclifosită” (n. Tr.).

— Știți... E foarte frumos acum. Aș vrea să veniți să vedeți.

— Cum le cheamă pe pisicile lui? Întreb ca să fac o diversiune și să scot din mintea Manuelei această fantezie periculoasă.

— Oh, sunt minunate! zice ea privind-l pe Léon cu un aer consternat. Sunt foarte zvelte și se deplasează fără niciun zgomot, mergând așa.

Execută cu mâna ondulații ciudate.

— Știți cum le cheamă? Întreb din nou.

— Numele pisicii e Kitty, dar nu l-am reținut prea bine pe al motanului.

O picătură de sudoare rece bate un record de viteză de-a lungul coloanei mele vertebrale.

— Levin? sugerez.

— Da, zice ea, chiar așa. Levin. Cum de știți?

Strânge din sprâncene.

— Sper că nu revoluționarul ăla, nu?

— Nu, zic, revoluționarul e Lenin. Levin este eroul unui mare roman rusesc. Kitty e femeia de care-i îndrăgostit.

— A pus să se schimbe toate ușile, reia Manuela pe care marile romane rusești o interesează în chip moderat. Acum sunt culisante. Și, credeți-mă, e mult mai practic. Mă întreb de ce nu face toată lumea la fel. Se câștigă mult loc și e mai puțin zgomotos.

Cât e de adevărat. Încă o dată, Manuela are acea virtuozitate a sintezei care-mi stârnește admirația. Dar această remarcă anodină îmi provoacă și o senzație delicioasă ce ține de alte motive.

Două motive, ambele legate de filmele lui Ozu.

Primul constă chiar în uşile culisante. Încă de la primul film, *Gustul orezului cu ceai verde*, am fost fascinată de mediul de viaţă japonez şi de aceste uşi culisante care refuză să spintece spaţiul şi alunecă uşor pe şine invizibile. Căci, când deschidem o uşă, transformăm locurile de o manieră foarte meschină. Bruscăm deplina lor întindere şi introducem o spărtură nechibzuită din cauză de proporţii incorecte. Dacă ne gândim bine, nu există nimic mai urât ca o uşă deschisă. În încăperea în care se află, ea aduce un fel de ruptură, o perturbaţie stângace care sparge unitatea spaţiului. În odaia alăturată, ea dă naştere unei depresii, unei crăpături care se cascadează într-un perete care ar fi preferat să rămână întreg. În ambele cazuri, ea tulbură întinderea spaţiului fără altă compensaţie decât autorizaţia de-a circula, care poate fi totuşi asigurată prin destule alte procedee. Uşa culisantă, în schimb, evită piedicile şi glorifică spaţiul. Fără a-i modifica echilibrul, îi îngăduie metamorfoza. Când se deschide, două locuri comunică fără a se ofensa. Când se închide, îi redă fiecăruia integritatea. Împărţeaua şi reunirea se fac fără intruziune. Viaţa în aceste locuri este o plimbare liniştită, pe când la noi ea se înrudeşte cu un lung şir de efracţii.

— E adevărat, îi spun Manuelei, este mai practic şi mai puţin brutal.

Al doilea motiv vine dintr-o asociaţie de idei care, de la uşile culisante, m-a purtat la picioarele femeilor. În filmele lui Ozu, sunt nenumărate cadrele în care un actor împinge uşa, intră în vestibul şi se descaltă. Femeile, mai cu seamă, vădesc în înlănţuirea acestor acţiuni un talent aparte. Ele intră, fac să alunece uşa de-a lungul peretelui, efectuează doi mici paşi repezi care le aduc la baza

spațiului supraînălțat al camerelor de locuit, se descaltă, fără a se apleca, de încălțări lipsite de șireturi și, într-o mișcare a picioarelor fluidă și grațioasă, se rotesc în jurul lor însele de îndată ce au urcat pe platforma pe care o abordează cu spatele. Fustele se umflă ușor, îndoirea genunchilor, cerută de urcare, este energică și precisă, corpul urmează fără trudă această semi rotație a picioarelor, care se continuă cu un mers în chip curios sacadat, ca și cum gleznelor ar fi împiedicate de legături. Dar în vreme ce împiedicarea gesturilor evocă de obicei constrângerea, pașii mărunți animați de o incompreensibilă cadență conferă picioarelor și mersului acestor femei pecetea operei de artă.

Când mergem, noi, occidentalii – și pentru că așa vrea cultura noastră încercăm să restituim, în continuitatea unei mișcări pe care o concepem fără intermitențe, ceea ce credem a fi esența însăși a vieții: eficacitatea fără obstacol, performanța fluidă ce reprezintă, prin lipsa de întrerupere, elanul vital prin care se realizează totul. În privința asta, norma noastră este ghepardul în acțiune; toate mișcărilor lui se contopesc în mod armonios, nu le putem distinge unele de altele, iar cursa mării feline ne apare ca o singură și lungă mișcare simbolizând perfecțiunea profundă a vieții. Dar când femeile japoneze sparg cu pașii lor mărunți și sacadați puternica desfășurare a mișcării naturale și când ar trebui să ne doară sufletul la spectacolul naturii ultragiante, în noi se naște, dimpotrivă, o stranie beatitudine, ca și cum ruptura ar produce extazul, iar grăuntele de nisip – frumusețea. În această ofensă adusă ritmului sacru al vieții, în acest mers contrariat, în excelența născută din piedică, avem o paradigmă a Artei.

Atunci, propulsată în afara unei naturi care ar vrea-o

continuă, devenind prin însăși discontinuitatea ei deopotrivă renegată și remarcabilă, mișcarea ajunge la creația estetică.

Fiindcă Arta este viața, dar pe un alt ritm.

Cugetare profundă nr. 10

Gramatica

Un strat al conștiinței

Ducând la frumusețe

Dimineața, în general, îmi rezerv mereu un moment ca să ascult muzică la mine în cameră. Muzica joacă un rol important în viața mea. Ea este cea care îmi permite să suport... mă rog... ceea ce trebuie suportat: soră-mea, maică-mea, colegiul, Achille Grand-Fernet etc. Muzica nu-i doar o plăcere pentru ureche, cum e gastronomia pentru vălul palatin sau pictura pentru ochi. Că pun muzică dimineața nu e ceva foarte original: o fac pentru că asta dă tonul zilei. E foarte simplu și în același timp un pic greu de explicat: cred că putem să ne alegem stările de spirit, fiindcă avem o conștiință care are mai multe straturi și dispunem de-un mijloc pentru a accede la ele. De pildă, pentru a scrie o cugetare profundă, trebuie să mă plasez într-un strat foarte special, altminteri ideile și cuvintele nu vin. Trebuie să uit de mine și totodată să fiu hiper concentrată. Însă nu-i o chestiune de „voință”, e un mecanism pe care îl acționezi sau nu, ca pentru a-ți scărpinga nasul sau pentru a executa o rostogolire pe spate. Iar pentru a acționa mecanismul, nimic nu se potrivește mai bine decât un pic de muzică. De exemplu, ca să mă destind pun ceva care mă face să ajung la un soi de dispoziție distantă în care lucrurile nu mă ating cu

adevărat, le privesc ca și cum aș privi un film: un strat al conștiinței „detașat”. În general, pentru stratul ăsta e vorba de jazz sau, mai eficace în privința duratei, dar necesitând mai mult timp pentru a-și face efectul, Dire Straits (trăiască mp3-ul).

Azi-dimineață am ascultat Glenn Miller înainte de a pleca la școală. Dar se pare că efectul nu a durat destul. Când a avut loc incidentul, mi-am pierdut toată detașarea. Era la ora de franceză cu doamna Maigre (care este un antonim în carne și oase, într-atât e de durdulie¹⁹). În plus, se îmbracă în roz. Ador rozul și găsesc că e o culoare tratată nedrept: se face din ea o chestie care ține de bebeluși sau de femei prea machiate, când de fapt rozul e o culoare deosebit de subtilă și delicată, care se întâlnește foarte des în poezia japoneză. Însă rozul și doamna Maigre sunt ceva ca și cum ai strica orzul pe găște. În fine, azi-dimineață aveam franceză cu ea. Asta în sine e deja o corvoadă. Franceza cu doamna Maigre se rezumă la o lungă serie de exerciții tehnice, indiferent că e vorba de gramatică sau de literatură. Cu ea, s-ar zice că un text a fost scris pentru a i se putea identifica personajele, naratorul, locul, peripețiile, timpul narațiunii etc. Cred că nu i-a trecut niciodată prin cap că un text este scris în primul rând pentru a fi citit și a-i provoca emoții cititorului. Închipuiți-vă că nu ne-a pus niciodată întrebarea: „V-a plăcut acest text/această carte?” Este totuși singura întrebare care ar putea să dea sens punctelor de vedere narrative sau construcției povestirii... Fără a mai vorbi de faptul că mințile elevilor de colegiu sunt, după părerea mea, mai deschise decât cele ale liceenilor sau ale studenților. Mă explic: la vârsta noastră, e de ajuns să ni se vorbească despre ceva cu

---

19 *Maigre* „slab (a)” (n. Tr.).

pasiune și să ni se atingă corzile potrivite (cea a dragostei, a revoltei, a interesului pentru nou etc.), pentru a avea toate șansele de reușită. Proful nostru de istorie, domnul Lermite, a izbutit să ne înflăcăreze din două cursuri, arătându-ne fotografiile unor inși cărora li se tăiaseră o mână sau buzele, aplicându-li-se legea coranică, fiindcă furaseră sau fumaseră. Și totuși, n-a făcut-o în genul filmului horror. Era un lucru impresionant și am ascultat cu toții atenți lecția care-a urmat, o lecție care pune în gardă contra nebuniei oamenilor și nu în mod specific contra islamului. Așa că dacă doamna Maigre și-ar fi dat osteneala de-a ne citi cu tremur în glas câteva versuri de Racine („Ca ziua să-nceapă și noaptea să cadă, / Fără ca Titus pe Berenice s-o vadă”), ar fi remarcat că adolescentul la gimnaziu este cât se poate de copt pentru tragedia amoroasă. La liceu, e mai dificil: vârsta adultă își ițește nasul, intuiești deja moravurile oamenilor mari, te întrebi ce rol și ce loc vei moșteni din piesă și-apoi ceva deja s-a stricat, bolul cu peștișori nu mai e prea departe.

Așadar când, azi-dimineață, adăugându-se la corvoada obișnuită a unui curs de literatură fără literatură și a unui curs de limbă fără inteligența limbii, am încercat un sentiment de fie ce-o fi, n-am putut să mă stăpânesc. Doamna Maigre făcea o recapitulare a adjectivului calificativ epitet, pe motiv că el lipsea cu totul din compunerile noastre, „deși ar trebui să fiți capabili de asta încă din clasa întâi elementară”. „Nu se poate elevi atât de incompetenți în gramatică”, a adăugat ea, privindu-l în special pe Achille Grand-Fernet. Nu-mi place Achille, dar de data asta am fost de acord cu el când a pus întrebarea. Consider că ea se impunea. În plus, ca o profă de litere să se exprime atât de neglijent, pe mine,

una, mă șochează. E ca un măturător care ar lăsa ghemotoace de praf. „Dar, în fond, la ce servește gramatica?” a întrebat el. „Ar trebui să știi”, a răspuns doamna-sunt-totuși-plătită-pentru-a-vă-învăța. „Păi nu, a răspuns Achille măcar o dată cu sinceritate, nu s-a îngrijit nimeni să ne explice asta.” Doamna Maigre a scos un suspin lung, de genul „de ce-o fi trebuind să am iar de-a face cu întrebări stupide?”, și a răspuns: „Servește la a vorbi bine și a scrie bine.”

Ei, la asta am crezut că fac o criză cardiacă. N-am auzit niciodată ceva atât de inept. Și cu asta nu vreau să zic că e *fals*, vreau să zic că e *într-adevăr inept*. Să le spui unor adolescenți care știu deja să vorbească și să scrie că gramatica la asta servește, e ca și cum i-ai spune cuiva că trebuie să citească o istorie a closetelor de-a lungul secolelor pentru a ști să facă bine pipi și caca. E lipsit de sens! Măcar de ne-ar fi demonstrat, cu exemple, că e necesar să cunoști o serie de lucruri despre limbă ca s-o folosești bine, mă rog, de ce nu, e un prealabil. De pildă, că a ști să conjugii un verb la toate timpurile te ferește de-a face greșeli grave care să te facă de râm în fața lumii la o cină mondenă („Aș fi venit mai devreme, dar greșisem drumul”). Sau că, pentru a scrie o invitație în regulă la o mică serată la palatul Versailles, este foarte folositor să cunoști regula acordului adjectivului calificativ epitet: te scutește de ceva gen „Dragi prieteni, vreți să veniți la Versailles astă-seară? Aș fi deosebit de încântat. Marchiza de Grand-Fernet”. Dar dacă doamna Maigre crede că doar la asta servește gramatica...S-a știut să se rostească și să se conjuge un verb înainte de a se ști că e verb. Iar dacă știința poate s-ajute, nu cred totuși că asta e decisiv.

Eu cred că gramatica este o cale de acces la frumusețe.Când vorbești, când citești sau când scrii, simți

dacă ai compus o frază frumoasă sau dacă ești pe cale să citești una. Ești capabil să recunoști o topică frumoasă sau un stil elegant. Dar când faci gramatică, ai acces la o altă dimensiune a frumuseții limbii. A face gramatică înseamnă a decortica limba, a examina cum este ea făcută, a o vedea goală-goluță, într-un fel. Și asta e ce-i minunat, pentru că-ți zici: „Ce bine-i făcută, ce bine sună!”, „Cât e de solidă, ingenioasă, bogată, subtilă!” Pe mine, numai și faptul de-a ști că există mai multe feluri de cuvinte și că trebuie să le cunoști pentru a te pronunța asupra întrebunțărilor lor și a compatibilităților dintre ele mă încântă. Găsesc că nu e nimic mai frumos, de exemplu, decât ideea de bază a limbii, și anume că există substantive și verbe. Când le ai pe acestea, ai deja miezul oricărui enunț. E grozav, nu? Substantive, verbe.

Poate că, pentru a ajunge la toată această frumusețe a limbii, trebuie să te pui într-o stare de spirit specială? Eu, una, am impresia că o fac fără efort. Cred că pe la vreo doi ani, ascultându-i vorbind pe adulți, am înțeles dintr-o dată cum e făcută limba. Lecțiile de gramatică au fost întotdeauna pentru mine sinteze a *posteriori* și, poate, precizări terminologice. Oare pot fi învățați copiii să vorbească bine și să scrie bine făcând gramatică, dacă nu au avut parte de această iluminare pe care-am avut-o eu? Mister. Până una-alta, toate doamnele Maigre din lume ar trebui mai degrabă să se întrebe ce muzică să le pună elevilor lor pentru a-i face să între în transă gramaticală.

Drept pentru care i-am spus doamnei Maigre: „Dar nu” se poate, asta înseamnă să simplificați totul!” în clasă s-a așternut o mare tăcere fiindcă, de obicei, nu deschid gura și fiindcă o contraziseseam pe profă. Ea m-a privit cu surprindere, apoi și-a luat un aer veninos, ca toți profii când simt că vântul începe să sufle din nord și că mica lor

lecție pașnică despre adjectivul calificativ epitet ar putea foarte bine să se transforme în tribunal al metodelor lor pedagogice. „Și ce anume știi dumneata, domnișoară Josse?” a întrebat ea pe un ton mușcător. Toată lumea își ținea răsuflarea. Când frunțașă clasei nu-i mulțumită, e rău pentru corpul didactic, mai ales dacă e și cam gras, așa că în dimineața aceasta era vorba de thriller și circ la același preț: toată lumea aștepta să vadă rezultatul duelului, pe care-l spera cât mai sângeros.

„Păi, am spus, după ce l-ai citit pe Jakobson, pare evident că gramatica e un țel și nu doar un scop: este un acces la structura și la frumusețea limbii, nu doar un truc care servește la a te descurca în societate.” „Un truc! Un truc!” a repetat ea cu ochii gata să iasă din orbite. „Pentru domnișoara Josse, gramatica e un truc!”

Dacă mi-ar fi ascultat bine fraza, ar fi înțeles că, tocmai, pentru mine nu este un truc. Dar cred că referirea la Jakobson a făcut-o s-o ia complet razna, fără a mai pune la socoteală că toată clasa rânjea, inclusiv Cannelle Martin, fără a fi înțeles nimic din ce spusese, însă simțind că un nor din Siberia plutea deasupra grasei profe de franceză. De fapt, n-am citit nimic de Jakobson, vă dați seama. Chiar dacă sunt supradotată, prefer totuși benzile desenate sau literatura. Dar o prietenă de-a mamei (care e profesoară la Universitate) vorbea de Jakobson ieri (în timp ce se înfruptau, la ora cinci, cu camembert și-o sticlă de vin roșu). Drept care mi-am amintit brusc, azi-dimineață.

În clipa aceea, simțind cum haita își arăta colții, mi-a fost milă. Mi-a fost milă de doamna Maigre. Și-apoi, nu-mi plac linșajele. Nu onorează niciodată pe nimeni. Fără a mai pune la socoteală că n-am niciun chef să-i vină cuiva ideea să scoțoască după cunoștințele mele în materie

de Jakobson și să înceapă a intra la bănuieli cu privire la realitatea coeficientului meu de inteligență.

Așa că am bătut în retragere și n-am mai spus nimic. M-am ales cu două ore de consemnare și doamna Maigre și-a salvat pielea ei de profă. Dar când am ieșit din clasă, am simțit ochii ei mici și neliniștiți care m-au urmărit până la ușă.

Iar în drum spre casă, mi-am spus: nefericiți cei săraci cu duhul care nu cunosc nici transa, nici frumusețea limbii.

5

O impresie agreabilă

Dar Manuela, insensibilă la pașii femeilor japoneze, navighează deja spre alte ținuturi.

— Madam Rosen face mare caz pentru faptul că nu există două lămpi la fel, zice ea.

— E adevărat? Întreb, uimită.

— Da, e adevărat, îmi răspunde. Ei și? La familia Rosen, totul e în dublu exemplar, fiindcă se tem să nu rămână vreodată în lipsă. Știți care-i povestea preferată a doamnei?

— Nu, zic, vrăjită de largile perspective spre care ne poartă această conversație.

— În timpul războiului, bunicu-său, care stoca o grămadă de lucruri în pivniță, și-a salvat familia servindu-l pe un german care căuta un mosor de ață ca să-și coasă un nasture de la uniformă. Dacă n-ar fi avut mosorul, ar fi ajuns pe lumea cealaltă și toți ai lui împreună cu el. Ei bine, credeți sau nu, în dulapuri și-n pivniță, are totul în dublu exemplar. Și o face asta mai fericită? Vezi mai bine într-o odaie fiindcă există două

lămpi la fel?

— Nu m-am gândit niciodată la asta, zic. E adevărat că ne decorăm interioarele cu redundanțe.

— Cu ce? Întreabă Manuela.

— Cu repetiții, ca la familia Rosen. Aceleași lămpi și vase în dublu exemplar pe șemineu, aceleași fotolii identice de-o parte și de alta a canapelei, două noptiere asortate, șiruri de borcane asemănătoare în bucătărie...

— Acum, că m-ați făcut să mă gândesc, nu-i vorba doar de lămpi, reia Manuela. De fapt, la domnul Ozu nu există două lucruri la fel. Și, trebuie s-o spun, asta dă o impresie agreabilă.

— Agreabilă în ce fel? Întreb.

Ea se gândește o clipă, cu fruntea încrețită.

— Agreabilă ca după sărbători, când ai mâncat prea mult. Mă gândesc la acele clipe după ce toată lumea a plecat... Bărbatu-meu și cu mine mergem în bucătărie, eu prepar o supă simplă de legume proaspete, tai felii subțiri de ciuperci crude și ne mâncăm supa în care am pus ciupercile. Avem impresia că am ieșit dintr-o furtună și că e din nou liniște.

— Nu ne mai temem să rămânem în lipsă de ceva. Suntem bucuroși de clipa prezentă.

— Simțim că așa-i firesc, că asta înseamnă a mânca.

— Putem să ne bucurăm de lucrul pe care-l avem, nu-l concurează cu nimic. O senzație după alta.

— Da, avem mai puțin, dar ne bucurăm mai mult de ceea ce avem.

— Cine poate mânca mai multe lucruri deodată?

— Nici măcar sârmanul domn Arthens.

— Am două veioze la fel pe cele două noptiere identice, spun amintindu-mi deodată faptul.

— Și eu, zice Manuela.

Dă din cap.

— Poate că suntem bolnave, din cauză de prea mult.

Se ridică, mă îmbrățișează și se întoarce la familia Pallières, la munca ei de sclavă modernă. După plecarea sa, rămân așezată în fața ceștii mele goale. A mai rămas un *mendant*, pe care îl ronțai din lăcomie cu dinții din față, ca un șoarece. Schimbând stilul de a-l cronțani e ca și cum aș degusta ceva nou.

Și meditez, savurând caracterul neașteptat al acestei conversații. S-a mai pomenit vreodată de bone și portărese care, stând la taifas într-o pauză, să discute sensul cultural al decorațiunilor interioare? Ați fi surprinși de ce pot să-și spună oamenii mărunți. Ei preferă poveștile, nu teoriile, anecdotele, nu conceptele, imaginile, nu ideile. Asta nu-i împiedică să filosofeze. Așadar, suntem civilizații atât de măcinate de gol, încât nu trăim decât în angoasa lipsei? Nu ne bucurăm de bunurile noastre sau de simțurile noastre decât când suntem asigurați că putem să ne bucurăm și mai mult de ele? Poate că japonezii știu că nu guști o plăcere decât fiindcă o știi efemeră și unică și, dincolo de această cunoaștere, sunt capabili să-și construiască viața cu ea.

Dar vai! Temă și veșnică repetiție, smulgându-mă o dată în plus din reflecțiile mele – plictiseala s-a născut într-o zi din uniformitate se sună la ghereta mea.

6

Wabi

E un curier care mestecă un chewing-gum pentru elefanți, judecând după vigoarea și amplitudinea mandibulare la care îl silește această masticăție.

— Doamna Michel? Întreabă.

Îmi vâra în mâini un pachet.

— Nu-am nimic de semnat? întreb.

Dar deja a dispărut.

E un pachet dreptunghiular învelit în hârtie de ambalaj prinsă cu o sfoară de genul celei ce se folosește pentru a lega sacii cu cartofi sau pentru a trage prin casă un dop de plută pentru a distra pisica și-a o sili să facă singurul exercițiu fizic la care consimte. De fapt, acest pachet legat cu sfoară mă face să mă gândesc la ambalajele de mătase ale Manuelei, fiindcă deși, în cazul de față, hârtia ține mai degrabă de rusticitate decât de rafinement, există în grija acordată autenticității împachetării ceva similar și profund adecvat.

De remarcat că elaborarea celor mai nobile concepte se face pornind de la cel mai rudimentar banal. *Frumosul înseamnă adecvarea* este o cugetare sublimă, ivită din mâinile unui curier rumeșător.

Estetica, dacă ne gândim la ea ceva mai serios, nu este nimic altceva decât inițierea în Calea Adecvării, un fel de Cale a Samuraiului aplicată la intuiția formelor autentice. Avem cu toții ancorată în noi cunoașterea adecvatului. Ea este cea care, în fiecare clipă a vieții, ne îngăduie să-i înțelegem calitatea și, în acele rare ocazii când totul e în armonie, să ne bucurăm de ea cu intensitatea cuvenită. Și nu vorbesc de acel fel de frumusețe care este domeniul exclusiv al Artei. Cei care, ca mine, sunt inspirați de măreția lucrurilor mărunte, o urmăresc până în miezul neesențialului, acolo unde, îmbrăcată în hainele de fiecare zi, țâșnește dintr-o anumită rânduială a lucrurilor obișnuite și din certitudinea că *este așa cum trebuie să fie*, din convingerea că *așa este bine*.

Deznod sfoara și rup hârtia. E o carte, o ediție frumoasă legată în piele bleumarin cu granulație aspră,

foarte *wabi*. În japoneză, *wabi* înseamnă „o formă ștearsă a frumosului, un gen de rafinament mascat de rusticitate”. Nu știu bine ce vrea să zică asta, dar această legătură este în mod incontestabil *wabi*.

Îmi pun ochelarii și descifrez titlul.

Cugetare profundă nr. 11

Mesteceni

Învățați-mă că nu sunt nimic

Și că sunt vrednică să trăiesc

Mama a anunțat ieri seară la cină, de parcă ar fi fost un motiv să curgă șampania în valuri, că se împlinesc fix zece ani de când își începuse „aanaaliza”. Toată lumea va fi de acord că asta e mi-nu-nat! Nu văd decât psihanaliza în măsură de a face concurență creștinismului în dragostea pentru suferințele prelungite. Ceea ce maică-mea nu spune este că se împlinesc tot zece ani de când ia antidepresive. Dar e limpede că nu face legătura. În ceea ce mă privește, cred că nu pentru a-și alina angoasele ia pastile, ci pentru a suporta analiza. Când își povestește ședințele, e ceva de-ți vine să te dai cu capul de toți pereții. Tipul face „Hmmm” la intervale regulate repetându-i ultimele cuvinte („Și m-am dus la Lenôtre cu mama”: „Hmmm, cu mama?” „Îmi place mult ciocolata”: „Hmmm, ciocolata?”), în cazul ăsta, pot să mă proclam psihanalistă mâine. Dacă nu face asta, îi plasează conferințe din *La Cause freudienne*, care, contrar a ceea ce se crede, nu sunt rebusuri, ci lucruri care ar trebui să vrea să spună ceva. Fascinația pentru inteligență este ceva fascinant. Pentru mine, inteligența nu-i o valoare în sine. Oameni inteligenți sunt cu duiumul. Există mulți

proști, dar și multe creiere performante. Am să spun o banalitate, dar inteligența, în sine, nu are într-adevăr nicio valoare și nu prezintă niciun interes. Oameni foarte inteligenți și-au consacrat viața problemei sexului îngerilor, de pildă. Dar mulți oameni inteligenți au un defect de sistem: consideră inteligența un scop. Au o singură idee în cap: să fie inteligenți, ceea ce e foarte stupid. Iar când inteligența se ia drept scop, funcționează ciudat: dovada că ea există nu constă în ingeniozitatea și simplitatea a ceea ce produce, ci în obscuritatea exprimării sale. Dacă ați vedea literatura pe care-o aduce mama de la „ședințele” ei... Chestii care simbolizează, spintecă exclusul și subsumează realul cu o grămadă de matheme și o sintaxă îndoielnică. Verzi și uscate! Până și textele pe care le citește Colombe (se ocupă de William Ockham, un franciscan din secolul al XIV-lea) sunt mai puțin grotești. Ceea ce dovedește că un călugăr cugetător e de preferat unui gânditor postmodern.

Și, în plus, era ziua freudiană. După prânz, mâneam niște ciocolată. Îmi place mult ciocolata și asta e fără îndoială singurul punct comun pe care-l am cu mama și soră-mea. Mușcând dintr-un baton cu alune, am simțit că mi se sparge un dinte. M-am dus să mă uit în oglindă și am constatat că, într-adevăr, pierdusem încă o bucățică de incisiv. Astă vară, la Quimper, în piață, am căzut când mi s-a agățat piciorul într-o frânghie și mi-am spart pe jumătate dintele ăsta, iar de-atunci se fărâmițează câte un pic din când în când. În fine, mi-am pierdut bucățica de incisiv și asta m-a făcut să pufnesc în râs, fiindcă mi-am amintit ce povestea mama despre un vis pe care-l are adesea: că-și pierde dinții, că se fac negri și cad unul după altul. Și uite ce i-a zis analistul în legătură cu acest vis: „Stimată doamnă, un freudian v-ar spune că e un vis de

moarte.” Nu-i de răs? Nu doar pentru naivitatea interpretării (dinți care cad moarte, umbrelă penis etc.), ca și cum cultura n-ar avea o mare putere de sugestie care n-are nimic de-a face cu realitatea lucrului, ci mai ales pentru procedeul presupus a înscăuna superioritatea intelectuală („un freudian v-ar spune”) pe erudiția distanțată, când de fapt impresia pe care o lasă este că vorbește un papagal.

Din fericire, pentru a mă restabili după toate astea, astăzi am fost la Kakuro să bea ceai și să mănânc prăjituri cu nucă de cocos foarte bune și foarte fine. Kakuro a venit la noi ca să mă invite, spunându-i mamei: „Am făcut cunoștință în lift și am început o conversație foarte interesantă.” „A, da?” a zis mama, surprinsă. „Ei bine, aveți noroc, fiica mea nu vorbește cu noi niciodată”. „Vrei să vii să bei o ceașcă de ceai și să-ți prezint pisicile mele?” a întrebat Kakuro și, bineînțeles, mama, ademenită de urmările pe care le putea avea povestea, a acceptat cu ardoare. Își făcea deja planul „gheișa modernă invitată la bogatul domn japonez”. Trebuie să spun că unul dintre motivele fascinației colective pentru domnul Ozu ține de faptul că e într-adevăr foarte bogat (pare-se). În fine, m-am dus să iau ceaiul la el și să fac cunoștință cu pisicile lui. Mă rog, în ce le privește nu-s mult mai convinsă decât de-ale noastre, dar ale lui Kakuro cel puțin sunt decorative, l-am expus punctul meu de vedere și mi-a răspuns că el credea în radiația și în sensibilitatea unui stejar, deci cu atât mai mult în cele ale unei pisici. Am continuat, discutând puțin despre definiția inteligenței și el m-a întrebat dacă putea să-și noteze în blocnotes formularea mea: „Nu este un dar sacru, e singura armă a primatelor.”

Și pe urmă am revenit la doamna Michel. Kakuro crede

că motanul ei se numește Léon după Lev Tolstoi și suntem amândoi de acord că o portăreasă care citește Tolstoi și cărți de la Vrin poate că nu-i ceva tocmai obișnuit. El are chiar elemente foarte pertinente pentru a considera că doamnei Michel îi place mult *Anna Karenina* și e hotărât să-i trimită un exemplar. „Să vedem cum reacționează”, a zis.

Dar nu asta e cugetarea mea profundă de azi. Ea vine de la o frază pe care a pronunțat-o Kakuro. Vorbeam despre literatura rusă, pe care nu o cunosc deloc. Kakuro îmi spunea că ceea ce îi place la romanele lui Tolstoi este că sunt „romane-universuri” și că, în plus, totul se întâmplă în Rusia, o țară unde există mesteceni la fiecare colț de câmp și unde, la vremea campaniilor lui Napoleon, aristocrația a trebuit să reînvețe rusa deoarece nu vorbea decât în franceză. Bine, asta e vorbărie de adult, dar ceea ce-i bine cu Kakuro este că face totul cu politețe. E foarte plăcut să-l asculți vorbind, chiar dacă puțin îți pasă despre ce povestește, fiindcă îți vorbește cu adevărat, ți se adresează ție, E pentru prima oară când întâlnesc pe cineva care se sinchisește de mine când îmi vorbește: nu pândește aprobarea sau dezacordul, mă privește cu aerul că ar spune: „Cine ești? Vrei să vorbești cu mine? Ce plăcere îmi face să fiu cu tine!” La asta mă refeream vorbind despre politețe, la această atitudine a unuia care îi dă celuiilalt impresia că se află acolo. Bun, subiectul, Rusia marilor ruși, mă lasă rece. Vorbeau franceza? Foarte bine! Și eu o vorbesc și nu exploatez mujici. În schimb, și inițial n-am priceput bine de ce, am fost sensibilă la mesteceni. Kakuro vorbea de peisajul rusesc cu toți acei mesteceni unduitori, foșnitori, și m-am simțit ușoară, ușoară...

Mai apoi, reflectând un pic, am înțeles în parte acea

bucurie subită care m-a năpădit când Kakuro vorbea despre mestecenii rusești. Am aceeași senzație când se vorbește despre copaci, despre orice copac: teiul din curtea fermei, stejarul din spatele vechiului hambar, marii ulmi acum dispăruți, pinii încovoiați de vijelii de-a lungul coastelor bătute de vânturi etc. E atât de omenească această capacitate de a iubi arborii, e atâta nostalgie a primelor noastre uimiri, atâta intensitate în a te simți cât de neînsemnat ești în sânul naturii... da, asta e: evocarea copacilor, a măreției lor indiferente și a dragostei pe care le-o purtăm ne învață cât suntem de derizorii, paraziți mizerabili mișunând *la suprafața* pământului, și în același timp ne face vrednici de a trăi, pentru *că* suntem capabili să recunoaștem o frumusețe care nu ne datorează nimic.

Kakuro vorbea de mesteceni și, uitându-i pe psihanaliști și pe toți acei oameni inteligenți care nu știu să-și folosească inteligența, mă simțeam dintr-odată mai mare, fiindcă eram capabilă să înțeleg extraordinara lor frumusețe.

PLOAIE DE VARĂ

1

Clandestină

Îmi pun deci ochelarii și descifrez titlul.

Lev Tolstoi, *Anna Karenina*.

Cu un cartonaș:

Stimată doamnă,

Ca omagiu adus pisicii dumneavoastră,

Cu multă cordialitate,

Kakuro Ozu

E întotdeauna reconfortant să ți se arate că nu te înșeli cu privire la propria-ți paranoia.

Văzusem bine. Sunt demascată.

Mă năpădește panica.

Mă ridic mecanic, mă așez la loc. Recitesc cartonașul. Ceva se mută în mine – da, nu știu s-o exprim altfel, am strania senzație că un organ intern se duce să ia locul altuia. Nu vi se întâmplă niciodată asta?

Simți reamenajări interioare a căror natură nu ești nicidecum capabil s-o definești, dar e ceva deopotrivă mental și spațial, ca o mutare.

Ca omagiu adus pisicii dumneavoastră.

Cu o neîncredere deloc prefăcută, aud un chicot, un fel de cotcodăcit, care provine din propriu-mi gâtlej.

E neliniștitor, dar hazliu.

Mânată de un impuls periculos – toate impulsurile sunt periculoase la cineva care trăiește o existență clandestină –, mă duc să caut o foaie de hârtie, un plic și un marker (portocaliu) și scriu:

Mulțumesc, nu trebuia.

Portăreasa

Ies în hol cu precauții de indian sioux – nimeni – și strecor misiva în cutia domnului Ozu.

Mă întorc în gheretă cu pași furișați – fiindcă nu e nici țipenie de om – și, epuizată, mă prăvălesc în fotoliu, cu sentimentul datoriei împlinite.

O puternică senzație de fie ce-o fi pune stăpânire pe mie.

Fie ce-o fi.

Acest impuls stupid, departe de a pune capăt hăituielii, o stimulează însutit. E o greșeală strategică majoră. Nenorocita asta de fără-știrea-mea începe să mă calce pe nervi.

Un simplu: *Nu înțeleg*, semnat *portăreasa*, ar fi fost totuși la mîntea cocoșului.

Sau: *V-ați înșelat, vă înapoiez pachetul.*

Fără fasoane, scurt și precis: *Eroare de destinatar.*

Viclean și definitiv: *Nu știu să citesc.*

Subtil: *Mersi, dar cadourile de Anul Nou se fac în ianuarie.*

Sau chiar administrativ: *Rog confirmați primirea returului.*

În loc de asta, eu mă sclifosesc de parcă ne-am afla într-un salon literar.

Mulțumesc, nu trebuia.

Mă ejectionez din fotoliu și mă reped spre ușă.

Vai, de trei ori vai!

Prin geam, îl zăresc pe Paul N'Guyen care, cu corespondența în mână, se îndreaptă spre ascensor.

Sunt pierdută.

O singură opțiune de-acum: să fac pe moarta-n păpușoi.

Orice s-ar întâmpla, nu sunt aici, nu știu nimic, nu răspund, nu scriu, nu iau nicio inițiativă.

Trei zile trec, una după alta. Mă conving că lucrul la care decid să nu mă gândesc nu există, dar nu încetez să mă gândesc la el, până într-atât încât o dată uit să-l hrănesc pe Léon, care e de-acum reproșul mut felinificat.

Apoi, pe la ora zece, cineva sună la ușă.

2

Marea operă a sensului

Deschid.

În fața gheretei mele e domnul Ozu.

— Stimată doamnă, îmi spune el, mă bucur că micul

meu colet nu v-a indispus.

De emoție, nu înțeleg nimic.

— Ba da, ba da, răspund, simțind cum nădușesc dintr-odată. Aă, nu, nu, rectific cu o patetică încetineală. Adică, vă mulțumesc.

Îmi zâmbește amabil.

— Doamnă Michel, nu am venit ca să-mi mulțumiți.

— Nu? zic, reînnoind cu brio arta „de a lăsa vorbele să moară pe buze”, pe care o împărtășesc cu Fedra, Berenice și sărmana Didona.

— Am venit pentru a vă ruga să cinați cu mine mâine seară, spune el. Astfel, vom avea prilejul să vorbim despre gusturile noastre comune.

— Aă, zic, ceea ce e relativ scurt.

— O simplă cină între vecini, urmează el.

— Între vecini? Dar eu sunt portăreasa, pretextez, deși foarte zăpăcită.

— Poți să ai două calități în același timp, răspunde el.

Sfântă Maria Maică Precistă, ce-i de făcut?

Există întotdeauna calea facilității, cu toate că îmi repugnă s-o folosesc. Nu am copii, nu mă uit la televizor și nu cred în Dumnezeu, toate, poteci pe care apucă oamenii pentru ca viața să le fie mai *facilă*. Copiii ne ajută să amânăm sarcina dureroasă de ne face nouă înșine față, lucru de care pe urmă au grijă nepoții. Televiziunea ne distrage de la istovitoare necesitate de a construi proiecte pornind de la nimicul existențelor noastre frivole; amăgind ochii, descarcă mintea de marea operă a sensului. Dumnezeu, în sfârșit, liniștește temerile noastre de mamifere și insuportabila perspectivă ca plăcerile noastre să ia sfârșit într-o zi. De aceea, fără viitor, nici descendență, fără pixeli pentru a abrutiza conștiința cosmică a absurdității, cu certitudinea sfârșitului și

anticiparea vidului, cred că pot spune că nu am ales calea facilității.

Cu toate astea, sunt foarte tentată.

— *Nu, mulțumesc, am deja o obligație*, ar fi procedura cea mai indicată.

Există mai multe variațiuni politicoase.

— *E foarte amabil din partea dumneavoastră, dar am o agendă de ministru* (puțin credibil).

— *Îmi pare foarte rău, mâine plec la Megève²⁰* (fantast).

— *Regret, dar am familie* (arhifals).

— *Motanul meu e bolnav, nu pot să-l las singur* (sentimental).

— *Sunt bolnavă, prefer să rămân acasă* (nerușinat). Mă pregătesc în fine să zic: mulțumesc, dar am musafiri săptămâna asta, când, brusc, afabilitatea senină cu care domnul Ozu așteaptă în fața mea deschide în timp o breșă fulgerătoare.

3

În afara timpului

În interiorul globului cad ușor fulgii, în fața ochilor memoriei mele, pe biroul Domnișoarei, învățătoarea mea până la clasa celor mari a domnului Servant, se materializează mica sferă de sticlă. Când ne dovedeam merituoși, aveam dreptul s-o întoarcem și s-o ținem în căușul mâinii până la așternerea ultimului fulg la baza turnului Eiffel cromat. Nu împlinisem șapte ani când știam deja că lenta melopee a minusculelor particule albe prefigurează ceea ce simte inima în timpul unei mari bucurii. Durata încetinește și se dilată, baletul se eternizează în absenta oricărui șoc și, când ultimul fulg se așază, știm că am trăit acel moment din afara timpului

---

²⁰ Stațiune tradițională de schi din Alpii francezi (n. Tr.).

care e semnul marilor iluminări. Copil, adesea, mă întrebam dacă îmi va fi dat să trăiesc asemenea momente și să stau în mijlocul lentului și maiestuosului balet al fulgilor, smulsă în sfârșit din terna frenezie a timpului.

Oare asta înseamnă să te simți goală? Cu trupul lipsit de orice veșminte, mintea rămâne totuși plină de podoabe. Dar invitația domnului Ozu provocase în mine sentimentul acelei nudități totale care este cea doar a sufletului și care, aureolată de fulgi, producea în inima mea un fel de arsură delicioasă.

Îl privesc.

Și mă arunc în apa neagră, adâncă, înghețată și sublimă din afara timpului.

4

Diafane

— De ce, dar de ce, pentru numele lui Dumnezeu? o întreb chiar în aceeași după-amiază pe Manuela.

— Cum adică? zice ea, așezând serviciul pentru ceai. Dar e foarte bine!

— Glumiți, gem eu.

— Trebuie să gândiți practic, acum, spune ea. Doar n-o să vă duceți așa. Coafura asta nu prea merge, continuă privindu-mă cu un ochi de expertă.

Aveți idee de concepțiile Manuelei în materie de coafură? Această aristocrată a inimii este o proletară a părului. Încrețit, îmbârligat, umflat și apoi pulverizat cu substanțe diafane, părul, în viziunea Manuelei, trebuie să fie arhitectural sau să nu fie deloc.

— O să merg la coafor, zic, încercând să nu par precipitată.

Manuela mă privește cu un aer bănuitor.

— Cu ce-o să vă îmbrăcați? mă întrebă.

În afara rochiilor mele de toate zilele, adevărate rochii de portăreasă, n-am decât o rochie albă de mireasă îngropată în naftalină și-un veșmânt de doliu lugubru de care mă folosesc pentru rarele înmormântări la care sunt convocată.

— O să-mi pun rochia neagră, zic.

— Rochia de înmormântări? întrebă Manuela consternată.

— Dar n-am altceva.

— Atunci va trebui să cumpărați.

— Dar e doar o cină.

— Tocmai, răspunde guvernanta care se pitește în Manuela. Dar ca să cinați la cineva nu vă îmbrăcați?

5

Dantele și farafastâcuri

Dificultatea începe aici: de unde să cumpăr o rochie? De obicei, îmi comand hainele prin corespondență, inclusiv ciorapii, chiloții și combinezoanele. Ideea de a încerca sub privirile unei fetișcane anorexice lucruri care, pe mine, vor arăta ca un sac m-a ținut la distanță de magazine. Nenorocirea face să fie prea târziu pentru a spera la o livrare în timp util.

Să nu aveți decât o singură prietenă, dar s-o alegeți bine.

A doua zi dimineață, Manuela dă buzna în ghereta mea.

Poartă o husă pentru îmbrăcăminte pe care mi-o întinde cu un zâmbet victorios.

Manuela e cu vreo cincisprezece centimetri mai înaltă decât mine și cântărește cu zece kilograme mai puțin. Nu văd decât o singură femeie din familia ei a cărei statură s-

ar putea potrivi cu a mea: soacra ei, reductabila Amalia, care în mod ciudat se dă în vânt după dantele și farafastâcuri, deși nu e deloc genul de persoană care să aprecieze fantezia. Dar pasmanteria în stil portughez e cam rococo: niciun pic de imaginație sau de lejeritate, doar delirul acumulării, care face ca rochiile să semene cu niște furouri din dantelă croșetată și orice bluză, cu un concurs de festoane.

Vă dați deci seama cât de neliniștită sunt. Cina asta, care se anunță a fi un calvar, ar putea deveni și o farsă.

— O să arătați ca o stea de cinema, zice Manuela. Apoi, milostivindu-se: Glumesc, și extrage din husă o rochie bej ce pare scutită de orice înfloritură.

— Unde-ați găsit-o? întreb examinând-o.

Din ochi, mărima e bună. Tot din ochi, e o rochie scumpă, din gabardină, cu o croială foarte simplă, guler răsfrânt și nasturi în față. Foarte sobră, foarte șic. Genul de rochie de care poartă doamna de Broglie.

— M-am dus la Maria ieri seară, spune o Manuelă aflată cu totul în al nouălea cer.

Maria e o croitoreasă portugheză care locuiește chiar alături de salvatoarea mea. Dar e mai mult decât o simplă compatrioată. Maria și Manuela au crescut împreună la Faro, s-au căsătorit cu doi dintre cei șapte frați Lopes și i-au urmat de comun acord în Franța unde au reușit isprava de a-și face copiii practic în același timp, cu o decalare de câteva săptămâni. Merg până la a avea în comun o pisică și pasiunea pentru prăjiturile rafinate.

— Vreți să spuneți că e rochia altcuiva? întreb.

— Mda, răspunde Manuela cu o mică strâmbătură. Dar să știți că nu va fi reclamată. Doamna respectivă a murit săptămâna trecută. Și de-aici până la a-și da cineva seama că există o rochie la croitoreasă... aveți timp să cinați de

zece ori cu domnul Ozu.

— E rochia unei moarte? zic eu oripilată. Dar nu pot să fac asta.

— De ce? întreabă Manuela strângând din sprâncene. E mai bine decât dac-ar fi fost vie. Închipuți-vă ca o pătați din greșeală. Fugi la curățătorie, caută o scuză, mai mare bătaia de cap.

Pragmatismul Manuelei are ceva galactic. Poate că ar trebui să mă inspire să cred că moartea nu înseamnă nimic.

— Din punct de vedere moral nu pot face asta, protestez.

— Moral? zice Manuela pronunțând cuvântul de parcă ar fi dezgustător. Ce are a face asta? Furați? Faceți vreun rău?

— Dar e bunul altuia, zic, nu pot să mi-l însușesc.

— Dar e moartă! exclamă ea. Și nu furați, împrumutați pentru diseară.

Când Manuela începe să speculeze asupra diferențelor semantice, nu se mai poate lupta.

— Maria mi-a spus că era o doamnă foarte cumsecade. I-a dăruit rochii și un frumos mantou din *palpaca*. Ea nu mai putea să le poarte fiindcă se îngrășase, așa că i-a spus Mariei: credeți că astea v-ar putea fi de folos? Vedeți, era o doamnă extrem de cumsecade.

Palpaca e o specie de lamă cu blană deasă, foarte apreciată, și având capul împodobit cu o papaia.

— Nu știu... zic eu ceva mai moale. Am impresia că fur o moartă.

Manuela mă privește cu exasperare.

— Împrumutați, nu furați. Și ce-ați vrea să facă sărmana doamnă cu rochia?

La asta nu e nimic de răspuns.

— E ora doamnei Pallières, zice Manuela, schimbând subiectul și fiind încântată.

— O să savurez acest moment împreună cu dumneavoastră, îi spun.

— Mă duc, anunță îndreptându-se spre ușă. Până una-alta, încercați-o, mergeți la coafor și mai târziu o să trec pe-aici să vă văd.

Privesc un moment rochia, cu îndoială. Pe lângă reticența de a îmbrăca veșmântul unei defuncte, mă tem că pe mine va arăta nepotrivit. Violette Grelier ține de cârpă, după cum Pierre Arthens ține de mătase, iar eu, de rochia-șorț fără formă, cu imprimeu mov sau bleumarin.

Amân greaua încercare pentru când mă voi întoarce.

Îmi dau seama că nici măcar nu i-am mulțumit Manuelei.

Jurnalul mișcării lumii nr. 4

Frumusețea unui cor

Ieri după-amiază a cântat corul colegiului. În colegiul meu aparținând cartierelor elegante există un ansamblu coral; nimeni nu-l consideră ceva răsuflat, toată lumea se bate pentru a face parte din el, însă e super select: domnul Trianon, proful de muzică, alege coriștii pe sprânceană. Motivul pentru care corul are succes este domnul Trianon însuși. E tânăr, e chipeș și include în repertoriu atât piese clasice de jazz, cât și ultimele hituri, în aranjamente corale de înaltă clasă. Toată lumea se pune la patru ace și corul cântă în fața elevilor colegiului. Nu sunt invitați decât părinții coriștilor, altminteri ar fi prea multă lume. Și-așa sala de sport e plină până la refuz și domnește o atmosferă clocotitoare.

Așadar, ieri, direcția sala de sport, la trap, sub

conducerea doamnei Maigre fiindcă de obicei marți după-amiaza prima oră avem franceza. Sub conducerea doamnei Maigre e mult spus: s-a străduit pe cât i-a stat în puteri să țină ritmul, răsufând ca o balenă bătrână. În fine, am sfârșit prin a ajunge la sală, toată lumea s-a instalat de bine de rău, a trebuit să suport în față, în spate, alături și deasupra (pe gradene) conversații tâmpe în stereofonie (mobil, modă, mobil, cine este cu cine, mobil, profii care sunt niște nulități, mobil, petrecerea de la Cannelle) și apoi, întâmpinați cu aclamații, au intrat coriștii, în alb și roșu, băieții cu papion, iar fetele în rochii lungi cu bretele. Domnul Trianon s-a așezat pe un taburet înalt, cu spatele la asistență, a ridicat un fel de baghetă cu o luminiță roșie pâlpâitoare la capăt, s-a făcut liniște și a început.

De fiecare dată, e un miracol. Toată această mulțime, toate grijile, toate urile și toate dorințele, toată babilonia, tot acest an de școală cu vulgaritățile lui, cu evenimentele lui minore și majore, profesorii lui, elevii lui pestriți, toată această viață în care ne târâm, făcută din țipete și din lacrimi, din lupte, din rupturi, din speranțe năruite și din șanse nesperate: totul dispare dintr-odată când coriștii încep să cânte. Cursul vieții se pierde în cântec, există deodată o impresie de fraternitate, de solidaritate profundă, de dragoste chiar, și asta diluează urâtenia cotidianului într-o comuniune perfectă. Până și chipurile celor ce cântă sunt transfigurate; nu-l mai văd pe Achille Grand-Fernet (care are o foarte frumoasă voce de tenor), nici pe Déborah Lemeur, nici pe Ségolène Rachet, nici pe Charles Saint-Sauveur. Văd ființe umane care se dăruiesc în cântec.

De fiecare dată, e la fel, îmi vine să plâng, mi se pune un nod în gât și fac tot ce pot pentru a mă stăpâni, dar

uneori e la limită: abia mă abțin să nu izbucnesc în hohote de plâns. Când e un canon, privesc în pământ fiindcă e prea multă emoție deodată: e prea frumos, prea solidar, prea copleșitor. Nu mai sunt eu însămi, fac parte dintr-un tot sublim căruia îi aparțin și ceilalți și, la momentul acela, mă întreb întotdeauna de ce nu-i asta regula vieții de zi cu zi și nu doar un moment coral de excepție.

Când corul se oprește, toată lumea îi aclamă, cu fețele luminoase, pe coriștii radioși. E atât de frumos.

Până la urmă, mă întreb dacă adevărata mișcare a lumii nu e cântecul.

6

O recondiționare

N-o să credeți, dar n-am fost niciodată la coafor. Când am plecat de la țară pentru a veni la oraș, am descoperit că existau două meserii care mi se păreau la fel de aberante prin aceea că îndeplineau o funcție pe care oricine ar fi trebuit s-o poată îndeplini el însuși. Îmi este și astăzi greu să consider că florarii și frizerii nu sunt paraziti care trăiesc din exploatarea unei naturi ce aparține tuturor și care realizează, cu o grămadă de sclifoseli și de produse parfumate, o treabă pe care eu o fac singură în baie cu o foarfecă bine ascuțită.

— Cine v-a tuns în halul ăsta? întrebă cu indignare coafeza la care, cu prețul unui efort dantesc, m-am dus pentru a-i încredința sarcina de a face din părul meu o operă de profesionist.

Trage și scutură de fiecare parte a urechilor mele două meșe incomensurabile.

— De fapt, ce să vă mai întreb, reia ea cu un aer

dezgustat, cruțându-mă de rușinea de a mă autodenunța. Oamenii nu mai au respect pentru nimic, văd asta în flecare zi.

— Vreau doar o recondiționare, spun eu.

Nu prea știu ce înseamnă asta, dar e o replică des întâlnită în serialele de televiziune care se transmit la începutul după-amiezii și care sunt populate de tinere foarte machiate, aflate în mod invariabil la coafor sau într-o sală de gimnastică.

— O recondiționare? Nu e nimic de recondiționat! spune ea. Totul e de Scut, stimată doamnă!

Îmi privește craniul cu un aer critic, emite un mic fluierat.

— Aveți un păr frumos, asta deja-i bine. Ar trebui să putem scoate ceva de aici.

De fapt, coafeza mea se dovedește a fi o fată de treabă. După ce i-a trecut valul de mânie menit mai degrabă să facă impresie – și pentru că e atât de plăcut să reiei scenariul social căruia îi datorăm credință –, se ocupă de mine cu amabilitate și voioșie.

Ce se poate face cu o masă de păr dată, dacă nu să se taie din toate părțile atunci când ia amploare? constituia precedentul meu crez în materie de coafat. A sculpta în aglomerat pentru ca el să capete o formă este de de bază.

— Aveți într-adevăr un păr frumos, sfârșește ea prin a spune examinându-și lucrarea în chip vizibil satisfăcută. E des și mătășos. N-ar trebui să-l lăsați pe mâna oricui.

E cu puțință ca o coafură să ne transforme într-o asemenea măsură? Nu-mi vine să cred în propria-mi reflexie în oglindă. Casca neagră împrejmuind o figură pe care am numit-o deja ingrată a devenit unduire zglobie în jurul unei fețe ce nu mai e așa de urâtă. Îmi dă un aer... respectabil. Îmi găsesc chiar un fals aer de matroană

romană.

— E... fantastic, zic, întrebându-mă totodată cum să ascund această extravaganță de privirile locatarilor.

E de neconceput ca atâția ani de cultivare a în vizibilității să eșueze pe bancul de nisip al unei pieptănături de matroană.

Mă întorc acasă strecurându-mă pe lângă ziduri. Printr-un noroc nemaipomenit nu întâlnesc pe nimeni. Dar mi se pare că Léon mă privește ciudat. Mă apropii și el își dă urechile pe spate, semn de mânie sau de perplexitate.

— Ei hai, îi zic, nu mă mai iubești? — Înainte de a-mi da seama că adulmecă împrejur.

Șamponul. Trăsesc a avocado și-a migdale.

Îmi pun un fular pe cap și mă dedau la o grămadă de îndeletniciri pasionante, al căror apogeu constă într-o curățare conștiincioasă a butoanelor de alamă din cabina liftului.

Apoi se face ora două fără zece.

În zece minute, Manuela va apărea din neantul scărilor pentru a veni să inspecteze lucrările terminate.

N-am timp să meditez. Scot fularul, mă dezbrac în grabă, trag pe mine rochia de gabardină bej care-i aparține unei moarte și aud bătaia în ușă.

7

Dichisită ca o fecioară virtuoasă

— Uau, la naiba! zice Manuela.

O onomatopee și o asemenea familiaritate din gura Manuelei, pe care n-am auzit-o vreodată pronunțând o vorbă trivială, este cam ca și cum papa, uitând de sine, le-ar striga cardinalilor: *Dar unde e nenorocita aia de mitră?*

— Nu râdeți de mine, spun.

— Să râd? zice ea. Dar sunteți superbă!

Și, de emoție, se așază.

— O adevărată doamnă, adaugă.

Este exact ceea ce mă neliniștește.

— O să am un aer ridicol venind la o cină, așa, dichisită ca o fecioară virtuoasă, zic în timp ce pregătesc ceaiul.

— Ba deloc, zice ea, e firesc, ești invitat la cină, te îmbraci frumos. Toată lumea găsește asta normal.

— Da, dar asta, zic ducând mâna la cap și simțind același șoc la atingerea a ceva vaporos.

— V-ați pus ceva pe cap după aia, e turtit rău în spate, spune Manuela încrețind din sprâncene și totodată extrăgând din sacoșa ei o bocceluță din hârtie de mătase roșie.

— Gogoșele, zice.

Da, să trecem la altceva.

— Ei? întreb.

— Ah, dac-ați fi văzut! suspină ea. Am crezut c-o să facă o criză de inimă. I-am spus: Doamnă Pallières, îmi pare rău, dar n-o să mai pot veni. Ea s-a uitat la mine, fără să înțeleagă. A trebuit să-i spun de două ori! Atunci s-a așezat și mi-a zis: Dar ce-o să mă fac?

Manuela face o pauză, contrariată.

— Măcar de-ar fi zis: Dar ce-o să mă fac fără *dumneavoastră*? Are noroc că i-o plasez pe Roșie. Altfel i-aș fi spus: Doamnă Pallières, puteți să faceți ce vreți, mi se r...

Împutita aia de mitră, zice papa.

Roșie e una dintre numeroasele nepoate ale Manuelei. Știu ce vrea să zică asta. Manuela se gândește la momentul revenirii, dar un filon atât de succulent ca numărul 7 de pe rue de Grenelle trebuie să rămână în

familie – drept pentru care o introduce pe Roșie în așteptarea mării zile.

Dumnezeule, dar ce-o să mă fac eu fără Manuela?

— Ce-o să mă fac fără dumneavoastră? îi spun zâmbind.

Dintr-odată avem amândouă lacrimi în ochi.

— Știți ce cred eu? întreabă Manuela, ștergându-și obrazii cu o batistă foarte mare și roșie ca de toreador. Am părăsit-o pe doamna Pallières, e un semn. Or să fie schimbări în bine.

— V-a întreat de ce?

— Asta-i partea cea mai frumoasă, zice Manuela. N-a îndrăznit. Buna creștere, uneori, e o problemă.

— Dar va afla foarte repede, zic.

— Da, spune dintr-o suflare Manuela, căreia-i crește inima. Dar știți ceva? adaugă. Peste o lună, îmi va spune: Mica dumneavoastră Roșie e o adevărată perlă, Manuela. Bine-ați făcut că ați predat ștafeta. Ah, bogătașii ăștia... Rahat!

Fucking mitră, se enervează papa.

— Orice s-ar întâmpla, spun eu, suntem prietene. Ne privim zâmbind.

— Da, spune Manuela. Orice s-ar întâmpla.

Cugetare profundă nr. 12

De astă dată o întrebare

Despre destin

Și semnele lui timpurii

Pentru unii

Și pentru alții nu

Sunt destul de necăjită: dacă dau foc apartamentului,

incendiul riscă să provoace pagube în cel al lui Kakuro. A complica existența singurei persoane adulte care, până acum, mi se pare demnă de stimă nu e chiar cel mai potrivit lucru. Dar să dau foc este totuși un plan la care țin. Astăzi am avut o întâlnire captivantă. Am fost să iau ceaiul la Kakuro. Era acolo și Paul, secretarul său. Când eu și Marguerite treceam prin hol împreună cu mama, ne-am întâlnit cu Kakuro, care ne-a invitat. Marguerite e cea mai bună prietenă a mea. Suntem în aceeași clasă de doi ani și a fost dragoste la prima vedere. Nu știi dacă aveți cea mai mică idee despre ce înseamnă un colegiu în ziua de azi la Paris, în cartierele șic, dar, sincer vorbind, nu se deosebește prea mult de cartierele din nordul Marsiliei. Poate că e chiar mai rău, fiindcă acolo unde sunt bani, sunt și droguri – și nu doar un pic, și nu doar de-un fel. Prietenii ex-șaiszeci-optiști ai părinților mei mă fac să râd cu amintirile lor vesele despre fumat marijuana și hașiș. La colegiu (public totuși, tata a fost ministru), se poate cumpăra orice: LSD, ecstasy, cocaină, amfetamine etc. Când mă gândesc la timpurile când adolescenții inspirau vapori de clei la closet, mi se par apă de ploaie. Colegii mei de clasă se droghează cu ecstasy de parcă ar înfuleca batoane de ciocolată și ce-i mai rău este că acolo unde există droguri există și sex. Să nu vă mire: astăzi se începe foarte devreme. Există elevi de-a șasea (mă rog, nu mulți, dar câțiva sunt) care au avut deja relații sexuale. E dezolant. Unu la mână, cred că sexul, ca și dragostea, este un lucru sacru. Nu mă cheamă De Broglie, dar dacă ar fi fost să trăiesc mai departe de vârsta pubertății, mi-aș fi dorit din toată inima să am parte de o viață sexuală cu adevărat minunată. Doi la mână, un adolescent care se joacă de-a adultul rămâne totuși un adolescent. Să-ți închipui că a te droga la un chef și a ți-o

pune cu cineva te va face persoană cu drepturi depline e ca și cum ai crede că deghizându-te în indian o să devii indian. Trei la mână, trebuie să ai totuși o concepție bizară despre viață ca să vrei să devii adult imitând tot ce-i mai catastrofic în adultitudine... În ceea ce mă privește, faptul de-a o vedea pe maică-mea drogându-se cu antidepresive și somnifere m-a vaccinat pe viață contra acestui gen de substanțe. Și, în sfârșit, adolescenții cred că devin adulți maimuțărind niște adulți care au rămas puști și care fug din fața vieții. E patetic.

Mă întreb într-adevăr cum mi-aș putea omorî zilele altfel decât drogându-mă dacă aș fi Cannelle Martin, vedeta clasei mele. Destinul îi e deja scris în frunte. Peste cincisprezece ani, după ce va fi făcut o căsătorie chivernisită de dragul de a face o căsătorie chivernisită, va fi înșelată de soțul ei care va căuta la alte femei ceea ce perfecta, glaciala și superficiala sa soție va fi fost întotdeauna incapabilă să-i dăruiască – să zicem, căldură umană și sexuală. Ea își va reporta așadar toată energia asupra caselor și copiilor ei din care, din răzbunare inconștientă, va face propriile-i clone. Își va farda și îmbrăca fiicele ca pe niște curtezane de lux, le va arunca în brațele primului bancher ce se va ivi și-și va însărcina fiii să cucerească lumea, ca tatăl lor, și să-și înșele soțiile cu fete de nimic. Credeți că bat câmpii? Când mă uit la Cannelle Martin, cu vaporosul ei păr lung și blond, cu ochii ei mari, albaștri, minijupele ei ecosez, tricourile ultra colante și buricul perfect, vă asigur că văd totul la fel de limpede ca și cum deja s-ar fi întâmplat. Deocamdată, tuturor băieților din clasă le curg balele după ea și are iluzia că aceste omagii ale pubertății masculine aduse idealului de consum feminin pe care îl reprezintă sunt recunoașteri ale farmecului ei personal.

Credeți că sunt răutăcioasă? Cătuși de puțin. Mă face într-adevăr să sufăr când văd asta, mă doare pentru ea, mă doare cu adevărat. De aceea, când am văzut-o pe Marguerite pentru prima oară... Marguerite e de origine africană și dacă se numește Marguerite nu este fiindcă locuiește în Auteuil, ci pentru că e un nume de floare. Mama ei e franțuzoaică, iar tatăl e de origine nigeriană. Lucrează la Quai d'Orsay, însă nu seamănă deloc cu diplomații pe care-i cunoaștem. E natural. Dă impresia că-i place ce face. Nu e defel cinic. Și are o fiică frumoasă foc: Marguerite e frumusețea însăși, un ten, un surâs, un păr de vis. Zâmbește tot timpul. Când Achille Grand-Fernet (cocoșul clasei) i-a cântat, în prima zi: „Mélissa, metisa din Ibiza, umblă mereu dezbrăcată”, i-a răspuns pe loc și cu un zâmbet larg: „Alo, mămico, buba! Cum m-ai făcut tu nu-s frumos.”²¹ Asta e unul din lucrurile pe care le admir la Marguerite: nu-i tocmai spirit pe latura conceptuală sau logică, dar are un simț al replicii nemaipomenit. E un dar. Eu sunt supradotată intelectual, Marguerite în schimb e o unitate de măsură a apropoului. Mi-ar plăcea la nebunie să fiu ca ea; eu găsesc replica mereu cu cinci minute prea târziu și refac dialogul în minte. Când Marguerite a venit pentru prima dată la noi acasă și Colombe i-a spus: „Marguerite e frumos, dar e un prenume de bunicuță”, ea i-a răspuns prompt: „Cel puțin nu-i un nume de pasăre”²². Colombe a rămas cu gura căscată, a fost adorabil! Probabil că a rumegat ore în șir subtilitatea răspunsului Margueritei, amăgindu-se că era fără doar și poate o întâmplare – indispusă, totuși! La fel,

---

21 Primele versuri ale unor cântece de succes interpretate de Julien respectiv, Alain Souchon (n. Tr.)

Colombe porumbiță, (*poet.*) porumbel (n. Tr.). Clere și, respectiv, Alain Souchon (n. Tr.)

22 Colombe porumbiță, (*poet.*) porumbel (n. Tr.).

când Jacinthe Rosen, marea amică a mamei, i-a spus: „Sigur nu-i ușor de pieptănat un păr ca al tău” (Marguerite are o coamă de leu din savană), ea a replicat: „Eu nu înțelege ce doamna albă zice.”

Cu Marguerite, subiectul de discuție preferat este dragostea. Ce înseamnă ea? Cum vom iubi? Pe cine? Când?

Pentru ce? Avem păreri divergente. În mod curios, Marguerite are o viziune intelectuală asupra dragostei, pe când eu sunt o romantică incorrigibilă. Ea vede în dragoste rodul unei alegeri raționale (de genul www.gusturilenoastre.com). În timp ce eu fac din ea vlăstarul unei pulsioni delicioase, în schimb, suntem de acord cu un lucru: a iubi nu trebuie să fie un mijloc, trebuie să fie un scop.

Celălalt subiect de discuție al nostru e prospectiva în materie de destin. Cannelle Martin: neglijată și înșelată de soț, își mărită fata cu un finanțist, își încurajează băiatul să-și înșele nevasta, își sfârșește viața la Chatou într-o cameră de opt mii de euro pe lună. Achille Grand-Fernet: devine dependent de heroină, intră la dezintoxicare la 20 de ani, preia firma de pungii de plastic a tăticului, se căsătorește cu o blondă spălăcită, concepe un fiu schizofrenic și o fiică anorexică, devine alcoolic, moare de cancer la ficat la 45 de ani etc. Și dacă vreți să-mi cunoașteți părerea, cel mai groaznic nu este că jucăm acest joc, ci că nu-i un joc.

Fapt e că, întâlnindu-ne în hol – Marguerite, mama și eu –, Kakuro a zis: „Azi după-masă o să vină la mine nepoțica mea, n-ați vrea să veniți și voi?” Mama a zis: „Ba da, ba da, desigur” înainte de-a avea timp să scoatem vreo vorbă, simțind că se apropie momentul când avea să coboare ea însăși la etajul de dedesubt. Așa că ne-am dus.

Pe nepoțica lui Kakuro o cheamă Yoko și e fiica nepoatei sale, Élise, care este ea însăși fiica surorii lui, Mariko. Are cinci ani. E cea mai drăguță fetiță din lume! Și adorabilă, pe deasupra. Ciripește, gângurește, râde în hohote și se uită la oameni cu același aer binevoitor și deschis ca și fratele bunicii ei. Ne-am jucat de-a v-ați ascunselea și, când Marguerite a găsit-o într-un dulap din bucătărie, a râs cu asemenea poftă, încât a făcut pipi pe ea. Pe urmă am mâncat prăjitură cu ciocolată stând de vorbă cu Kakuro, iar ea ne asculta privindu-ne drăgălaș cu ochii ei mari (și cu ciocolată și pe sprâncene).

Uitându-mă la ea, m-am întrebat: „Oare va deveni și ea precum ceilalți?” Am încercat să mi-o imaginez cu zece ani în plus, blazată, în cizme înalte și cu țigara în gură, și alți zece ani mai târziu, într-un interior aseptizat, așteptând să se întoarcă de la școală copiii și jucând rolul bunei mame și soții japoneze. Dar nu mergea.

Atunci am simțit un vast sentiment de fericire. Este pentru prima oară în viața mea când întâlnesc pe cineva al cărui destin nu mi se pare previzibil, cineva pentru care drumurile vieții rămân deschise, un cineva plin de prospețime și de posibilități. Mi-am spus: „O, da, pe Yoko aș vrea să o văd crescând” și știam că nu era doar o iluzie legată de vârsta ei fragedă, pentru că niciunul dintre copiii prietenilor părinților mei nu mi-a făcut vreodată această impresie. Și mi-am mai spus că și Kakuro trebuie să fi fost așa când era mic, întrebându-mă dacă, la vremea aceea, îl privise cineva așa cum o priveam eu pe Yoko, cu plăcere și curiozitate, așteptând să vadă cum iese fluturile din crisalidă și fiind deopotrivă neștiutor și încrezător în privința motivelor de pe aripile lui.

Atunci mi-am pus o întrebare: De ce? De ce aceștia și nu ceilalți?

Și încă una: Dar eu? Mi se citește și mie deja pe frunte destinul? Dacă vreau să mor este pentru că așa cred eu.

Dar dacă, în universul nostru, există posibilitatea de a deveni ceea ce încă nu suntem... voi ști oare s-o detectez și să fac din viața mea o altă grădină decât cea a strămoșilor mei?

8

Un iad

La ora șapte, mai mult moartă decât vie, mă îndrept spre etajul al patrulea, rugându-mă din adâncul ființei mele să nu mă întâlnesc cu cineva.

Holul e pustiu.

Scara e pustie.

Palierul de la apartamentul domnului Ozu e pustiu.

Acest pustiu cufundat în tăcere, care ar fi trebuit să mă mulțumească la culme, îmi umple inima de un sumbru presentiment și mă cuprinde o dorință irepresibilă de a o lua la fugă. Ghereta mea obscură îmi apare deodată ca un refugiu molcuț și luminos și am un acces de nostalgie când mă gândesc la Léon zăcând în fața unui televizor care nu mi se mai pare atât de abuziv. La urma urmei, ce am de pierdut? Pot să fac stânga împrejur, să cobor scările, să mă întorc în gheretă. Nimic mai ușor. Nimic mai la mîntea cocoșului, spre deosebire de această cină care frizează absurdul.

Un zgomot la etajul al cincilea, chiar deasupra capului meu, îmi întrerupe gândurile. De spaimă, transpir instantaneu – ce favoare! — și, fără măcar să-nțeleg gestul, apăs cu frenezie pe butonul soneriei.

Inima nici nu apucă să-mi bată: ușa se deschide.

Domnul Ozu mă întâmpină cu un zâmbet larg.

— Bună seara, doamnă! trâmbițează el cu, s-ar zice, o voioșie neprefăcută.

E un iad, zgomotul de la cinci se precizează: cineva închide o ușă.

— Da, bună seara, zic și practic îmi îmbrâncesc gazda pentru a intra.

— Dați-mi voie să vă ajut, spune domnul Ozu, continuând să zâmbească din belșug.

Îi întind poșeta, parcurgând cu privirea imensul vestibul.

Privirea mea se lovește de ceva.

9

Auriu mat

Chiar în fața intrării, sub un fascicul de lumină, e un tablou.

Iată situația: eu, Renée, 54 de ani și bătăture la picioare, născută în glod și sortită să rămân acolo, ducându-mă să iau cina la un japonez bogat, căruia îi sunt portăreasă, doar din vina de a fi tresărit la un citat din *Anna Karenina*, eu, Renée, intimidată și speriată până în măduva oaselor, conștientă că mă ia cu leșin din cauza necuviinței și-a caracterului blasfemator ale prezenței mele în acest loc care, chiar dacă accesibil din punct de vedere spațial, nu reprezintă mai puțin o lume căreia nu-i aparțin și care se ferește de portărese, eu, Renée, așadar, îmi îndrept ca din greșeală privirea chiar în spatele domnului Ozu spre această rază de lumină ce cade asupra unui mic tablou cu ramă din lemn de culoare închisă.

Doar Arta în toată splendoarea ei poate să explice volatilizarea subită a conștiinței nevredniciei mele în

favoarea unei sincope estetice. Nu mai știu de mine. Îi dau ocol domnului Ozu, absorbită de imagine.

E o natură moartă înfățișând o masă așternută pentru o gustare ușoară cu stridii și pâine. În prim plan, într-o farfurie de argint, o lămâie pe jumătate cojită și un cuțit cu mânerul cizelat. În fundal, două stridii închise, o jumătate de cochilie căreia i se vede sideful și o farfurie din cositor care conține fără îndoială piper. Între cele două, un pahar culcat, o chiflă căreia i se vede miezul alb și, în stânga, pe jumătate plin cu un lichid chihlimburiu, un pahar mare, bombat ca o cupolă inversată, având piciorul gros și cilindric împodobit cu buline de sticlă. Gama cromatică merge de la galben la negrul de abanos. Fondul este de un auriu mai, un pic murdar.

Sunt o înfocată amatoare de naturi moarte. Am împrumutat de la bibliotecă toate lucrările existente în fondul pictural și le-am scotocit în căutarea operelor de acest gen. Am vizitat Luvrul, Orsay, Muzeul de Artă Modernă și am văzut – revelație și desfătare – expoziția Chardin din 1979 de la Petit Palais. Dar toată opera lui Chardin nu valorează cât o singură piesă măiastră a picturii olandeze din secolul al XVII-lea. Naturile moarte ale lui Pieter Claesz, Willem Claesz-Heda, Willem Kalf și Osias Beert sunt capodoperele genului – și capodopere pur și simplu, pentru care, fără o clipă de șovăială, aș da tot *quattrocento*-ul italian.

Or, tabloul acesta, tot fără șovăială, este un Pieter Claesz.

— E o copie, rostește în spatele meu un domn Ozu de care-am uitat cu totul.

Trebuie ca omul acesta să mă facă încă o dată să tresar?

Tresar.

Mă pregătesc, venindu-mi în fire, să zic ceva de genul:

— E foarte drăguț. (Ceea ce pentru Artă este ceea ce e să *remediați la* pentru frumusețea limbii.)

Mă pregătesc, recâștigându-mi stăpânirea de sine, să-mi reiau rolul de portăreasă obtuză continuând cu un:

— Ce nu e omul în stare să facă în ziua de azi. (Ca răspuns la: e o copie.)

Și mă pregătesc de asemenea să aplic lovitura fatală, după care bănuielile domnului Ozu nu se vor mai ridica de la podea și care va statornici pentru totdeauna evidența netrebniciei mele:

— Sunt ciudate, paharele alea.

Mă întorc.

Cuvintele:

— O copie a ce? despre care decid brusc că-s mai potrivite mi se opresc în gâtlej.

În loc de asta, zic:

— Cât e de frumos.

10

Ce concordanță?

De unde vine uimirea pe care o resimțim în fața anumitor opere? Admirația se naște la prima privire și, dacă descoperim mai apoi, în răbdătoarea încăpățănare cu care ne străduim a-i depista cauzele, că toată această frumusețe este rodul unei virtuozități ce nu se deslușește decât scrutând munca unui penel care a-a priceput să supună umbra și lumina și să redea, glorificându-le, formele și texturile – giuvaerul străveziu al paharului, granulația clocotitoare a cochiliilor, catifelarea luminoasă a lămâii –, asta nu risipește, nici nu explică, misterul încântării dintâi.

E o enigmă mereu reînnoită: marile opere sunt forme vizuale care ajung înăuntrul nostru la certitudinea unei adecvări atemporale. Evidența faptului că anumite forme, sub aspectul aparte pe care li-l dau creatorii lor, traversează istoria Artei și, în filigranul gemului individual, constituie tot atâtea fațete ale geniului universal are ceva profund tulburător. Ce concordanță există între un Claesz, un Rafael, un Rubens și un Hopper? În pofida diversității subiectelor, a suporturilor și a tehnicilor, în pofida insignifianței și a efemerului unor existențe mereu sortite a nu aparține decât unei singure epoci și unei singure culturi, care nu vede niciodată decât ceea ce alcătuirea ei îi îngăduie și suferă de sărăcia individualității sale, geniul marilor pictori a pătruns până în inima misterului și a dezgropat, sub diferite înfățișări, aceeași formă sublimă pe care o căutăm în orice producție artistică. Ce concordanță există între un Claesz, un Rafael, un Rubens și un Hopper? Ochiul găsește la ei, fără a trebui să caute, o formă ce declanșează senzația adecvării, deoarece ea i se înfățișează fiecăruia ca esența însăși a Frumosului, fără variații și fără rezerve, fără context și fără efort. Or, în natura moartă cu lămâie, ireductibilă la măiestria execuției, făcând să țâșnească sentimentul adecvării, sentimentul că *așa trebuiau să fie așezate aceste lucruri*, permițând să se simtă puterea obiectelor și a interacțiunilor dintre ele, să se vadă solidaritatea lor și câmpurile magnetice care le atrag sau le resping, legătura inefabilă care le unește și zămislește o *forță*, acea undă tainică și nelămurită ce se naște din stările de tensiune și de echilibru ale configurației – făcând să țâșnească deci sentimentul adecvării, dispunerea obiectelor și-a merindelor ajungea la acest universal în singularitate: la

atemporalul formei adecvate.

11

O existență fără durată

La ce servește Arta? La a ne da scurta, dar fulguranta iluzie a cameliei, deschizând în timp o breșă emoțională ce pare ireductibilă la logica animală. Cum se naște Arta? Ea se ivește din capacitatea pe care o are mintea de a sculpta domeniul senzorial. Ce face Arta pentru noi? *Pune informă*, și face vizibile emoțiile noastre și, astfel, le aplică acea pecete a eternității pe care o poartă toate operele care, printr-o formă particulară, știu să întruchipeze universalitatea afectelor umane.

Pecetea eternității... Ce viață absentă sugerează inimii noastre aceste merinde, aceste cupe, aceste covoare și aceste pahare? Dincolo de marginile tabloului, fără doar și poate, tumultul și neplăcerile vieții, acea neconținută și iluzorie cursă istovită de proiecte – dar înăuntru, plenitudinea unui moment suspendat, smuls timpului, al jinduirii omenești. Jinduirea omenească!

Nu putem înceta să dorim, iar asta ne glorifică și ne ucide. Dorința! Ea ne poartă și ne crucifică, conducându-ne în fiecare zi pe câmpul de luptă unde în ajun am pierdut bătălia, dar care, în lumina soarelui, ni se pare din nou un teren de cuceriri, ne face să construim, chiar dacă mâine vom muri, imperii sortite să ajungă praf și pulbere, ca și cum cunoașterea căderii lor viitoare n-ar conta cât contează setea de-a le edifica acum, ne insuflă forța de a vrea din nou ceea ce nu putem avea și ne aruncă dimineața în iarba presărată cu cadavre, furnizându-ne până la moarte proiecte de îndată împlinite și de îndată renăscând. Dar e atât de extenuant

să dorim neîncetat... Curând, aspiram la o plăcere fără căutare, visăm la o stare preafericită fără de început și fără de sfârșit, când frumusețea n-ar mai fi năzuință, nici proiect, ci ar deveni evidența însăși a naturii noastre. Or, această stare este Arta. Căci această masă, eu va fi trebuit s-o aștern? Iar aceste merinde, trebuie oare să jinduiesc la ele pentru a le vedea?

Undeva, *altundeva*, cineva a dorit această masă, a aspirat la această transparență minerală și a căutat plăcerea de a mângâia cu limba miezul mătăsos și sărat al unei stridii cu lămâie. A trebuit să existe acest proiect, unul printre o sută altele, făcând să se ivească mii, această intenție de a pregăti și de a savura o gustare cu fructe de mare – acest proiect al celuilalt, în realitate, pentru ca tabloul să prindă formă.

Dar când privim o natură moartă, când ne delectăm, fără a fi căutat-o, cu această frumusețe ce poartă cu ea reprezentarea glorificată și imobilă a lucrurilor, ne bucurăm de ceva la care n-a trebuit să jinduiim, contemplăm ceva ce nu a trebuit să vrem, prețuim ceva pentru care nu a trebuit să nutrim dorința. Și atunci natura moartă, pentru că materializează o frumusețe ce se adresează dorinței noastre, dar este zămislită de cea a altcuiva, pentru că e pe potriva plăcerii noastre fără a intra în niciun plan de-al nostru, pentru că ni se dăruiește fără a ne cere efortul de-a o dori, reprezintă chintesența Artei, acea certitudine a atemporalului. În scena mută, fără viață, nici mișcare, se materializează un timp lipsit de proiecte, o perfecțiune smulsă duratei și obositei sale avidități – o plăcere fără dorință, o existență fără durată, o frumusețe fără vrere.

Căci Arta este emoția fără dorință.

Astăzi, mama m-a dus la psihanalistul ei. Motivul: mă ascund, lată ce mi-a spus mama: „Drăguța mea, știi că ne scoate din minți faptul că te ascunzi tot timpul. Cred că ar fi o idee bună să vii să discutăm despre asta cu doctorul Theid, mai ales după ce-ai spus deunăzi.” În primul rând, doctorul Theid nu e doctor decât în micul creier tulburat al maică-mii. Nu e mai medic sau titular al vreunui doctorat decât mine, dar e limpede că mamei îi provoacă o foarte mare satisfacție să-i zică „doctor”, din cauza ambiției pe care el o are în aparență de-a o trata, dar fără a se grăbi (zece ani). E doar un fost stângist reconvertit la psihanaliză după câțiva ani de studii neviolente la Nanterre și o întâlnire providențială cu un grangur de la La Cause Freudienne. Și în al doilea rând, nu văd care-i problema. „Mă ascund” nici nu-i adevărat: mă izolez acolo unde nu pot fi găsită. Vreau doar să-mi pot scrie *Cugetările profunde* și *Jurnalul mișcării lumii* în liniște, iar înainte voiam doar să gândesc în tihnă cu mintea mea, fără a fi perturbată de negliobiile pe care soră-mea le spune sau le ascultă la radio ori în boxele ei sau fără a fi deranjată de mama care vine să-mi murmure: „E mami la noi, drăguța mea, vino să-i dai un pupic”, o frază dintre cele mai puțin captivante pe care le cunosc.

Când tata, arborând privirea lui supărată, mă întrebă: „în definitiv, de ce te ascunzi?” în general nu răspund.

Ce-ar trebui să spun? „Pentru că mă călcați pe nervi și pentru că am de scris o operă de anvergură înainte de-a muri”?

E clar că nu pot. Așa că ultima dată, am încercat umorul, doar ca să înlătur dramatismul. Mi-am luat un

aer puțin răătăcit și-am zis, privindu-l pe tata și cu un glas ca de muribundă: „E din cauza vocilor pe care le aud în capul meu.” Fir-ar să fie! S-a iscat învâlmășeala dinaintea bătăliei decisive! Tata a făcut ochii cât cepele, mama și Colombe au venit val-vârtej când s-a dus să le cheme și toată lumea a început să-mi vorbească deodată: „Draga mea, nu e grav, o să te te scăpăm noi de asta” (tata), „Îl chem chiar acum pe doctorul Theid” (mama), „Câte voci auzi?” (Colombe) etc. Mama avea expresia ei de zile mari, între îngrijorare și excitație: și dacă fiica mea o fi un Caz pentru știință? Ce oroare, dar și ce glorie! Bun, văzându-i cum se dau de ceasul morții, am spus: „Ei hai, am glumit!”, dar a trebuit s-o repet de mai multe ori până să mă audă, ba chiar de și mai multe ori până ce să mă creadă. Și încă nu-s sigură că i-am convins. Până la urmă, mama mi-a fixat o întâlnire cu Dr. T. Și azi-dimineață ne-am dus la el.

Mai întâi am stat într-o sală de așteptare foarte elegantă, cu reviste ilustrate din diverse epoci: Géo-uri de-acum zece ani și ultimul *Elle*, pus la vedere, deasupra. Pe urmă a apărut Dr. T. Conform cu fotografia sa (dintr-o revistă pe care mama a arătat-o la toată lumea), dar de-adevăratelea, adică în culori și miros: castaniu și tutun de pipă. La vreo cincizeci de ani fercheși, ținută îngrijită, dar îndeosebi părul, barbă tunsă scurt, ten (stil insulele Seychelles), pulover, pantaloni, pantofi, curea de ceas: totul era castaniu, în aceeași nuanță, adică exact ca o castană adevărată. Sau ca frunzele veștede. Și, în plus, un miros de pipă calitate superioară (tutun blond: miere și fructe uscate). Bun, mi-am zis, să ne pregătim de-o mică ședință în genul conversație autumnală la gura sobei între persoane de familie bună, o conversație rafinată, constructivă și poate chiar mătăsoasă (ador adjectivul

ăsta).

Mama a intrat împreună cu mine, ne-am așezat pe două scaune în fața biroului, iar el s-a așezat în spatele lui, într-un imens fotoliu pivotant având de-o parte și de alta a spătarului niște clape bizare, un pic în stil *Star Trek*. Și-a încrucișat brațele, ne-a privit și a spus: „Mă bucur să vă văd pe amândouă.”

Ei, treaba începea foarte rău. Chestia asta m-a scos imediat din sărite. O frază de agent comercial de supermarket, folosită pentru a vinde periuțe de dinți cu două fețe doamnei și fiicei sale adăpostite în spatele căruciorului pentru cumpărături... oricum, nu asta aștepti de la un psihanalist. Dar furia mea s-a oprit dintr-odată când mi-am dat seama de posibilul subiect captivant pentru *Jurnalul mișcării lumii*. M-am uitat bine, concentrându-mă din răspuțeri și spunându-mi: nu, așa ceva nu-i posibil! Ba da, ba da! Era posibil! De necrezut! Eram atât de fascinată, încât abia o auzeam pe mama povestind toate aiurelele ei (fiica mea se ascunde, fiica mea ne sperie spunându-ne că aude voci, fiica mea nu vorbește cu noi, ne facem griji pentru fiica mea) zicând „fiica mea” de două sute de ori, deși eram la cincisprezece centimetri și, ca atare, când el mi s-a adresat, aproape că m-a făcut să tresar.

Trebuie să vă explic. Știam că Dr. T. este viu pentru că mersese în fața mea, se așezase și vorbise. Dar în rest, ar fi putut la fel de bine să fie mort: nu se mișca. Odată calat în fotoliul lui, nicio altă mișcare: doar buzele care fremătau, dar cu mare economie. Restul: imobil, perfect imobil. De obicei, când vorbești, nu-ți miști numai buzele, faci, în mod automat, și alte mișcări: mușchii feței, gesturi mărunte ale mâinilor, ale gâtului, ale umerilor; chiar și când nu vorbești, e totuși foarte greu să rămâi perfect

imobil; un mic zvâcnet există întotdeauna pe undeva, o clipire a pleoapelor, o mișcare imperceptibilă a piciorului etc.

Dar aici: nimic! *Nada! Nothing!* O statuie în viață! Extraordinar! „Așadar, domnișoară, mi-a spus el luându-mă prin surprindere, ce zici despre toate astea?” Mi-a venit greu să-mi adun gândurile fiindcă eram complet captivată de imobilitatea lui și, în consecință, am întârziat un pic cu răspunsul. Mama se sucea pe scaunul ei de parcă ar fi avut hemoroizi, dar dom' doctor mă privea fără să clipească. Mi-am zis: „Trebuie să-l fac să se miște, trebuie să-l fac să se miște, trebuie să existe ceva care să-l facă să se miște.”

Atunci am spus: „Nu voi vorbi decât în prezența avocatului meu” sperând că asta o să meargă. Chix total: nicio mișcare. Mama a suspinat ca o madonă supusă supliciuului, dar celălalt a rămas perfect imobil. „Avocatul tău... Hmm...”, a zis el fără a se mișca. Ei, provocarea devenea pasionantă. Am decis să-mi lansez toate forțele în bătălie. „Aici nu e un tribunal, a adăugat el, doar știi asta, hmm.” Eu îmi spuneam: dacă reușesc să-l fac să se miște, o să merite osteneala, nu-mi voi fi pierdut ziua de pomană! „Bun”, a zis statuia, „draga mea Solange, o să stau puțin de vorbă între patru ochi cu această domnișoară.” Draga mea Solange s-a ridicat adresându-i o privire de cocker lăcrimos și a ieșit din cameră făcând o mulțime de mișcări inutile (fără îndoială pentru a compensa).

„Mama ta își face multe griji pentru tine”, a atacat el, realizând performanța de a nu-și mișca nici măcar buza de jos. Am reflectat o clipă și am hotărât că tactica provocării avea puține șanse de reușită. Vreți să-i întăriți psihanalistului vostru certitudinea măiestriei sale?

Provocați-l așa cum își provoacă un adolescent părinții. Am ales deci să-i spun cu multă seriozitate: „Sunteți de părere că e ceva legat de excluderea Numelui Tatălui?” Credeți că asta l-a făcut să se miște? Absolut deloc. A rămas imobil și de nezduncinat. Dar mi s-a părut că văd ceva în ochii lui, un fel de tremur. Am decis să exploatez filonul. „Hmm? a făcut el. Nu cred că înțelegi ce spui.” „A, ba da, ba da, am zis, dar e ceva ce nu înțeleg la Lacan: natura exactă a relației lui cu structuralismul.” A întredeschis gura pentru a spune ceva, dar eu am fost mai rapidă. „A, da, și mathemele.

Toate acele noduri, e cam confuz. Dumneavoastră pricepeți ceva din topologie? De mult știe toată lumea că-i o escrocherie, nu-i așa?” La asta, am observat un progres. Nu avusese timp să închidă gura și, până la urmă, a rămas deschisă. Apoi și-a revenit și pe chipul său imobil a apărut o expresie fără mișcare, de genul: „Vrei să te joci de-a asta cu mine, drăgălașo?” Sigur că da, vreau să mă joc de-a asta cu tine, căstănoiul meu glasat. Așa că am așteptat. „Ești o tânără foarte inteligentă, știi asta”, a zis el (costul acestei informații transmise de Draga mea Solange: 60 de euro jumătatea de oră). „Dar cineva poate să fie foarte inteligent și în același timp foarte frustrat, știi, foarte lucid și foarte nefericit.” Nu zău. Ai aflat asta din *Pif Gadget*? am fost cât pe ce să-l întreb. Și, dintr-odată, mi-a venit să apăs pe accelerație. Mă aflam totuși în fața unui tip care o costă pe familia mea 600 de euro pe lună de un deceniu și cu rezultatul știut: trei ore pe zi pentru pulverizat plante verzi și un impresionant consum de substanțe care costă. Am simțit că-mi sare muștarul. Dar rău de tot. M-am aplecat spre birou și am coborât foarte mult vocea pentru a-i spune: „Ascultă-mă bine, domnule stană de piatră, o să facem un mic târg noi

doi. Tu o să mă lași în pace și, în schimb, eu n-am să distrug micul tău comerț cu nefericiri răspândind zvonuri nasoale pe seama ta în lumea afacerilor și a politicii din Paris. Și crede-mă, cel puțin dacă ești capabil să înțelegi cu adevărat cât sunt de inteligentă, îmi stă pe deplin în puteri s-o fac.” După părerea mea, chestia asta nu avea cum să meargă. Nu credeam în ea. Trebuie să fii într-adevăr idiot ca să crezi o asemenea înșiruire de bazaconii. Dar, incredibil, victorie: o umbră de neliniște a trecut pe fața bunului doctor Theid. Am impresia că m-a crezut. E nemaipomenit: dacă există într-adevăr un lucru pe care n-am să-l fac niciodată, acela e de a răspândi un zvon mincinos pentru a-i face cuiva rău. Republicanul de taică-meu mi-a inoculat virusul deontologiei și chiar dacă mi se pare ceva la fel de absurd ca și restul, mă conformez întru totul. Dar bunul doctor, care nu dispusese decât de mamă pentru a evalua familia, a conchis, după toate aparențele, că amenințarea era reală. Drept care, miracol: o mișcare! A plesnit din limbă, și-a descrucișat brațele și a lovit cu palma în mapa de birou din șevro. Un gest de exasperare, dar și de intimidare. Apoi s-a ridicat, cu blândețea și bunăvoința dispărute cu totul, s-a dus la ușă, a chemat-o pe mama, i-a turnat niște gogoși despre buna mea sănătate mintală și cum că totul o să fie în regulă, după care ne-a expediat degrabă de la gura sobei lui autumnale.

La început, am fost mai degrabă mulțumită de mine. Izbutisem să-l fac să se miște. Dar pe măsură ce ziua înainta, m-am simțit din ce în ce mai deprimată. Pentru că ceea ce s-a întâmplat când s-a mișcat nu e ceva foarte frumos, ceva foarte curat. Degeaba știu că există adulți care au măști pline de blândețe și de înțelepciune, dar care sunt foarte urâți și foarte duri în spatele lor, degeaba

știu că e de-ajuns să ghicești aceste măști pentru ca ele să cadă, când lucrul se întâmplă cu asemenea violență, mă doare. Când el a lovit cu palma în mapă, gestul voia să spună: „Foarte bine, mă vezi așa cum sunt, n-are rost să continuăm comedia, bate palma în privința micului tău pact mizerabil și șterge-o din ograda mea în viteză.” Ei bine, asta m-a durut, da, m-a durut. Chiar dacă știu că lumea-i urâtă, n-am nicio poftă s-o văd.

Da, trebuie să părăsim această lume unde ceea ce se mișcă dezvăluie ce-i urât.

12

Un val de speranță

E comod să le reproșezi fenomenologilor autismul fără CHAT²³; eu mi-am dedicat viața căutării atemporalului.

Dar cine vânează eternitatea culege singurătatea.

— Da, spune el luându-mi poșeta, așa cred și eu. E una dintre cele mai puțin încărcate și totuși de-o mare armonie.

Apartamentul domnului Ozu e foarte mare și foarte frumos. Relatările Manuelei mă pregătiseră pentru un interior japonez, dar dacă există într-adevăr multe uși culisante, bonsai, un gros covor negru cu bordură gri și destule obiecte de proveniență asiatică – o masă joasă lăcuită într-o culoare închisă sau, de-a lungul unui șir impresionant de ferestre, storuri din bambus care, trase în chip felurit, conferă încăperii atmosfera ei orientală există și o canapea, fotolii, console, lămpi și biblioteci de factură europeană. Totul e foarte... elegant. În schimb, așa cum remarcaseră Manuela și Jacinthe Rosen, nimic nu e

---

23 CHAT – acronim pentru *Cheklisť for Autism iu Toddlers*, test pentru depistarea precoce a autismului (n. Red.).

de prisos. Nu este însă niciun spațiu epurat și gol, cum mi-l închipuisem transpunând interioarele din filmele lui Ozu la un nivel mai luxos, dar în bună măsură identic în simplitatea caracteristică acestei ciudate civilizații.

— Veniți, îmi spune domnul Ozu, n-o să stăm aici, e prea ceremonios. Vom cina în bucătărie. De altfel, eu o să pregătesc masa.

Îmi dau seama că poartă un șorț verde-crud deasupra unui pulover de culoare castanie, cu guler rotund, își pantaloni de pânză bej. E încălțat cu niște pantofi vechi de piele neagră.

Îl urmez până în bucătărie. Dumnezeule! într-un asemenea decor mi-ar plăcea să gătesc în fiecare zi, inclusiv pentru Léon. Aici nimic n-ar putea fi banal, până și deschiderea unei cutii de Ronron ar părea o adevărată încântare.

— Sunt foarte mândru de bucătăria mea, spune domnul Ozu cu simplitate.

— Puteți fi, zic, fără pic de sarcasm.

Totul e alb și lemn natur, cu planuri de lucru lungi și dulapuri încăpătoare pline de farfurii și boluri din porțelan albastru, negru și alb. În centru, cuptorul, arzătoarele, o chiuvetă cu trei bazine și un spațiu-bar de unde, cocoțându-mă pe unul dintre primitoarele-i scaune înalte, îl privesc pe domnul Ozu care trebăluiește la mașina de gătit. Pentru început a pus în fața mea o mică sticlă de sake cald și două încântătoare pahărele din porțelan cu aspect fisurat.

— Nu știu dacă bucătăria japoneză vă e cunoscută, îmi spune.

— Nu foarte bine, răspund.

Un val de speranță îmi insuflă încredere. Se va fi remarcat într-adevăr că până acum n-am schimbat nici

douăzeci de cuvinte și iată-mă stând ca o veche cunoștință în fața unui domn Ozu care gătește încins cu un șorț verde-crud, după un episod olandez și hipnotic asupra căruia n-a glosat nimeni și care e deja trecut la capitolul lucrurilor uitate.

Seara ar putea foarte bine să nu fie decât o inițiere în bucătăria asiatică. La naiba cu Tolstoi și cu toate bănuielile: domnul Ozu, nou locatar în necunoștință de cauză cu privire la ierarhii, își invită portăreasa la o cină exotică. Se discută despre *sashimi* și tăiței cu soia.

Poate exista împrejurare mai anodină?

În momentul acela se produce catastrofa.

13

Veziică mică

Mai întâi trebuie să mărturisesc că am o vezică mică. Cum altfel s-ar explica faptul că o simplă ceașcă de ceai mă trimite imediat la locul singuratic și că un ceainic mă face să reiterez acest lucru pe măsura capacității sale? Manuela e o adevărată cămilă: reține ceea ce bea ore în șir și ronțăie *mendiants* în timp ce eu efectuez numeroase și patetice curse la Wc. Dar asta se întâmplă la mine acasă și, în cei șazeci de metri pătrați ai mei, closetul, care nu e niciodată prea departe, se află într-un loc de mult timp bine cunoscut.

Or, întâmplarea face ca în momentul acesta mica mea vezică să-și manifeste prezența și, pe deplin conștientă de litrii de ceai absorbiți în această după-masă, trebuie să-i aud mesajul: autonomie redusă.

Cum se întreabă asta când ești în societate?

— *Unde este veceul?* În mod ciudat nu mi se pare potrivit.

Invers:

— *Puteți să-mi spuneți unde e locul acela?* deși delicat în efortul de a nu spune lucrului pe nume, prezintă riscul unei neînțelegeri și, în consecință, al unei jene înzecite.

— *Aș vrea să fac pipi*, sobru și informațional, nu se spune când ești la masă și cu atât mai puțin unui necunoscut.

— *Unde e toaleta?* îmi pune probleme. E o solicitare rece, care aduce a restaurant de provincie.

Îmi place destul de mult asta:

— *Unde-i closetul?* pentru că existăm această denumire ceva care duce cu gândul la copilărie și la cabina din fundul curții. Dar există și o conotație inefabilă care invită mirosul urât.

În momentul următor am o străfulgerare de geniu.

— *Lamens* este un preparat pe bază de tăitei și bulion, de origine chineză, dar pe care japonezii îl mănâncă în mod curent la prânz, e pe cale să spună domnul Ozu ridicând în aer o cantitate impresionantă de paste pe care tocmai le-a înmuiat în apă rece.

— *Unde e baia, vă rog?* este singurul răspuns pe care mă învrednicesc să i-l dau.

E, recunosc, cam abrupt.

— Oh, scuze, nu v-am arătat, zice domnul Ozu cu toată naturalețea. Ușa din spatele dumneavoastră, apoi a doua din dreapta pe culoar.

Total ar putea fi întotdeauna atât de simplu?

E de presupus că nu.

Jurnalul mișcării lumii nr. 6

Chiloți sau Van Gogh?

Astăzi am fost cu mama la magazinele cu reduceri de

pe rue Saint-Honoré. Un infern. La unele buticuri se stătea la coadă. Și cred că vă dați seama ce fel de buticuri sunt pe rue Saint-Honoré: să dai dovadă de atâta tenacitate ca să cumperi cu reducere fulare sau mănuși care, chiar și așa, încă mai au prețul unui Van Gogh e totuși stupefiant. Însă atâtea doamne fac asta cu o pasiune turbată. Și chiar cu o oarecare lipsă de eleganță.

Dar nu pot să mă plâng pe de-a-ntregul de această zi fiindcă am avut prilejul să observ o mișcare foarte interesantă, deși, din păcate, foarte puțin estetică. În schimb, foarte intensă, asta da! Și amuzantă. Sau tragică, nu-mi dau seama prea bine. De când am început jurnalul ăsta, l-am redus destul de mult pretențiile, de fapt. Pornisem de la ideea de a descoperi armonia mișcării lumii și am ajuns la doamne de condiție foarte bună care se bat pentru niște Chiloți din dantelă. Bun... Cred că, oricum, nu eram prea convinsă de treaba asta. Însă, dacă tot m-am apucat s-o fac, măcar să mă distrez puțin...

Iată povestea: am intrat cu mama într-un butic de lenjerie fină. Lenjerie fină e deja interesant ca denumire. Dacă nu așa, cum altfel? Lenjerie aspră? Mă rog, de fapt asta vrea să spună lenjerie sexy; aici n-o să dai de chiloții de bumbac de pe vremea bunicii. Dar cum e rue Saint-Honoré, evident, e vorba de sexy șic, cu desuuri din dantelă brodată manual, *string-uri* de mătase și furouri din cașmir. N-a trebuit să stăm la coadă, dar poate că ar fi fost tot aia fiindcă înăuntru era ticsit. Am avut impresia că pătrund într-un storcător. Colac peste pupăză, mama a căzut imediat în extaz scotocind printre desuuri în culori suspecte (negru și roșu sau bleu-petrol). M-am întrebat unde m-aș putea pune la adăpost până își va găsi (slabă speranță) o pijama din bumbac plușat și m-am strecurat în spatele cabinelor de probă. Nu eram singură: mai era

un bărbat, singurul bărbat, cu un aer la fel de nefericit ca al lui Neptun când ratează dosul Atenei. Țasta e rezultatul planului greșit „te iubesc, scumpa mea”. Nefericitul se lasă momit la o vicleană ședință de probat desuuri șic și se pomenește în teritoriu inamic, cu treizeci de femele în transă care îl calcă pe picioare și îl fulgeră cu privirea în orice loc ar încerca să-și găreze voluminosul corp de bărbat. Cât despre dulcea sa amică, iat-o metamorfozată în furie răzbunătoare gata să facă moarte de om pentru un tanga roz-fucsie.

I-am aruncat o privire de simpatie la care a răspuns cu o privire de animal hăituit. De unde mă aflam, aveam o vedere inexpugnabilă asupra întregului magazin și a mamei, pe cale să saliveze în fața unui gen de sutien foarte foarte foarte mic cu dantelă albă (măcar asta), dar și cu flori mov foarte mari. Maică-mea are 45 de ani, câteva kilograme în plus, dar nu se teme de flori mov foarte mari;! În schimb, sobrietatea și eleganța bejului uni o umple de groază. Ca să n-o mai lungesc, iat-o pe mama extirpând cu greu de pe un suport un mini sutien floral ce i se pare mărimea ei și înșfăcând chiloții asortați, trei etaje mai jos. Trage de ei cu convingere, dar, brusc, se încruntă: pentru că de partea cealaltă a chiloților se află o altă doamnă, care trage și ea de ei și care se încruntă și ea. Se uită una la alta, se uită la suport, constată că perechea de chiloți este ultima scăpată teafără dintr-o lungă dimineață de solduri și se pregătesc de bătălie aruncându-și reciproc un surâs infernal.

Și iată începuturile mișcării interesante: o pereche de chiloți de 130 de euro măsoară totuși doar câțiva centimetri de dantelă ultra fină. Trebuie deci să-i zâmbești celeilalte, să ții bine chiloții și să-i tragi spre tine, însă fără a-i rupe. V-o spun pe șleau: dacă, în

universul nostru, legile fizicii sunt constante, acest lucru nu e posibil. După câteva secunde de încercare zadarnică, doamnele îi spun „amin” lui Newton, dar nu renunță. Războiul trebuie deci continuat cu alte mijloace, adică diplomația (unul dintre citatele preferate ale tatei). Rezultă următoarea mișcare Interesantă: trebuie să te faci că ignori faptul că tragi cu fermitate de chiloți și să dai impresia că îi ceri politicos prin cuvinte. Ca atare iată că, dintr-odată, mama și doamna nu mai au mână dreaptă, cea care ține chiloții. E ca și cum ea n-ar exista, ca și când mama și doamna ar discuta în liniște despre niște chiloți aflați în continuare pe suport și pe care nimeni nu încearcă a și-i însuși cu forța. Unde e mâna dreaptă? Ffuit! Dusă! Dispărută! E momentul diplomației!

După cum știe toată lumea, diplomația eșuează întotdeauna când raportul de forțe este echilibrat. Niciodată cineva mai puternic n-a acceptat propunerile diplomatice ale celuilalt. În consecință, negocierile care au început la unison printr-un: „Ah, dar cred că am fost mai iute decât dumneavoastră, stimată doamnă” nu izbutesc mare lucru. Când mă apropii de mama, s-a ajuns la: „N-am să le dau drumul” și e ușor să le dai crezare celor două beligerante.

Bineînțeles, mama a pierdut: când am ajuns lângă ea, și-a amintit că era o mamă de familie respectabilă și că nu-i era cu puțință, fără a-și pierde orice urmă de demnitate în fața mea, să-și proiecteze mâna stângă în figura celeilalte. Și-a regăsit așadar uzul mâinii drepte și a dat drumul chiloților. Rezultatul cumpărăturilor: una a plecat cu chiloții, cealaltă cu sutienul. La cină, mama era într-o dispoziție execrabilă. Când tata a întrebato ce s-a întâmplat, a răspuns: „Tu care ești deputat ar trebui să fii mai atent la degradarea mentalităților și a

comportamentului civilizat.”

Dar să revenim la mișcarea interesantă: două doamne în deplină sănătate mintală care dintr-odată nu-și mai cunosc o parte a corpului. Ceea ce se observă e foarte straniu: e ca și cum s-ar produce o ruptură în real, o gaura neagră ce se deschide în spațiu-timp, ca într-un adevărat roman SF. O mișcare negativă, un gen de gest găunos.

Și mi-am spus: dacă te poți preface că ignori existența mâinii tale drepte, ce altceva te mai poți preface că ignori? Poi avea o inimă rea, un suflet găunos?

14

Un singur asemenea sul

Prima fază a operațiunii se petrece bine.

Găsesc a doua ușă la dreapta de pe culoar, fără a fi tentată să le deschid pe celelalte șapte, într-atât de mică mi-e vezica, și mă execut cu o ușurare pe care jena nici măcar n-o umbrește. Ar fi fost o impertinență să-l interpelez pe domnul Ozu cu privire la closetul său. Un *closet* n-ar putea fi alb ca zăpada, de la pereți până la chiuvetă, trecând printr-un scaun de WC pe care abia îndrăznești să te așezi, de teamă să nu-l murdărești. Toată această albeață e totuși temperată – astfel încât actul să nu fie prea clinic – de o groasă, moale, mătăsoasă, satinată și dezmierdătoare mochetă de un galben solar, care salvează locul de la ambianța unui bloc operator. Din toate aceste observații capăt o mare stimă pentru domnul Ozu. Simplitatea netă a albului, fără marmură sau înflorituri – slăbiciuni frecvente ale celor înstăriți care țin să facă somptuos tot ce-i banal – și dulcea moliciune a unei mochete solare sunt, în materie de WC, condițiile

înseși ale adecvării. Ce căutăm noi când mergem acolo? Lumină, pentru a nu ne gândi la toate acele adâncuri întunecate care fac coalitie, și ceva pe podea, pentru Hiu îndeplini datoria fără a face penitență lăsând să hoînghețe picioarele, în special când ne ducem acolo noaptea.

Hârtia igienică aspiră, și ea, la canonizare. Gădesc mult mai convingător acest semn al bogăției, decât posesia, de pildă, a unui Maserati sau a unui Jaguar coupé. Ceea ce face hârtia igienică posteriorului oamenilor adâncește mult mai mult prăpastia dintre ranguri decât multe semne exterioare. Hârtia de la domnul Ozu, groasă, moale, catifelată și delicios parfumată are menirea de a copleși cu atenții acea parte a trupului nostru care, mai mult decât oricare alta, le dorește cu osebită lăcomie. Cât o fi costând un singur asemenea sul? mă întreb apăsând pe butonul intermediar al rezervorului de apă, marcat cu două flori de lotus, căci vezica mea mică, în ciuda autonomiei sale reduse, are o capacitate mare. O singură floare mi se pare prea exact, trei ar fi vanitoase.

Și atunci se întâmplă treaba.

Un vuiet monstruos, copleșindu-mi urechile, e cât pe ce să mă omoare pe loc. Ceea ce-i înfricoșător este că nu reușesc să-i identific originea. Nu e rezervorul de apă, pe care nici măcar nu-l aud, e ceva care vine de sus și se prăvălește asupra-mi. Inima îmi bate să-mi spargă pieptul. Cunoașteți tripla alternativă: în fața pericolului, *fight, flee* sau *freeze*. Eu *freeze*. Aș prefera să *flee*, dar, deodată, nu mai știu să descui o ușă. Mentea mea construiește ipoteze? Poate, dar fără prea multă limpezime. Am apăsat oare pe butonul greșit, estimând incorect cantitatea produsă – ce trufie, ce *orgoliu*, Renée, doi lotuși pentru o contribuție atât de derizorie – și sunt

în consecință pedepsită de o justiție divină, al cărei fulger asurzitor se abate asupra urechilor mele? Am savurat excesiv – *luxură* – voluptatea actului în acest loc care te îmbie la asta, când de fapt el ar trebui considerat ca impur? M-am lăsat pradă *poftelor*, râvnind la acel sul princiar și mi se notifică fără echivoc acest păcat capital? Degetele mele țepene de muncitoare, sub efectul unei *mâinii* inconștiente, au maltratată mecanismul subtil al butonului cu lotuși și au declanșat în instalație un cataclism care amenință cu prăbușirea etajul al patrulea?

Încerc încă din rășputeri să fug, dar mâinile mele sunt incapabile să se supună ordinelor pe care le dau. Răsucesc frenetic clanța sferică de alamă care, acționată cum se cuvine, ar trebui să mă elibereze, dar nimic adecvat nu se produce.

În clipa aceea, sunt absolut convinsă că am înnebunit sau că am ajuns în cer fiindcă sunetul până acum indistinct se precizează și, inimaginabil, sună a Mozart. Mai exact, a *Confutatis* din *Requiemul* lui Mozart. *Confutatis maledictis, Flammis acribus addictis!* intonează foarte frumoase voci lirice.

Am înnebunit.

— Doamnă Michel, totu-i în ordine? Întreabă o voce din spatele ușii, cea a domnului Ozu sau, mai plauzibil, îi Sfântului Petru la porțile purgatorului.

— Nu re... zic, nu reușesc să deschid ușa! Încercam pe toate căile să-l conving pe domnul Ozu de nerozia mea.

Ei bine, e un fapt împlinit.

— Poate că roțiți clanța în direcție greșită, sugerează în mod respectuos glasul Sfântului Petru.

Cântăresc un moment informația; ea își croiește cu greu drum până la circuitele care trebuie s-o prelucreze. Răsucesc clanța în celălalt sens.

Ușa se deschide.

Confutatis se oprește brusc. Un delicios duș de liniște îmi inundă trupul recunoscător.

— Am... îi spun domnului Ozu – căci nu-i decât el - m-am... în sfârșit... Știți, *Recviemul*...

Ar fi trebui să-mi botez motanul Iocsintaxă.

— Oh, pariez că v-ați speriat! zice el. Trebuia să vă previn. E un specific japonez, pe care fiica mea a vrut să-l importe aici. Când se trage apa, pornește muzica. E mai... agreabil, înțelegeți?

Înțeleg mai ales că suntem pe culoar, în fața toaletei, într-o situație care spulberă toate canoanele ridicolului.

— Ah... zic, ăă... am fost surprinsă (și trec peste toate acele păcate ale mele care-au ieșit la lumina zilei).

— Nu sunteți prima persoană, spune domnul Ozu cu amabilitate și, parcă, o urmă de amuzament pe buza superioară.

— *Recviemul*... la closet... e o alegere... surprinzătoare, răspund eu pentru a-mi recăpăta stăpânirea de sine, imediat îngrozită de întorsătura pe care o dau conversației când încă n-am părăsit culoarul și stăm față în față, cu brațele atârând, nesiguri de soluție.

Domnul Ozu mă privește.

Eu îl privesc.

Ceva se rupe în pieptul meu, cu un mic pocnet insolit, ca o clapetă care se deschide și se închide scurt. Apoi asist, neputincioasă, la un ușor tremur care îmi scutură torsul și, parcă anume, mi se pare că același embrion de tresăltare scutură umerii domnului Ozu.

Ne privim, șovăitori.

Apoi, un fel de uh uh uh foarte ușor, foarte slab, iese din gura domnului Ozu.

Realizez că același uh uh uh înfundat, dar de nestăvilit,

urcă din propriu-mi gâtlej.

Facem uh uh uh amândoi, încetișor, privindu-ne de parcă nu ne-ar veni să credem.

Apoi uh uh uh-ul domnului Ozu se intensifică.

Uh uh uh-ul meu virează pe semnal de alarmă.

Ne privim în continuare, expulzând din toți bojocii uh uh uh-uri din ce în ce mai dezlănțuite. De fiecare dată când se domolesc, ne uităm unul la altul și izbucnim într-o nouă serie. Pe mine mă doare burta, domnului Ozu îi șiroiesc lacrimile.

Cât timp rămânem acolo, răsând cu convulsii în fața ușii de la WC? Nu știu. Dar durata e suficient de lungă pentru a ne epuiza toate forțele. Mai comitem câteva uh uh uh-uri extenuate, apoi, de oboseală mai mult decât de sațietate, redevenim serioși.

— Să ne întoarcem în bucătărie, zice domnul Ozu, trecând primul linia de sosire a răsufării recăpătate.

15

O sălbatică foarte civilizată

— Nu se plictisește omul cu dumneavoastră, este primul lucru pe care mi-l spune domnul Ozu odată reîntorși în bucătărie și în timp ce, cocoțată în mod confortabil pe scaunul de la bar, sorb din sake-ul călduț gășind enunțul destul de mediocru.

— Sunteți o persoană mai puțin obișnuită, adaugă el împingând spre mine un bol alb plin cu ravioli mititele care nu par nici prăjite, nici fierte, ci un pic din amândouă. Alături plasează un bol cu sos de soia.

— *Gyoza*, precizează el.

— Dimpotrivă, răspund, cred că sunt o persoană foarte obișnuită. Sunt portăreasă. Viața mea este de o banalitate

exemplară.

— O portăreasă care citește Tolstoi și ascultă Mozart, zice el. Nu știam că intră în practicile breslei dumneavoastră.

Și îmi face cu ochiul. S-a așezat fără ceremonie în dreapta mea și a început cu bețișoarele sale propria-i porție de *gyoza*.

De când mă știu nu m-am simțit mai bine. Cum să vă spun? Pentru prima oară, mă simt total încrezătoare, deși nu sunt singură. Nici chiar cu Manuela, căreia i-aș destăinui totuși viața mea, nu există această senzație de absolută siguranță, născută din certitudinea că ne înțelegem. A-ți destăinui viața nu înseamnă a-ți deschide sufletul și chiar dacă o iubesc pe Manuela ca pe o soră, nu pot să împărtășesc cu ea acel minimum de sens și de emoție pe care existența mea nefirească îl răpește universului.

Degust cu bețișoarele *gyoza* ticsite cu coriandru și came aromată și, experimentând un uluitor sentiment de destindere, trăncănesc cu domnul Ozu de parcă ne-am cunoaște dintotdeauna.

— E nevoie și de distracție, zic. Merg la biblioteca municipală și împrumut tot ce pot găsi.

— Vă place pictura olandeză? mă întrebă el și, fără a aștepta răspunsul: Dacă ați avea de ales între pictura olandeză și pictura italiană, pe care ați salva-o?

Argumentăm vreme de-un fals schimb de replici în cursul căruia îmi face plăcere să mă înflăcărez pentru penelul lui Vermeer – dar foarte repede se dovedește că suntem oricum de acord.

— Credeți că e un sacrilegiu? întreb.

— Absolut deloc, stimată doamnă, îmi răspunde legănând cu nonșalanță de la stânga la dreapta un

nefericit ravioli deasupra bolului, absolut deloc, credeți că mi-aș fi comandat o copie după un Michelangelo pentru a o expune în vestibul?

— Tăiței trebuie înmuiți în sosul ăsta, adaugă așezând în fața mea un coș de răchită plin cu sus-numiții și un somptuos bol albastru-verde din care se înalță o aromă de... arahide. E un *zalu ramen*, o mâncare de tăiței reci cu un sos un pic îndulcit. Să-mi spuneți dacă vă place.

Îmi întinde un șervet mare din în culoare naturală.

— Se pot produce pagube colaterale, aveți grijă să nu vă pătați rochia.

— Mulțumesc, zic.

Și, habar n-am de ce, adaug:

— Nu-i a mea.

Inspir adânc și spun:

— Știți, trăiesc singură de foarte multă vreme și nu ies niciodată în societate. Mă tem că sunt puțin... sălbatică.

— O sălbatică foarte civilizată, în cazul acesta, îmi zice zâmbind.

Gustul tăițelor înmuiți în sosul de arahide este divin. În schimb n-aș putea să bag mâna în foc pentru starea rochiei împrumutate de la Mana. Nu-i prea ușor să cufunzi un metru de tăiței într-un sos semilichid și să-l îngurgitezi fără a provoca stricăciuni. Și cum domnul Ozu și-i înghite pe-ai săi cu dexteritate, dar cu o grămadă de zgomot, mă simt eliberată de complexe și aspir cu ardoare lungimile mele de paste.

— Serios, îmi spune domnul Ozu, nu găsiți că-i fantastic? Motanul dumneavoastră se numește Léon, pisicile mele – Kitty și Levin, ne plac amândurora Tolstoi și pictura olandeză și locuim în același loc. Oare e probabilitatea ca un asemenea lucru să se producă?

— Nu trebuia să-mi oferiți ediția aceea splendidă, zic,

nu merita osteneala.

— Stimată doamnă, răspunde domnul Ozu, v-a făcut plăcere?

— Păi, zic, mi-a făcut foarte multă plăcere, dar m-a și speriat un pic. Știți, țin să rămân discretă, n-aș vrea ca oamenii de aici să-și imagineze...

— ... cine sunteți? completează el. De ce?

— Nu vreau să fac valuri. Nimeni n-are nevoie de o portăreasă cu pretenții.

— Pretenții? Dar dumneavoastră n-aveți pretenții, aveți gusturi, cunoștințe, calități!

— Dar sunt portăreasa! zic. Și-apoi, n-am nicio pregătire, nu-s din aceeași lume.

— Mare scofală! spune domnul Ozu exact la fel – dacă vă vine să credeți – ca Manuela, ceea ce mă face să râd.

El ridică o sprânceană întrebătoare.

— E expresia preferată a celei mai bune prietene, zic eu în chip de explicație.

— Și ce spune prietena dumneavoastră cea mai bună despre... discreția dumneavoastră?

Pe cuvântul meu, asta chiar nu știu.

— O cunoașteți, zic, e Manuela.

— A, doamna Lopes? zice el. Ea este prietena dumneavoastră?

— Singura mea prietenă.

— E o mare doamnă, zice domnul Ozu, o aristocrată. Vedeți? Nu sunteți singura care dezmente normele sociale. Ce-i rău în asta? Suntem în secolul XXI, ce naiba!

— Cu ce se ocupau părinții dumneavoastră? întreb, un pic enervată de atât de puțin discernământ.

Domnul Ozu își închipuie fără îndoială că privilegiile au dispărut odată cu Zola.

— Tatăl meu a fost diplomat. Pe mama n-am cunoscut-

o, a murit la puțin timp după nașterea mea.

— Îmi pare rău, zic.

El face un gest cu mâna, ca pentru a spune: asta a fost demult.

Îmi duc mai departe ideea.

— Sunteți fiu de diplomat, eu sunt fiică de țărani săraci. E chiar de neconceput faptul că cinez la dumneavoastră în seara aceasta.

— Și totuși, zice el, cinați aici în seara aceasta.

Apoi adaugă, cu un surâs foarte amabil:

— Și sunt foarte onorat.

Iar conversația continuă astfel, cu bonomie și naturalețe. Evocăm, în ordine: Yasujiro Ozu (o rudă îndepărtată), Tolstoi și Levin cosind pe pajiște cu țăranii săi, exilul și ireductibilitatea culturilor și multe alte subiecte pe care le înlănțuim sărind cu entuziasm de la una la alta în timp ce apreciem ultimele noastre pogoane de tăiței și, mai cu seamă, surprinzătoarea similitudine a felului nostru de a vedea lucrurile.

Iar la un moment dat, domnul Ozu îmi spune:

— Aș vrea să-mi spuneți Kakuro, e totuși mai puțin nefiresc. Vă deranjează să vă spun Renée?

— Deloc, zic – și chiar asta gândesc.

De unde îmi vine această subită ușurință în complicitate?

Sake-ul, care îmi moleșește în chip delicios creierul, face întrebarea teribil de puțin urgentă.

— Știți ce înseamnă *azuki*? întrebă Kakuro.

— Munții din Kyoto... spun zâmbind la această amintire a infinitului.

— Poftim? întrebă el.

— Munții din Kyoto au culoarea turtei de azuki, zic eu străduindu-mă totuși să vorbesc deslușit.

— E dintr-un film, nu-i așa? întrebă Kakuro.

— Da, din *Surorile Munakata*, chiar la sfârșit.

— Oh, am văzut filmul ăsta cu foarte mult timp în urmă, dar nu mi-l mai amintesc prea bine.

— Nu vă amintiți de camelia de pe mușchiul templului? zic.

— Nu, deloc, răspunde el. Dar îmi faceți poftă să-l revăd. V-ar surâde să-l vedem împreună, într-una din zilele următoare?

— Am caseta, spun, încă n-am înapoiat-o la bibliotecă.

— În weekendul acesta, poate? întrebă Kakuro.

— Aveți un videoplayer?

— Da, zice el zâmbind.

— Atunci, de acord, zic. Dar vă propun următorul lucru: duminică, ne uităm la film la ora ceaiului, iar eu aduc prăjiturile.

— S-a făcut, răspunde Kakuro.

Și seara se desfășoară mai departe în timp ce vorbim tot fără nicio preocupare pentru coerență, nici pentru orar, sorbind la nesfârșit o infuzie cu un curios gust de alge. Deloc surprinzător, trebuie să reiau relația cu scaunul alb ca neaua și mocheta solară. Optez pentru butonul cu un singur lotus – mesaj recepționat – și suport asaltul *Confutatis-ului*. Cu seninătatea marilor inițiați. Ceea ce e deopotrivă tulburător și minunat cu Kakuro Ozu este că reunește un entuziasm și o candoare juvenile cu o atenție și o bunăvoință de mare înțelept. Nu sunt obișnuită cu un astfel de raport cu lumea; am impresia că el o privește cu indulgență și curiozitate, în timp ce alte ființe umane pe care le cunosc o abordează cu neîncredere și gentilețe (Manuela), ingenuitate și gentilețe (Olympe) sau aroganță și cruzime (restul universului). Cărdășia dintre apetit, luciditate și

mărinimie reprezintă un inedit și savuros cocteil.

Și-apoi privirea îmi cade pe ceas.

E ora trei.

Sar în picioare.

— Dumnezeule, zic, ați văzut cât e ceasul?

Își privește propriu-i ceas, apoi ridică ochii spre mine, cu un aer îngrijorat.

— Am uitat că lucrați devreme mâine. Eu sunt pensionar, nu mai am grija asta. O să vă descurcați?

— Da, bineînțeles, zic, dar trebuie să dorm puțin.

Trec sub tăcere faptul că, dată fiind vârsta mea și bine cunoscutul fapt că bătrânii dorm puțin, îmi trebuie un somn sănătos de cel puțin opt ore pentru a putea percepe lumea cu discernământ.

— Pe duminică, îmi spune Kakuro din ușa apartamentului său.

— Mulțumesc mult, zic eu, am petrecut o seară excelentă, vă sunt foarte recunoscătoare.

— Eu vă mulțumesc, zice el, n-am mai râs așa de foarte mult timp și nici n-am mai purtat de mult o conversație atât de plăcută. Vreți să vă însoțesc până la dumneavoastră?

— Nu, mulțumesc, zic, n-are rost.

Există oricând posibilitatea ca un Pallières să bântuie pe scări.

— Păi, pe duminică, spun, sau poate c-o să ne mai vedem pe hol înainte.

— Mulțumesc, Renée, mai zice el cu un foarte larg zâmbet tineresc.

Închizând propria-mi ușă și rezemându-mă de ea, descopăr un Léon care sforăie ca un salahor în fotoliul de la televizor și constat inimaginabilul: pentru prima oară în viață, mi-am făcut un prieten.

16

Atunci

Atunci, ploaie de vară.

17

O nouă inimă

Cu această ploaie de vară, îmi amintesc.

Zi după zi, ne parcurgem viața cum se parcurge un culoar.

Să mă gândesc la mâncarea pentru motan... nu mi-ați văzut trotineta e a treia oară când mi se fură... plouă atât de tare încât ai zice că-i noapte... avem timp numai bine proiecția începe la unu... vrei să-ți scoți pelerina... ceașcă de ceai amar... liniștea după-amiezii... poate că suntem bolnavi de prea mult... toți bonzii ăia care trebuie udați... o ingenuă dintre acelea care devin niște mari destrăbălate... ia te uită ninge... florile acelea cum se numesc... biata fetiță făcea pipi peste tot... cer de toamnă cât e de trist... ziua se sfârșește atât de devreme acum... de ce miroase gunoiul până în curte... știți toate vin la timpul lor... nu nu i-am cunoscut în mod special... o familie ca și celelalte de aici... chiar așa ca turta de azuki... fiul meu zice că toți chinezii sunt încăpățânați... cum le cheamă pe pisicile lui... ați putea să luați în primire pachetele de la curățătorie... toate aceste Crăciunuri aceste colinde aceste cumpărături ce oboseală... ca să mănânci o nucă trebuie să pui o față de masă... îi curge nasul asta-i bună... e deja cald și nu-i nici măcar ora zece... tai feliuțe subțiri de ciuperci crude și ne mâncăm supa în care am pus ciupercile... își lasă chiloții

murdari sub pat... ar trebui refăcută tapițeria...

Și apoi, ploaie de vară...

Știți ce este o ploaie de vară?

Mai întâi, frumusețea pură spărgând cerul verii, acea teamă respectuoasă care pune stăpânire pe inimă, faptul de a te simți atât de derizoriu în miezul însuși al sublimului, atât de firav și atât de plin de măreția lucrurilor, siderat, captivat, fermecat de dărnicia lumii.

Pe urmă, să parcurgi un culoar și, deodată, să pătrunzi într-o încăpere de lumină. Altă dimensiune, certitudini abia născute. Trupul nu mai e o coajă, spiritul sălășluiește în nori, puterea apei îi aparține, se anunță zile fericite, într-o nouă naștere.

Apoi, așa cum lacrimile, uneori, când sunt rotunde, puternice și solidare, lasă în urma lor o lungă plajă curățată de vrajbă, ploaia, vara, spălând colbul imobil, aduce în sufletele ființelor un fel de respirație fără de sfârșit.

Astfel, anumite ploi de vară se înrădăcinează în noi ca o nouă inimă care bate la unison cu cealaltă.

18

Dulce insomnie

După două ore de dulce insomnie, adorm în pace.

Cugetare profundă nr. 13

Cine crede

Că poate face miere

Fără să împărtășească soarta albinelor?

În fiecare zi îmi spun că soră-mea nu are cum să se cufunde mai adânc în mocirla abjecției și, în fiecare zi,

sunt surprinsă să văd că o face.

Azi după-amiază, când m-am întors de la școală, nu era nimeni acasă. Am luat o ciocolată cu alune din bucătărie și m-am dus s-o mănânc în salon. Mă instalasem comod pe canapea și îmi ronțaiam ciocolata, reflectând la următoarea mea cugetare profundă. Mă gândeam să fie o cugetare profundă despre ciocolată sau mai curând despre felul în care se ronțăie ea, cu o interogație centrală: ce anume e bun la ciocolată? Substanța în sine sau tehnica dinților care o rod?

Dar mă străduiam în zadar să găsesc acest lucru mai degrabă interesant, n-o pusesem la socoteală pe *sorămea* care s-a întors mai devreme decât era de așteptat și s-a apucat numaidecât să-mi facă viața amară, vorbindu-mi despre Italia. De când a fost la Veneția cu părinții lui Tibère (la hotel Danieli), Colombe nu vorbește decât despre asta. Culmea nenorocirii, sâmbătă s-au dus să cineze la niște prieteni ai familiei Grinpard care au o mare proprietate în Toscana. Numai când rostește „Tooscaana”, Colombe leșină de plăcere, iar mama îi ține hangul. Vă informez că Toscana nu este un ținut milenar. Ea nu există decât pentru a le da unor persoane precum Colombe, mama sau cei din familia Grinpard fiorul posesiunii. „Tooscaana” le aparține, la fel ca și Cultura, Arta și tot ce se poate scrie cu Majusculă.

În ceea ce privește Tooscaana, așadar, am avut deja parte de recitalul despre măgari, uleiul de măsline, lumina asfințitului, *la dolce vita* și tot restul poncifelor. Dar cum, ca de fiecare dată, m-am sustras discret, Colombe n-a putut să-și testeze pe mine povestea preferată. Și-a scos pârleala descoperindu-mă pe canapea și distrugându-mi degustarea și viitoarea cugetare profundă.

Pe pământurile prietenilor părinților lui Tibère sunt stupi, destui pentru a produce un chintal de miere pe an. Toscanii au angajat un apicultor, care se ocupă de toată treaba pentru ca ei să poată comercializa miere marcată „Domeniul Flibaggi”. Bineînțeles, nu pentru bani. Însă mierea „Domeniul Flibaggi” este considerată una dintre cele mai bune din lume și asta contribuie la prestigiul proprietarilor (care sunt rentieri), deoarece e folosită în mari restaurante de către mari bucătari care fac mare caz de ea... Colombe, Tibère și părinții lui Tibère au fost invitați la o degustare de miere în genul celor ce se fac pentru vinuri, iar Colombe nu mai contenește cu privire la diferența dintre o miere de cimbrisor și o miere de rozmarin. Să-i fie de bine. Până la acest punct al poveștii, o ascultam fără atenție, gândindu-mă la „ronțăitul ciocolatei” și îmi ziceam că, dacă treaba putea să se oprească aici, scăpăm ieftin.

Nu trebuie să speri niciodată așa ceva cu Colombe. Dintr-odată, și-a luat aerul ei nesuferit și a început să-mi povestească obiceiurile albinelor. Pare-se că au avut parte de-un curs complet și mica minte deranjată a lui Colombe a fost frapată în mod deosebit de partea referitoare la riturile nuptiale ale reginelor și-ale trântorilor. În schimb, incredibila organizare a stupului n-a impresionat-o prea mult, pe când mie asta mi se pare într-adevăr ceva pasionant, mai cu seamă dacă te gândești că aceste insecte au un limbaj codificat ce relativizează definițiile care se pot da inteligenței comunicării ca fiind specific umană. Asta însă n-o interesează deloc pe Colombe, care nu urmărește totuși obținerea unui Certificat de Aptitudine Profesională pentru galvanizarea cu zinc, ci pregătește un masterat de filosofie. Nu, pe ea o extaziază sexualitatea micilor găze.

Vă rezum cum stă treaba: regina albinelor, când e pregătită, pornește în zborul nupțial, urmărită de-un roi de trântori. Primul care-o ajunge copulează cu ea, apoi moare fiindcă, după act, organul lui genital rămâne prins în albină, îi este deci amputat și asta-l ucide. Al doilea trântor care ajunge la regină trebuie, ca să copuleze cu ea, să extragă cu picioarele sale organul genital al celui dinainte, după care, bineînțeles, i se întâmplă același lucru și așa mai departe, până la zece sau cincisprezece trântori, care umplu punga spermatică a reginei și-i vor permite, timp de patru sau cinci ani, să producă două sute de mii de ouă pe an.

Asta îmi povestește Colombe, privindu-mă cu aerul ei veninos și presărându-și relatarea cu picanterii de genul: „N-are parte de asta decât o dată, nu? așa că folosește vreo cînșpe masculi!” Dacă aș fi Tibère, nu prea mi-ar plăcea ca prietena mea să spună povestea asta la toată lumea. Fiindcă, hm, bun, nu te poți împiedica să faci puțină psihologie de doi bani: când o fată excitată povestește că unei femele îi trebuie cincisprezece masculi ca s-o satisfacă și, drept recunoștință, îi castrează și îi omoară, vrând-nevrând, îți pui întrebări. Colombe e convinsă că asta o face imediat tânără-eliberată-nu-încuiată-care-abordează-sexul-cu-naturalețe. Colombe uită însă că nu-mi povestește toate astea decât cu scopul de-a mă șoca și că, în plus, povestea are un conținut care nu-i deloc lipsit de importanță. Unu la mână, pentru cineva ca mine, care consideră că omul este un animal, sexualitatea nu-i un subiect scabros, ci o chestiune științifică. Găsesc că e ceva captivant. Și doi la mână, le reamintesc tuturor că soră-mea se spală pe mâini de trei ori pe zi și zbiară la cea mai mică bănuială de fir de păr invizibil în cabina de duș (firele de păr vizibile fiind mai

improbabile). Nu știu de ce, dar mi se pare că asta se potrivește foarte bine cu sexualitatea reginelor.

Dar mai cu seamă, e de speriat în ce fel interpretează oamenii natura și cum își închipuie că pot să-i scape. Dacă soră-mea spune această poveste așa e deoarece crede că n-are nicio legătură cu ea. Dacă își râde de pateticele zbunguieli ale trântorului e fiindcă-i convinsă că nu i-ar putea împărtăși soarta. Eu însă nu văd nimic șocant sau picant în zborul nupțial al reginelor și în soarta trântorilor pentru că mă simt profund asemănătoare cu toate aceste fapte, chiar dacă obiceiurile mele diferă. Să trăiești, să te hrănești, să te reproduci, să-ți îndeplinești treaba pentru care te-ai născut și să mori: toate astea n-au niciun sens, e adevărat, dar așa stau lucrurile. Această aroganță a oamenilor de a-și imagina că pot să forțeze natura, să scape destinului lor de nimicuri biologice... și această orbire în privința cruzimii sau a violenței propriilor moduri de a trăi, de-a iubi, de a se reproduce și de a se război cu semenii lor...

Eu cred că doar un singur lucru e de făcut: să găsim treaba pentru care ne-am născut și s-o îndeplinim cât mai bine suntem în stare, din toate puterile noastre, fără a umbla după cai verzi pe pereți și fără a crede că există vreo latură divină în natura noastră animală. Doar așa vom avea sentimentul că suntem pe cale să facem ceva constructiv în momentul în care ne va lua moartea. Libertatea, hotărârea, voința, toate astea sunt himere. Credem că putem face miere fără să împărtășim soarta albinelor: dar nici noi nu suntem altceva decât niște sărmane albine sortite să-și facă treaba și pe urmă să moară.

PALOMA

1

Ascuțiți

În aceeași dimineață, la ora șapte, cineva sună la ghereta mea.

Îmi trebuie câteva clipe ca să ies la suprafață din vid. Două ore de somn nu predispun la o mare bunăvoință față de specia umană, și numeroasele apăsări pe sonerie care urmează în timp ce-mi pun rochia și papucii și-mi trec mâna printr-un păr ciudat de pufos nu-mi stimulează altruismul.

Deschid ușa și dau nas în nas cu Colombe Josse.

— Da' ce-i, îmi spune, ați fost blocată într-un ambuteiaj?

Mi-e greu să cred ce aud.

— E ora șapte, zic.

Se uită la mine.

— Da, știu, zice.

— Ghereta se deschide la ora opt, precizez, făcând un efort enorm cu mine însămi.

— Cum adică, la ora opt? Întreabă ea cu un aer șocat. Aveți orar?

Nu, ghereta portăresei e un sanctuar protejat care nu cunoaște nici progresul social, nici legile salariale.

— Da, zic, incapabilă să pronunț vreun cuvânt în plus.

— A, face ea cu o voce apatică. Păi, dacă tot am venit...

— ... o să reveniți mai târziu, zic închizându-i ușa în nas și îndreptându-mă spre fierbător.

În spatele geamului, o aud exclamând: „Ei, asta-i chiar culmea!” apoi luând-o din loc cu pași furioși și apăsând

cu mânie pe butonul de apel al liftului.

Colombe Josse este fiica mai mare a soților Josse. Colombe Josse mai este și un soi de prăjină blondă care se îmbracă precum o țigancă lefteră. Dacă există un lucru pe care-l detest e această perversiune a bogaților care se îmbracă asemeni unor săraci, cu haine șleampete, berete de lână gri, încălțări de vagabond și bluze înflorate sub pulovere obosite. Nu numai că e urât, dar e insultător; nimic nu e mai demn de dispreț decât disprețul celor bogați pentru dorințele celor săraci.

Din păcate, Colombe Josse urmează și studii dintre cele mai înalte. În toamna asta, a intrat la Normala Superioară, secția filosofie.

Îmi pregătesc ceaiul și niște biscuiți cu dulceață de corcodușe, încercând să-mi stăpânesc tremurul de mânie al mâinilor, în timp ce o durere de cap insidioasă mi se infiltrează în craniu. Fac un duș, nervoasă, mă îmbrac, îmi servesc lui Léon o mâncare infectă (pateu de cap de porc și șorici jilav), ies în curte, ies cu pubelele, îl oblig pe Neptun să iasă din boxa pentru pubele și, la ora opt, istovită de toate aceste ieșiri, mă întorc din nou în bucătărie, cătuși de puțin calmată.

În familia Josse, mai e și mezina, Paloma, care-i atât de discretă și diafană, încât am senzația că n-o văd niciodată, desi se duce în fiecare zi la școală. Or, chiar ea este cea pe care, la ora opt fix, mi-o trimite ca emisar Colombe.

Ce manevră lașă.

Biata copilă (câți ani să aibă? unsprezece? doisprezece?) stă pe ștergătorul meu de picioare, neclintită precum justiția. Inspir adânc – să nu-mi descarc asupra unui nevinovat mânia provocată de diavol – și încerc să zâmbesc cu naturalețe.

— Bună dimineața, Paloma, zic.

Își frământă tivul jachetei roz, în expectativă.

— Bună dimineața, spune cu un glas delicat.

O privesc cu atenție. Cum de mi-a scăpat asta? Anumiți copii au darul dificil de a-i intimida pe adulți. Nimic în comportamentul lor nu corespunde standardelor vârstei pe care o au. Sunt prea gravi, prea serioși, prea imperturbabili și, în același timp, extraordinar de ascuțiți. Da, ascuțiți. Privind-o pe Paloma cu mai multă băgare de seamă, deslușesc o agerime tăioasă, o perspicacitate rece pe care n-am luat-o drept rezervă, îmi spun, decât pentru că îmi era imposibil să-mi imaginez că triviala Colombe poate avea drept soră un judecător al Omenirii.

— Sora mea, Colombe, m-a trimis să vă anunț că urmează să primească un plic foarte important pentru ea, spune Paloma.

— Foarte bine, zic, având grijă să nu-mi îndulcesc tonul, cum fac adulții când le vorbesc copiilor, ceea ce este, până la urmă, un semn de dispreț la fel de mare ca hainele de săraci ale bogătașilor.

— Va întreabă dacă puteți să-l aduceți la noi, continuă Paloma.

— Da, zic.

— Bine, spune Paloma.

Și rămâne pe loc.

E destul de interesant.

Rămâne pe loc fixându-mă calm, fără să se miște, cu brațele de-a lungul corpului, cu gura ușor întredeschisă. Are cosițe subțiri, ochelari cu ramă roz și ochi foarte mari, albaștri.

— Pot să-ți ofer o cacao? întreb, în pană de idei.

Ea dă din cap, la fel de imperturbabilă.

— Intră, zic, tocmai îmi beam ceaiul.

Și las deschisă ușa gheretei, pentru a reteza net orice învinuiri de răpire.

— Aș prefera și eu ceai, dacă nu vă supărați, zice ea.

— Nu, bineînțeles, răspund, puțin surprinsă, notând în gând că anumite date încep să se acumuleze: judecător al Omenirii, vorbire aleasă, preferă ceai.

Ea se așază pe un scaun și își bălăngăne picioarele în gol, privindu-mă în timp ce îi servesc ceai de iasomie. Îl depun în fața ei și iau loc în fața propriei mele cești.

— Fac în fiecare zi în așa fel încât sora mea să mă ia drept nătăngă, îmi declară ea, după o înghițitură lungă de specialist. Sora mea, care petrece seri întregi cu amicii ei fumând și bând și vorbind ca tinerii de la periferie, deoarece crede că inteligența ei nu poate fi pusă la îndoială.

Ceea ce se potrivește foarte bine cu moda „boschetar”.

— Sunt aici pe post de emisar fiindcă e o lașă și o fricoasă, urmează Paloma privindu-mă în continuare fix cu ochii ei mari și limpezi.

— Ei, asta ne-a dat prilejul să facem cunoștință, spun eu politicos.

— Pot să mai vin? întreabă ea și e ceva rugător în glasul ei.

— Sigur că da, răspund, ești bine-venită. Dar mă tem că o să te plictisești aici, nu prea ai ce face.

— Aș vrea doar să am liniște, replică ea.

— Nu poți să ai liniște în camera ta?

— Nu, spune ea, nu pot avea liniște dacă toată lumea știe unde sunt. Înainte, mă ascundeam. Dar acum toate ascunzătorile mele sunt cunoscute.

— Să știi că și eu sunt deranjată tot timpul. Nu știu dacă o să poți gândi în liniște aici.

— Pot sta acolo (arată spre fotoliul din fața

televizorului aprins, cu sunetul în surdină). Oamenii cu dumneavoastră au treabă, n-or să mă deranjeze.

— N-am nimic împotrivă, zic, dar mai întâi va trebui să o întreb pe mama ta dacă e de acord.

Manuela, care își ia serviciul în primire la opt și jumătate, vâra capul prin ușa deschisă. Se pregătește să-mi spună ceva, când dă cu ochii de Paloma și de ceașca ei de ceai aburindă.

— Intrați, îi spun, luam o gustare stând la palavre.

Manuela înalță o sprânceană, ceea ce înseamnă, în portugheză cel puțin: Ce-i cu ea aici? Ridic imperceptibil din umeri. Ea își țuguie buzele, perplexă.

— Ei? mă întrebă totuși, incapabilă să aștepte.

— Treceți pe-aici mai târziu? zic cu un zâmbet larg.

— Ah, zice ea, văzându-mi zâmbetul, foarte bine, foarte bine, da, o să trec, ca de obicei.

Apoi, privind-o pe Paloma:

— Bun, o să vin puțin mai târziu.

Și, politicos:

— La revedere, domnișoară.

— La revedere, spune Paloma schițând primul ei surâs, un biet surâs insuficient exersat, care îmi frânge inima.

— Trebuie să te întorci acasă acum, zic. Ai tăi or să se îngrijoreze.

Ea se ridică și se îndreaptă spre ușă târșâind picioarele.

— E limpede, îmi zice, că sunteți foarte inteligentă.

Și cum, uluită, nu spun nimic, ea continuă:

— Ați găsit ascunzătoarea bună.

Plicul pe care un curier îl depune la ghereta mea pentru Maiestatea Sa Colombe de Mahala este deschis.

Deschis cu adevărat, în sensul că n-a fost niciodată lipit. Clapa mai are încă pe dos banda protectoare albă și plicul stă căscat ca un pantof vechi dezvăluind un teanc de foi prinse cu o spirală.

De ce nu și-a dat expeditorul osteneala să-l închidă? mă întreb respingând ipoteza încrederii în probitatea curierilor și-a portăreselor și presupunând mai degrabă încredințarea că nu-i va interesa conținutul plicului.

Jur pe toți sfinții că o fac pentru prima oară și rog să se țină seamă de fapte (noapte scurtă, ploaie de vară, Paloma etc.).

Extrag cu mare grijă teancul din plic.

Colombe Josse, *Argumentarea de potentia Dei absoluta*, lucrare de masterat, sub conducerea domnului profesor Marian, Universitatea Paris I – Sorbona

Dragă Colombe Josse,

Iată adnotările mele. Mulțumesc pentru curier.

Ne vedem mâine la Saulchoir.

Cu cordialitate,

J. Marian

E vorba de filosofie medievală, după cum aflu din introducere. De fapt, este o lucrare despre William Ockham, călugăr franciscan și filosof logician din secolul al XIV-lea. Cât despre Saulchoir, este o bibliotecă de „științe religioase și filosofice” care se află în arondismentul al XIII-lea și e administrată de dominicani. Posedă un important fond de literatură medievală, cu, pariez, operele complete ale lui William Ockham în latină și în cincisprezece volume. De unde știu? Fiindcă am fost acolo acum câțiva ani. De ce? De florile mărilor. Descoperisem pe un plan al Parisului această bibliotecă și

mă dusesem din spirit de colecționară. Parcursesem pasajele bibliotecii, mai degrabă răzlețe și populate în exclusivitate de domni bătrâni foarte doști sau de studenți cu un aer pretențios. Sunt întotdeauna fascinată de abnegația cu care noi, ființele umane, suntem în stare să consacram atâta energie căutării nimicului și frământării unor idei inutile și absurde. Discutasem cu un tânăr doctorand în patristică greacă și mă întrebasesem cum de se putea irosi atâta tinerețe în slujba neantului. Dacă ne gândim bine la faptul că preocupările primordiale ale primatelor sunt sexul, teritoriul și ierarhia, reflecția asupra sensului rugăciunii la Sfântul Augustin pare relativ frivolă. Știu, se va argumenta fără îndoială că omul aspiră la un sens care merge dincolo de pulsuni. Replica mea însă e că lucrul acesta e în același timp foarte adevărat (altfel, la ce bun literatura?) și foarte fals: sensul e tot pulsuni, e chiar pulsuni, dusă la gradul ei cel mai înalt de împlinire, prin aceea că folosește mijlocul cel mai performant, înțelegerea, pentru a-și atinge scopul. Căci această căutare de sens și de frumusețe nu este semnul unei naturi trufașe a omului care, scăpând animalității sale, ar găsi în luminile spiritului justificarea ființei sale: ea este o armă ascuțită în slujba unui scop material și trivial. Iar când arma se ia pe ea însăși drept obiect, e o simplă consecință a aceluia cablaj neuronal specific care ne deosebește de celelalte animale și, îngăduindu-ne să supraviețuim prin acest mijloc performant care este inteligența, ne oferă și posibilitatea complexității fără temeii, a gândirii fără un folos anume, a frumuseții fără funcție. E ca un defect intern, o consecință fără consecință a subtilității cortexului nostru, o aberație de prisos utilizând în pură pierdere mijloace disponibile.

Dar chiar și când căutarea nu divaghează astfel, ea rămâne o necesitate care nu se abate de la animalitate. Literatura, de pildă, are o funcție pragmatică. Ca orice formă de Artă, ea are misiunea de a face suportabilă îndeplinirea datoriilor noastre vitale. Pentru o ființă care, ca omul, își plămădește destinul prin forța reflecției și a reflexivității, cunoașterea ce decurge din ea are caracterul insuportabil al oricărei lucidități pure. Știm că suntem făpturi înzestrate cu o armă de supraviețuire și nu zei modelând lumea potrivit propriilor concepții și e într-adevăr nevoie de ceva pentru ca această sagacitate să ne devină tolerabilă, ceva care să ne salveze de trista și eterna angoasă a destinelor biologice.

Atunci, inventăm Arta, acest alt procedeu al animalelor care suntem, pentru ca specia noastră să supraviețuiască.

Adevărul nu iubește nimic mai mult decât simplitatea adevărului – iată lecția pe care Colombe Josse ar fi trebuit s-o învețe din lecturile ei medievale. Niște mofturi conceptuale în slujba nimicului reprezintă însă tot beneficiul pe care ea pare să-l extragă din această poveste. E una dintre acele bucle inutile și este și o risipă nerușinată de resurse, inclusiv curierul și eu însămi.

Parcurg paginile abia adnotate a ceea ce trebuie să fie o versiune finală și sunt consternată. Admit că domnișoara are o pană care nu argumentează prea rău, deși e destul de tânără. Dar ca păturile sociale mijlocii să se spetească muncind pentru a finanța cu sudoarea și cu impozitele lor cercetări atât de vane și pretențioase e ceva care mă lasă fără glas. Secretare, meseriași, slujbași, mici funcționari, șoferi de taxi și portărese îndură o viață plină de dimineți cenușii pentru ca floarea tineretului francez, beneficiind de cele mai bune condiții de viață, să risipească rodul acestei existențe terne pe altarul unor

lucrări ridicole.

A priori e totuși foarte pasionant: *Există oare universalii sau doar lucruri singulare?* este întrebarea căreia înțeleg că Ockham i-a consacrat mai toată viața. Găsesc că e o interogație fascinantă: este fiecare lucru o entitate individuală – în care caz, ceea ce-i asemănător de la un lucru la altul nu e decât o iluzie sau un efect al limbajului, care lucrează cu cuvinte și concepte, cu generalități ce desemnează și înglobează mai multe lucruri particulare – sau *există - realmente* forme generale de care țin lucrurile singulare și care nu sunt simple fapte de limbă? Când spunem: o masă, când pronunțăm denumirea de masă, când formulăm conceptul de masă, desemnăm întotdeauna doar masa aceasta pe care o vedem sau facem trimitere *realmente* la o entitate „masă” universală care întemeiază realitatea tuturor meselor particulare existente? *Ideea* de masă este reală sau ea nu aparține decât minții noastre? În care caz, de ce anumite obiecte sunt asemănătoare? Limbajul e cel ce le regrupează în mod artificial și, pentru comoditatea înțelegerii umane, în categorii generale sau există o formă universală de care ține orice formă specifică?

Pentru Ockham, lucrurile sunt singulare, realismul universalilor – eronat. Nu există decât realități particulare, generalitatea e doar a mințit și a presupune existența unor realități generice înseamnă a complica ceea ce este simplu. Dar suntem atât de siguri de asta?

Ce concordanță există între un Rafael și un Vermeer întrebam eu chiar ieri seară? Ochiul recunoaște o formă comună de care țin amândoi, cea a Frumuseții. Iar în ceea ce mă privește, eu cred că trebuie să existe realitate în această formă, că ea nu este un simplu expedient al minții umane care clasează pentru a înțelege, care face

deosebire pentru a percepe: căci nu se poate clasa nimic care nu se pretează la asta, nu se poate regrupa nimic ce nu-i regrupabil, nu se poate asambla nimic ce nu-i asamblabil. Niciodată o masă nu va fi *Priveștiștea din Delft*: mintea umană nu poate crea această disimilitudine, tot așa cum nu are puterea de a da naștere solidarității profunde care unește o natură moartă olandeză și o Fecioară cu pruncul. La fel cum fiecare masă ține de o. Esență care îi dă forma, orice operă de artă ține de o formă universală, singura care poate să-i aplice această pecete. Firește, noi nu percepem în mod direct această universalitate: este unul dintre motivele pentru care atâția filosofi au fost reticenți la a considera reale esențele, căci eu nu văd niciodată decât această masă prezentă și nu forma universală „masă”, doar acest tablou din fața mea și nu esența însăși a Frumosului. Și totuși... totuși, ea este aici, sub ochii noștri: fiecare tablou de maestru olandez este o întruchipare, o apariție fulgurantă pe care n-o putem contempla decât prin intermediul singularului, dar care ne dă acces la eternitate, la atemporalitatea unei forme sublime.

Eternitatea, acest invizibil pe care-l privim.

3

Dreapta cruciadă

Or, credeți că toate acestea o interesează pe aspiranta noastră la gloria intelectuală?

Aș!

Colombe Josse, care nu are pentru Frumusețe sau pentru destinul meselor nicio considerație logică, se înverșunează să exploreze gândirea teologică a lui Ockham în voia unor fandoseli semantice lipsite de

interes. Lucrul cel mai remarcabil este intenția aflată la baza acestei inițiative: e vorba de a face din tezele filosofice ale lui Ockham *consecința* concepției sale despre acțiunea lui Dumnezeu, reducându-i anii de trudă filosofică la rangul de excrescențe secundare ale gândirii sale teologice. E ceva care siderează, ceva care îmbată ca vinul prost și mai ales ceva foarte grăitor pentru felul în care funcționează lumea universitară: dacă vrei să faci carieră, ia un text marginal și exotic (*Tratatul de logică* al lui William Ockham) încă puțin cercetat, insultă sensul lui literal, căutând în el o intenție pe care autorul însuși n-o observase (căci știe toată lumea că făcutul-fără-deștire în materie de concept este mult mai puternic decât toate scopurile conștiente), deformează-l până într-atât încât să semene cu o teză originală (puterea absolută a lui Dumnezeu este cea care întemeiază o analiză logică ale cărei mize filozofice sunt ignorate), sparge-ți, făcând asta, toate icoanele (ateismul, credința în Rațiune contra rațiunii credinței, dragostea de înțelepciune și alte mofturi dragi socialiștilor), consacără-ți un an din viață acestui mic joc nedemn pe cheltuiala unei colectivități pe care o trezești la șapte dimineața și trimite un curier la conducătorul tău de masterat.

La ce servește inteligența, dacă nu la a servi? Și nu vorbesc de acea falsă servitute, care este cea a înalților funcționari ai statului și pe care o etalează cu mândrie ca un semn distinctiv al virtuții lor: o modestie de fațadă care nu e decât vanitate și dispreț. Împodobit în fiecare dimineață cu modestia ostentativă a marelui slujitor, Étienne de Broglie m-a convins de mult de orgoliul castei sale. Dimpotrivă, privilegiile impun *adevărate* datorii. Apartenența la micul cerc al elitei implică datoria de a sluji pe măsura gloriei și a fluidității în existența

materială, care se dobândește de pe urma acestei apartenențe. Sunt, precum Colombe Josse, o tânără normaliană cu viitorul în față? Trebuie să mă preocup de progresul umanității, de rezolvarea problemelor cruciale pentru supraviețuire, bunăstarea sau înălțarea speciei umane, de instaurarea Frumuseții în lume sau de dreapta cruciadă pentru autenticitatea filosofică. Nu e un sacerdoțiu, se poate alege, domeniile sunt vaste. Nu se intră în filosofie ca la seminar, cu un crez drept sabie și o cale unică drept destin. Te ocupi de Platon, Epicur, Descartes, Spinoza, Kant, Hegel sau chiar Husserl? De estetică, politică, morală, epistemologie, metafizică? Te dedici învățământului, creării unei opere, cercetării, Culturii? N-are importanță. Căci, în privința aceasta, tot ce contează este intenția: să duci pe culmi mai înalte gândirea, să contribui la interesul comun sau să te raliezi unei scolastici care nu are alt obiect decât propria-i perpetuare și nici altă funcție decât autoreproducerea unor elite sterile – în care caz lumea universitară devine sectă.

Cugetare profundă nr. 14

Mergi la Angelina

Ca să afli

De ce ard mașinile

Astăzi s-a întâmplat ceva captivant! M-am dus la doamna Michel pentru a o ruga să aducă la noi acasă un pachet pentru Colombe, de îndată ce curierul îl va lăsa la gheretă. De fapt, e vorba de lucrarea ei de masterat despre William Ockham, într-o primă redactare, pe care îndrumătorul ei o va fi citit și i-o înapoiază cu adnotări.

Chestia simpatică e că soră-mea a fost trimisă la plimbare de doamna Michel fiindcă a sunat la gheretă la ora șapte ca să-i ceară să-i aducă pachetul. Pesemne că doamna Michel a luat-o la rost (ghereta se deschide la opt), deoarece Colombe s-a întors acasă precum o furie, răgând că portăreasa era o scorpie bătrână care drept cine se lua, ei drăcia dracului? Mama a părut a-și aminti brusc că, da, într-adevăr, într-o țară dezvoltată și civilizată, nu se deranjează portăresele la orice oră din zi și din noapte (ar fi făcut mai bine să-și amintească înainte de-a coborî Colombe), dar asta n-a calmat-o pe soră-mea care a continuat să zbiere că numai faptul că se înșelase în privința orarului nu-i dădea dreptul neisprăvitei ăleia să-i trântescă ușa în nas. Mama a lăsat-o să se descarce. Dacă ar fi fost Colombe fiica mea (ferească Darwin!), i-aș fi cârpit două palme.

Zece minute mai târziu, Colombe a venit în camera mea cu un zâmbet mios. Ei, asta chiar nu pot să suport. Prefer oricând să țipe la mine. „Paloma, pușor, vrei să-mi faci un mare serviciu?” a uguit ea. „Nu”, am răspuns. Ea a tras adânc aer în piept regretând că nu sunt sclava ei personală – ar fi putut pune să fiu biciuită – s-ar fi simțit mult mai bine – ce mă enervează mucoasa asta! „Vreau o învoială”, am adăugat. „Nici măcar nu știi ce vreau”, a replicat ea cu un ușor aer disprețuitor. „Vrei să mă duc la doamna Michel”, am spus. A rămas cu gura deschisă. Tot zicându-și că sunt nătângă, sfârșește prin a crede asta. „OK, dacă nu pui muzică tare în camera ta timp de o lună.” „O săptămână”, a zis Colombe. „Atunci nu mă duc”, am zis eu. „OK”, a zis Colombe, „du-te la lepădătura aia bătrână și spune-i să-mi aducă pachetul de la Marian de îndată ce sosește la gheretă.” Și a ieșit trântind ușa.

M-am dus așadar la doamna Michel și ea m-a invitat să

beau un ceai.

Deocamdată, o testez. N-am spus mare lucru. Ea m-a privit ciudat, de parcă mă vedea pentru prima oară. N-a zis nimic de Colombe. Dacă ar fi fost o adevărată portăreasă, ar fi spus ceva de genul: „Da, bun, dar sora dumneavoastră, nu trebuie să creadă că poate să-și permită orice.” În loc de asta, ea mi-a oferit o ceașcă de ceai și mi-a vorbit foarte politicos, ca și când aș fi fost o persoană adultă.

În gheretă, televizorul era aprins. Însă nu se uita la el. Era un reportaj despre tinerii care dau foc la mașini în cartierele periferice. Văzând imaginile, m-am întrebat: ce-l poate determina pe un tânăr să dea foc unei mașini? Ce poate să fie în capul lui? Și după aceea mi-a venit acest gând: dar eu? Eu de ce vreau să dau foc apartamentului? Jurnaliștii vorbesc de șomaj și de mizerie, eu vorbesc de egoismul și fățărnicia familiei mele. Dar astea sunt nerozii. Au existat întotdeauna șomaj și mizerie și familii căcăcioase. Cu toate astea, nu se dă foc la mașini sau la apartamente în fiecare zi! Mi-am spus că, până la urmă, acestea erau false motive. De ce se dă foc unei mașini? De ce vreau să dau foc apartamentului?

N-am găsit răspuns la întrebare până când n-am fost să facem cumpărături cu mătușa mea Hélène, sora mamei, și verișoara mea Sophie. De fapt, era vorba de a merge să cumpărăm un cadou pentru ziua mamei, pe care-o sărbătorim duminica viitoare. Am invocat pretextul că mergem împreună la muzeul Dapper și în realitate am fost să batem magazinele de decorațiuni interioare din arondismentele al II-lea și al VIII-lea. Ideea era de a găsi un suport pentru umbrele și de a cumpăra și eu cadoul meu.

În ceea ce privește suportul, am crezut că nu se mai

termină. Treaba asta a durat trei ore când, după mine, toate cele pe care le-am văzut erau absolut identice, fie niște cilindri și-atâta tot, fie chestii din fier forjat gen magazin de antichități. Totul, peste măsură de scump. Pe voi nu vă deranjează pe undeva ideea că un suport pentru umbrele poate să coste două sute nouăzeci și nouă de euro? Și totuși ăsta e prețul pe care Hélène l-a plătit pentru ceva pretențios din „piele îmbătrânită” (aiurea: frecată cu peria de sârmă, asta da) cu niște cusături ca de harnașament, de parcă am fi locuit într-o crescătorie de cai de prăsilă. Eu i-am cumpărat mamei o cutiuță pentru somnifere, din lac negru, de la o prăvălioară asiatică. Treizeci de euro. Mie mi se părea deja foarte scump, dar Hélène m-a întrebat dacă nu voiam să mai adaug ceva, dat fiind că asta nu era mare lucru. Soțul Hélènei este gastroenterolog și pot să vă garantez că, în țara medicilor, gastroenterologul nu e cel mai sărac... Dar mie îmi place de Hélène și de Claude fiindcă sunt... hmm, nu prea știu cum să spun... integri. Sunt mulțumiți de viața lor, cred... în sfârșit, nu se prefac a fi altceva decât ceea ce sunt. Și o au pe Sophie. Verișoara mea Sophie e trisomică. Nu sunt genul care să se extazieze la vederea trisomicilor, cum e de bonton să se facă în familia mea (până și Colombe se pretează). Discursul convenit e: sunt handicapați, dar sunt atât de afectuoși, atât de emoționați! Personal, găsesc prezența Sophiei mai degrabă penibilă: îi curg balele, țipă, se bosumflă, face mutre și nu înțelege nimic. Ceea ce însă nu înseamnă că nu-i aprob pe Hélène și pe Claude. Ei înșiși spun că e dificilă și că-i un adevărat chin să ai o fiică trisomică, dar o iubesc și se ocupă de ea foarte bine, cred eu. Asta, plus caracterul lor integru, iată de ce îmi place de ei. Când o vezi pe mama, care se prefac a fi o femeie

modernă ce se simte în largul ei, sau pe Jacinthe Rosen, care se preface a fi o burgheză-de-când-era-în-leagăn, Hélène, care nu se preface a fi nimic și care e mulțumită cu ceea ce are, pare mai degrabă simpatică.

Dar, pe scurt, după circul cu suportul pentru umbrele, ne-am dus să mâncăm o prăjitură și să bem o cacao la Angelina, salonul de ceai de pe rue de Rivoli. O să-mi spuneți că nimic nu poate fi mai îndepărtat de tematica tinerilor de la periferie care dau foc la mașini. Ei bine, nu-i deloc așa! La Angelina am văzut un lucru care mi-a permis să înțeleg alte câteva lucruri. La masa de lângă noi era o pereche cu un copil mic. O pereche albă cu un copil asiatic, un băiețel pe care-l chema Théo. Hélène și ei au înțeles și au stat puțin de vorbă. Au înțeles ca părinți ai unui copil diferit, evident, așa s-au recunoscut și au început să vorbească. Am aflat că Theo era un băiețel adoptat, că avea cincisprezece luni când l-au adus din Thailanda, că părinții lui au murit la tsunami, împreună cu toți frații și surorile lui. Eu mă uitam în jurul meu și-mi spuneam: cum o să se descurce? Eram la Angelina, totuși: toate acele persoane bine îmbrăcate, ronțăind cu prețiozitate prăjituri ruinoase și care nu se aflau aici decât pentru... ei bine, pentru semnificația locului, pentru apartenența la o anumită lume, cu credințele ei, codurile ei, proiectele ei, istoria ei etc. Un loc simbolic, ce mai. Când iei ceaiul la Angelina, ești în Franța, într-o lume bogată, ierarhizată, rațională, carteziană, rafinată. Cum se va descurca el, micuțul Théo? Și-a petrecut primele luni din viață într-un sat de pescari din Thailanda, într-o lume orientală, dominată de valori și de emoții proprii, unde apartenența simbolică se manifestă, poate, la sărbătoarea satului, când se slăvește zeul Ploii, unde copiii se scaldă în credințe magice etc. Și iată-l în Franța, la Paris, la

Angelina, cufundat fără tranziție într-o cultură diferită și într-o poziție care s-a schimbat pe de-a-ntregul: din Asia în Europa, din lumea săracilor în cea a bogaților.

Atunci, dintr-odată, mi-am spus: lui Théo poate c-o să-i vină să dea foc la mașini mai târziu. Fiindcă e un gest de mânie și de frustrare și poate că mânia cea mai mare și frustrarea cea mai mare nu sunt șomajul, mizeria, lipsa de viitor: ci sentimentul de a nu avea o cultură fiindcă ești sfâșiat de culturi, de simboluri incompatibile. Cum să exiști dacă nu știi unde ești? Dacă trebuie să asumi în același timp o cultură de pescari thailandezi și una de mari burghezi parizieni? De fii de imigranți și de membri ai unei vechi națiuni conservatoare? Așa că dai foc la mașini pentru că, atunci când nu ai o cultură, nu mai ești un animal civilizat: ești un animal sălbatic. Și un animal sălbatic dă foc, ucide, jefuiește.

Știu că nu e ceva foarte profund, dar am avut totuși o cugetare profundă după aceea, când m-am întrebat: și eu? Care este problema mea culturală? Prin ce sunt eu sfâșiată de credințe incompatibile? Prin ce sunt eu o fiară sălbatică?

Atunci, am avut o iluminare: mi-am amintit de îngrijirile conjuratorii ale mamei pentru plantele ei verzi, de fobiile Columbei, de angoasa tatei, fiindcă mami e într-un cămin de bătrâni și o grămadă de alte fapte ca acesta. Mama crede că se poate schimba soarta cu un pșșșit, Columbe – că se poate alunga teama spălându-te pe mâini, iar tata – că este un fiu rău, care va fi pedepsit pentru că și-a abandonat mama: în definitiv, și ei au credințe magice, credințe de primitivi, dar, spre deosebire de pescarii thailandezi, nu pot să le asume pentru că sunt francezi-educați-bogați-cartezieni.

Iar eu, eu sunt poate cea mai mare victimă a acestei

contradicții fiindcă, dintr-un motiv necunoscut, sunt hipersensibilă la tot ce este disonant, ca și când aș avea un fel de ureche absolută pentru sunete discordante, pentru contradicții. Această contradicție și toate celelalte... Și ca atare, nu mă recunosc în nicio credință, în niciuna dintre aceste culturi familiale incoerente.

Poate că sunt simptomul contradicției familiale și deci cea care trebuie să dispară pentru ca familiei să-i meargă bine.

4

Adagiul de bază

Când Manuela a revenit, la ora două, de la De Broglie, am avut timp să reintroduc lucrarea în plic și s-o duc la familia Josse.

Cu această ocazie am avut o conversație interesantă cu Solange Josse.

Să ne reamintim că, pentru locatari, sunt o portăreasă mărginită, aflată la liziera înceteșată a vederii lor eterice. În această privință, Solange Josse nu e o excepție, dar, cum e căsătorită cu un parlamentar socialist, face totuși eforturi.

— Bună ziua, îmi spune deschizând ușa și luând plicul pe care i-l întind.

Iată, referitor la eforturi.

— Știți, continuă ea, Paloma este o fetiță foarte excentrică.

Mă privește pentru a verifica dacă mi-e cunoscut cuvântul. Îmi iau un aer neutru, unul dintre preferatele mele, care face posibilă orice interpretare.

Solange Josse este socialistă, dar nu crede în om.

— Vreau să zic că-i un pic ciudată, articulează ea, ca și

cum i-ar vorbi cuiva greu de cap.

— E foarte drăguță, spun, luându-mi răspunderea de a injecta în conversație puțină filantropie.

— Sigur, sigur, zice Solange Josse pe tonul celei care ar vrea să ajungă la subiect, dar în prealabil are de surmontat obstacolele pe care i le ridică subcultura celeilalte. E o fetiță drăguță, însă câteodată se poartă ciudat. Îi place teribil să se ascundă, de pildă.

Dispare cu orele.

— Da, zic, mi-a spus.

E un ușor risc, în comparație cu strategia care constă în a nu spune nimic, a nu face nimic și a nu înțelege nimic. Dar cred că pot interpreta rolul fără a-mi da în vileag felul.

— A, v-a spus?

Tonul lui Solange Josse e dintr-odată nesigur. Cine poate să știe ce a înțeles portăreasa din ce i-a spus Paloma? este întrebarea care, mobilizându-i toate resursele cognitive, o descumpănește și îi conferă aerul absent.

— Da, mi-a spus, răspund eu cu, de ce să n-o zic, un oarecare talent în laconism.

În spatele lui Solange Josse o zăresc pe Constituția care trece cu viteză redusă, cu botul blazat.

— Ah, atenție, pisica, zice ea.

Și iese pe palier închizând ușa în spatele ei. „Nu lăsa să iasă pisica și nu lăsa să între portăreasa” este adagiul de bază al doamnelor socialiste.

— În sfârșit, reia ea, Paloma mi-a spus că ar vrea să vină la ghereta dumneavoastră din când în când. Este un copil foarte visător, îi place să se așeze undeva și să nu facă nimic. Ca să fiu sinceră, mi-ar plăcea mai mult să facă asta acasă.

— A, zic.

— Dar din când în când, dacă nu vă deranjează... Așa, măcar voi ști unde e. Ne pierdem cu toții mințile căutând-o pretutindeni. Pe Colombe, care are de lucru până peste cap, nu o încântă deloc să răscolească cerul și pământul cu orele ca să-și găsească sora.

Întredeschide ușa, verifică dacă pisica a plecat din vestibul.

— Nu vă supără? întreabă, deja preocupată de altceva.

— Nu, zic, nu mă deranjează.

— A, foarte bine, foarte bine, spune Solange Josse, a cărei atenție este în mod hotărât acaparată de o treabă urgentă și mult mai importantă. Mersi, mersi, e foarte amabil din partea dumneavoastră.

Și închide ușa.

5

Antipod

După asta, îmi îndeplinesc funcția de portăreasă și, pentru prima oară în cursul zilei, am timp să meditez. Seara din ajun îmi revine cu un gust curios. O plăcută aromă de arahide, dar și un început de angoasă nedefinită. Încerc să-mi abat atenția, mă concentrez să ud plantele de pe toate palierele imobilului, exact tipul de îndeletnicire pe care-l consider la antipodul inteligenței umane.

La două fără un minut, Manuela își face apariția, cu un aer la fel de captivat ca al lui Neptun când examinează de departe o coajă de dovlecel.

— Ei? reiterează ea, Iară a mai aștepta, în timp ce-mi întinde niște madlene într-un coșuleț rotund din răchită.

— O să am încă o dată nevoie de serviciile

dumneavoastră, îi zic.

— A, da? modulează ea, lungind foarte tare și fără voia ei „daaa”-ul.

N-am văzut-o niciodată pe Manuela într-o asemenea stare de excitare.

— Luăm împreună ceaiul duminică și eu trebuie să duc prăjiturile, zic.

— Ooooo, zice ea radioasă, prăjiturile!

Și imediat pragmatică:

— Trebuie să vă fac ceva care se păstrează.

Manuela lucrează până sâmbătă la prânz.

— Vineri seară o să vă fac un *gloutof*, declară ea după un scurt răgaz de reflecție.

Gloutof-ul e o prăjitură alsaciană. Dar *gloutof*-ul Manuelei e și un nectar. Tot ce în Alsacia e greu și uscat se transformă în mâinile ei în capodoperă înmiresmată.

— O să aveți timp? întreb.

— Bineînțeles, zice ea în al nouălea cer, am întotdeauna timp de-un *gloutof* pentru dumneavoastră.

Atunci îi povestesc tot: sosirea, natura moartă, sake-ul, Mozart, *gyoza*, *zalu-ul*, Kitty, surorile Munakata și tot restul.

Să nu aveți decât o singură prietenă, dar s-o alegeți bine.

— Sunteți formidabilă, spune Manuela când îmi închei relatarea. Toți dobitocii ăștia de-aici, și dumneavoastră, când apare pentru prima oară un domn bine, sunteți invitată la el.

Înfulecă o madlenă.

— Ha! exclamă ea deodată, aspirând foarte tare „h”-ul. O să vă fac și niște mini tarte cu whisky!

— Nu, zic, nu trebuie să vă dați atâta osteneală, ajunge... *gloutof*-ul.

— Osteneală, eu? replică ea. Dar, Renée, dumneavoastră sunteți cea care-și dă osteneala cu mine de-atâția ani!

Se gândește o clipă, își aduce aminte.

— Ce făcea Paloma aici? întreabă.

— Păi, zic, își lua o mică pauză de la familie.

— Ah, exclamă Manuela, sărăcuța! Ce-i drept, cu o soră ca a ei...

Manuela are sentimente fără echivoc pentru Colombe, căreia i-ar arde cu plăcere bulendrele de cerșetoare, înainte de-a o trimite la câmp pentru o mică revoluție culturală.

— Micul Pallières rămâne cu gura deschisă când o vede trecând, adaugă ea. Dar ea nici nu-l bagă în seamă. Bietul băiat ar trebui să-și pună pe cap o

— Pungă pentru pubele. Ah, dacă toate domnișoarele din imobil ar fi ca Olympe...

— Într-adevăr, Olympe e foarte drăguță, încuviințez eu.

— Da, zice Manuela, o puștoaică de treabă. Neptun a avut *diarei* marți, știți? S-a ocupat ea de el.

O singură diaree e mult prea meschin.

— Știu, spun, am scăpat ieftin, alegându-ne cu un covor nou în hol. Va fi adus mâine. Cu atât mai bine, ăsta era groaznic.

— Știți, zice Manuela, puteți să păstrați rochia. Fiica doamnei i-a spus Mariei: Păstrați-o dumneavoastră și Maria mi-a zis să vă spun că v-o dăruiește.

— Oh, zic, e într-adevăr foarte drăguță, dar nu pot să accept.

— Ah, nu începeți iară, spune Manuela, agasată. Oricum, va trebui să plătiți la curățătorie. Uitați-vă la petele alea.

— Bine, atunci mulțumiți-i lui Mărie din partea mea, zic, sunt într-adevăr foarte mișcată.

— Ei, așa mai merge, spune ea. Sigur că da, o să-i transmit mulțumirile dumneavoastră.

Se aud două bătăi scurte în ușă.

6

A bea scorbus

E Kakuro Ozu.

— Bună ziua, bună ziua, zice el dând buzna în gheretă. Oh, bună ziua, doamnă Lopes, adaugă văzând-o pe Manuela.

— Bună ziua, domnule Ozu, răspunde ea aproape strigând.

Manuela e o persoană foarte entuziastă.

— Luam ceaiul. Nu vreți să ne țineți companie? zic eu.

— Cum să nu, cu plăcere, spune Kakuro trăgându-și un scaun. Și, zărindu-l pe Léon: Oh, dolofanul! Nu l-am văzut bine data trecută. Ai zice că-i un luptător de sumo!

— Serviți-vă cu o madlenă, sunt prăjiturele dulci, spune Manuela care se zăpăcește în timp ce împinge coșulețul spre Kakuro.

— Mulțumesc, zice Kakuro luând una.

— Grozavă! rostește de îndată ce-a înghițit-o.

Manuela se sucește pe scaun, într-o stare de beatitudine.

— Am venit să vă cer părerea, spune Kakuro după patru madlene. Sunt în plină gâlceavă cu un prieten pe tema supremației europene în materie de cultură, continuă el, făcându-mi un semn hâtru cu ochiul.

Manuela, care ar face bine să fie mai indulgentă cu micul Pallières, are gura larg deschisă.

— El înclină pentru Anglia, eu sunt, evident, pentru Franța. I-am spus că știu pe cineva care ar putea să ne departajeze. Ați vrea să fiți arbitrul?

— Dar eu sunt și lup, și oaie, zic așezându-mă, nu pot să votez.

— Nu, nu, nu, spune Kakuro, nu trebuie să votați. Doar să răspundeți la întrebarea mea: care sunt cele două invenții majore ale culturii franceze și-ale culturii britanice? Doamnă Lopes, am noroc în după-masa aceasta, o să vă dați și dumneavoastră cu părerea, dacă nu vă supărați, adaugă el.

— Englezii... începe Manuela foarte în formă, după care se oprește. Mai întâi dumneavoastră, Renée, zice ea, îndemnată la mai multă prudență, fără îndoială fiindcă și-a amintit că e portugheză.

Reflectez un moment.

— Pentru Franța: limba din secolul al XVIII-lea și brânza topită.

— Și pentru Anglia? întreabă Kakuro.

— Pentru Anglia, e ușor, zic eu.

— Pudingul? sugerează Manuela pronunțând exact așa. Kakuro se prăpădește de râs.

— Mai trebuie una, spune el.

— Păi, ruibiul, zice ea, la fel de *british*.

— Ha, ha, râde Kakuro. Sunt de acord! Ei, Renée, propunerea dumneavoastră?

— *Habeas corpus*²⁴ și gazonul, spun eu râzând.

Și, de fapt, asta ne face pe toți să râdem, inclusiv pe

Manuela care a înțeles „a bea scorbus”, ceea ce nu înseamnă nimic, dar asta n-o împiedică să se strice de râs.

---

24 *Habeas corpus* (lb. Lat. „a păstra corpul”): Lege cu caracter constituțional prin care se garantează libertatea persoanei, promulgată în 1079 de către Parlamentul englez (n. Tr.).

Exact în clipa aceea, cineva bate la ușa gheretei.

E extraordinar cum această gheretă care, ieri, nu interesa pe nimeni, pare astăzi în centrul atenției mondiale.

— Intrați, zic fără să mă gândesc, în toiul conversației.
Solange Josse vâra capul prin deschizătura ușii.

O privim toți trei cu un aer întrebător, de parcă am fi participanți la un banchet, pe care îi stingherește o servitoare necuviincioasă.

Ea deschide gura, se răzgândește.

Paloma își ițește capul în dreptul clanței.

Mă dezmeticesc, mă ridic.

— Pot să v-o las pe Paloma vreo oră? întrebă doamna Josse, care și-a venit și ea în fire, dar al cărei curiozimetru explodează.

— Bună ziua, stimate domn, îi spune ea lui Kakuro, Cure s-a ridicat și vine să-i strângă mâna.

— Bună ziua, stimată doamnă, zice el amabil. Bună, Paloma, mă bucur să te văd. Ei bine, stimată prietenă, e pe mâini bune, puteți să ne-o lăsați.

Cum se expediază cu finețe și într-o singură lecție.

— Aă... bine... da... mulțumesc, zice Solange Josse și se trage încet înapoi, încă buimăcită.

Închid ușa în urma ei.

— Vrei o ceașcă de ceai? mă interesez.

— Cu mare plăcere, îmi răspunde Paloma.

O adevărată prințesă în cadrele partidului.

Îi servesc o jumătate de ceașcă de ceai de iasomie, în timp ce Manuela o alimentează cu madlenele care au scăpat nevătămate.

— Ce au inventat englezii, după părerea ta? o întrebă Kakuro, rămas tot la concursul lui cultural.

Paloma se gândește intens.

— Pălăria ca emblemă a psihorigidității, spune ea.

— Magnific, zice Kakuro.

Notez că probabil am subestimat-o mult pe Paloma și că va trebui să aprofundez povestea asta, dar, fiindcă destinul bate la ușă întotdeauna de trei ori și întrucât toți conspiratorii sunt sortiți să fie într-o zi demascați, se ciocănește din nou în geamul gheretei și trebuie să-mi amân reflecțiile.

Paul N'Guyen este prima persoană care nu pare surprinsă de nimic.

— Bună ziua, doamnelor.

— Bună ziua tuturor.

— Ah, Paul, zice Kakuro, am discreditat definitiv Anglia.

Paul zâmbeste blajin.

— Foarte bine, zice. Tocmai a telefonat fiica dumneavoastră. O să vă sune din nou peste cinci minute.

Și îi întinde un mobil.

— În regulă, spune Kakuro. Ei, doamnelor, trebuie să-mi iau rămas bun.

Se înclină în fața noastră.

— La revedere, rostim toate trei într-un glas, ca un cor virginal.

— Ei, zice Manuela, bună treabă.

— Care? întreb.

— S-au mâncat toate madlenele.

Râdem.

Ea mă privește cu un aer visător, surâde.

— De necrezut, nu? îmi zice.

Da, de necrezut.

Renée, care de acum are doi prieteni, nu mai e atât de sălbatică.

Dar Renée, care de acum are doi prieteni, simte cum

încolțește în ea o spaimă nedeslușită.

După ce Manuela pleacă, Paloma se ghemuiește fără fașoane în fotoliul pisicii, în fața televizorului, și, privindu-mă cu ochii ei mari, serioși, mă întrebă:

— Credeți că viața are un sens?

7

Albastru-închis

La curățătorie, trebuise să înfrunt mânia doamnei prezente la fața locului.

— Asemenea pete pe o rochie de calitate asta! bombănisese ea înmânându-mi un tichet azuriu.

În dimineața aceasta, cea căreia îi întind cartonașul meu e alta. Mai tânără și mai puțin trezită. Scotocește la nesfârșit printre șiruri compacte de umerase, apoi îmi întinde o rochie frumoasă din în de culoare prunei, învelită în plastic transparent.

— Mulțumesc, spun luând-o după o infimă ezitare.

Trebuie deci să adaug la capitolul turpitudinilor mele șterpelirea unei rochii care nu-mi aparține, în schimbul celei a unei moarte căreia i-o furasem. Răul se cuibărește, de altfel, în infimul ezitării mele. Măcar de și-ar avea obârșia într-o remușcare legată de conceptul de proprietate, tot așa mai putea să implor iertarea Sfântului Petru! Dar ea nu se datorează, mă tem, decât timpului necesar pentru a valida practicabilitatea nelegiuirii.

La ora unu, Manuela vine la gheretă să-și depună *gloutof-ul*.

— Aș fi vrut să vin mai devreme, zice, dar doamna de Broglie mă supraveghea cu coada.

Pentru Manuela, coada *ochiului* este o precizare incomprehensibilă.

Cât despre *gloutof*, descopăr, rătăcind un adevărat dezmăț de hârtie de mătase de un albastru-închis, un magnific chec alsacian revizitat de inspirație, mini tarte cu whisky atât de fine, încât te-ai teme să nu le sfărâmi și, pe margini, fursecuri cu migdale bine caramelizate. Salivez instantaneu.

— Mulțumesc, Manuela, zic, dar știți, nu suntem decât doi.

— N-aveți decât să începeți imediat, spune ea.

— Mulțumesc încă o dată, zău, cred că v-a luat o grămadă de timp.

— Ce vorbiți! zice Manuela. Am făcut totul în dublu exemplar și Fernando vă mulțumește.

Jurnalul mișcării lumii nr. 7

Această tijă ruptă pe care am iubit-o pentru voi

Mă întreb dacă nu sunt pe cale să mă transform într-un estet contemplativ. Cu o mare tendință zen și, totodată, o fărâmă de Ronsard.

Să mă explic. E vorba de o „mișcare a lumii” un pic specială, pentru că nu este o mișcare a corpului. Dar azi-dimineață, în timp ce luam micul dejun, am văzut o mișcare. *THE* mișcarea. Perfecțiunea mișcării. Ieri (era luni), doamna Grémont, femeia care face menajul, i-a adus mamei un buchet de trandafiri. Doamna Grémont și-a petrecut duminica la sora ei, care are o mică grădină la Suresnes, una dintre ultimele, și a adus de acolo un buchet cu primii trandafiri de sezon: trandafiri galbeni, de un frumos galben-deschis, gen ciuboțica-cucului. După spusele doamnei Grémont, soiul ăsta de trandafir se numește „The Pilgrim”, „Pelerinul”. Doar atât, și a fost de ajuns ca să-mi placă. E totuși mai elevat, mai poetic sau

mai puțin insipid decât să numești niște trandafiri „Madame Figaro” ori „Un amour de Proust” (nu inventez nimic). Bun, trecem peste faptul că doamna Grémont îi oferă trandafiri mamei. Între ele există aceeași relație ca între toate burghezele progresiste și femeia care le face menajul, deși mama este convinsă că ea reprezintă un caz aparte: o bună și clasică relație paternalistă cu tendință roz (oferi cafea, plătești corect, nu dojenești niciodată, dăruiești hainele vechi și mobilele stricate, te interesezi de copii și, în schimb, ai parte de buchete de trandafiri și de cuverturi de pat maro și bej croșetate). Dar cu acești trandafiri... a fost ceva cu totul deosebit.

Deci mă pregăteam să-mi iau micul dejun și priveam buchetul din vaza de pe planul de lucru din bucătărie. Cred că nu mă gândeam la nimic. De altfel, poate că de-asta am văzut mișcarea; poate că dacă aș fi fost absorbită de altceva, dacă bucătăria n-ar fi fost cufundată în tăcere, dacă nu aș fi fost singură în bucătărie, n-aș fi fost suficient de atentă. Dar eram singură și liniștită și goală lăuntric. Am putut prin urmare s-o primesc înăuntrul meu.

S-a auzit un mic zgomot, un fel de freamăt al aerului care a făcut „șșșșș” foarte, foarte, foarte încet: era un boboc de trandafir cu codița ruptă care cădea pe masă. În momentul în care l-a atins, a făcut „pof”, un „pof” de tip ultrasunet, doar pentru urechile șoarecilor sau pentru urechile oamenilor când e foarte foarte foarte liniște. Am rămas cu lingura în aer, complet încremenită. Era minunat. Dar ce era atât de minunat? Nu-mi venea să cred: era doar un boboc de trandafir la capătul unei tije rupte, care tocmai căzuse pe tăblia mesei. Atunci?

Am înțeles, apropiindu-mă și privind bobocul nemișcat, care își terminase căderea. E o chestie care are

de-a face cu timpul, nu cu spațiul. Oh, sigur, e ceva oricum frumos, un boboc de trandafir care tocmai a căzut în chip grațios. E atât de artistic: s-ar putea descrie la nesfârșit! Dar nu asta explică *THE* mișcarea. Mișcarea, acest fenomen care e considerat spațial...

Eu, privind cum cad această tijă și acest boboc, am intuit într-o miime de secundă esența Frumuseții. Da, eu, o copilandă de doisprezece ani și jumătate, am avut această șansă nemaipomenită pentru că, azi-dimineață, erau reunite toate condițiile: mintea liberă, casa tăcută, trandafirii frumoși, căderea unui boboc. Și de-asta m-am gândit la Ronsard, fără a înțelege prea bine la început: fiindcă e o chestiune de timp și de trandafiri. Fiindcă ceea ce este frumos este ceea ce surprinzi în timp ce trece. Este configurația efemeră a lucrurilor în momentul în care le vezi în același timp frumusețea și moartea.

Au, au, au, mi-am zis, asta înseamnă că așa trebuie să ne ducem viața? Mereu în echilibru între frumusețe și moarte, mișcare și dispariția ei?

Poate că asta înseamnă a fi în viață: a urmări clipe care mor.

8

Cu mici înghițituri fericite

Și vine duminica.

La ora cincisprezece, apuc spre etajul al patrulea. Rochia de culoarea prunei mi-e puțin mare – o întâmplare fericită în această zi cu *gloutof* - și inima, strânsă ca un pisoai făcut ghem.

Între etajele al treilea și-al patrulea, dau nas în nas cu Sabine Pallières. Sunt câteva zile de când, ori de câte ori mă vede, se uită țintă și cu dezaprobare la coafura mea

vaporoasă. Se va fi remarcat faptul că am renunțat să mai ascund de lume noua mea înfățișare. Dar această insistență mă stingherește, oricât de eliberată m-aș simți. Întâlnirea noastră duminicală nu se abate de la regulă.

— Bună ziua, doamnă, spun, continuând să urc treptele.

Ea îmi răspunde cu o înclinare severă a capului privindu-mi craniul, apoi, descoperindu-mi ținuta, se oprește brusc pe o treaptă. Un vânt de panică se abate asupra mea și-mi perturbă reglajul sudației, amenințându-mi cu rușinea aureolelor rochia furată.

— Dacă tot urcați, ați putea să udați florile de pe palier? îmi spune ea pe un ton exasperat.

Trebuie să amintesc? E duminică.

— Acelea sunt prăjituri? întrebă ea deodată.

Duc pe un platou operele Manuelei învelite în mătase bleumarin și realizez că rochia mea induce în eroare, astfel încât ceea ce trezește dezaprobarea doamnei nu sunt cătuși de puțin pretențiile mele vestimentare, ci presupusa lăcomie a vreunui amărât.

— Da, o livrare neprevăzută, zic.

— Ei bine, profitați de ea pentru a uda florile, spune ea și-și reia coborârea iritată.

Ajung pe palierul de la patru și sun cu dificultate, deoarece duc și caseta, dar Kakuro îmi deschide cu promptitudine și îmi ia numaidecât platoul care mă incomodează.

— O-ho, zice, dar văd că nu glumiți, salivez de pe acum.

— O să-i mulțumiți Manuelei, zic, urmându-l în bucătărie.

— Chiar? întrebă el în timp ce eliberează *gloutof*-ul de excesul de mătase albastră. E o adevărată comoară.

Îmi dau dintr-odată seama că se aude o muzică.

Nu-i pusă prea tare și emană din boxe invizibile care difuzează sunetul în toată bucătăria.

Thy hand, lovest soul, darkness shades me,

On thy bonom let me rest.

When I am laid în earth

May my wrongs create

No trouble in thy breast.

Remember me, remember me,

But ah! for get my fate.²⁵

E moartea Didonei, din *Didona și Enea* de Purcell. Dacă vrei să știți părerea mea, e cea mai frumoasă arie din lume. Nu numai că e frumoasă, e sublimă și asta datorită înlănțuirii incredibil de dense a sunetelor, ca și cum ar fi legate de o forță invizibilă, ca și cum, rămânând totuși distincte, s-ar topi unele într-altele, la hotarul vocii umane, aproape în teritoriul vaietului animal – dar cu o frumusețe pe care niște glasuri de animal n-o vor atinge niciodată, o frumusețe născută din subminarea articulației fonetice și transgresarea grijii pe care limbajul verbal o acordă de obicei distingerii sunetelor.

A întrerupe pașii, a contopi sunetele.

Arta este viața, dar pe un alt ritm.

— Să mergem! zice Kakuro, care a așezat cești, ceainic, zahăr și șervețele de hârtie pe un mare platou negru.

Îl preced pe culoar și, la indicațiile lui, deschid a treia ușă din stânga.

— Aveți un videoplayer? îl întrebam eu pe Kakuro Ozu.

— Da, răspunsese el cu un zâmbet enigmatic.

A treia ușă din stânga dă într-o sală de cinema în

---

25 „Suflete iubit, când întunericul mă umbrește, / Pe piept lasă-mă mâna să-ți odihnesc. / Când una cu țărâna voi fi, / Relele mele să nu aducă / Nicio durere în inima ta! / Să nu mă uiți, să nu mă uiți! / Dar, ah! uită-mi soarta!” (n. Red.).

miniatură. Există un mare ecran alb, o mulțime de aparate strălucitoare și misterioase, trei rânduri de câte cinci adevărate fotolii de cinematograf, tapisate cu catifea bleumarin, o masă joasă lungă în fața primului rând, iar pereții și tavanul sunt tapetați cu mătase neagră.

— De fapt, asta era meseria mea, zice Kakuro.

— Meseria dumneavoastră?

— Timp de mai mult de treizeci de ani, am importat în Europa aparatură hi-fi, pentru mari firme de lux. E un comerț foarte rentabil – dar mai ales minunat de ludic pentru mine, care sunt pasionat de orice gadget electronic.

Iau loc pe un fotoliu delicios de confortabil și proiecția începe.

Cum să descriu acest moment de mare încântare? Ne uităm la *Surorile Munakata* pe un ecran uriaș, într-o blândă penumbră, cu spatele rezemat de un spătar primitiv, ciugulind *gloutof* și bând ceai fierbinte, cu mici înghițituri fericite. Din când în când, Kakuro oprește filmul și comentăm împreună, alandala, cameliile de pe mușchiul templului și destinul oamenilor când viața e prea aspră. De două ori, mă duc să-l salut pe prietenul meu *Confutatis* și revin în sală ca într-un pat cald și moale.

E un în afara timpului în timp... Când am simțit pentru prima oară acest abandon desfătător, care nu e cu puțință decât în doi? Acea tihnă lăuntrică pe care o încercăm când suntem singuri, acea certitudine despre noi înșine în liniștea singurătății nu sunt nimic în comparație cu această lăsare a lucrurilor să meargă de la sine, să vină de la sine și să vorbească de la sine, care se trăiește cu celălalt, în tovărășie complice... Când am simțit pentru prima oară această odihnă fericită în prezența unui om?

Astăzi e prima oară.

9

Sanae

Când, la orele nouăsprezece, după ce am stat încă mult de vorbă bând ceai și în timp ce mă pregătesc să-mi iau rămas-bun, traversăm din nou salonul mare, observ, pe o masă joasă de lângă o canapea, fotografia înrămată a unei femei foarte frumoase.

— Soția mea, rostește încet Kakuro, văzând că o privesc. A murit acum zece ani, de cancer. O chema Sanae.

— Îmi pare rău, spun. A fost o... femeie foarte frumoasă.

— Da, zice el, foarte frumoasă.

Pentru o clipă se face tăcere.

— Am o fată, care locuiește la Hong Kong, adaugă el, și deja doi nepoți.

— Sigur le duceți dorul, zic.

— Merg acolo destul de des. Îi iubesc mult. Nepoțelul meu, pe care îl cheamă Jack (tatăl lui e englez) și care are șapte ani, mi-a spus azi-dimineață la telefon că ieri a pescuit primul lui pește. E evenimentul săptămânii, vă dați seama!

O nouă tăcere.

— Și dumneavoastră sunteți văduvă, cred, zice Kakuro conducându-mă în vestibul.

— Da, spun, sunt văduvă de peste cincisprezece ani.

Am un nod în gât.

— Pe soțul meu îl chema Lucien. Tot cancer...

Suntem în fața ușii, ne privim cu tristețe.

— Noapte bună, Renée, spune Kakuro.

Și, cu o aparență de veselie regăsită:

— A fost o zi fantastică.

O imensă mohoreală se năpustește asupra mea cu viteză supersonică.

10

Nori negri

— Ești o biată idioată, îmi spun dezbrăcând rochia de culoarea prunei și descoperind glazură cu whisky pe o butonieră. Ce credeai? Nu ești decât o amărâtă de portăreasă. Nu poate exista prietenie între clase. Și-apoi, ce credeai tu, sărmană nebună?

— Ce credeai tu, sărmană nebună? nu conțin să-mi repet, făcându-mi toaleta de seară și strecurându-mă în așternut după o scurtă luptă cu Léon, care nu dorește să cedeze teren.

Chipul frumos al lui Sanae Ozu joacă în fața ochilor mei închiși și am impresia că un lucru vechi a fost readus brusc la o realitate lipsită de bucurie.

Adorm cu inima neliniștită.

În dimineața următoare încerc o senzație aproape de mahmureală.

Cu toate astea, săptămâna se petrece cât se poate de bine. Kakuro își face câteva apariții spontane, solicitându-mi talentele de arbitraj (înghețată cu frișcă sau fără? Atlanticul sau Mediterana?) și regăsesc aceeași plăcere în revigoranta sa companie, în ciuda norilor negri care patrulează pe tăcute deasupra inimii mele. Manuela face haz când îmi vede rochia de culoarea prunei și Paloma se instalează definitiv în fotoliul lui Léon.

— Mai târziu, o să fiu portăreasă, îi declară ea mamei sale, care se uită la mine cu o privire nouă, în care se

amestecă prudența, când vine să-și lase progenitura la ghereta mea.

— Să te ferească Dumnezeu! răspund eu cu un surâs amabil adresat doamnei. O să fii prințesă.

Paloma etalează concomitent un tricou roz bombon asortat la ochelari și un aer combativ de fată-care-va-fi-portăreasă-în-ciuda-și-contra-a-orice-mai-cu-seamă-a-maică-mii.

— Ce miroase așa? întreabă ea.

E o problemă la canalizarea din baie și pute ca într-un dormitor de cazarmă. Am chemat instalatorul acum șase zile, dar nu părea prea entuziasmat la ideea de a veni.

— Canalul, zic, puțin dispusă să dezvolt subiectul.

— Un eșec al liberalismului, spune ea, de parcă n-aș fi răspuns nimic.

— Nu, zic, e înfundată canalizarea.

— E așa cum vă spun eu, zice Paloma. De ce încă n-a venit instalatorul?

— Pentru că are alți clienți?

— Nicidecum, replică ea. Răspunsul corect este: pentru că nu-i obligat să vină. Și de ce nu e obligat?

— Pentru că n-are destui concurenți, zic.

— Exact, spune Paloma cu un aer triumfător, nu există suficientă ordine. Prea mulți feroviari, prea puțini instalatori. Personal, aș prefera colhozul.

Din păcate, se bate în gemuleț și se întrerupe acest pasionant dialog.

E Kakuro, cu un vag nu-știu-ce solemn.

Intră și dă cu ochii de Paloma.

— Oh, bună ziua, fetițo, spune el. Păi... Renée, poate trec pe-aici mai târziu?

— Cum doriți, zic. Sunteți bine?

— Da, da, răspunde el.

Apoi, luând o hotărâre subită, se aruncă în apă:

— Vreți să cinați cu mine mâine seară?

— Ăă... zic, simțind cum un uriaș sentiment de panică pune stăpânire pe mine. Adică...

E ca și cum presimțirile difuze din ultimele zile s-ar materializa dintr-odată.

— Aș vrea să vă duc la un restaurant care îmi place mult, continuă el cu aerul unui câine care speră un os.

— La restaurant? zic eu, din ce în ce mai panicată.

În stânga mea, Paloma scoate un sunet de șoarece.

— Ascultați-mă, spune Kakuro, care pare puțin jenat, vă rog cu toată sinceritatea. Mâine e... e ziua mea de naștere și aș fi bucuros să vă am drept parteneră.

— Oh, zic, incapabilă de mai mult.

— Plec la fiica mea luni, voi sărbători acolo în familie, firește, dar... mâine seară... dacă ați fi de acord...

Face o mică pauză, mă privește cu speranță.

Să fie doar o impresie? Mi se pare că Paloma exersează la apnee.

Domnește o scurtă tăcere.

— Uitați ce-i, zic, serios, îmi pare rău. Nu cred că e o idee bună.

— Dar de ce? întreabă Kakuro, în mod vizibil uluit.

— Sunteți foarte amabil, zic eu, întărind o voce care are tendința să slăbească, vă sunt foarte recunoscătoare, dar prefer să nu, mulțumesc. Sunt sigură că aveți prieteni cu care veți putea să sărbătoriți ocazia.

Kakuro mă privește, buimăcit.

— Dar... sfârșește el prin a spune, eu... da, desigur, dar... în fine... sincer, mi-ar face mare plăcere... nu văd ce...

Se încruntă, spune:

— În sfârșit, nu înțeleg.

— E mai bine așa, zic, credeți-mă.

Și, în timp ce îl resping cu blândețe spre ușă, pășind către el, adaug:

— Vom avea alte prilejuri să stăm de vorbă, sunt sigură.

El bate în retragere, cu aerul pietonului care nu mai găsește trotuarul.

— Păi, păcat, spune, și eu care mă bucuram de pe-acum! Totuși...

— La revedere, zic, și-i închid încetisor ușa în nas.

11

Ploaia

Ce-i mai rău a trecut, îmi spun.

Asta pentru că nu pun la socoteală un destin de culoare roz bombon: mă întorc și dau nas în nas cu Paloma.

Care nu pare deloc mulțumită.

— Mi-ați putea spune de-a ce vă jucați? mă întreabă ea, pe un ton care îmi amintește de doamna Billot, ultima mea învățătoare.

— Nu mă joc de-a absolut nimic, spun anemic, conștientă de purtarea mea puerilă.

— Aveți ceva special de făcut mâine seară?

— Ei bine, nu, zic, dar nu pentru asta...

— Atunci aș putea ști pentru ce, de fapt?

— Cred că nu e un lucru bun, zic.

— Și de ce, mă rog? insistă comisarul meu politic.

De ce?

Oare eu știu de ce, în fond?

Și în clipa aceea, fără veste, începe ploaia.

12

Surori

Toată ploaia aceea...

În ținutul meu, iarna, ploua. Nu-mi amintesc de zile însorite: doar ploaie, jugul noroiului și-al frigului, umezeala care ne impregna hainele, părul și care, chiar la gura sobei, nu dispărea niciodată cu adevărat. De câte ori m-am gândit, de atunci, la acea seară ploioasă, câte memorări, în peste patruzeci de ani, ale unui eveniment ce reapare astăzi, sub această ploaie puternică?

Toată ploaia aceea...

Surorii mele i se dăduse prenumele uneia mai vârstnice, care se născuse moartă, care purta deja prenumele unei mătuși defuncte. Lisette era frumoasă și, deși doar un copil, îmi dădeam seama de asta, cu toate că ochii mei nu știau încă să determine forma frumuseții, ci doar să-i presimtă schița. Cum în casa noastră nu se vorbea mai deloc, lucrul acesta nici măcar nu era pomenit vreodată; dar prin vecini se bârfea și, când trecea sora mea, i se comenta frumusețea. „Atât de frumoasă și atât de săracă, nefericită soartă”, glosa vânzătoarea de la merceria aflată în drumul spre școală. Eu, urâtă și infirmă la trup, precum și la minte, o țineam de mână pe sora mea și Lisette mergea, cu capul sus, cu pași vioi, lăsând să se dea glas, la trecerea ei, tuturor acelor destine funeste pe care toată lumea se străduia să i le prevadă.

La șaisprezece ani, a plecat la oraș să vadă de copiii unor oameni bogați. N-am mai văzut-o mai mult de un an. S-a întors să petreacă Crăciunul la noi, cu cadouri ciudate (turtă dulce, panglici în culori vii, săculețe cu levănțică) și o înfățișare de regină. Există vreun chip mai trandafiriu,

mai plin de viață, mai perfect decât al ei? Pentru prima oară, cineva ne spunea o poveste și noi îi sorbeam cuvintele, însetați de deșteptarea misterioasă pe care o provocau în noi vorbele ieșite din gura acestei fete de la țară, devenită bună la cei puternici, și care descria o lume necunoscută, împodobită și strălucitoare, unde femeile conduceau automobile și se întorceau seara în case înzestrate cu aparate care făceau treaba în locul oamenilor sau dădeau știri din toată lumea, când apăsați pe-un buton...

Când mă gândesc la toate astea, am măsura sărăciei lucii în care trăiam. Nu locuiam decât la vreo cincizeci de kilometri de oraș, iar la doisprezece kilometri se afla un târg destul de mare, dar noi trăiam ca pe vremea cetăților fortificate, fără confort, fără speranță, atât timp cât dura încredințarea noastră intimă că vom rămâne întotdeauna niște țărani. Fără îndoială că există încă și astăzi, în vreun fund de țară, o mână de bătrâni în derivă care ignoră viața modernă, dar în cazul nostru era vorba de o familie întreagă, încă tânără și activă, care, atunci când Lisette descria străzile orașelor iluminate de Crăciun, descoperea că exista o lume pe care nici măcar n-o bănuise vreodată.

Lisette a plecat înapoi. Timp de câteva zile, ca printr-o inerție mecanică, am continuat să vorbim câte-un pic. Vreme de câteva seri, la masă, tatăl a comentat poveștile fiicei sale. „Tare afurisite, tare ciudate, toate astea.” Apoi tăcerea și răcnelile s-au abătut din nou asupra noastră ca ciuma asupra unor păcătoși.

Când mă gândesc la asta... Toată ploaia aceea, toți morții aceia... Lisette purta numele a două defuncte; mie nu mi se acordase decât una, bunica din partea mamei, decedată cu puțin înaintea nașterii mele. Frații mei

purtau prenumele unor veri uciși în război, iar mama însăși îl preluase pe-al ei de la o verișoară care a murit la naștere, pe care n-o cunoscuse. Astfel trăiam fără vorbe în acel univers de morți unde, într-o seară de noiembrie, Lisette s-a întors de la oraș.

Îmi amintesc de toată ploaia aceea... Zgomotul apei care răpăia pe acoperiș, ulițele șiroind, marea de glod de la porțile fermei, cerul negru, vântul, sentimentul atroce al unei umezeli fără sfârșit, a cărei apăsare asupra noastră o simțeam la fel cum o simțeam pe cea a vieții noastre: fără a conștientiza faptul, fără revoltă. Eram strânși unii într-alții lângă foc când, deodată, mama s-a ridicat, dezechilibrând toată haita; surprinși, am privit-o cum se îndreaptă spre ușă și, mânată de o pornire obscură, o deschide brusc.

Toată ploaia aceea, oh, toată ploaia aceea... În cadrul ușii, nemișcată, cu părul lipit de față, cu rochia learcă și pantofii năclăiți de noroi, cu privirea fixă, stătea Lisette. Cum de știuse mama? Cum de această femeie care, deși nu ne maltratase vreodată, nici nu lăsase vreodată de înțeles că ne iubea, nici prin gesturi, nici prin cuvinte, cum de această femeie aspră, care își aducea copiii pe lume la fel cum săpa pământul sau hrănea găinile, cum de această femeie analfabetă, abrutizată până într-atât încât nu ne spunea niciodată pe numele pe care ea ni le dăduse și pe care ?

Mă îndoiesc că și le amintea întotdeauna, cum de știuse că fiica ei pe jumătate moartă, care nu se mișca, nici nu vorbea și privea fix ușa în ploaia torențială fără măcar a se gândi să bată, aștepta ca s-o deschidă cineva și s-o lase să între la căldură?

Asta e oare dragostea de mamă, această intuiție în miezul dezastrului, această scânteie de empatie ce

rămâne chiar și când omul e silit să trăiască precum un animal? Așa îmi spusese Lucien: o mamă care își iubește copiii știe întotdeauna când sunt la ananghie, în ceea ce mă privește, nu înclin deloc pentru această interpretare. Nu am nici resentimente față de această mamă care nu era o mamă. Mizeria e o secerătoare: seceră din noi orice aptitudine pentru legătura cu celălalt și ne lasă goi, lipsiți de sentimente, pentru a putea îndura toată posomorea prezentului. Dar nu am nici convingeri atât de frumoase; n-a existat nicio dragoste maternă în acea intuiție a mamei mele, ci doar traducerea în gesturi a certitudinii unei nenorociri. E un fel de conștiință nativă, înrădăcinată în adâncul inimilor noastre, și care reamintește că niște amărâți ca noi au întotdeauna parte într-o seară ploioasă de o fiică dezonorată care se întoarce să moară acasă.

Lisette a mai trăit atât cât să-și aducă pe lume copilul. Nou-născutul a făcut ce se aștepta de la el: a murit în trei ore. Din această tragedie, care părinților mei li se părea mersul firesc al lucrurilor, astfel încât nu i-a impresionat mai mult – și nici mai puțin – decât dacă ar fi pierdut o capră, am învățat două certitudini: cei puternici trăiesc și cei slabi mor, cu bucurii și suferințe proporționale cu locurile lor ierarhice și, așa cum Lisette fusese frumoasă și săracă, eu eram inteligentă și săracă, sortită unei pedepse pe măsură dacă nădăjduiam să trag foloase de pe urma minții mele, în ciuda clasei căreia îi aparțineam. Și, cum nici nu puteam să încetez a fi ce eram, calea pe care trebuia să apuc mi s-a părut a fi cea a secretului: trebuia să ascund ce eram și să nu mă amestec niciodată cu lumea celorlalți.

Din tăinuitoare, am devenit deci clandestină.

Și deodată, realizez că stau așezată în bucătăria mea, la

Paris, în această altă lume în sânul căreia mi-am creat mica mea nișă invizibilă și cu care am avut bine grijă să nu mă amestec, și plâng cu lacrimi fierbinți, în timp ce o fetiță cu privirea incredibil de caldă îmi ține o mână căreia îi mângâie cu blândețe falangele – și mai realizez că am spus tot, am povestit tot: Lisette, mama, ploaia, frumusețea profanată și, în cele din urmă, mâna de fier a destinului, care le dă celor născuți morți mame moarte pentru că au vrut să renască. Plâng cu lacrimi mari, fierbinți, lungi, convulsive, rușinată, dar, în chip neînțeles, fericită de transfigurarea privirii triste și severe a Palomei într-un izvor de căldură în care îmi încălzesc hohotele de plâns.

— Doamne Dumnezeule, zic, calmându-mă un pic, Doamne Dumnezeule, Paloma, uite ce proastă sunt!

— Doamnă Michel, îmi răspunde ea, știți, îmi redați speranța.

— Speranța? Spun, smiorcăindu-mă patetic.

— Da, zice ea, se pare că destinul poate fi schimbat.

Și rămânem așa minute îndelungate, ținându-ne de mână, fără să spunem nimic. Am devenit prietena unui suflet nobil de doisprezece ani, față de care încerc un sentiment de mare recunoștință, iar neconcordanța acestui atașament, asimetric ca vârstă, condiție socială și circumstanțe nu izbutește să-mi știrbească emoția. Când Solange Josse se prezintă la gheretă pentru a-și recupera fiica, ne privim amândouă cu complicitatea prietenilor indestructibile și ne luăm la revedere cu certitudinea unor regăsiri viitoare. După ce închid ușa, mă așez în fotoliul de la televizor, cu mâna pe piept, și mă surprind spunând cu voce tare: poate că asta înseamnă a trăi.

*Dacă vrei să te îngrijești
Îngrijește-i
Pe ceilalți
Și zâmbește sau plângi
La această întorsătură a sorții*

Știți ce? Mă întreb dacă nu cumva am ratat ceva. Cam ca în cazul cuiva care ar avea un anturaj prost și care-ar descoperi o altă cale întâlnind pe cineva cumsecade. Anturajul meu prost sunt mama, Colombe, tata și toată clică. Dar astăzi am întâlnit într-adevăr pe cineva cumsecade. Doamna Michel mi-a povestit trauma ei: îl evită pe Kakuro fiindcă a fost traumatizată de moartea surorii ei, Lisette, sedusă și abandonată de un băiat de bani gata. A nu fraterniza cu cei bogați pentru a nu-și pierde viața e, de atunci, tehnica ei de supraviețuire.

Ascultând-o pe doamna Michel, m-am întrebat un lucru: ce este mai traumatizant? O soră care moare pentru că a fost abandonată sau efectele permanente ale acestui eveniment: frica să nu mori dacă nu rămâi la locul tău? Peste moartea surorii ei, doamna Michel ar fi putut trece; dar peste punerea în scenă a propriei tale morți se poate trece?

Și-apoi, mai cu seamă, am simțit încă ceva, un sentiment nou și, scriind asta, sunt foarte emoționată; de altfel, a trebuit să las jos stiloul vreo două minute, ca să plâng. Deci iată ce am simțit: ascultând-o pe doamna Michel și văzând-o plângând, dar mai ales dându-mi seama în ce măsură îi făcea bine să-mi spună toate astea mie, am înțeles ceva: am înțeles că eu sufeream fiindcă nu puteam face bine nimănui din jurul meu. Am înțeles că le purtam pică tatei, mamei și îndeosebi lui Colombe deoarece sunt incapabilă să le fiu de folos, deoarece nu

pot face nimic pentru ei. Boala lor e prea avansată, iar eu sunt prea slabă. Văd bine simptomele lor, dar nu sunt în stare să le acord îngrijiri și, drept urmare, asta mă face la fel de bolnavă ca ei, însă fără să-mi dau seama. Pe când, ținând mâna doamnei Michel, am simțit că eram și eu bolnavă. Și ce-i sigur, în orice caz, este că nu pot să mă tratez pedepsindu-i pe cei pe care nu pot să-i vindec. Poate că-i necesar să reexaminez chestia cu incendiul și sinuciderea. De altfel, trebuie s-o mărturisesc: nu mai doresc chiar atât de mult să mor, doresc să-i revăd pe doamna Michel și pe Kakuro și pe Yoko, nepoțica lui atât de imprezibilă, și să le cer ajutor. O, firește, n-o să mă înființez spunând: *please, help me*, sunt o fetiță cu intenții suicidare. Însă doresc să-i las pe ceilalți să-mi facă bine: la urma urmei, nu-s decât o fetiță nefericită și, chiar dacă sunt extrem de inteligentă, asta nu schimbă cu nimic faptul, nu? O fetiță nefericită care, în cel mai neprielnic moment, are șansa de-a avea întâlniri fericite. Am din punct de vedere moral dreptul de a lăsa să treacă această șansă?

Habar n-am. La urma urmei, povestea asta este o tragedie. Există oameni valoroși, bucură-te! mi-a venit să-mi spun, dar în fond, ce tristețe! Sfârșesc cu toții în bătaia ploii! Nu prea mai știu ce să cred. O clipă, am crezut că-mi găsisem vocația; am crezut că înțeleg faptul că, pentru a mă îngriji pe mine, trebuie să-i îngrijesc pe ceilalți, în fine, pe cei „îngrijibili”, cei care pot fi salvați, în loc de-a mă frământa că nu-i pot salva pe ceilalți. Atunci, ce? Ar trebui să devin medic? Sau scriitor? E cam tot aia, nu?

Și-apoi pentru o doamnă Michel, câte Colombe, câți jalnici Tibère?

Pe cărările infernului

După plecarea Palomei, complet întoarsă pe dos, rămân multă vreme în fotoliu.

Apoi, luându-mi inima în dinți, formez numărul lui Kakuro Ozu.

Paul N'Guyen răspunde la al doilea țârâit.

— A, bună dimineața, doamnă Michel, îmi spune el, ce pot face pentru dumneavoastră?

— Păi, zic, aș fi vrut să vorbesc cu Kakuro.

— Nu-i acasă, îmi zice, vreți să vă sune când se întoarce?

— Nu, nu, zic, ușurată că pot să apelez printr-un intermediar. Vreți să-i spuneți că, dacă nu s-a răzgândit, aș fi bucuroasă să cinez cu dumnealui mâine seară?

— Cu plăcere, spune Paul N'Guyen.

După ce închid telefonul, mă las să cad din nou în fotoliu și mă cufund vreo oră în gânduri incoerente, dar plăcute.

— Nu miroase prea bine la dumneavoastră, zice o blândă voce masculină în spatele meu. Nu v-a reparat nimeni asta?

A deschis ușa atât de încet, încât nu l-am auzit. E un tânăr chipeș, cu părul brunet un pic zburlit, cu o geacă de blugi nou-nouță și ochi mari de cocker pașnic.

— Jean? Jean Arthens? întreb, fără să-mi vină a crede ce văd.

— Da, zice el înclinând capul într-o parte, ca pe vremuri.

Dar asta e tot ce mai rămâne din epavă, din tânărul chinuit, cu trupul descărnat; Jean Arthens, nu demult pe marginea prăpastiei, a optat în chip vizibil pentru renaștere.

— Arătați extraordinar! îi zic, adresându-i zâmbetul meu cel mai frumos.

Mi-l întoarce cu gentilețe.

— Bună ziua, doamnă Michel, zice el, mă bucur să vă văd. Vă stă bine, adaugă, arătând spre părul meu.

— Mersi, zic. Dar ce vă aduce aici? Beți o ceașcă de ceai?

— Aă... zice el cu o urmă din ezitarea de odinioară, sigur, cu plăcere.

Pregătesc ceaiul în timp ce el ia loc pe un scaun, privindu-l pe Léon cu ochi mirați.

— Era chiar așa gras motanul ăsta? se interesează el fără niciun fel de perfidie.

— Da, zic, nu prea face sport.

— Nu cumva el miroase așa? întrebă adulmecând înspre Léon, cu un aer mâhnit.

— Nu, nu, zic, e o problemă de instalator.

— Trebuie să vi se pară ciudat că pic aici, așa, spune el, mai ales că n-am prea stat mult de vorbă niciodată, nu? Nu eram cine știe ce vorbăreț pe vremea... în fine, pe vremea tatălui meu.

— Sunt bucuroasă să vă văd și, mai cu seamă, că păreți să vă simțiți bine, zic cu sinceritate.

— Mda, zice el...mă întorc de foarte departe.

Sorbim simultan două înghițituri mici din ceaiul fierbinte.

— M-am vindecat, în sfârșit, cred că m-am vindecat, spune el, dacă te vindeci cu adevărat vreodată. Dar nu mă mai ating de drog, am întâlnit o fată drăguță, în fine, o fată fantastică, mai degrabă, trebuie să spun (ochii i se aprind și-și trage ușor nasul, privindu-mă), și am găsit o slujbuliță destul de simpatică.

— Ce anume? întreb.

— Lucrez într-un magazin de castelatură.

— Piese pentru ambarcațiuni?

— Da. Și e foarte simpatic. Uneori îmi lasă impresia că-s în vacanță, acolo. Vin tot felul de tipi care-mi vorbesc de vasul lor, de mărire unde se duc, de mărire de unde vin, îmi place asta... și-apoi sunt mulțumit că lucrez, știți?

— Dar în ce constă, exact, munca dumneavoastră?

— Sunt un fel de om bun la toate, magazioner, curier, dar cu timpul învăț destule, așa că acum, câteodată, mi se încredințează treburi mai interesante: să repar vele, hobane, să întocmesc inventare de provizionare.

Sunteți sensibili la poezia acestui termen? Un vas se pro vizionează, un oraș se aprovizionează. Celor ce n-au înțeles că vraja limbii se naște din asemenea subtilități, le adresez următoarea rugămintă: aveți grijă la virgule.

— Dar și dumneavoastră păreți în formă, spune el, privindu-mă cu amabilitate.

— Zău? zic. Ei bine, da, sunt câteva schimbări care-mi priesc.

— Știți, spune, n-am venit să revăd apartamentul sau oamenii de pe-aici. Nici măcar nu-s sigur că m-ar recunoaște; de altfel, mi-am luat cu mine cartea de identitate, pentru cazul în care nu m-ați fi recunoscut. Nu, continuă el, am venit fiindcă nu reușesc să-mi amintesc ceva care m-a ajutat mult, pe vremea când eram bolnav, dar și pe urmă, în timpul vindecării.

— Și vă pot fi eu de folos?

— Da, pentru că dumneavoastră mi-ați spus numele acelor fiori, într-o zi. În răzorul ăla de-acolo (arată cu degetul spre fundul curții), sunt niște floricele frumoase, albe și roșii, dumneavoastră le-ați pus, nu-i așa? Și într-o zi v-am întrebat ce erau, dar n-am fost în stare să rețin numele. Cu toate astea, mă gândeam tot timpul la florile

acelea, nu știu de ce. Sunt foarte frumoase și, când mi-era foarte rău, mă gândeam la flori și asta-mi făcea bine. Așa că, am trecut prin apropiere, adineauri, și mi-am zis: o să mă duc s-o întreb pe doamna Michel dacă poate să-mi spună.

Îmi pândește reacția, puțin stingherit.

— Vi se pare bizar, nu? Sper că nu vă sperii, cu povestea asta a mea despre flori.

— Nu, zic, deloc. Dacă aș fi știut cât de bine vă făceau... Aș fi pus peste tot!

Râde ca un copil fericit.

— Ah, doamnă Michel, dac-ați ști, asta mi-a salvat viața practic. E deja un miracol! Deci puteți să-mi spuneți ce sunt?

Da, puiule, pot. Pe cărările infernului, sub potop, cu răsuflarea tăiată și în chinul grețurilor, un licăr slab, o luminiță: cameliile.

— Da, zic. Sunt camelii.

Mă privește fix, cu ochii cășcați. Apoi o lacrimă mică se scurge de-a lungul obrazului său de copil scăpat cu viață.

— Camelii... rostește, pierdut într-o amintire care nu-i aparține decât lui. Camelii, da, repetă privind-mă din nou. Așa e. Camelii.

Simt o lacrimă care curge pe propriu-mi obraz.

Îl prind de mână.

— Jean, îi spun, nu vă închipuiți cât de bucuroasă sunt că ați venit astăzi.

— Da? face el, cu un aer mirat. Dar pentru ce?

Pentru ce?

Pentru că o camelie poate să schimbe destinul.

Care este războiul pe care-l purtăm, având certitudinea înfrângerii? Dimineață după dimineață, deja istoviți de toate bătăliile ce vin, reînnoim teroarea cotidianului, acest culoar fără sfârșit care, în ceasul de pe urmă, pentru a fi fost parcurs vreme atât de îndelungată, va conta ca destin. Da, puiule, iată cotidianul: posomorât, gol și copleșit de suferință. Cărările infernului nu-i sunt deloc străine; dai peste ele într-o zi fiindcă ai rămas prea mult timp în el. De la un culoar la cărări: atunci se produce căderea, fără șoc, nici surpriză. În fiecare zi, resimțim tristețea culoarului și, pas cu pas, parcurgem drumul mohorâtei noastre damnări.

A văzut el cărările? Cum te naști după ce te-ai prăbușit? Ce pupile noi apar în ochi calcinați? Unde începe războiul și unde încetează lupta?

Atunci, o camelie.

15

Pe umerii săi nădușiți

La ora 20, Paul N'Guyen se prezintă la ghereta mea cu brațele supraîncărcate cu pachete.

— Domnul Ozu nu s-a întors încă – o problemă cu viza, la ambasadă –, așa că m-a rugat să vă predau toate acestea, spune el cu un zâmbet drăguț.

Depune pachetele pe masă și îmi întinde un un plic.

— Mulțumesc, zic. Nu vreți să gustați ceva?

— Mulțumesc, zice el, dar mai am încă foarte multe de făcut. Păstrez invitația dumneavoastră de rezervă, pentru o altă ocazie.

Îmi zâmbește din nou, într-un fel călduros și fericit care îmi face bine, fără niciun fel de rezervă.

Rămasă singură în bucătărie, mă așez în fața pachetelor și desfac plicul.

„Deodată, în toiul lucrului - fără să-și dea seama ce e și de unda vine -

avu o senzație plăcută de răcoare pe umerii săi înfierbântați, nădușiți.

Se uită la cer, în timp ce Tit îi ascuțea coasa.

Un nor jos, negru, care era deasupra lor se rupsese și se pornise o ploaie cu picături mari.”

Vă rog să acceptați aceste câteva cadouri cu simplitate.

Kakuro

Ploaie de vară pe umerii lui Levin, care cosește... îmi duc mâna la piept, mai mișcată ca niciodată. Deschid, unul câte unul, pachetele.

O rochie de mătase gri-perlat, cu un guleraș înalt, închisă lateral cu o gaică din mătase neagră.

O eșarfă de mătase purpurie, ușoară și densă ca vântul.

Pantofi decupați cu toc jos, dintr-o piele neagră atât de fină și moale, încât mi-o frec ușor de obraz.

Privesc rochia, eșarfa, pantofii.

De afară, îl aud pe Léon care râcâie la ușă și miaună ca să între.

Încep să plâng încetișor, domol, cu o camelie fremătândă în piept.

16

Ceva trebuie să sfârșească

A doua zi la zece, cineva bate în gemuleț.

E un lungan îmbrăcat complet în negru, cu un fes de lână bleumarin pe cap și purtând bocanci militari care au cunoscut Vietnamul. E de asemenea prietenarul lui Colombe și un specialist internațional al elipsei în

formula de politețe. Îl cheamă Tibère.

— O caut pe Colombe, zice Tibère.

Apreciați, vă rog, ridicolul acestei propoziții. O caut pe Julieta, zice Romeo, e totuși mai fastuos.

— O caut pe Colombe, zice, deci, Tibère, care nu se teme decât de șampon, după cum se dovedește când își scoate fesul, nu pentru că e politicos, ci pentru că îi e foarte cald.

Suntem în mai, ce naiba.

— Paloma mi-a zis că-i aici, adaugă.

Și adaugă iar:

— Rahat, ce mă 'nervează!

Paloma, cum mă poți amuza! îi dau cu promptitudine pașaportul și mă cufund în gânduri bizare.

Tibère... Tiberius... Ilustru nume pentru o înfățișare atât de jalnică... Rememorez proza lui Colombe Josse, rafturile bibliotecii Saulchoir... și mintea îmi zboară la Roma... Tiberius... Amintirea figurii lui Jean Arthens îmi revine pe neașteptate, revăd figura tatălui său și cea lavalieră nepotrivită, amoretată de ridicol... Toate aceste căutări, toate aceste lumi... Putem să fim atât de asemănători și să trăim în universuri atât de îndepărtate? E cu putință să împărtășim aceeași frenezie, când nu suntem totuși nici de aceeași sorginte, nici de același sânge și cu aceleași ambiții? Tibère... Mă simt obosită, cu adevărat obosită de toți bogătașii aceștia, obosită de toți săracii aceștia, obosită de toată această farsă... Léon sare din fotoliu și vine să se frece de piciorul meu. Motanul ăsta, care nu e obez decât din caritate, este și un suflet generos, care simte când fluctuează al meu. Obosită, da, obosită...

Ceva trebuie să sfârșească, ceva trebuie să înceapă.

Suferințele dichiselii

La ora 20, sunt gata.

Rochia și pantofii sunt exact măsura mea (42 și 37).

Eșarfa este romană (60 cm lățime, 2 în lungime).

Am zvântat cu uscătorul Babyliiss 1600 W un păr spălat de 3 ori și l-am pieptănat de 2 ori în toate sensurile. Rezultatul este surprinzător.

M-am așezat de 4 ori și m-am ridicat tot de 4, ceea ce explică faptul că, în prezent, sunt în picioare, neștiind ce să fac.

Să mă așez, poate.

Am scos din cutiuța lor, de sub cearșafurile din fundul dulapului, 2 cercei moșteniți de la soacra mea, monstruoasa Yvette – cercei străvechi din argint, cu 2 granate șlefuite în formă de pară. Am efectuat 6 tentative până am reușit să mi-i prind corect în urechi și acum trebuie să trăiesc cu senzația că am 2 motani burtoși atârnați de lobii întinși peste măsură. 54 de ani fără bijuterii nu te pregătesc pentru suferințele dichiselii. Mi-am badijonat buzele cu strat de ruj *Carmen profund* cumpărat acum 20 de ani pentru căsătoria unei verișoare. Longevitatea acestor lucruri inepte, când vieți prețioase pier zilnic, nu va conțeni niciodată să mă uimească. Fac parte din cele 8 procente din populația lumii care își calmează neliniștea îngropându-se în cifre.

Kakuro Ozu bate de 2 ori la ușă.

Deschid.

E foarte chipeș. Poartă un costum compus dintr-un veston gri-antracit cu guler chinezesc și brandenburguri în nuanțe închise și deschise de gri, pantaloni drepți asortați și mocasini din piele moale, care seamănă cu

niște papuci de casă luxoși. E foarte... euro asiatic.

— O, dar sunteți superbă! îmi spune.

— Ah, mulțumesc, zic, emoționată, dar și dumneavoastră sunteți foarte frumos. La mulți ani!

El îmi zâmbeste și, după ce am închis cu grijă ușa în spatele meu și în fața lui Léon, care încearcă o străpungere, îmi întinde un braț pe care pun o mână ușor tremurândă. Măcar de nu ne-ar vedea nimeni, imploră înăuntrul meu o instanță care opune rezistență, cea a clandestinei Renée. Degeaba am pus pe rug toate temerile, tot nu sunt pregătită să alimentez tabloidele de Grenelle.

Așa că e de mirare?

Ușa de la intrare, spre care ne îndreptăm, se deschide chiar înainte de-a ajunge la ea.

Sunt Jacinthe Rosen și Anne-Hélène Meurisse.

Fir-ar să fie! Ce-i de făcut?

Suntem deja față în față cu ele.

— Bună seara, bună seara, stimate doamne, glăsuiește în triluri Kakuro, trăgându-mă ferm la stânga și depășindu-le cu repeziciune, bună seara, dragi prietene, suntem în întârziere, vă facem plecăciune și o luăm din loc!

— Ah, bună seara, domnule Ozu, se sclifosesc ele, subjugate, întorcându-se simultan pentru a ne urmări cu privirea.

— Bună seara, doamnă, îmi spun ele (mie), zâmbindu-mi cu toată dantura.

N-am văzut niciodată atâția dinți deodată.

— La revedere, scumpă doamnă, îmi susură Anne-Hélène Meurisse privindu-mă cu aviditate în timp ce ne repezim afară pe ușă.

— Desigur, desigur! ciripește Kakuro împingând cu

călcâiul batantul uşii.

— La naiba, spune apoi, dacă ne-am fi oprit, ne-ar fi ținut o oră.

— Nu m-au recunoscut, zic eu.

Mă opresc în mijlocul trotuarului, complet năucită.

— Nu m-au recunoscut, repet.

Se oprește și el, cu mâna mea tot pe brațul său.

— Fiindcă nu v-au văzut niciodată, îmi spune. Eu v-aș recunoaște în orice împrejurare.

18

Apa curgătoare

E de ajuns să-ți fi dat seama o singură dată că poți fi orb în plină lumină și văzător pe întuneric pentru a medita despre vedere. De ce vedem? Urcând în taxiul pe care îl comandase Kakuro și gândindu-mă la Jacinthe Rosen și la Anne-Hélène Meurisse, care nu văzuseră din mine decât ce puteau să vadă (la brațul domnului Ozu, într-o lume a ierarhiilor), evidența faptului că privirea e asemenea unei mâini care ar încerca să apuce apa curgătoare mă izbește cu o foiță nemaipomenită. Da, ochiul percepe, dar nu scrutează, crede, dar nu cercetează, primește, dar nu caută – lipsit de dorință, fără sete, nici cruciadă.

Și în vreme ce taxiul alunecă în înserarea ce se lasă, mă gândesc.

Mă gândesc la Jean Arthens, cu pupilele arse, iluminate de camelii.

Mă gândesc la Pierre Arthens, ochi jignitori și cecitate de cerșetor.

Mă gândesc la acele doamne avide, ochi insistenți în chip atât de inutil orbi.

Mă gândesc la Gégène, orbite moarte și fără vlagă, care nu mai văd decât căderea.

Mă gândesc la Lucien, inapt de vedere pentru că întunericul, uneori, este până la urmă prea mare.

Mă gândesc până și la Neptun, ai cărui ochi sunt un nas care nu știe să se mintă.

Și mă întreb dacă văd bine eu însămi.

19

Sclipește

Ați văzut *Black Rain*?

Pentru că dacă n-ați văzut *Black Rain* – sau măcar *Blade Runner* vă e foarte greu să înțelegeți de ce, când intrăm în restaurant, am sentimentul că pătrundem într-un film de Ridley Scott. E scena aceea din *Blade Runner*, în barul femeii-șarpe, de unde Deckard o sună pe Rachel de la un videofon mural. E și barul cu *call-girls* din *Black Rain*, cu pletele blonde și spatele gol al lui Kate Capshaw. Și sunt cadrele acelea cu lumină de vitraliu și atmosferă de catedrală împresurate de toată penumbra Infernului.

— Îmi place mult lumina, îi spun lui Kakuro în timp ce mă așez.

Am fost conduși la un mic separeu liniștit, care se scaldă într-o licărire solară înconjurată de umbre sclipitoare. Cum poate să sclipească umbra? Sclipește, și gata.

— Ați văzut *Black Rain*”? mă întrebă Kakuro. N-aș fi crezut niciodată că între două ființe ar putea să existe o asemenea concordanță de gusturi și de trasee psihice.

— Da, zic, de cel puțin zece ori.

Atmosfera este strălucitoare, spumoasă, distinsă, tihnită, cristalină. Magnific.

— Vom face o orgie de *sushi*, spune Kakuro despăturindu-și șervetul cu un gest entuziast. Sper să nu vă supărați pe mine, dar am făcut deja comanda; țin să vă dezvălui ceea ce eu consider a fi tot ce are mai bun gastronomia japoneză din Paris.

— Nicio supărare, zic făcând ochii mari, căci chelnerii au depus în fața noastră sticle de sake și, într-o miriadă de boluri scumpe, tot felul de legume mărunte ce par marinate într-un nu-știu-ce, care sigur e foarte bun.

Și începem. Eu trec la pescuit de castravete marinat, care, deși nu are decât aspectul de castravete și de marinată, este atât de delicios pentru limbă. Kakuro ridică delicat cu bețigașele lui de lemn cafeniu-roșcat o bucățică de... mandarină? roșie? mango?

Și o face să dispară cu dexteritate. Cotrobăi numaidecât în același bol.

E morcov zaharisit pentru zei gurmanzi.

— La mulți ani, așadar! zic ridicând paharul de sake.

— Mulțumesc, foarte mulțumesc! spune el ciocnind cu mine.

— Asta e caracatiță? întreb fiindcă tocmai am dibuit o bucată de tentacul crenelat într-un bol cu sos de culoarea șofranului.

Ni se aduc două mici platouri de lemn, fără margini, încărcate cu bucăți de pește crud.

— *Sashimi*, zice Kakuro. Și aici o să găsiți caracatiță.

Mă adâncesc în contemplarea aranjamentului.

Frumusețea vizuală îți taie răsuflarea. Imobilizez o bucățică de carne alb-cenușie între bețigașele mele neîndemânatică (cambulă-aurie, îmi precizează îndatoritor Kakuro) și, ferm, gata de extaz, o gust.

De ce să căutăm eternitatea în eterul unor esențe invizibile? Această feliuță albicioasă e o fărâmă din ea, cât

se poate de tangibilă.

— Renée, îmi spune Kakuro, sunt foarte fericit să-mi sărbătoresc ziua de naștere în compania dumneavoastră, dar mai am un motiv important pentru a cina cu dumneavoastră.

Deși nu ne cunoaștem decât de trei săptămâni, încep să deslușesc destul de bine motivele lui Kakuro. Franța sau Anglia? Vermeer sau Caravaggio? *Război și pace* sau draga de Anna?

Înfulec un nou și aerian *sashimi* – ton? — de o mărime respectabilă care, pe cuvântul meu, ar fi trebuit totuși să fie tăiat un pic.

— V-am invitat într-adevăr pentru a-mi aniversa ziua de naștere, dar, între timp, cineva mi-a oferit niște informații foarte importante. Așa că vreau să vă spun ceva capital.

Bucata de ton îmi acaparează toată atenția și nu mă pregătește pentru ceea ce va urma.

— Nu sunteți sora dumneavoastră, spune Kakuro privind-mă în ochi.

20

Triburile găgăuze

Doamnelor.

Doamnelor, care sunteți invitate într-o seară de către un domn bogat și simpatic să cinați într-un restaurant luxos, comportați-vă în orice împrejurare cu aceeași eleganță. Vă surprinde ceva, vă agasează ceva, vă tulbură ceva, trebuie să păstrați același rafinament în impasibilitate și, la cuvinte surprinzătoare, să reacționați cu distincția care se cuvine unor asemenea circumstanțe. În loc de asta, și fiindcă sunt o necioplită care se îndoapă

cu *sashimi* de parc-ar fi barabule, sughit spasmodic și, simțind cu groază că fărâma de eternitate mi se înțepenește în gâtlej, încerc cu o distincție de gorilă s-o evacuez de acolo. La mesele cele mai apropiate se face tăcere în timp ce, după numeroase eructații și într-un ultim și foarte melodios spasm, izbutesc în sfârșit să disloc împricinata și, înșfăcând șervetul, s-o strămut acolo în extremis.

— Trebuie să repet ce-am spus? întrebă Kakuro care pare – drace! — să se amuze.

— N-am... chî... chî... tușesc eu.

Chî-chî-ul e un răspuns tradițional la rugăciunea frățească intonată de triburile găgăuze.

— N-am... adică... chî... chî... urmez eu în chip strălucit.

Apoi, în culmea distincției / rafinamentului:

— Ceee?!

— V-o spun a doua oară, ca să fie foarte clar, zice el cu acel soi de răbdare infinită pe care o ai cu copiii sau, mai degrabă, cu cei grei de cap. Renée, nu sunteți sora dumneavoastră.

Și cum stau ca prostituă, privindu-l:

— Vă repet pentru ultima oară, cu speranța că de data asta n-o să vă înecați cu niște *sushi* de treizeci de euro bucata, în treacăt fie spus, și care cer ceva mai multă delicatețe la ingestie: nu sunteți sora dumneavoastră, putem să fim prieteni. Și chiar tot ce mai vrem.

21

Toate acele cești de ceai

Tum tum tum tum turn tum turn

Look, if you had one shot, one opportunity,

To seize everything you ever wanted

One moment

*Would you capture it or just let it slip?*²⁶

Asta... e Eminem. Mărturisesc că, în calitate de prezicătoare a elitelor modeme, mi se întâmplă să ascult și așa ceva, când nu mai e cu putință să ignor faptul că Didona a murit.

Dar mai cu seamă, mare confuzie.

O dovadă?

Iat-o.

Remember me, remember me

But ah! forget my fate

Treizeci de euro bucata

Would you capture it

*Or just let it slip?*²⁷

Asta se întâmplă în capul meu și drept comentariu.

Felul ciudat pe care-l au melodiile de a mi se întipări în minte mă va mira întotdeauna (fără a mai aminti de un anumit Confutatis, bun prieten al portăreselor cu vezica mică) și remarc cu un interes marginal, deși sincer, că de data aceasta are câștig de cauză potpuriul.

După care mă pun pe plâns.

La Braseria Amicilor, din Puteaux, o comeseană care e cât pe ce să se sufoce, dar scapă ca prin urechile acului și pe urmă izbucnește în lacrimi, cu nasul în șervet, constituie un divertisment apreciat. Dar aici, în acest templu solar cu *sashimi* vândute la bucată, excesele mele au efectul invers. O undă de dezaprobare tăcută mă circumscrie și iată-mă hohotind, cu nasul ud, nevoită să recurg la un șervet deja destul de încărcat pentru a

---

26 „Tum tum tum tum tum tum tum / Dac-ai avea o singură șansă/ Să pui mâna pe tot ce ți-ai dorit vreodată / O clipă / Ai pune mâna sau a-i lăsa-o să-ți scape?” (n. Red.).

27 „Să nu mă uiți, să nu mă uiți / Dar, vai! să-mi ierți soarta! / Treizeci de euro bucata / Ai pune mâna / Sau a-i lăsa-o să-ți scape?” (n. Red.).

șterge stigmatul emoției mele și a încerca să maschez ceea ce opinia publică dezaprobă.

Și hohotele se întesesc.

Paloma m-a trădat.

Atunci, purtate de aceste hohote de plâns, defilând înăuntrul meu... toată această viață petrecută în clandestinitate, toate acele lungi lecturi solitare, toate acele ierni de boală, toată acea ploaie de noiembrie pe chipul frumos al lui Lisette, toate acele camelii, reîntoarse din infern și eșuate pe mușchiul templului, toate acele cești de ceai în căldura prieteniei, toate acele cuvinte minunate rostite de Domnișoara, acele naturi moarte atât de *wabi*, acele esențe eterne, iluminând reflexele lor singulare, ca și acele ploi de vară survenind cu surpriza plăcerii, fulgi dansând melopeea inimii și, în caseta de bijuterii a vechii Japonii, chipul pur al Palomei. Și plâng, un plâns de nestăvilit, cu lacrimi calde și mari și frumoase, de fericire, în timp ce în jurul nostru lumea se îndoapă și nu mai lasă altă senzație decât cea a privirii acestui bărbat în tovărășia căruia mă simt cineva și care, prinându-mi cu blândețe mâna, îmi zâmbește cu toată căldura din lume.

— Mulțumesc, reușesc să murmur dintr-o suflare.

— Putem fi prieteni, spune el. Și chiar tot ce mai vrem.

Remember me, remember me

*And ah! envy my fate*²⁸

22

Iarba pajiștilor

Acum știu de ce trebuie să ai parte înainte de a muri. Da, și pot să v-o spun. Înainte de a muri trebuie să ai

---

28 „Să nu mă uiți, să nu mă uiți / Și, da! să-mi invidiezi soarta!” (n. Red.)

parte de-o ploaie torențială care se preschimbă în lumină.

N-am dormit toată noaptea. În urma și în ciuda descărcării mele pline de grație, cina a fost minunată: mătăsoasă, complice, cu lungi și delicioase tăceri. Când Kakuro m-a condus înapoi la ghereta mea, mi-a sărutat îndelung mâna și ne-am despărțit așa, fără nicio vorbă, cu un simplu și electric surâs.

N-am dormit toată noaptea.

Și știți de ce?

Bineînțeles că știți.

Bineînțeles, toată lumea bănuiește că, pe lângă tot restul, adică o zguduire telurică bulversând de la un capăt la celălalt o existență brusc decongelată, ceva stăruie în căpșorul meu de midinetă la cincizeci și ceva de ani. Iar acel ceva se pronunță: „Și chiar tot ce mai vrem.”

La ora șapte, mă trezesc, ca împinsă de un resort, catapultându-mi motanul în celălalt capăt al patului. Mi-e foame. Mi-e foame la propriu (o colosală felie de pâine, cocoșată sub stratul de unt și de dulceață de corcodușe, nu reușește decât să ațâțe dantescul meu apetit) și mi-e foame la figurat: mor de nerăbdare să cunosc urmarea. Mă învârt prin bucătărie ca o fiară în cușcă, ocărăsc un cotoi care nu-mi acordă nicio atenție, înfulec o a doua repriză de pâine-unt-dulceață, mă preambul în lung și-n lat, aranjând lucruri care n-au deloc nevoie de asta și mă pregătesc pentru o a treia ediție brutărească.

Și-apoi, deodată, la ora opt, mă calmez.

Fără veste, în chip surprinzător, un vast sentiment de liniște se prelinge asupra-mi. Ce s-a întâmplat? O mutație. Nu văd nicio altă explicație; unora le cresc branhii, mie îmi vine înțelepciunea.

Mă așez pe un scaun și viața își reia cursul.

Un curs de altfel puțin exaltant: îmi aduc aminte că sunt tot portăreasă și că la ora nouă trebuie să fiu pe rue du Bac ca să cumpăr detergent pentru alămuri. „La ora nouă” e o precizare fantezistă: mai bine zis, în cursul dimineții. Dar planificându-mi ieri treaba de-a doua zi, îmi spusese: „O să merg pe la nouă.” îmi iau deci sacoșa și poșeta și plec în lumea largă să caut substanța care face să lucească ornamentele din casele bogătașilor. Afară e o superbă zi de primăvară. De departe, îl zăresc pe Gégène, care se extrage din cartoanele lui; mă bucur pentru el de zilele frumoase care se anunță. Vreme de-o clipă, mă gândesc la atașamentul vagabondului față de tatăl arogant al gastronomiei și asta mă face să zâmbesc; când ești fericit, lupta de clasă ți se pare dintr-odată secundară, îmi spun mie însămi, surprinsă de înmuierea conștiinței mele revoltate.

Și apoi se întâmplă: brusc, Gégène se clatină. Nu mai sunt decât la vreo cincisprezece pași de el și mă încrunt, îngrijorată. El se clatină rău, ca pe puntea unui vapor, pradă tangajului, și pot să-i văd fața și aerul rătăcit. Ce-i cu el? mă întreb cu voce tare grăbind pasul spre bietul om. De obicei, la ora asta, Gégène nu e beat și, oricum, ține la fel de bine la băutură ca o vacă la iarba pajiștilor. Culmea ghinionului, strada e practic pustie; sunt singura care l-a observat pe amărâtul care se clatină. Face câțiva pași stângaci în direcția carosabilului, se oprește, apoi, când nu mai sunt decât la vreo doi metri de el, țâșnește deodată într-un sprint, de parcă l-ar urmări o mie de demoni.

Și iată urmarea.

Cameliile mele

Mor.

Știu cu o certitudine care pare efectul unei divinații că urmează să mor, că mă voi stinge din viață pe rue du Bac, într-o frumoasă dimineată de primăvară, pentru că un vagabond pe nume Gégène, apucat de o criză de coree, a luat-o la fugă pe carosabilul pustiu, fără să-i pese nici de oameni, nici de Dumnezeu.

De fapt, nu-i chiar așa de pustiu carosabilul.

Am fugit după Gégène, dând drumul sacoșei și poșetei.

Apoi am fost izbită.

Abia în timp ce cădeam, după o clipă de stupeoare și de totală neînțelegere și înainte ca durerea să mă zdrobească, am văzut ce mă lovise. Acum zac pe spate cu o vedere de neclintit spre latura unei furgonete de curățătorie. A încercat să mă evite și a virat la stânga, dar prea târziu: am luat în plin aripa față din dreapta. „Curățătoria Malavoin” indică inscripția albastră de pe mica utilitară albă. Dacă-aș putea, aș râde. Căile Domnului sunt atât de limpezi pentru cine se încapățânează să le descifreze... Mă gândesc la Manuela, care n-o să-și ierte până la sfârșitul zilelor această moarte venită de la curățătorie care nu poate fi decât pedeapsa pentru dublul furt de care, din imensa ei greșeală, m-am făcut vinovată... Și durerea mă copleșește; durerea trupului, iradiantă, zdrobitoare, reușind turul de forță de a nu fi nicăieri în special și de a se infiltra pretutindeni unde pot simți ceva; și durerea sufletului, pe urmă, pentru că m-am gândit la Manuela, pe care o voi lăsa singură, pe care n-o voi mai revedea, și pentru că asta îmi face o rană chinuitoare în inimă.

Se zice că în clipa morții îți revezi toată viața. Dar în

fața ochilor mei larg deschiși, care nu mai disting nici furgoneta, nici șoferița ei, tânăra de la curățătorie care îmi întinsese rochia din în de culoarea prunei și care acum plânge și țipă în pofida bunului gust, nici trecătorii care, după șoc, au venit în fugă și îmi vorbesc într-una, fără ca asta să aibă vreun rost – în fața ochilor mei larg deschiși, care nu mai văd nimic din această lume, se perindă chipuri dragi și, pentru fiecare dintre ele, am un gând sfâșietor.

Dintre chipuri, mai întâi, un bot. Da, primul meu gând se îndreaptă spre motanul meu, nu pentru că e cel mai important dintre toți, ci pentru că, înainte de adevăratele mâhniri și de adevăratele gânduri de rămas-bun, am nevoie să mă liniștesc cu privire la soarta tovarășului meu cu patru labe. Zâmbesc în sinea mea gândindu-mă la burduful obez care mi-a slujit drept partener în acești ultimi zece ani de văduvie și de singurătate, zâmbesc un pic trist și cu tandrețe fiindcă, văzută din moarte, apropierea de animalele noastre de companie nu mai pare acea evidență minoră pe care viața de zi cu zi o face banală; zece ani de viață s-au cristalizat în Léon și îmi dau seama în ce măsură aceste pisici ridicole și inutile care traversează existențele noastre cu placiditatea și indiferența imbecililor sunt depozitarele momentelor lor de plăcere și bucurie și-ale împletirii lor fericite, chiar și sub baldachinul nenorocirii. Adio, Léon, îmi zic mie însămi spunând adio unei vieți la care n-aș fi crezut că țin până într-atât.

Apoi în minte pun soarta motanului meu în mâinile lui Olympe Saint-Nice, cu profunda ușurare născută din certitudinea că ea se va ocupa cum se cuvine de el.

Acum, pot să-i înfrunt pe ceilalți.

Manuela.

Manuela, prietena mea.

În pragul morții, te tutuiesc în sfârșit.

Îți amintești de acele cești de ceai în mătasea prieteniei? Zece ani de ceai și de vorbit la persoana a doua plural și, în cele din urmă, o căldură în pieptul meu și această recunoștință imensă față de nu știu cine sau ce – viața, poate – pentru a fi avut privilegiul să fiu prietena ta. Știi oare că alături de tine am avut gândurile mele cele mai frumoase? Trebuie să mor pentru a-mi da în sfârșit seama de asta... Toate acele ore de ceai, acele lungi plaje de rafinement, acea mare doamnă nudă, lipsită de podoabe și de palat, fără de care, Manuela, n-aș fi fost decât o portăreasă, pe când așa, prin contagiune, pentru că aristocrația inimii este o afecțiune contagioasă, tu ai făcut din mine o femeie capabilă de prietenie... Aș fi putut eu să transform atât de ușor setea mea de femeie nevoiașă în prețuire a Artei și să mă îndrăgostesc de porțelan albastru, de frunzișuri foșnitoare, de camelii languroase și de toate acele nestemate eterne în veac, de toate acele perle de preț în curgerea neconținută a fluviului, dacă tu n-ai fi adus jertfa împreună cu mine, săptămână după săptămână, oferindu-mi inima ta, în ritualul sacru al ceaiului?

Cum îmi lipsești deja... în dimineața aceasta, înțeleg ce înseamnă a muri: la ceasul dispariției, pentru noi, ceilalți sunt cei care mor, căci eu sunt aici, întinsă pe caldarâmul un pic rece și nu-mi pasă că mă duc; asta n-are mai mult sens în dimineața aceasta decât avea ieri. Dar n-am să-i mai revăd pe cei pe care-i iubesc și, dacă asta înseamnă a muri, e într-adevăr o tragedie, așa cum se zice.

Manuela, sora mea, fie ca destinul să nu vrea ca eu să fi fost pentru tine ce ai fost tu pentru mine: o pavăză împotriva nefericirii, un zid de apărare împotriva

trivialității. Continuă să trăiești, gândindu-te la mine cu bucurie.

Dar, în inima mea, faptul că nu te voi mai vedea e o tortură infinită.

Și iată-te, Lucien, într-o fotografie îngălbenită, medalion înaintea ochilor memoriei mele. Zâmbești, fluieri ușor. Vei fi simțit și tu asta la fel, moartea mea, nu a ta, sfârșitul privirilor noastre cu mult înaintea spaimei de cufundarea în beznă? Ce rămâne dintr-o viață, de fapt, când cei care au trăit-o împreună sunt de acum morți de atâta vreme? Încerc astăzi un sentiment curios, cel de a te trăda; să mor este ca a te ucide cu adevărat. Nu-i este deci de ajuns încercării să-i simțim pe ceilalți că se îndepărtează; mai trebuie să-i și condamnăm la moarte pe cei care nu mai subzistă decât prin noi. Și totuși, tu zâmbești, fluieri ușor și, dintr-odată, zâmbesc și eu. Lucien... Te-am iubit, să știi, și pentru asta, poate, merit odihna. Vom dormi în pace în micul cimitir din satul nostru. În depărtare, se-aude râul. Oamenii se duc acolo să pescuiască scrumbii și porcușori, iar copiii vin să se joace, strigând cât îi ține gura. Seara, la asfințitul soarelui, răsună clopotele angelusului.

Și dumneavoastră, Kakuro, drag Kakuro, care m-ați făcut să cred în posibilitatea unei camelii...

Doar fugitiv mă gândesc astăzi la dumneavoastră; câteva săptămâni nu dau cheia; nu vă cunosc deloc dincolo de ce-ați fost pentru mine: un binefăcător ceresc, un balsam miraculos contra certitudinilor destinului. Mai putea fi și altcumva? Cine știe... Nu pot să nu am inima îndurerată de această incertitudine. Și dacă? Și dacă m-ați mai fi făcut încă să râd și să vorbesc și să plâng, spălând toți acei ani de murdăria greșelii și redându-i lui Lisette, în complicitatea unei improbabile iubiri, onoarea

pierdută? Ce păcat... Acum dispăreți în noapte și, la ceasul la care știu că n-am să vă mai revăd nicicând, trebuie să renunț la ideea de a mai cunoaște vreodată răspunsul sorții...

Asta înseamnă a muri? Atât de jalnic e? Și cât timp încă?

O veșnicie, dacă tot nu știu.

Paloma, fetița mea.

Tu ești cea spre care mă întorc. Tu, ultima.

Paloma, fetița mea.

Nu am avut copii, fiindcă n-a fost să fie. Am suferit din cauza asta? Nu. Dar dacă aș fi avut o fiică, tu ai fi fost aceea. Și, din toate puterile mele, mă rog ca viața ta să fie la înălțimea a ceea ce promiți.

Și-apoi, iluminarea.

O adevărată iluminare: văd frumosul tău chip grav și pur, ochelarii tăi cu rame roz și acel fel al tău de a-ți frământa tivul jachetei, de a privi drept în ochi și de a mângâia motanul de parcă ar putea să vorbească.

Și încep să plâng. Să plâng de bucurie înăuntrul meu. Oare ce văd toți acești gură-cască aplecați deasupra trupului meu zdrobit? Nu știu.

Dar înăuntru, un soare.

Cum hotărâm cât valorează o viață? Ceea ce contează, mi-a spus într-o zi Paloma, nu este că mori, este ce faci în momentul morții. Ce făceam eu în momentul morții? mă întreb, cu un răspuns deja pregătit în căldura inimii.

Ce făceam?

Îl întâlнисem pe celălalt și eram gata să-l iubesc.

După cincizeci și patru de ani de deșert afectiv și moral, abia emailat de tandrețea unui Lucien care nu era decât propria mea umbra resemnată, după cincizeci și patru de ani de clandestinitate și de triumfuri mute în

interiorul capitonat al unei minți însingurate, după cincizeci și patru de ani de ură pentru o lume și o castă din care făcusem derivatele frivolelor mele frustrări, după acești cincizeci și patru de ani de nimic, de a nu întâlni pe nimeni și de a nu fi niciodată cu celălalt:

Manuela, mereu.

Dar și Kakuro.

Și Paloma, sufletul meu geamăn.

Cameliile mele.

Mi-ar plăcea să beau cu voi o ultimă ceașcă de ceai.

Atunci, un cocker jovial, cu urechile și limba atârând, traversează câmpul meu vizual. E stupid... dar iar îmi vine să râd. Adio, Neptun. Ești un nătărău de câine, dar se pare că moartea ne face s-o cam luăm razna; poate că la tine mă voi gândi, în cele din urmă. Și dacă asta are vreun sens, el îmi scapă cu totul.

Ah, nu. Ia te uită!

O ultimă imagine.

Ce curios... Nu mai văd chipuri...

Curând, vine vara. E ora șapte. La biserica din sat bat clopotele. Îl revăd pe tatăl meu cu spatele încovoiat, cu brațele încordate de efort, arând pământul de iunie. Soarele asfințește. Tatăl meu își îndreaptă spatele, își șterge fruntea cu dosul mânecii, pornește spre casă.

Sfârșitul trudei.

În curând va fi ora nouă.

Mor împăcată.

Ultima cugetare profundă

Ce poți face

Confruntându-te cu niciodată

Decât să cauți

Întotdeauna

În câteva note prinse din zbor?

Azi-dimineată a murit doamna Michel. A fost lovită de o furgonetă de curățătorie, în apropiere de rue du Bac. Nu-mi vine să cred că voi scrie aceste cuvinte.

Kakuro e cel care mi-a dat de știre. Se pare că Paul, secretarul lui, se afla pe stradă în momentul acela. A văzut accidentul de departe, dar când a ajuns era prea târziu. Doamna Michel a vrut să-l ajute pe Gégène, vagabondul care își făcea veacul la colțul cu rue du Bac și care era umflat ca un butoi. A fugit după el, însă n-a văzut furgoneta. Am înțeles că șoferița a trebuit să fie dusă la spital, era în plină criză de nervi.

Kakuro a venit să sune la noi pe la unsprezece. A cerut să mă vadă, m-a prins de mână și mi-a spus: „Nu-i chip să te scutesc de această suferință, Paloma, așa că am să-ți spun ce s-a întâmplat: Renée a avut un accident ceva mai devreme, în jurul orei nouă. Un accident foarte grav. A murit.” Plângea. Mi-a strâns mâna foarte tare. „Dumnezeule, dar cine-i Renée?” a întrebat mama, speriată. „Doamna Michel”, i-a răspuns Kakuro. „Oh!” a făcut mama, ușurată. El și-a luat privirea de la ea, dezgustat. „Paloma, trebuie să mă ocup de o grămadă de lucruri deloc vesele, dar o să ne vedem după aceea, bine?” mi-a spus. Am dat din cap și i-am strâns foarte tare mâna. Am schimbat un mic salut în stil japonez, o plecăciune rapidă. Ne înțelegem unul pe celălalt. Ne doare atât de rău.

După ce a plecat, singurul lucru pe care mi-l doream era s-o evit pe mama. Ea a deschis gura, dar am făcut un semn cu mâna, cu palma ridicată spre ea, pentru a spune: „Nici măcar să nu-ncerci.” A scos un mic icnet, însă nu s-a

apropiat, m-a lăsat să mă duc în camera mea. Acolo, m-am făcut ghem pe pat. După vreo jumătate de oră, mama a bătut ușor la ușă. Am zis: „Nu.” N-a insistat.

De atunci, au trecut zece ore. Multe lucruri s-au petrecut și în imobil. Le rezum: Olympe Saint-Nice a dat fuga la gheretă când a aflat vestea (venise un lăcătuș să deschidă), pentru a-l lua pe Léon, pe care l-a instalat la ea. Cred că doamna Michel, că Renée... cred că ea ar fi vrut asta. Gândul ăsta m-a ușurat. Doamna de Broglie a preluat conducerea operațiunilor, sub comandamentul suprem al lui Kakuro. E bizar, dar capra asta bătrână aproape că mi-a părut simpatică, l-a spus mamei, noua sa prietenă: „Era aici de douăzeci și șapte de ani. O să-i simțim

lipsa.” A organizat numaidecât o colectă pentru flori și s-a însărcinat să ia legătura cu membrii familiei lui Renée. Există așa ceva? Nu știu, dar doamna de Broglie o să caute.

Cel mai rău a fost cu doamna Lopes. Tot doamna de Broglie a fost cea care i-a spus, când a venit la ora zece pentru menaj. Se pare că a rămas pe loc două secunde, fără să înțeleagă, cu mâna la gură. Și pe urmă a căzut. Când și-a revenit, un sfert de oră mai târziu, a murmurat doar: „Scuze, oh, scuze”, după care și-a pus la loc fularul și s-a întors acasă.

O inimă frântă.

Și eu? Eu ce simt? Trăncănesc despre evenimentele de la numărul 7, rue de Grenelle, dar nu sunt prea curajoasă. Mi-e frică să intru înăuntrul meu și să văd ce se întâmplă. Mi-e și rușine. Cred că aș vrea să mor și să-i fac să sufere pe Colombe, pe mama și pe tata pentru că încă nu suferisem cu adevărat. Sau mai degrabă: sufeream, dar fără ca asta să doară și, dintr-odată, toate micile mele

planuri se dovedeau a fi lux de adolescență fără probleme. Justificări de fetiță bogată care vrea să facă pe interesanta.

Dar de data asta și pentru prima oară, m-a durut, m-a durut rău. Un pumn în burtă, răsuflarea tăiată, inima zob, stomacul complet strivit. O durere fizică insuportabilă... M-am întrebat dacă o să-mi revin vreodată din durerea asta. Mă durea de-mi venea să urlu. Dar n-am urlat. Ceea ce simt acum, deși durerea există în continuare, dar nu mă mai împiedică să merg și să vorbesc, e o senzație de neputință și de absurditate totale. Vasăzică așa este? Dintr-o dată, toate posibilitățile pier? O viață plină de proiecte, de discuții abia începute, de dorințe nici măcar împlinite se stinge într-o secundă și nu mai e nimic, nu mai e nimic de făcut, nu se mai poate veni înapoi?

Pentru prima oară în viața mea, am simțit sensul cuvântului *niciodată*. Ei bine, e înfiorător. Pronunțăm cuvântul ăsta de o sută de ori pe zi, dar nu știm ce spunem până ce nu ne confruntăm cu un adevărat „niciodată”. Până la urmă, avem întotdeauna iluzia că putem controla ceea ce se întâmplă; nimic nu ni se pare definitiv. În zadar mă străduiam să-mi spun în aceste ultime săptămâni că în curând aveam să mă sinucid, credeam oare asta cu adevărat? Mă făcea această hotărâre să simt cu adevărat sensul cuvântului „niciodată”? Cătuși de puțin. Ea mă făcea să simt puterea mea de a decide. Și cred că, cu câteva secunde înainte de a-mi lua viața, ideea de a nu mai fi „niciodată” ar rămâne încă o vorbă goală. Dar când cineva pe care-l iubești foarte... atunci pot să vă spun că simți ce înseamnă asta și că doare foarte, foarte, foarte rău. E ca un foc de artificii care se stinge deodată și totul se cufundă în beznă. Mă simt singură, bolnavă, mi-e rău și fiecare

mişcare mă costă eforturi colosale.

Și apoi s-a întâmplat ceva. Mai că nu-i de crezut, într-o zi plină de atâta tristețe. Pe la cinci am coborât cu Kakuro la ghereta doamnei Michel (vreau să spun, a lui Renée), fiindcă voia să ia niște haine de-ale ei pentru a le duce la morga spitalului. A sunat la noi și a întrebat-o pe mama dacă poate să vorbească cu mine. Dar eu ghicisem că era el: ajunsese deja la ușă. Bineînțeles, am vrut să-l însoțesc.

Am luat amândoi ascensorul, fără a ne vorbi. Kakuro părea foarte obosit, mai mult obosit decât trist; mi-am spus: așa se vede suferința pe chipurile înțelepte. Ea nu se afișează, dă doar impresia unei foarte mari oboseli. Oare și eu par obosită?

Fapt este că am coborât la gheretă, cu Kakuro. Dar, în timp ce traversam curtea, ne-am oprit brusc, amândoi în același moment: cineva cânta la pian și se auzea foarte bine ce cânta acel cineva. Ceva de Satie, cred, în sfârșit, nu sunt sigură (dar în orice caz era ceva clasic).

Nu am cu adevărat o cugetare profundă în această privință. De altfel, cum să ai o cugetare profundă când un suflet geamăn zace într-un frigider de spital? Însă știu că ne-am oprit brusc amândoi și că am respirat adânc, lăsând soarele să ne încălzească fața și ascultând muzica aceea care venea de undeva de sus. „Cred că lui Renée i-ar fi plăcut momentul acesta”, a zis Kakuro. Și-am mai și rămas acolo câteva minute, ascultând muzica. Eram de acord cu el. Dar de ce?

Gândindu-mă astfel, în seara aceasta, *cu* inima și stomacul zdrobite, îmi spun că, în cele din urmă, poate că asta e viața: multă disperare, dar și câteva momente de frumusețe în care timpul nu mai este același. E ca și cum notele muzicale ar face un fel de paranteze în timp, o

suspensie, un altundeva chiar aici, un întotdeauna în niciodată.

Da, asta e, un *întotdeauna* în *niciodată*.

Nu vă temeți, doamnă Michel, Renée, n-am să mă sinucid și n-am să dau foc la nimic.

Căci, pentru dumneavoastră, voi urmări de acum înainte tot ce înseamnă întotdeauna în niciodată. Frumusețea din această lume.

MURIEL BARBERY

„O carte splendidă, o fabulă filozofică încântătoare, care a cucerit milioane de cititori, și nu dă nici un semn să se oprească.”

Elle

„Eleganța ariciului sau Prozac? O întrebare insolită? Nici gând! Un cabinet de psihoterapie parizian prescrie de câteva luni pacienților săi lectura *Eleganței ariciului*. [...] «Această carte este un adevărat laborator alchimic unde fiecare își poate găsi rezolvarea propriilor probleme», spun ei.”

JÉRÔME DUPUIS, L'Express

„Nimeni nu și-ar fi imaginat că acest roman tandru, amuzant și filozofic se va bucura de un asemenea succes. Pentru unii, este o combinație între *Lumea Sofiei* de Jostein Gaarder și saga familiei Malaussène de Daniel Pennac. Pentru alții, o versiune romanescă a filmului *Fabulosul destin al lui Amélie Poulain*.

Oricum ar fi, cititorii nu-i pot rezista!”

Le Monde

BESTSELLER INTERNAȚIONAL
TRADUS ÎN DOUĂZECI ȘI ȘAPTE DE LIMBI

N

ISBN 978-973-143-325-7

www.nemira.ro

fm
Europa

Un radio de milioane de români

eleganța ariciului

Ilustrația copertei
AGNES KESEZEG